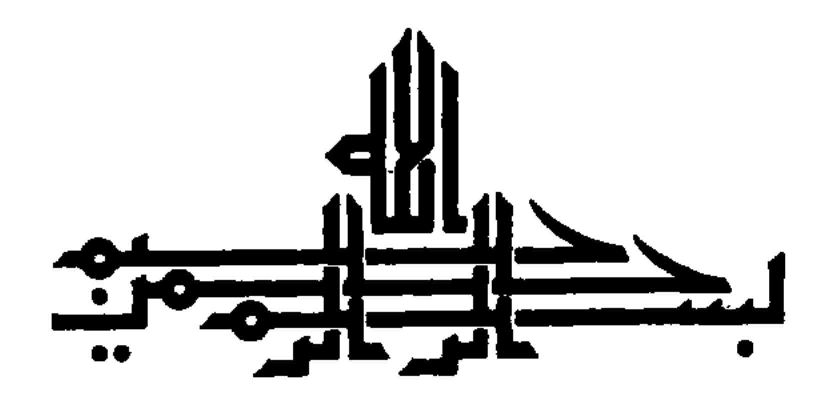
İmam Mâlik

MUVATTA'

بسم الله الرحمن الرحيم

Umut Kâğ. Mat. San. Tic. Ltd. Şti.
Tel : 517 13 18 - 638 27 22
Eylül - 1994 İstanbul

الموطأ

MUVATTA'

BEYAN YAYINLARI, 184/1

Dizgi ve Ofset Hazırlık: *Bey Ajans 512 76 97*

ISBN 975-473-090-3 (Tk.No)
ISBN 975-473-091-1 (1.Cilt)

BEYAN YAYINLARI

Ankara Cad. 49/3. 34410 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 0.212.512 76 97 Tel-fax: 0.212. 526 50 10

MALİK B. ENES (R.A.)

MUVATTA'

①

Çevirenler:
Ahmet M. BÜYÜKÇINAR, Doç.Dr.Vecdi AKYÜZ
Ahmet ARPA, Dr. Durak PUSMAZ, Abdullah YÜCEL

Redaksiyon ve Düzenleme:
Doç.Dr. Vecdi AKYÜZ
(M.Ü.İlâhiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

Son Okuma
Dücane CÜNDİOĞLU

«Allah Rasûlünün size verdiği şeyleri tereddütsüz alın. Size de neleri yasaklamışsa kesinlikle onlardan uzak durun.

HAŞR : 6

İÇİNDEKİLER

1. Cilt

CİLT/SAYFA

1
NAMAZ VAKİTLERİ KİTABI

2
TAHARET (TEMİZLİK) KİTABI

3
NAMAZ KİTABI

4
SEHV SECDESİ KİTABI

5
CUMA NAMAZI KİTABI

6
RAMAZAN'DAKİ NAMAZ (TERAVİH) KİTABI

7
GECE (TEHECCÜD) NAMAZLARI KİTABI

8
CEMAATLE NAMAZ KİTABI

9
SEFERDE NAMAZLARI KISALTMA KİTABI

10
BAYRAMLAR KİTABI

11
KORKU NAMAZI KİTABI

12
KÜSUF (GÜNEŞ TUTULMASI) NAMAZI KİTABI

13
YAĞMUR DUASI KİTABI

14
KIBLE KİTABI

15
KUR'AN-I KERİM KİTABI

16
CENAZELER KİTABI

2. Cilt

17
ZEKÂT KİTABI

18
ORUÇ KİTABI

19
İTİKAF KİTABI

20
HAC KİTABI

21
CİHAD KİTABI

22
ADAKLAR VE YEMİNLER KİTABI

23
KURBANLAR KİTABI

24
HAYVAN KESME KİTABI

25
AV KİTABI

26
AKİKA KİTABI

27
FERAİZ (MİRAS) KİTABI

3. Cilt

28
NİKÂH KİTABI

29
TALAK (BOŞAMA/BOŞANMA) KİTABI

30
SÜT EMME KİTABI

31
ALIŞ-VERİŞ KİTABI

32
KIRÂD (SERMAYE-EMEK ORTAKLIĞI) KİTABI

33
MÜSAKAT (BAHÇE ve AĞAÇ ORTAKLIĞI) KİTABI

34
ARAZİ KİRALAMA KİTABI

35
ŞUF'A (ÖNALIM) KİTABI

36
AKDİYE (YARGILAMA) KİTABI

37
VASİYYET KİTABI

4. Cilt

38
ITK (KÖLE AZADI) VE VELÂ KİTABI

39
MÜKATEB KİTABI

40
MÜDEBBER KİTABI

41
HUDUD (ŞERÎ CEZALAR) KİTABI

42
İÇECEKLER VE İÇKİLER KİTABI

43
DİYETLER (KANLIKLAR) KİTABI

44
KASAME KİTABI

45
MUHTELİF KONULAR KİTABI

46
KADER KİTABI

47
GÜZEL AHLÂK KİTABI

48
GİYİM-KUŞAM KİTABI

49
HZ. PEYGAMBER (s.a.v.)'İN NİTELİKLERİ KİTABI

50
NAZAR (GÖZ DEĞMESİ) KİTABI

51
SAÇ VE SAKAL KİTABI

52
RÜYA KİTABI

53
SELÂM KİTABI

54
İZİN İSTEME KİTABI

55
BEY'AT KİTABI

56
KONUŞMA KİTABI

İMAM MALİK
(93-179/712-795)
ve
MUVATTA

I- İMAM MALİK:

a) Hayatı ve Şahsiyeti:

Malik b. Enes b. Amir (93-179/712-795), Medine'de doğdu ve öldü. Dedeleri Yemen'den gelip Medine'ye yerleşmişti.

İmam Malik, hadis ve rivayet, fıkıh ve re'y ilimlerini tahsil etmiştir. Pekçok hocadan ders almıştır. Nafi, Abdurrahman b. Hürmüz, Muhammed b. Müslim b. Şihab ez-Zührî, Yahya b. Said, Rebiatu'r-Re'y bunlardandır. Abdullah b. Ömer'in azatlısı Nafi'den İbn Ömer'in rivayetlerini, sahabîlerin amellerini ve Hz. Ömer'in tatbikatını öğrenmiştir.

İmam Malik tahsilini bitirip Medine hukukunu kavradıktan, liyakati konusunda içlerinde fıkıh ilmini öğrendiği yetmiş kadar büyük fukahanın şahitliğinden sonra fetva vermeye ve öğretime başlamıştır. İlk zamanlar Mescid-i Nebî'de ders okutuyor, fetva veriyordu. Daha sonra idrarını tutamama rahatsızlığından dolayı evine taşındı, orada ders okutmaya ve fetva vermeye devam etti. Gerek camide, gerekse evindeki derslerinde, Ebu Hanife'nin metodunun aksine, talebesiyle tartışma ve fikir alışverişinde bulunmaksızın sadece bilgi verme ve anlatma metodunu uyguladı. Bu sebepten sağlığında kendisiyle talebesi arasında mevcut bir ihtilaf kaydedilmez. Ama vefatından sonra bazılarının onun fikirlerine muhalif görüşleri nakledilmiştir.

İmam Malik, uzun ömründe yedi Emevî, beş Abbasî halifesi, otuz Medine valisi görmüştür.

İmam Malik, Hz. Ali evladını hilafet davasında haklı görürdü. 144/761'de halife Mansur onu Mekke'deki Hasenîlere (Hz. Hasan taraftarlarına) göndermiş ve hilâfet iddiasıyla itham edilen Muhammed en-Nefsu'z-Zekiyye ve kardeşi İbrahim b. Abdillah kardeşleri istetmişti. Bu, kendisinin umumî bir hürmet kazanmış olduğunu ve hiç olmazsa siyaset bakımından, hükümdara düşman olmayan bir vaziyet almış bulunduğunu gösterir. Muhammed en-Nefsu'z-Zekiyye, 145/762'de isyan etti ve Medine'yi zaptetti. Medine'liler iki arada tereddüt içinde kaldılar. Durumu İmam Malik'e sordular. O da Mansur'a yapılan bey'atın ikrahla, zor altında yapıldığını, ikrahın muteber olmadığını, mükrehin talâkının bile sayılmadığını söyledi ve fetva verdi. Bunun üzerine ihtiyatı elden bırakmayan şehir halkının çoğu en-Nefsu'z-Zekiyye'ye bey'at ettiler. Mansur'un ordusu en-Nefsu'z-Zekiyye'yi şehid etti. İmam Malik, ayaklanmaya faal olarak katılmayıp evinde kaldı. Buna rağmen 147/764'te, ayaklanmanın başarısızlığa uğraması üzerine, Medine valisi Ca'fer b. Süleyman tarafından kırbaçla dövülmek suretiyle cezalandırıldı. Bunun sonucunda omuzu yerinden çıktı ve omuzunda bir sakatlık kaldı ki bu şöhretini daha da arttırmıştır. İmam Malik, daha sonra Abbasî halifeleri tarafından hürmet görmüştür. 160'ta Mehdî, Mekke'de Harem'de yapılacak inşaat vesilesiyle onunla münakaşa etmiş, ölüm yılı olan 179'da Harun Reşid hac münasebetiyle gelip onunla görüşmüştür.

İmam Malik, ayrıca Harun Reşid'e bir mektup yazarak, ona öğüt vermiş, Yüce Allah'ın öfkesinden sakındırmış, Allah'a itaat olan şeyi emretmesini, Allah'tan korkanlara danışmasını, kötüleri dost edinmekten kaçınmasını, mazluma yardım etmesini ve insanlara âdil davranıp adaletsizlikten kaçınmasını istemiştir. İmam Malik, çağındaki siyasî hayat konusunda nemelazımcı ve çekimser değildi, muhalefet konusunda gerektiğinde yerine getirdiği açık bir rolü vardı.

Bütün bunlar, bazı şiî yazarların, kendisine muhalefet etme ve imamları Cafer Sadık'ın şahsında Ehl-i Beyt'in fıkhıyla rekabet etmek için işbaşındaki Abbasî iktidarınca yönlendirilmiş olduğunu ileri sürmesinin, tarihî bir temelden yoksun bulunduğunu gösterir.

b) Usûlü ve İctihad Felsefesi:

İmam Malik, ehl-i hadis ve Hicaz'ın reisi olarak tanınmıştır. İlim ve âlimlere büyük değer verir, Allah'ın kendisine lutfettiği ilmi, fark gözetmeksizin herkese verebilmek için büyük gayret göstermiştir. Abbasi halifesi Harun Reşid'in hacca geldiği sırada, oğulları Emin ile Me'mun'a ders verdirmek için kendisini huzuruna çağırtması üzerine verdiği cevap meşhurdur: "İlim gelmez, ilme gidilir." Elli yıl kadar süren hocalık hayatında, hadis dersleri ve vuku bulmuş olaylarla ilgili görüş beyanı (fetva) olmak üzere iki çeşit ilmî faaliyeti sürdürmüştür.

İmam Malik her ne kadar ictihad ve istinbat konusunda bazı kaidelei açıklasa ve diğer bazılarına işaret etse de, ictihad ve hüküm çıkarmaya dair kaide ve metodlarını, mezhebinin usulünü bizzat yazmamıştır. Ancak Muvatta'daki bazı sözleriyle, bu kitabın yanısıra el-Müdevvene adlı kitapta nakledilen içtihatları, mensuplarına onun usulünü belirleme imkânını vermiştir.

Buna göre İmam Malik'in usulü şöyledir:

1) Kur'ân'a başvurmak.

2) Sünnete başvurmak: Sünnetin sahih oluşuyla ilgili sıkı şartları vardır. Kıyası ve Medine'lilerin uygulamasını tercih eder. Çünkü Medine'lilerin uygulaması, babalarından ve dedelerinden gelmiş, mütevatir sünnet derecesindedir.

3) İcma, İmam Malik, "el-Emru'l-Muctemau aleyh" (ittifak edilen durum) terimiyle, sık sık icma'dan söz ederek, bunu bir delil olarak kabul etmiştir.

4) Re'y, İmam Malik, bazılarına göre hadisçilerden sayılmasına rağmen, hüküm çıkarma yönteminde (istinbatta) re'ye de geniş yer vermektedir.

İmam Malik'e nisbet edilen delillerden sahabe kavli sünnet içinde; kıyas mesalih-i mürsele; seddu'z-zerai, istihsan; ıstıshab ise re'y içinde düşünülmüştür.

5) Medine halkının ameli.

İmam Malik vahyi müşahede eden, Rasulullah'ın (s.a.v.)

tatbikatını görüp yaşayarak amelî bir şekilde nesillere aktaran Medine halkının ameline, belli şartlar içinde önem veriyor, hükümlerine kaynak ediniyor ve ona muhalif hareket edenleri kınıyordu. Nitekim Leys b. Sa'd'e yazdığı risalesinde bu yüzden onu ikaz etmişti.

Leys b. Sa'd ona verdiği cevapta, sahabe ve Medine halkı hakkında söylediği iyi sözleri aynen kabul etmekte, fakat diğer İslâm memleketlerine de büyük sahabîlerin gittiğini, oralarda bulunan halkın da bunların söz ve amellerini aynen benimseyip naklettiklerini ifade ederek bu noktada ondan ayrılmaktadır.

İmam Malik, Muvatta'daki hükümleri kastederek şöyle demiştir. "Bu kitapta bulunanların çoğu re'ydir. Yemin ederim ki bunlar bana ait re'y değildir; ilim, fazilet ve takva sahibi üstadlarımdan duyduklarımdır. Bu üstadların sayısı çok olduğu için, kendime izafe ederek re'y dedim. Onların re'yleri de tıpkı benimki gibi olup, sahabeden intikal etmiştir. Burada el-emru'l-muctema aleyh (bizdeki ittifak edilen hüküm) dediklerim, ilim ve fıkıh sahibi âlimlerin ittifakla kabul edip, ihtilaf etmedikleri meselelerdir. El-emru indena (bizdeki durum/hüküm) veya el-emru bi-belediha (bölgemizdeki durum/hüküm) dediklerim, bizde halkın uyguladığı, hükümlerin buna göre verilegeldiği, avam, havas herkesin bildiği hükümlerdir. Ba'du ehli'l-ilm (bazı âlimler) dediklerim, âlimlerin görüşleri içinde benim beğenip tercih ettiklerimdir. Onlardan duymadıklarım gelince içtihad ettim, erişebildiklerimin görüşleriyle kendi re'yimi karşılaştırdım ki haktan ve Medine halkının mezhebinden uzaklaşmış olmayayım."

Dinin muteber veya reddedilmiş kabul ettiği maslahatların dışında kalmakla beraber, muteber maslahatlara yakın bulunan mesalih-i mürsele'yi bir delil olarak kabul eden İmam Malik, muteber olduğuna şer'î delâlet bulunan maslahatları öncelikle kabul ve tatbik etmiştir. Bu, ibadet değil, muamelât sahasında olmuştur.

İmam Malik ictihad usulü konusunda şunları söyler: "*Rasûlullah (s.a.v.) müstesna herkesin sözü kabul ve reddedilebilir.*"

"Kendi imamını taklid yüzünden sahabe kavlini terkeden kimseye tevbe teklif edilir."

"Ben bir beşerim; hata da, isabet de ederim. Re'y ve içtihadımı inceleyin; Kur'an ve sünnete uyan her sözümü alın, onlara uymayan bütün sözlerimi de terkedin."

İmam Malik, hac dışında Medine'den hiç ayrılmamıştır. Hatta Harun Reşid, kendisiyle birlikte Bağdat'a gelmesini istediğinde, Hz. Peygamber'in kabri civarında kalmayı, Bağdat ve başka yerlere gitmeye tercih ederek, teklifi kabul etmemiştir. Medine'de kalışı, uzun ömürlü oluşu, kendisine gelen birçok kişi üzerinde büyük etki yapmıştır. İslam topraklarının muhtelif yerlerinden, Mısır, Şam, Irak, Kuzey Afrika ve Endülüs'ten ilim öğrenmek isteyenler İmam Malik'e gelmişler, onunla beraber bulunup ilim öğrenmişlerdir. Büyükden küçümsenmeyecek sayıda öğrencisi vardı. Mezhebini işte bu talebeleri Mısır, Kuzey Afrika ve Endülüs'te yaymışlardır. Öğrencileri arasında büyük hukukçular da vardı.

c) Öğrencileri:

Mısır'lı talebeleri arasında Malik'in müctehid talebelerinden biri olan, birçok âlim yanında, İmam Malik'den de ders alan Abdurrahman b. Kasım; hocası tarafından Mısır fakihi ve müftüsü olarak adlandırılan Abdullah b. Vehb b. Müslim; İbnu'l-Kasım'dan sonra Mısır fıkıh reisi olan Eşheb b. Abdilaziz el-Kaysî; Eşheb'ten sonra üstadlığa geçen, İmam Malik'in Muvatta'sını sema (bizzat duyma) yoluyla rivayet eden ve İmam Şafiî'nin de kendisinden çok faydalandığı Abdulah b. Abdilhakem el-Mısrî vardır.

Tunus'lu Ali b. Ziyad, İmam Malik ve Leys b. Sa'd'den ders okumuştur. Ailesi aslen Nişabur'lu olup Tunus'ta doğan Esed b. el-Fırat, Muvatta'yı İmam Malik'ten sema (bizzat duyma) yoluyla öğrendi; Irak'a gitti, Irak fıkhını öğrendi, Ebu Yusuf'a Muvatta'yı rivayet etti.

İmam Malik ile Ebu Hanife, hac mevsiminde bir araya gelmiş, ilmî ve nezîh münazaralar yapmışlar, her ikisi de birbirini takdir etmişlerdir. Ebu Hanife'nin vefatından sonra oğlu Hammad, İmam Malik'e gidip birçok meseleleri sorarak ondan yararlanmış, İmam Malik de yine birçok fıkhî meselede ondan Ebu Hanife'nin hüküm ve delillerini sorup öğrenmiştir. Ebu Hanife'nin talebelerinden İmam Muhammed, önce İmam Sevrî'den, sonra da üç yıl

ayrılmaksızın İmam Malik'den hadis tahsil etmiş, bu arada İmam Malik de ondan Ebu Hanife'nin fıkıh esaslarını öğrenmiştir. Bütün bunlar, Hicaz (hadis) ve Irak (re'y) ekollerini birbirine yaklaştırmış, hatta kaynaştırmış, ilimde taassubun yersizliğini göstermiştir.

Talebelerine rivayette bulunduğu hadisler,eserler, kendisine sorulan konularda verdiği fetvalar, onlar tarafından yazılmıştır. İmam Malik onları bu işten ne alıkoymuş, ne de yazmalarını emretmiştir. Ancak bazan verdiği fetvaların hepsini yazmalarını istememiştir. İmam Malik fiilen meydana gelen konularda cevap vermek ister, farazî (teorik) meselelerden hoşlanmazdı. Hatta bazı talebeleri henüz meydana gelmemiş konularda soru sormak istediklerinde, sanki meydana gelmiş bir olaymış gibi, herhangi biri vasıtasıyla hocalarına sordururlardı.

d) Eserleri:

İmam Malik'in eserleri iki gruptur:

– Fıkha dair eserleri:

1) Muvatta: Fıkha dair eserlerinin en meşhurudur.

2) Kitabu's-Sunen (Sunne): Abdullah b. Abdilhakem tarafından nakledilmiştir.

3) Kitabu'l-Menâsik.

4) Kitabu'l-Mucâlesât: Abdullah b. Vehb tarafından nakledilmiştir.

5) Kitabu'l-Akdıye: Abdullah b. Abdilcelil tarafından rivayet edilmiştir.

6) Risale fi'l-Fetva: Nadid b. Nazzâr ile Muhamed b. Mutarrif tarafından rivayet edilmiştir.

Bütün bu eserlerin mevsukiyeti (İmam Malik'e aitliği) şüphelidir. Bunlar İmam Malik'in ilk talebeleri zamanına kadar çıksa bile, İmam Malik'e isnad edilmesi uygun olan kısmın tesbiti müphem kalmaktadır. Bazan bu eserler, bu talebelerin eserleri olarak da gösterilmiştir.

7) Risale: Ebu Yusuf'un Kitabu'l-Harac'ına, Malikî mezhebine göre, bir ilave teşkil eder görünen, halife Harun Reşid'e karşı itirazlar ihtiva eden bu eserin mevsukiyeti hakkında ciddî zanlar vardır. Bulak'ta 1311'de yayımlanmıştır.

8) el-Mudevvenetu'l-Kubrâ: Tunus'lu Sehnun b. Abdisselam (Ö. 240/854), Esed b. Furat'tan okuduğu el-Esediyye'yi Mısır'da İbnu'l-Kasım'a arzetmiştir. İbnu'l-Kasım'la yaptıkları tashih ve ilaveleri Esed kabul etmemiş, bu ikinci eser el-Esediyye'nin yerini alarak "el-Mudevvene" adıyla anılmıştır. Fıkıh konularına göre tertiplenmiş olup kırk bin mesele, dört bin hadis, otuzaltıbin eseri (sahabe ve tabiûn kavli) içermektedir. İlk kez Mısır'da 1323'te yayımlanmış olan Sehnun'a ait bu eser, çoğu kez İmam Malik'e nisbet edilir.

– Muhtelif konulardaki eserleri:

1) Tefsir,

2) Risale fi'l-Kader ve'r-Red ale'l-Kaderiyye,

3) Kitabu'n-Nucûm,

4) Kitabu's-Sirr,

Elde bulunmayan bu kitapların İmam Malik'e aidiyetleri de kesin değildir.

II- MUVATTA:

a) Özellikleri:

Muvatta, İmam Malik'in en meşhur eseridir. Fıkıh konularıyla ilgili bir kısım hadisi, Medine halkının uygulamalarını, sahabe ve tabiûn fetvaları ile İmam Malik'in kendi içtihadlarını içine alır. Bu eserde, rivayette bulunduğu âsâra kıyasla, bazı meselelerde görüşlerini, rivayetlerine dair tefsir ve eğilimlerini, görüşlerden bazılarının diğerlerine tercih ediliş sebeplerini de anlatmıştır. Bu eseri için çok uğraşmış, fıkhın konularına göre düzenlemiştir.

Kalabalık bir grup, İmam Malik'in sağlığında bu eseri kendisinden okumuştur.

Abbasî halifeleri Mansur ile Harun Reşid, Muvatta'ı bütün ülkede uygulanacak bir kanunname olarak kabul etmek istemişlerse de, İmam Malik içtihad hürriyetini zedeleyeceği gerekçesiyle bu tekliflerini kabul etmemiştir.

Muvatta'da 600'ü müsned, 222'si mürsel, 613'ü mevkuf, 285'i maktu 1720 kadar hadis vardır. Önce Hz. Peygamber'den gelen hadisleri, sonra Ashab'dan, daha sonra da tabiûndan gelen haberleri (âsâr) zikretmektedir. En sonunda da kendi re'yini belirtmektedir. Bir rivayete göre, Mansur'un ve Mehdî'nin isteği üzerine yazdığı bu eserini, vefatına kadar seçerek küçültmüştür. Hadis rivayetleri ile fıkhî fetvalarında, Hz. Ömer'in anlayışı hakimdir. Hz. Ömer ile oğlu İbn Ömer'den 250'yi aşkın hadis, eser ve fetvayı rivayet eder.

Muvatta adında İmam Malik'in kendi çağında yazılmış başka eserler de vardır: Muhammed b. Ebî Yahya'nın (ö. 184/800), İbnu'l-Mâcişûn'un (ö. 164/780), Abdullah b. Vehb'in (ö. 197) Muvatta'ları gibi. Ama bunlar, başka hadis eserleri gibi zaman içinde kaybolmuşlardır. İmam Malik'in Muvatta'sı, belki bunların da bir kısmını içermektedir.

Muvatta'da sağlam ve seçkin rivayetler, kolay ve uygulanabilir fıkıh, açık seçik selef akîdesi ve ferdî-sosyal ahlâk konuları kitabın her yanına serpiştirilmiş olarak yer almaktadır.

b) Rivayetleri ve Şerhleri:

Muvatta'nın pekçok rivayeti vardır. Bunların iki tanesi meşhur olmuş ve yayılmıştır:

a- Yahya b. Yahya el-Leysî, (ö. 234) Rivayeti:

Muvatta'yı önce Malikî mezhebini Endülüs'te ilk yayan Ziyad b. Abdurrahman b. Ziyad'dan (ö. 204) okumuştur. Daha sonra Medine'ye gitmiş ve bazı bölümleri dışında Muvatta'yı doğrudan İmam Malik'ten sema (bizzat duyma) yoluyla almıştır. İmam Malik'le görüşmesi 179'da olmuştur.

Muvatta denildiğinde öncelikle Yahya b. Yahya nüshası anlaşılır. Bu nüshanın çeşitli basımları vardır. Elinizdeki tercümeye de esas alınan nefis ve ilmî yayımı, Muhammed Fuad Abdulbaki tarafından yapılmıştır. Yayımcı bu nüsha dışında onüç nüshayı da tanıtmıştır. Bu nüshaların bir kısmı hâlâ yazma halindedir, bir kısmı ise kaybolmuştur.

Hadis edebiyatının en eski ürünlerinden olan Muvatta üzerinde, hadis, fıkıh ve dil açısından bağımsız veya karma pekçok çalışma ve şerh yapılmıştır.

Muvatta'nın daha iyi anlaşılmasını sağlayan en meşhur şerhleri şunlardır:

1) el-İstizkâr fî Şerhi Mezâhibi Ulemail-Emsar mimmâ Rasemehu'l-İmam Malik fi'l-Muvatta mine's-Re'y ve'l-Âsâr:

İbn Abdilberr'in (368-463/978-1071) bu kitabı, yine kendisi tarafından et-Takassî fi'l-Hadisin Nebevî (Tecridu't-Temhid) adıyla kısaltılmıştır. et-Takassî, Kahire'de et-Tecrîd adıyla 1350/1931 yılında basılmıştır. M. F. Abdulbakî yayımında bu kitaptan çok yararlanmıştır.

2) el-Munteka fî şerhi'l-Muvatta:

Endülüs'lü Ebu'l-velîd Süleyman b. Halef el-Bâcî (ö. 494/1100) tarafından, daha önce genişçe yazdığı el-İstifâ adlı eserinin istek üzerine kısaltmasıyla meydana gelmiştir. Fıkhî meselelerin Muvatta'daki delillerini göstermiştir. Böyle bir seçme yapıldığı için eserine el-Munteka adını vermiştir.

el-Munteka'da senedleri, hadisle ilgili bütün meseleleri ve muhalif görüşleri ve delillerini zikretme yoluna gitmemiş, aksine hadis ve onunla ilgili temel meselelere yer vermiş ve bazan da bu meseleye uygun ayrıntılara işarette bulunmuştur.

Karma şerhlerden olan el-Munteka'da mesele, fasl kelimeleriyle ve hadis metinlerinin başına sad, sonuna şîn harfleri konularak ve "kavluhu" diyerek açıklamalarda bulunulmuştur. Ayrıca sayfa kenarında Muvatta metni de vardır. Malikî mezhebine göre kaleme alınmış, fıkhî ahkâm yönü ağırlıklı bir şerh olan el-Munteka, ilk kez Kahire'de 1331'de yedi cilt halinde yayımlanmıştır.

3) el-Mesâlik alâ Muvattai İmam Malik:

Ebu Bekir Muhammed b. el-Arabî (ö. 546/1151) tarafından yapılmış bir şerhtir.

4) Tenvîru'l-Havâlik Şerhu Muvattai Malik:

Celaluddin Suyûtî (ö. 911/1505) tarafından yapılan karma bir şerhtir. Daha çok önceki Malikî ulemanın görüşlerini zikretmek suretiyle hadisleri açıklamaktadır. Sayfa başlarında Muvatta metni, sayfa altlarında ise şerh bulunmaktadır. Sonunda ise Muvatta ricaliyle ilgili Suyutî'nin başka bir eseri vardır. Mısır'da 1951'de yayımlanmıştır.

Suyutî'nin ayrıca İs'âfu'l-Mubatta bi-Ricali'l-Muvatta adlı eseri Haydarabad'da 1320/1902'de basılmıştır.

5) Şerhu'l-Muvatta:

Muhammed b. Abdulbaki ez-Zurkanî (ö. 1122/1710) tarafından yapılmış bu şerh, Ebhecu'l-Mesâlik bi-Şerhi Muvattai İmam Malik adıyla da bilinir. Muvatta'yı tanıtan bir girişten sonra, hadislerin tahrîcini kitap ve musannif ismi olarak yapmakta, rivayet farklarını göstermekte, daha çok Malikî anlayışa göre tercihlerde bulunmaktadır, yer yer diğer mezheplerin görüşlerine de işaret etmektedir. Hadis ilmi usulü açısından kaleme alınmış fıkhî neticelere işaret eden bir şerh görünümündeki eser, ilk kez Mısır'da 1961'de beş cilt halinde basılmıştır.

6) el-Mesvâ (el-Musevvâ) Serhu'l-Muvatta:

Şah Veliyyullah Dihlevî (1114-1176/1702-1762) tarafından yapılmış bu şerh, önce hadis metnini hemen her bir hadis için bâb açarak verir, "kultu" (bana göre) diyerek açıklar. Bazan da fıkhî ayetleri verip, İmam Malik'in ve diğer mezheplerin görüşleriyle birlikte kendi tercihini ve açıklamasını da sunar. Beyrut'ta 1983'te iki cilt halinde yayımlanmıştır.

7) Evcezu'l-Mesâlik Şerhu Muvattai İmam Malik:

Muhammed Zekeriya b. Muhammed el-Kândehlevî tarafından yapılmış bu şerh, Hindistan'da 1348/1929'da altı büyükçe cilt halinde yayımlanmıştır.

8) Keşfu'l-Mugattâ mine'l-Maânî ve'l-elfazi'l-Vâkıa fi'l-Muvatta:

Muhammed et-Tahir b. Âşûr tarafından yazılan bu eser, Cezair'de 1976'da basılmıştır.

b) Muhammed b. Hasen eş-Şeybanî 132-189 / 749-805) Rivayeti:

Ebu Hanife'nin en yakın öğrencilerinden olan İmam Muhammed, aynı zamanda İmam Malik'ten de ders okumuştur. Kitabında önce İmam Malik'in rivayetlerini verir, daha sonra ona muvafık veya muhalif görüşleri ve kendi tercihini belirtir. Bu nüshada Ebu Yusuf'un görüşlerine yer vermez.

Abdülvehhab Abdüllatif tarafından Kahire'de 1987'de üçüncü basımı yapılmıştır. Elinizde eserde bu yayımdan yararlanarak, iki nüshayı karşılaştırmak için, İmam Muhammed rivayetindeki numaraları ilgili hadislerin tahrîcinde kısaltılmış bir ifadeyle Şeybanî diye göstermiş bulunuyoruz.

Bu rivayetin de çeşitli şerhleri ve üzerinde yapılan çalışmalar vardır.

1) Fethu'l-Mugatta Şerhu'l-Muvatta:

Ali b. Muhammed b. Sultan el-Karî (ö. 1014/1605) tarafından yapılan bu şerhin bir yazması Daru'l-Kutubi'l-Mısrıyye'de (no: 323-Hadis) bulunmaktadır.

2) Şerhu'l-Muvatta:

Mekke müftüsü İbrahim b. Huseyn Pîrîzâde (ö. 1092/1681) tarafından yazılan bu şerh, Aynî'den çok yararlanmakta olup, bir yazması Medine'deki el-Mektebetu'l-Mahmudiyye'dedir.

3) el-Muheyya fî Keşfi Esrarî'l-Muvatta:

Osman b. Ya'kub et-Turkmânî el-İslambulî tarafından 1166/1753'de bitirilmiştir. Çeşitli Muvatta rivayetleri üstüne bir şerhtir. Daru'l-Kutubi'l-Mısrıyye'de (no: 586-Hadis) yazma bir nüshası vardır.

4) el-Ta'lîku'l-Mumecced alâ Muvattai Muhammed:

Abdulhay b. Abdilhalîm el-Leknevî (1264-1304/1848-1886) tarafından yazılan bu şerh, Hindistan'da ve 1879'da yayımlanmıştır.

Muvatta'nın diğer rivayetlerinden beş kadarı Endülüs'te üçüncü ve dördüncü asırda tedris ediliyordu.

III- İMAM MALİK ve MUVATTA İNCELEMELERİ:

İmam Malik'in hayatı ve hadis ilmindeki yeri konusunda yapılan şu çalışmalar belirtilebilir:

Emin el-Hûlî/ *Malik b. Enes-Terceme Muharrara*, Kahire, Dârû İhyâi'l-Kutubi'r-Arabiyye,

Abdulhalim el-Cundî/ *Malik b.Enes İmâmû Dâri'l-Hicret*, Kahire 1969, Dâru'l-Maârif,

Ebu Bekr İbnu'l-Arabî / *Kitabu'l-Kabes fî Şerhi Muvattai Malik b. Enes*, yay. Muhammed Abdullah Veled Kerîm, Beyrut ty., 3.c.

Muhammed Ebu Zehra/*Malik, Hayâtuhu ve Asruhu*, Kahire, 1946 (*İmam Malik, Hayatı-Görüşleri-Fıkıhta Yeri*, Çev. Osman Keskioğlu, Ankara 1984, Hilal Yayınları).

Mahmud Nâdî Ubeydât/ *Malik b. Enes ve Eseruhu Fi'l-Hadîs*, Kahire, 1969 (Ezher Üniversitesinde yapılmış doktora tezi çalışması).

Nezîr Hamdân/*el-Muvattaât li'l-İmam Malik* Radıyallahu Anh, Dımaşk-Daru'l-Kalem/Beyrut-ed-Dâru'ş-Şamiyye 1992 (İmam Malik'in hadis yönü ve Muvatta'ların özellikleri konusunda yapılmış çok değerli bir çalışmadır).

IV. MUVATTA'DA GEÇEN BAZI HADİS TERİMLERİ:

Son olarak özellikle dipnotlarda geçen bazı hadis terimlerini açıklayalım.

Sahih: Adalet ve zabt sahibi ravilerin muttasıl (kesintisiz) senedle rivayet ettikleri şâz (sıka ravinin kendisi gibilere aykırı

rivayeti) ve muallel (gizli kusurlu) olmayan hadistir.

Merfu: Söz, fiil, takrîr, fıtrî veya ahlâkî vaşıf olarak; senedi muttasıl (kesintisiz) veya munkatı (kesintili) olsun -açıkça veya dolaylı olarak (hükmen)- Hz. Peygamber'e izafe edilen hadistir.

Mevkuf: Sahabîlerin söz, fiil ve takrirlerine dair -muttasıl veya munkatı- haberlerdir, sened sahabîde kalır, Hz. Peygamber'e ulaşmaz.

Maktu: Herhangi bir tabiîye izafe olunan söz, fiil ve takrîrdir. Bu terim yerleşmeden önce bazan munkatı terimi kullanılmıştır.

Hasen: Zabtı biraz gevşek olan ravilerin muttasıl senedle rivayet ettikleri şâz ve muallel olmayan hadistir.

Zayıf: Sahih ve Hasen hadis şartlarını taşımayan hadistir.

Mürsel: Tâbiînin senedde sahabîyi atlayarak doğrudan Hz. Peygamber'e izafe ettiği hadistir.

Munkatı: Senedi muttasıl (kesintisiz) olmayan hadistir. Munkatı hadis, mürsel hadisten daha zayıftır.

Mu'dal: Senedinin herhangi bir yerinden peşpeşe iki veya daha çok ravinin düştüğü hadistir.

Yüce Allah'tan bu çalışmanın ilim erbabına yararlı kılmasını diliyoruz.

Doç.Dr. Vecdi AKYÜZ
İstanbul 1993

١ - كتاب وقوت الصلاة

1

NAMAZ VAKİTLERİ KİTABI

1. NAMAZ VAKİTLERİ

١ - قَالَ : حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ يَحْيَى اللَّيْثِيُّ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ أَخَّرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ ، فَأَخْبَرَهُ أَنَّ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ أَخَّرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا ، وَهُوَ بِالْكُوفَةِ ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَبُو مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيُّ ، فَقَالَ : مَا هٰذَا يَا مُغِيرَةُ ؟ أَلَيْسَ قَدْ عَلِمْتَ أَنَّ جِبْرِيلَ نَزَلَ فَصَلَّى ، فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ . ثُمَّ صَلَّى ، فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ . ثُمَّ صَلَّى ، فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ صَلَّى ، فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ . ثُمَّ صَلَّى ، فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ قَالَ : بِهٰذَا أُمِرْتَ ؟ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ : اعْلَمْ مَا تُحَدِّثُ بِهِ يَا عُرْوَةُ ، أَوَ إِنَّ جِبْرِيلَ هُوَ الَّذِي أَقَامَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَقْتَ الصَّلَاةِ ؟ قَالَ عُرْوَةُ : كَذٰلِكَ كَانَ بَشِيرُ بْنُ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيُّ ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ .

1. İbni Şihab (Ez-Zührî)'den:

Ömer b. Abdülaziz bir gün (ikindi) namazını geciktirdi. O sırada huzuruna giren Urve b. Zübeyr (onu uyarmak için) şu hadisi nakletti:

«— Kûfe'de bir gün Mugire b. Şube[1] (ikindi) namazını geciktirmişti. O sırada yanına girmiş olan Ebû Mes'ûd el-Ensârî:

— Bunu neden yaptın Mugire? Hatırlamıyor musun, birgün Cebrail gelmişti de öğle namazını kılmıştı. Sonra Resûlullah ta kılmıştı. Sonra (ikindi) namazını kıldı, Resûlullah da kıldı. Sonra (akşam) namazını kıldı, Resûlullah da kıldı, daha sonra (yatsı) namazını kıldı, Resûlullah da kıldı. Daha sonra da sabah namazını kıldı, Resûlullah da kıldı. Ondan sonra da (Cibril): «Bunlarla emrolundun, buyurdu.» demişti.[2]

(1) O zamanlar Mugîre b. Şube, Hz. Ömer tarafından Kûfe valisi olarak tayin edilmişti.

(2) Yani hergün namazı, bu beş vakitte kılmakla emrolundun. Diğer bir rivayette Cibril: «Sen bunu tebliğ ile emrolundun,» dedi.

Bunun üzerine Ömer b. Abdülaziz:

«— Urve, ne dediğini iyi düşün; Resûlullah'a namaz vakitlerini bildiren Cibril mi idi?» diye sordu. Urve de:

«— Beşir b. Ebî Mes'ûd, babasından böyle rivayet etti» dedi.[3]

٢ - قَالَ عُرْوَةُ وَلَقَدْ حَدَّثَتْنِي عَائِشَةُ زَوْجُ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، كَانَ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ فِي حُجْرَتِهَا، قَبْلَ أَنْ تَظْهَرَ.

2. Urve der ki: Âişe (r.a.) bana: «Resûlullah (s.a.v.) ikindi namazını, güneş henüz odamın duvarında yükselmeden kılardı.»[4] dedi.[5]

٣ - وحدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، أَنَّهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَسَأَلَهُ عَنْ وَقْتِ صَلَاةِ الصُّبْحِ. قَالَ: فَسَكَتَ عَنْهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ. حَتَّى إِذَا كَانَ مِنَ الْغَدِ، صَلَّى الصُّبْحَ حِينَ طَلَعَ الْفَجْرُ. ثُمَّ صَلَّى الصُّبْحَ مِنَ الْغَدِ بَعْدَ أَنْ أَسْفَرَ. ثُمَّ قَالَ: «أَيْنَ السَّائِلُ عَنْ وَقْتِ الصَّلَاةِ؟» قَالَ: هَأَنَذَا يَا رَسُولَ اللهِ! فَقَالَ: «مَا بَيْنَ هٰذَيْنِ وَقْتٌ».

3. Atâ b. Yesâr anlatıyor:

Bir adam Resûlullah'ın huzuruna gelerek, sabah namazının vaktini sordu. Resulu Ekrem (s.a.v.) cevap vermedi. Ertesi gün sabah namazını şafak atınca kıldı; Bir gün sonra da, ortalık ağarınca kıldı.[6]

Daha sonra da:

«— **(Sabah) namazının vaktini soran nerede?»** buyurdu. Adam:

«— Benim Ya Resulallah» deyince;

«— **Bu iki vaktin arasındaki zamandır.»** buyurdu.[7]

(3) Buhari, Mevakîtu's-Salât, 9/1; Müslim, Mesâcid, 5/166, 167.

(4) Güneş doğduğunda ışıkları önce odanın tabanına vurur. Güneş batıya ufuğa indikçe odanın duvarına yükselir. Âişe validemiz, yukarıdaki sözüyle Resûlullah (s.a.v.) ikindi namazını ilk vaktinde kılardı, demek istiyor.

(5) Buhari, Mevakitu's-Sâlat, 9/1; Müslim, Mesâcid, 5/167; Şeybanî, 3.

(6) Sabah namazının vakti, şafak söktükten sonra başlar, güneşin doğması yaklaşıncaya kadar kılınır, demektir.

(7) Bu hadis, mürseldir; Enes'ten ise mevsûl olarak gelmiştir. Nesaî, Ezan 7/12.

٤ - وحدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ، أَنَّهَا قَالَتْ : إِنْ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ لَيُصَلِّي الصُّبْحَ ، فَيَنْصَرِفُ النِّسَاءُ مُتَلَفِّعَاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ ، مَا يُعْرَفْنَ مِنَ الْغَلَسِ .

4. Âişe (r.a.) der ki: Resûlullah (s.a.v.) sabah namazını kıldıktan sonra kadınlar, örtülerine bürünmüş olarak evlerine dönerlerken henüz karanlıktan tanınmıyorlardı.[8]

٥ - وَحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ؛ وَعَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ ، وَعَنِ الأَعْرَجِ . كُلُّهُمْ يُحَدِّثُونَهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَالَ : « مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الصُّبْحِ ، قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَدْرَكَ الصُّبْحَ ، وَمَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَدْرَكَ الْعَصْرَ » .

5. Ebû Hüreyre (r.a.), Resûlullah'ın şöyle buyurduğunu rivayet etti: **«Güneş doğmadan sabah namazının bir rek'atına yetişebilen kimse, sabah namazını kendi vaktinde kılmış olur. Güneş batmadan da ikindi namazının bir rek'atına yetişebilen ikindiyi kendi vaktinde kılmış olur.»**[9]

(8) Buharî, Mevakitu's-Salât, 9/37; Müslim, Mesacid, 5/232.
Hz. Âişe: Sabah namazının erken kılındığını söylemek istiyor. Resûlü Ekrem (s.a.v.) çoğu zaman sabah namazını erken kılar, bazan da geç kılardı. İmam Şafiî (rahimehullah) erken kılınmasının efdal olduğunu söyler, İmam Ebu Hanîfe Hazretleri de -cemaatin çoğalması için-, ortalık biraz ağarınca kılınmasını tavsiye eder.
Bu hadisten Asrı Saadette kadınların camiye devam ettikleri anlaşılıyor.

(9) Buharî, Mevakîtu's-Salât, 9/28; Müslim, Mesâcid, 5/232.
Ebu's-Seâdât İbnü'l-Esîr der ki: Namaza yetişmeyle ilgili bu hüküm; bu iki namaza mahsus olmayıp, bütün namazlara şâmil olduğu halde, bilhassa bu iki vaktin bildirilmesinin sebebi şudur: Bu iki vakit gündüzün başlangıç ve sonudur. Namaz kılan kimse namazın bir kısmını kıldıktan sonra güneş doğsa, veya batsa vakit çıktı ve namaz bozuldu sanır. Aynı zamanda güneş doğarken ve batarken namaz kılınması yasak edilmiştir. Eğer Hz. Peygamber (s.a.v.) ikindi ve sabah namazlarının birer rek'atlarına yetişenin namazının sahih olduğunu bildirmese idi, namaz kılan kimse bu iki vaktin çıkmasıyla namazlarının bozulduğunu sanırdı. İşte bu yanlış anlamaya meydan vermemek için, Resûlü Ekrem özellikle bu iki vakti açıklamıştır.
Bu hadisi şeriften iki sonuç çıkar:
1. Vaktin sonunda yalnız bir rekâtı kılınan namazın tamamı kaza değil eda sayılır. Nevevî, namazın, bu derece dar bir vakte kadar kasten geciktirilme-

٦ - وَحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ مَوْلى عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ ، أنْ عُمَرَ بْنَ الخَطّابِ كَتَبَ إلى عُمّالِهِ : إنّ أهَمّ أمْرِكُمْ عِنْدِي الصّلاةُ فَمَنْ حَفِظَهَا وَحَافَظَ عَلَيْهَا ، حَفِظَ دِينَهُ . وَمَنْ ضَيّعَهَا فَهُوَ لِمَا سِوَاهَا أضْيَعُ . ثُمّ كَتَبَ : أنْ صَلّوا الظّهْرَ ، إذَا كَانَ الفَيْءُ ذِرَاعًا ، إلى أنْ يَكُونَ ظِلُّ أحَدِكُمْ مِثْلَهُ . وَالعَصْرَ ، وَالشّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ ، بَيْضَاءُ نَقِيّةٌ ، قَدْرَ مَا يَسِيرُ الرّاكِبُ فَرْسَخَيْنِ أوْ ثَلاثَةً ، قَبْلَ غُرُوبِ الشّمْسِ وَالمَغْرِبَ إذَا غَرَبَتِ الشّمْسُ . وَالعِشَاءَ ، إذَا غَابَ الشّفَقُ ، إلى ثُلُثِ اللّيْلِ . فَمَنْ نَامَ فَلا نَامَتْ عَيْنُهُ . فَمَنْ نَامَ فَلا نَامَتْ عَيْنُهُ . فَمَنْ نَامَ فَلا نَامَتْ عَيْنُهُ . وَالصّبْحَ ، وَالنّجُومُ بَادِيَةٌ مُشْتَبِكَةٌ .

6. Abdullah b. Ömer'in azadlısı Nâfi der ki: Ömer b. el-Hattab (r.a.) valilerine şunu yazdı: «Bana göre en önemli vazifeniz namazdır. Kim onu —devam ederek— vaktinde kılarsa, dinini korumuş olur. Kim de namazlarını ihmal ederse, diğer vazifelerini haliyle daha çok ihmal eder.»

Daha sonra da şunları yazdı:

«Öğle namazını, bir şeyin gölgesi fey-i zevâlin[10] dışında bir arşın oluşundan itibaren, gölgeniz bir misli oluncaya kadar kılın.

sini ulemanın caiz görmediğini söylemiştir.

2. Özürlü bir kişinin özrü, vaktin sonunda bir rek'at kılınabilecek kadar bir zaman içerisinde kalksa o vaktin namazı o kişi üzerine borç olur. Sonra kaza etmesi gerekir. Şayet özür devam etmiş olsaydı üzerine borç olmayacaktı. Bu konuda âlimlerin görüşleri şöyle özetlenebilir:

a- Âlimlerin çoğunluğu birinci maddedeki görüşe sahiptirler.

b- Bir kısım âlimler de rek'atların hepsinin kaza olacağı görüşündedirler.

c- Bazıları da vakit içerisinde kılınan bir rek'at eda, diğer rek'at veya rek'atlar kazadır, derler.

d- Ebû Hanife'ye göre -ikinci maddede olduğu gibi- hadisi şerif özürlü kişilerin durumunu açıklamaktadır. Burada söz konusu olan özürler delilik, bayılma, hayız, lohusalık vs.dir. Bu özürlerden biri kendisinde olan bir şahıs, özüründen vaktin sonunda bir rek'at kılınabilecek bir zaman içerisinde kurtulursa, o vaktin namazının bu kişi tarafından kaza edilmesi gerekir. Ayrıca Ebû Hanife, bir rek'atı vakit içinde, diğer rek'atı güneş doğarken kılınan sabah namazının batıl olacağı görüşündedir. Fıkıh usulündeki şu kaide de Ebû Hanife'yi desteklemektedir: Kâmil bir vakitte kılınması farz olan bir namazın, mekruh bir vakitte kılınması caiz değildir. Bundan başka 'özür' vakit daha çıkmadan kalkarsa, o vaktin namazı borç olur. Yukarıda bir rek'at olarak ifade edilmesi ekseriyete göredir. (Bkz. el-Menhel).

(10) Fey-i zeval, güneş tam tepede iken herhangi bir cismin en kısa gölgesidir. Bir Arşın, takriben 60 santimdir.

İkindi namazını, henüz güneş yüksekte, beyazken kılın. Namazdan sonra, güneş batmadan önce bir atlının iki veya üç fersah[11] gidebileceği kadar bir zaman olsun.

Akşamı, güneş batınca kılın.

Yatsıyı, kırmızılığın (akşam şafağının)[12] kaybolmasından itibaren gecenin üçte birine kadar kılın.[13] Yatsıyı kılmadan yatanların gözüne uyku girmesin.Yatsıyı kılmadan yatanların gözüne uyku girmesin. Yatsıyı kılmadan yatanların gözüne uyku girmesin. Sabah namazını, yıldızlar batmadan parlakken kılın.»

٧ - وَحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَمّهِ أَبِي سُهَيْلٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنْ عُمَرَ بْنَ الْخَطّابِ كَتَبَ إِلى أَبِي مُوسَى : أَنْ صَلّ الظُّهْرَ ، إِذَا زَاغَتِ الشَّمْسُ . وَالْعَصْرَ ، والشَّمْسُ بَيْضَاءُ نَقِيّةٌ ، قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَهَا صُفْرَةٌ . وَالْمَغْرِبَ ، إِذَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ . وَأَخّرِ الْعِشَاءَ مَا لَمْ تَنَمْ . وَصَلّ الصُّبْحَ ، وَالنُّجُومُ بَادِيَةٌ مُشْتَبِكَةٌ . وَاقْرَأْ فِيهَا بِسُورَتَيْنِ طَوِيلَتَيْنِ مِنَ الْمُفَصّلِ .

7. Ebû Süheyl rivayet eder:

Hz. Ömer (r.a.) Ebû Mûsâ el-Eş'ari'ye şöyle yazdı: Öğle namazını, güneş tepeden dönünce (zeval vaktini müteakip), ikindiyi güneş parlakken, sararmadan, akşamı güneş batınca kıl. Yatsıyı yatıncaya kadar geciktir. Sabah namazını yıldızlar henüz azalmadan parlakken kıl ve sabah namazında, Mufassal sûrelerden iki sûre oku.[14]

٨ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنْ عُمَرَ بْنَ الْخَطّابِ كَتَبَ إِلى أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيّ : أَنْ صَلّ الْعَصْرَ ، والشَّمْسُ بَيْضَاءُ نَقِيّةٌ ، قَدْرَ مَا يَسِيرُ الرَّاكِبُ ثَلاثَةَ فَرَاسِخَ . وَأَنْ صَلّ الْعِشَاءَ ، مَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ ثُلُثِ اللّيْلِ . فَإِنْ أَخّرْتَ فَإِلى شَطْرِ اللّيْلِ ، وَلا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ .

(11) Bir Fersah, üç mildir. Bir mil, takriben 1609 metredir.
(12) Şafak (akşam şafağı, gurûp), akşamdan sonra ufukta gözüken kırmızılıktır.
(13) Yatsı namazı tan yeri ağarıncaya (fecr-i sadık doğuncaya) kadar kılınabilir. Fakat yatmadan önce kılınması sünnet ve efdaldir. Bu yüzden Hz. Ömer yatsıyı kılmadan yatanları kınıyor ve onlara beddua ediyor.
(14) Mufassal sûreler, Hucurât'dan Abese'ye kadar olan sûrelerdir. Bakara'dan Tevbe'ye kadar, «Tıvâl» (uzun sûreler) «Tekvîr»'den «Nas»a kadar olanlara da «kısâr» yani kısa sûreler denir.

8. Urve de şöyle rivayet eder:

Ömer b. el-Hattab, Ebû Mûsâ el-Eşari'ye şöyle yazdı: İkindi namazını güneş beyaz ve parlakken, yani bir atlının akşama kadar üç fersah gidebileceği kadar bir vakit varken kıl. Yatsıyı gecenin üçte birine kadar, hattâ gece yarısına kadar geciktirebilirsin. Ancak, sakın gafillerden de olmayasın.

٩ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ زِيَادٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَافِعٍ ، مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ . أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنْ وَقْتِ الصَّلاةِ . فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ : أَنَا أُخْبِرُكَ . صَلِّ الظُّهْرَ ، إِذَا كَانَ ظِلُّكَ مِثْلَكَ . وَالْعَصْرَ ، إِذَا كَانَ ظِلُّكَ مِثْلَيْكَ . وَالْمَغْرِبَ ، إِذَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ . وَالْعِشَاءَ مَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ ثُلُثِ اللَّيْلِ . وَصَلِّ الصُّبْحَ بِغَبَشٍ . يَعْنِى الْغَلَسَ .

9. Abdullah b. Râfi, Ebû Hureyre'ye namaz vakitlerini sordu. O da «Sana söyleyeyim: Öğle namazını, gölgen boyunca olduğunda, ikindiyi, gölgen boyunun iki misli olduğunda, akşamı güneş batınca, yatsıyı akşamla gecenin üçte biri arasında, sabah namazını da henüz karanlıkken kıl» dedi.[15]

١٠ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِى طَلْحَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّهُ قَالَ : كُنَّا نُصَلِّى الْعَصْرَ ، ثُمَّ يَخْرُجُ الإِنْسَانُ إِلَى بَنِى عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ ، فَيَجِدُهُمْ يُصَلُّونَ الْعَصْرَ .

10. Enes b. Malik (r.a.) der ki:

İkindi namazını kılardık, cemaatten bazısı Amr b. Avf oğullarının yurduna gider, henüz onların ikindi namazı kılmakta olduklarını görürdü.[16]

(15) Ebû Hanife'ye göre, ikindinin vakti, gölge boyun iki misli olunca başlar. Şeybanî, 1.

(16) Buhari, Mevakitu's-Salât, 9/13; Müslim, 5/194. Ayrıca bkz. Şeybanî, 4. Amr b. Avf oğullarının yurdu, Mescid-i Nebevî'ye «iki mil» yani «4 kilometre» kadardı.
İmam Nevevî der ki: Ashab-ı kiramdan Amr b. Avf oğulları, tarla veya bahçelerinde çalışırlardı. İşleri bitince toplanıp ikindiyi kılıyorlardı. Bu yüzden namazları gecikiyordu.
Hanefî Mezhebine göre, güneş parlak beyazken ertelenerek kılınması efdaldir.

١١ - وَحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهابٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّهُ قَالَ : كُنَّا نُصَلِّى الْعَصْرَ ، ثُمَّ يَذْهَبُ الذَّاهِبُ إِلَى قُبَاءٍ ، فَيَأْتِيهِمْ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ .

11. Enes b. Malik (r.a.) der ki: İkindi namazını kıldıktan sonra Kubâ'ya giden kimse oraya vardığında güneş hâlâ yüksekte bulunurdu.[17]

١٢ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِى عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ : أَنَّهُ قَالَ : مَا أَدْرَكْتُ النَّاسَ إِلا وَهُمْ يُصَلُّونَ الظُّهْرَ بِعَشِيٍّ .

12. (Tabiinden) Kasım b. Muhammed der ki: Ashab'a yetiştim. Onlar öğle namazını hava biraz serinleyince kılıyorlardı.

(17) Buharî, Mevakîtu's-Salât, 9/13; Müslim, Mesâcid, 5/193; Şeybanî, 3. «Kubâ», Medine'ye üç mil uzaktadır.

2. CUMA NAMAZININ VAKTİ

١٣ - حدّثنى يحْيَى ، عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَمّهِ أَبى سُهَيلِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنّهُ قَالَ : كُنْتُ أرَى طِنْفِسَةً لِعَقِيلِ بْنِ أَبى طَالِبٍ ، يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، تُطْرَحُ إِلى جِدَارِ الْمَسْجِدِ الْغَرْبِىّ . فَإِذَا غَشِىَ الطِّنْفِسَةَ كُلَّهَا ظِلُّ الْجِدَارِ ، خَرَجَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ، وَصَلَّى الْجُمُعَةَ . قَالَ مَالِكٌ (وَالِدُ أَبى سُهَيْلٍ) : ثُمّ نَرْجِعُ بَعْدَ صَلاَةِ الْجُمُعَةِ فَنَقِيلُ قَائِلَةَ الضَّحَاءِ .

13. Ebû Süheyl, babası Malik'ten rivayet eder: Cuma günü Akîl b. Ebî Talib'in keçesi mescidin batı duvarının dibine konuyordu. Duvarın gölgesi keçeyi tamamen kaplayınca, Hz. Ömer gelip Cuma namazını kıldırıyordu.

Ebû Süheyl'in babası Malik devam ederek der ki:

Cuma namazından sonra gidip öğle uykusuna yatıyorduk.[18]

١٤ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِىّ ، عَنِ ابْنِ أَبى سَلِيطٍ ، أَنّ عُثْمَانَ ابْنَ عَفّانَ صَلّى الْجُمُعَةَ بِالْمَدِينَةِ . وَصَلّى الْعَصْرَ بِمَلَلٍ . قَالَ مَالِكٌ : وَذَلِكَ لِلتّهْجِيرِ وَسُرْعَةِ السَّيْرِ .

14. Ebû Selit'in oğlu rivayet eder: Osman b. Affan (r.a.) Cuma namazını Medîne'de, ikindi namazını da «Melel»'de kıldı.[19]

İmam Malik der ki: *Bu, Cuma namazının zevalden sonra ilk vaktinde hemen kılındığını ve sür'atlice Melel'e gelindiğini ifade eder.*

(18) Şeybanî, 223.
Ashab-ı kiram geceleri az uyuyorlardı. Öğle sıcağında namazdan önce biraz yatıyorlardı. Bu uykuya «Kaylule» deniliyordu. Cuma günleri gusül ve sair temizlik işleriyle meşgul oldukları için öğle uykusuna namazdan sonra yatıyorlardı.

(19) Melel, Medine'ye 17 mil mesafededir. Bu hadis, Hz. Osman'ın cuma namazını geciktirmeden vaktinde kıldığını ve Melel'e çok süratli gittiğini ifade eder. Diğer günlerde sıcakların şiddetinden öğle namazını biraz geç kılıyorlardı. Fakat cuma namazını hangi mevsim ve hangi memlekette olursa olsun vaktinde kılmak efdaldir.

3. FARZ NAMAZIN BİR REK'ATINA YETİŞMEK

١٥ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الصَّلَاةِ ، فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ » .

15. Ebû Hureyre'den: Resûlullah (s.a.v.): «(Cemaatle Kılınan) Namazın bir rek'atına yetişen, cemaata yetişmiş olur» buyurdu.[20]

١٦ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، كَانَ يَقُولُ : إِذَا فَاتَتْكَ الرَّكْعَةُ فَقَدْ فَاتَتْكَ السَّجْدَةُ .

16. Abdullah b. Ömer şöyle derdi:

(İmamla) rukûa yetişemezsen, secdeye de (dolayısıyle o rekata) yetişememiş olursun.

١٧ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ ، وَزَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ ، كَانَا يَقُولَانِ : مَنْ أَدْرَكَ الرَّكْعَةَ فَقَدْ أَدْرَكَ السَّجْدَةَ .

17. Abdullah b. Ömer ve Zeyd b. Sâbit: «Kim imamla rukûa yetişirse secdeye, (dolayısıyle o rekata) yetişmiş olur.» derlerdi.

١٨ - وحدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَقُولُ : مَنْ أَدْرَكَ الرَّكْعَةَ فَقَدْ أَدْرَكَ السَّجْدَةَ . وَمَنْ فَاتَهُ قِرَاءَةُ أُمِّ الْقُرْآنِ ، فَقَدْ فَاتَهُ خَيْرٌ كَثِيرٌ .

18. Ebû Hureyre der ki: Bir rek'ata yetişen secdeye (namaza) yetişmiş olur. Fatiha'yı kaçıran kimse ise, birçok hayrı kaçırmış olur.

(20) Buhari, Mevakîtu's-Salât, 9/29; Müslim, Mesacid, 5/161.

4. «GÜNEŞİN DÖNMESİ VE GECENİN KARANLIĞI» ÂYETİNİN TEFSİRİ[21]

١٩ - حدثني يحيى عن مالك ، عن نافع ؛ أن عبد الله بن عمر كان يقول : دلوك الشمس ميلها .

19. Abdullah b. Ömer der ki: «Güneşin dönmesi, batıya doğru yönelmesidir.»

٢٠ - وحدثني عن مالك ، عن داود بن الحصين ؛ قال : أخبرني مخبر ، أن عبد الله ابن عباس كان يقول : دلوك الشمس إذا فاء الفيء . وغسق الليل اجتماع الليل وظلمته .

20. Abdullah b. Abbas (r.a.) der ki: «Güneşin dönmesi,» gölgenin batıdan güneye dönmesidir. Gecenin karanlığı, gecenin başlaması ve karanlığın tamamen basmasıdır.[22]

(21) İsrâ sûresinin 78. âyetinde: «Gündüzün güneş dönüp gecenin karanlığı bastırıncaya kadar (belli vakitlerde) namaz kıl. Bir de sabah namazını.. Çünkü sabah namazı şahidlidir.» buyurulur. Ayetteki «Güneşin dönmesi, ile gecenin karanlığı bastırıncaya kadar.» bölümünün tefsirinde ihtilaf edilmiştir. 19 ve 20 numaralı rivayetlerde, bu konu açıklanmaktadır.

(22) Abdullah (r.a.) bu sözü ile, İsrâ sûresinin (78.) ayetini kastediyor. Bu âyeti kerîme işaret yolu ile beş vakit namazı ifade etmektedir:
Güneşin meyli, öğle ve ikindi namazlarına; karanlığın basması, akşam ve yatsı namazlarına; Fecr Kur'an'ı (Kur'ane'l-Fecr) da, sabah namazına işarettir.

5. NAMAZI GECİKTİRENLER ve KAÇIRANLAR

٢١ - حدّثني يحيى عن مالك ، عن نافع ، عن عبد الله بن عمر ؛ أن رسول الله ﷺ قال : « الذى تفوته صلاة العصر كأنما وتر أهله وماله » .

21. Abdullah b. Ömer'in (r.a.) rivayetine göre, Resûlullah (s.a.v.): **«İkindi namazını kaçıran kimse, ailesini ve malını zâyi etmiş gibidir»** buyurdu.[23]

٢٢ - وحدّثني عن مالك ، عن يحيى بن سعيد ؛ أن عمر بن الخطاب انصرف من صلاة العصر فلقى رجلا لم يشهد العصر . فقال عمر : ما حبسك عن صلاة العصر ؟ فذكر له الرجل عذرا . فقال عمر : طففت .

قال يحيى ، قال مالك : ويقال لكل شيء ، وفاء وتطفيف .

22. Yahya b. Saîd rivayet eder:

Ömer b. El Hattab (r.a.) ikindi namazından dönerken, namaza gelmeyen birine rastladı ve:

«İkindi namazına niçin gelmedin?» dedi. Adam özür beyan etti. Bunun üzerine Hz. Ömer de: «Ziyandasın!» dedi.

Yahya der ki: İmam Malik, "Ziyandasın" ifadesini açıklamak üzere şöyle der: "Her şeyin bir karşılığı ve ziyanı vardır, denir."

٢٣ - وحدّثني عن مالك ، عن يحيى بن سعيد ؛ أنه كان يقول : إن المصلى ليصلى الصلاة وما فاته وقتها . ولما فاته من وقتها أعظم ، أو أفضل من أهله وماله .

قال يحيى : قال مالك : من أدرك الوقت وهو فى سفر ، فأخر الصلاة ساهيا أو ناسيا ، حتى قدم على أهله ، أنه إن كان قدم على أهله وهو فى الوقت ، فليصل صلاة المقيم . وإن كان قد قدم وقد ذهب الوقت ، فليصل صلاة المسافر . لأنه إنما يقضى مثل الذى كان عليه .

قال مالك : وهذا الأمر هو الذى أدركت عليه الناس ، وأهل العلم ببلدنا .

وقال مالك : الشفق الحمرة التى فى المغرب . فإذا ذهبت الحمرة ، فقد وجبت صلاة العشاء ، وخرجت من وقت المغرب .

(23) Buhari, Mevakitu's-Salât, 9/14; Müslim, Mesâcid, 3/200; Şeybanî, 222.

23. İnsan namazı vaktinde de, vakti geçmiş olarak da kılar. Vakti kaçmış namazı kılması, aile efradı ve malından daha üstün ve faziletlidir.

Yahya'ya göre İmam Malik der ki: *Seferde unutarak namazını geciktiren kimse, vakit çıkmadan evine gelirse namazı tam kılar. Vakit çıktıktan sonra gelirse, sefer namazı -yani iki rek'at- olarak kılsın. Çünkü kazaya bıraktığı gibi kılar.*[24]

Malik der ki: *Memleketimizde (Medine'de) halkın ve ulemânın böyle yaptıklarını gördüm.*

Malik der ki: Şafak (akşam şafağı), batı ufkundaki kırmızılıktır. Akşamdan sonra batıda gözüken kırmızılık kaybolduktan sonra, akşam namazının vakti çıkmış, yatsının vakti girmiş olur.

٢٤ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنْ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ أُغْمِىَ عَلَيْهِ ، فَذَهَبَ عَقْلُهُ . فَلَمْ يَقْضِ الصَّلاَةَ .

قَالَ مَالِكٌ : وَذٰلِكَ فِيمَا نَرَى ، وَاللهُ أَعْلَمُ ، أَنَّ الْوَقْتَ قَدْ ذَهَبَ . فَأَمَّا مَنْ أَفَاقَ فِى الْوَقْتِ ، فَإِنَّهُ يُصَلِّى .

24. Nafi rivayet eder: Abdullah b. Ömer (r.a.) bayıldı, kendinden tamamen geçti. Ayıldıktan sonra da nàmazını kaza etmedi.

İmam Malik der ki: *Kanaatime göre -Allah bilir- bütün vakit baygın kalmıştır. Yoksa namaz vakti çıkmadan ayılan kimse mutlaka namazını kılmalıdır.*[25]

(24) Yani seferde iken kılamadığıdört rekatlık bir namazı, evinde iki rek'at, evinde kazaya bıraktığı namazı, seferde dört rek'at kılar.

(25) Ebû Hanife'ye göre, bir gün ya da daha az bir süre baygın kalan bir kişi, baygın haldeyken geçen namazları kaza eder. Daha fazla baygın kalmışsa geçirdiği namazları kaza etmez. (Bâcî, Münteka, c.1, s.24)

6. UYUYA KALIP NAMAZI KAÇIRMANIN HÜKMÜ

٢٥ - وحدّثني يحيى عن مالك، عن ابن شهاب، عن سعيد بن المسيّب. أنّ رسول الله ﷺ حين قفل من خيبر، أسرى. حتّى إذا كان من آخر اللّيل، عرّس. وقال لبلال: «اكلأ لنا الصّبح» ونام رسول الله ﷺ وأصحابه. وكلأ بلال ما قدّر له. ثمّ استند إلى راحلته، وهو مقابل الفجر، فغلبته عيناه، فلم يستيقظ رسول الله ﷺ، ولا بلال، ولا أحد من الرّكب، حتّى ضربتهم الشّمس. ففزع رسول الله ﷺ. فقال بلال: يا رسول الله! أخذ بنفسي الّذي أخذ بنفسك. فقال رسول الله ﷺ: «اقتادوا». فبعثوا رواحلهم، واقتادوا شيئا. ثمّ أمر رسول الله ﷺ بلالا، فأقام الصّلاة، فصلّى بهم رسول الله ﷺ الصّبح. ثمّ قال، حين قضى الصّلاة: «من نسي الصّلاة، فليصلّها إذا ذكرها، فإنّ الله تبارك وتعالى، يقول في كتابه - أقم الصّلاة لذكري -».

25. Saîd b. el-Museyyeb rivayet eder: Resûlullah (s.a.v.), Hayber fethinden dönüşünde gece yola devam etti. Gecenin yarısından çoğu geçince biraz uyuyup dinlenmek için konakladı. Bilal'e:

«— **Uyuma, bizi sabah namazına kaldır**» buyurdu ve uyudu. Ashab da uyudu. Bilâl bir süre bekledikten sonra —sabaha karşı— devesine dayandı, gözleri uykuya daldı. Güneş doğup yüzlerine vuruncaya kadar ne Resûlullah (s.a.v.), ne Bilâl, ne de Ashab uyandı.

Resulü Ekrem birden heyecanla uyanınca, Bilâl:

«— Ya Resulallah; Seni uyutan (Allah) beni de uyuttu.» dedi. Bunun üzerine Resûlullah hareket emri verdi. Savaşçılar develerini kaldırıp yola düştüler. Biraz gittikten sonra Resûlullah (s.a.v.) Bilal'e emretti. Bilâl kaamet etti. Resulü Ekrem cemaate sabah namazını kıldırdı.[26] Namazdan sonra da: «**Namazı unutup**

(26) Burada Resûlullah (s.a.v.)'ın uyandıktan sonra derhal namaz kılmayıp biraz gittikten sonra namaz kılmasının iki sebebi olabilir:
a- Bilâl (r.a.)'ın, ezan ve ikameti ile bir kısım kişiler uyanmamış olabilirler, hepsinin uyanmasını sağlamak maksadiyle yola düşmüşlerdir.
b- O vadide uyuyup kalmalarına şeytan sebep olmuştur. Şeytan olan bir vadiyi terk edip şeytan olmayan bir yere gitmek gayesiyle derhal namaz kılmamışlar, bir süre gittikten sonra kılmışlardır. Ancak biz, şeytanın bulunduğu yeri bilemeyeceğimiz için, hatırladığımız yerde namazımızı kılmalıyız. (Bâcî, Münteka, c.1, s.30)

kılamayan onu hatırlayınca kılsın. Çünkü Allah Teâlâ kitabında 'Beni hatırlayınca namazı kıl'[27] buyurur» dedi.[28]

٢٦ – وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ؛ أَنَّهُ قَالَ : عَرَّسَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيْلَةً ، بِطَرِيقِ مَكَّةَ . وَوَكَّلَ بِلاَلاً أَنْ يُوقِظَهُمْ لِلصَّلاَةِ . فَرَقَدَ بِلاَلٌ ، وَرَقَدُوا . حَتَّى اسْتَيْقَظُوا وَقَدْ طَلَعَتْ عَلَيْهِمُ الشَّمْسُ . فَاسْتَيْقَظَ الْقَوْمُ ، وَقَدْ فَزِعُوا . فَأَمَرَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يَرْكَبُوا حَتَّى يَخْرُجُوا مِنْ ذٰلِكَ الْوَادِي . وَقَالَ « إِنَّ هٰذَا وَادٍ بِهِ شَيْطَانٌ » فَرَكِبُوا حَتَّى خَرَجُوا مِنْ ذٰلِكَ الْوَادِي . ثُمَّ أَمَرَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ ، أَنْ يَنْزِلُوا ، وَأَنْ يَتَوَضَّؤُوا . وَأَمَرَ بِلاَلاً أَنْ يُنَادِيَ بِالصَّلاَةِ ، أَوْ يُقِيمَ . فَصَلَّى رَسُولُ ﷺ بِالنَّاسِ . ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَيْهِمْ ، وَقَدْ رَأَى مِنْ فَزَعِهِمْ . فَقَالَ : « يٰأَيُّهَا النَّاسُ ! إِنَّ اللهَ قَبَضَ أَرْوَاحَنَا ، وَلَوْ شَاءَ لَرَدَّهَا إِلَيْنَا فِي حِينٍ غَيْرِ هٰذَا . فَإِذَا رَقَدَ أَحَدُكُمْ عَنِ الصَّلاَةِ ، أَوْ نَسِيَهَا ، ثُمَّ فَزِعَ إِلَيْهَا ، فَلْيُصَلِّهَا ، كَمَا كَانَ يُصَلِّيهَا فِي وَقْتِهَا » .

ثُمَّ الْتَفَتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ، إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ : « إِنَّ الشَّيْطَانَ أَتَى بِلاَلاً وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي ، فَأَضْجَعَهُ ، فَلَمْ يَزَلْ يُهَدِّئُهُ ، كَمَا يُهَدَّأُ الصَّبِيُّ حَتَّى نَامَ » . ثُمَّ دَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِلاَلاً . فَأَخْبَرَ بِلاَلٌ رَسُولَ اللهِ ﷺ ، مِثْلَ الَّذِي أَخْبَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَبَا بَكْرٍ . فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللهِ .

26. Zeyd b. Eslem rivayet eder: Resûlullah bir gece Mekke yolunda konakladı. Kendilerini namaza kaldırması için de Bilâl'i vazifelendirdi ve uyudu. Ashab da uyudu. (Bir süre sonra) Bilâl da uyudu. Ancak güneş doğunca uyanabildiler. Uyanıp telâşa düşünce Resûlullah (s.a.v.) hemen bineklerine binmelerini, o vâdiden çıkmalarını emretti, ve: «Bu vâdide şeytan vardır» buyurdu. (Develerine ve atlarına) bindiler. Vadiyi geçtikten sonra, Resûlullah (s.a.v.) inmelerini ve abdest almalarını emretti. Bilâl'a da ezan okumasını veya kamet getirmesini söyledi. Resûlullah namazı kıldırdı, cemaate döndü. Korku ve heyecanlarını görünce onlara:

«Ey insanlar! Şüphesiz ruhumuzu Allah aldı (Bizi Allah uyuttu). Dileseydi ruhumuzu bize başka bir zamanda iade

(27) Taha sûresindeki 14. ayeti kerîmenin bir meali de şöyledir: «Beni hatırlaman için namaz kıl.»

(28) Bu hadis, mürseldir; Müslim'de (Mesâcid, 5/309) mevsûl olarak yer almıştır. Ayrıca bkz. Şeybanî, 184.

ederdi. Bizi daha erken uyandırırdı.[29] Sizden kim uyuyakalır, yahut unutur da namazı kılamazsa uyanınca, namazını vaktinde kıldığı gibi kılsın» dedikten sonra, Ebû Bekr'e dönerek: **«Bilâl namaz kılıyordu, şeytan geldi onu yatırdı, ninni ile uyutulan çocuk gibi onu uyuttu.»** dedi. Daha sonra Hz. Peygamber Bilâl'i çağırdı. Bilal, Resûlullah'ın (daha önceden) Ebu Bekr'e haber verdiği şeylerin aynısını kendisine anlatınca, Ebu Bekr «Gerçekten senin Allah'ın Resulü olduğuna şahadet ederim» dedi.[30]

(29) Resûlü Ekrem bu sözü ile şu ayete işaret ediyor: «Allah (insanların) ölümü zamanında ruhları alır, ölmeyenlerin de uykuları sırasında. Böyle ölümüne hükmettiği kimseninkini alıkor, diğerini belli bir vakte kadar gönderir. Bunda muhakkak düşünen insanlar için ibretler vardır.» (Zümer sûresi, 42) «Uyku küçük ölüm» denilmesinin sebebi de budur.

(30) Bütün Muvatta râvîlerinin ittifakiyle hadis mürseldir.

7. ÇOK SICAKTA NAMAZI GECİKTİRMEK

٢٧ - حدّثنى يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاء بْنِ يَسَارٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ ، فَإِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا عَنِ الصَّلاَةِ » . وَقَالَ : « اشْتَكَتِ النَّارُ إِلَى رَبِّهَا فَقَالَتْ : يَارَبِّ ! أَكَلَ بَعْضِى بَعْضًا . فَأَذِنَ لَهَا بِنَفَسَيْنِ فِى كُلِّ عَامٍ : نَفَسٍ فِى الشِّتَاء ، وَنَفَسٍ فِى الصَّيْفِ » .

27. Atâ b. Yesar'dan:

Resûlullah (s.a.v.): **«Sıcağın şiddeti, cehennemin nefesindendir.. Sıcak şiddetlenince namazı (biraz te'hir edip) hava biraz serinleyince kılın»** dedi ve devam etti: **«Cehennem Rabbine şikâyet ederek: Yarabbi! Ateşim birbirini yedi, dedi. Rabbi de ona senede iki nefes alma izni verdi: Bir nefes yazın, bir nefes kışın.»**[31]

٢٨ - وحدّثنا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ ، مَوْلَى الأَسْوَدِ بْنِ سُفْيَانَ ، عَنْ أَبِى سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ، وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ ثَوْبَانَ ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ ، فَأَبْرِدُوا عَنِ الصَّلاَةِ . فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ » .

وَذَكَرَ « أَنَّ النَّارَ اشْتَكَتْ إِلَى رَبِّهَا ، فَأَذِنَ لَهَا فِى كُلِّ عَامٍ بِنَفَسَيْنِ : نَفَسٍ فِى الشِّتَاء وَنَفَسٍ فِى الصَّيْفِ » .

28. Ebû Hureyre'den: Resûlullah (s.a.v.) **«Sıcak şiddetli olunca (öğle) namazını biraz te'hir edin; serin vakte bırakın, zira sıcağın şiddeti, cehennemin nefesindendir.»** buyurdu.

(31) Hadis mürseldir. Ebû Ömer'in dediğine göre İmam Malik ve başkalarının bir çok yolla rivayet etmiş oldukları muttasıl hadisler bunu takviye eder. «Sıcağın şiddeti, cehennemin nefesindendir» sözü sıcakların şiddetinden kinayedir. Asr-ı Saadette mescidin büyük kısmının üzeri açıktı. Namazı da kızgın kumun üzerinde kılıyorlardı. Bunlara bir de gölgede 40-50 dereceyi bulan Hicaz'ın sıcaklarını eklersek, güneş tepede iken öğle namazının ne kadar zor kılınacağını düşünebiliriz. Böyle zamanlarda öğle namazını biraz geciktirmek (mekruh vakte bırakmamak şartıyla) müstehaptır.

Sonra şu hadisi zikretti: «Cehennem, Rabbine şikayette bulundu. O da, senede iki nefes almasına izin verdi: Bir nefes kışın, bir nefes de yazın.»[32]

٢٩ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِى الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ ، قَالَ : « إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ ، فَأَبْرِدُوا عَنِ الصَّلاَةِ . فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ » .

29. Ebû Hureyre'den: Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **«Çok sıcakta namazı biraz te'hir edin. Zira sıcaklığın şiddeti, cehennemin nefesindendir.»[33]**

(32) Buharî, Mevakitu's-Salât, 9/9; Müslim, Mesâcid, 5/180, 185; Şeybanî, 183.
(33) Buharî, Mevakitu's-Salât, 9/9; Müslim, Mesâcid, 5/180.

8. SARMISAK KOKUSUYLA MESCİDE GİRMENİN VE NAMAZDA AĞZI KAPATMANIN CAİZ OLMAYIŞI

٣٠ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « مَنْ أَكَلَ مِنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ ، فَلاَ يَقْرَبْ مَسَاجِدَنَا . يُؤْذِينَا بِرِيحِ الثُّومِ » .

* * *

وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ الْمُجَبَّرِ ؛ أَنَّهُ كَانَ يَرَى سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللهِ ، إِذَا رَأَى الإِنْسَانَ يُغَطِّي فَاهُ ، وَهُوَ يُصَلِّي ، جَبَذَ الثَّوْبَ عَنْ فِيهِ جَبْذًا شَدِيدًا ، حَتَّى يَنْزِعَهُ عَنْ فِيهِ .

30. Said b. El Müseyyeb'ten:

Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **«Şu bitkiden (sarmısak-tan) yiyen mescitlerimize girip bizi sarmısak kokusuyla rahatsız etmesin.»**

İmam Malik, Abdurrahman'dan rivayet eder: **«Sâlim b. Abdullah namazda ağzını bir atkıyla kapatan birini görünce, ağzını kapatan bu atkıyı sertçe çekip, açardı.»**[34]

(34) Hadis mürseldir. Müslim, (Mesacid, 5/71) muttasıl olarak rivayet etmiştir.

٢ - كتـاب الطهـارة

2

TAHARET (TEMİZLİK) KİTABI

1. ABDEST ALMAK

١ - حدّثني يحيَى عَنْ مَالِكٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيّ، عَنْ أبِيهِ: أنّهُ قَالَ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَاصِمٍ، وَهُوَ جَدُّ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيّ، وَكَانَ مِنْ أصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ: هَلْ تَسْتَطِيعُ أنْ تُرِيَنِي كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَتَوَضَّأُ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَاصِمٍ: نَعَمْ. فَدَعَا بِوَضُوءٍ. فَأفْرَغَ عَلَى يَدِهِ، فَغَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ، ثُمَّ تَمَضْمَضَ، وَاسْتَنْثَرَ ثَلاثًا. ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلاثًا. ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ، إلَى الْمِرْفَقَيْنِ: ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ، فَأقْبَلَ بِهِمَا وَأدْبَرَ: بَدَأ بِمُقَدَّمِ رَأْسِهِ، ثُمَّ ذَهَبَ بِهِمَا إلَى قَفَاهُ، ثُمَّ رَدَّهُمَا، حَتَّى رَجَعَ إلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأ مِنْهُ: ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ.

1. Yahya el-Mazinî, Resûlullah'ın ashabından babası Abdullah b. Zeyd'e,

«— Resûlullah'ın nasıl abdest aldığını bana gösterebilir misin?» deyince Abdullah:

«— Evet,» dedi ve su isteyerek elinin üzerine döktü ve burnuna üçer defa su verdikten sonra üç kere yüzünü yıkadı. Daha sonra dirseklerine kadar üçer defa kollarını yıkadı. Daha sonra da ıslak ellerini alnından arkaya doğru arkadan da alnına doğru sürerek başını meshetti. Sonra da topuklarına kadar ayaklarını yıkadı.[1]

(1) Buhari, Vudû, 4/38; Müslim, Taharet, 2/18, 19; Şeybanî, 5.
Ellerin önce iki defa yıkanması abdest suyuna elleri temiz olarak daldırmak içindir. Ayrıca burada adedin söz konusu olması, el yıkamanın ibadet maksadiyle yapıldığını gösterir. Pislikten dolayı yıkamanın adedi yoktur. Pislik temizleninceye kadar yıkanır. (Bâcî Münteka) Abdest organlarını bir defa yıkamak zorunlu, iki defa yeterli, üç defa yıkamak ise efdaldir.
Başın meshedilmesine gelince İmam Mâlik bu ve benzeri hadislere dayanarak, abdest ayetinde zikredilen başa meshi de umum manasına alarak, başın tamamını mesh etmek farzdır, der. Şâfiî imamları «Meshi» mutlak manasına alarak başın cüz'i bir yeri dahi meshedilse caizdir, derler.
Hanefi imamları, Hz. Peygamber'in başın ön tarafına (dörtte birine) meshettiğini bildiren hadislere bakarak ve âyeti kerimeleri hadislerin ışığında tefsir ederek, başın dörtte birini mesh etmek farzdır, derler. Bütün imamlara göre başın tamamını kaplayarak meshetmek sünnettir.

٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أَنْفِهِ مَاءً ، ثُمَّ لِيَنْثِرْ ؛ وَمَنِ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ » .

2. Ebû Hureyre'den: Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **«Sizden biri abdest aldığında burnuna su vererek iyice temizlesin. Taş ile taharetlenen taşı tek kullansın.»**[2]

٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلاَنِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « مَنْ تَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْثِرْ ، وَمَنِ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ » .

3. Ebû Hureyre'den: Resûlullah (s.a.v.): **«Abdest alan su ile burnunu iyi temizlesin. Taşla taharetlenen taşı tek kullansın.»** buyurdu.[3]

٤ - قَالَ يَحْيَى : سَمِعْتُ مَالِكًا يَقُولُ ، فِي الرَّجُلِ يَتَمَضْمَضُ وَيَسْتَنْثِرُ مِنْ غَرْفَةٍ وَاحِدَةٍ : إِنَّهُ لاَ بَأْسَ بِذَلِكَ .

4. İmam Malik der ki: *Abdest alan bir avuç su ile hem mazmaza, hem de istinşak yapsa caizdir.*[4/a]

٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، أَنَّهُ بَلَغَهُ ، أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ قَدْ دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ . يَوْمَ مَاتَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ ، فَدَعَا بِوَضُوءٍ . فَقَالَتْ لَهُ عَائِشَةُ : يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ أَسْبِغِ الْوُضُوءَ . فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ : « وَيْلٌ لِلأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ » .

5. Sad b. Ebi Vakkâs öldüğü gün Ebû Bekr'in oğlu Abdurrahman, Hz. Âişe'nin (r.a.) yanına girdi. Abdest almak için su isteyince Âişe (r.a.): "Abdurrahman! Abdest azalarını iyice yıka. Çünkü Resûlullah'ı (s.a.v.): **«Abdest alırken kuru kalan topuklar ateşte yanacaktır.»** derken işittim.» dedi."[4/b]

(2) Buhari, Vudû, 4/26; Müslim, Taharet, 2/20. Ayrıca bkz. Şeybanî, 6,

(3) Buharî, Vudû, 4/25; Müslim, Taharet, 2/22. Ayrıca bkz. Şeybanî, 7.

(4/a) Mazmaza: Ağıza su vermektir. İstinşak: Buruna su vermektir. Bu ikisi, sünnettir.

(4/b) Müslim'de (Taharet, 2/23) mevsûldur.

٦ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ طَحْلاَءَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ: أَنْ أَبَاهُ حَدَّثَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ يَتَوَضَّأُ بِالْمَاءِ لِمَا تَحْتَ إِزَارِهِ .

6. Abdurrahman: "Ömer (r.a.)'in su ile taharetlendiğini işittim." dedi.[5]

٧ - قَالَ يَحْيَى: سُئِلَ مَالِكٌ عَنْ رَجُلٍ تَوَضَّأَ فَنَسِيَ، فَغَسَلَ وَجْهَهُ قَبْلَ أَنْ يَتَمَضْمَضَ، أَوْ غَسَلَ ذِرَاعَيْهِ قَبْلَ أَنْ يَغْسِلَ وَجْهَهُ، فَقَالَ: أَمَّا الَّذِي غَسَلَ وَجْهَهُ قَبْلَ أَنْ يَتَمَضْمَضَ، فَلْيُمَضْمِضْ وَلاَ يُعِدْ غَسْلَ وَجْهِهِ. وَأَمَّا الَّذِي غَسَلَ ذِرَاعَيْهِ قَبْلَ وَجْهِهِ، فَلْيَغْسِلْ وَجْهَهُ ثُمَّ لْيُعِدْ غَسْلَ ذِرَاعَيْهِ، حَتَّى يَكُونَ غَسْلُهُمَا بَعْدَ وَجْهِهِ، إِذَا كَانَ ذٰلِكَ فِي مَكَانِهِ، أَوْ بِحَضْرَةِ ذٰلِكَ .

7. Malik'e *«Abdest alan adam unutarak mazmaza yapmadan önce yüzünü yıkasa, yahut yüzünü yıkamadan kollarını yıkasa olur mu?»* diye sorduklarında: *«Mazmaza yapmadan önce yüzünü yıkayan kimse, mazmaza yapsın, yüzünü tekrar yıkamasın. Yüzünü yıkamadan kollarını yıkayan, abdest aldığı yerde veya yakınında ise yüzünü yıkasın, sonra kollarını tekrar yıkasın. Böylece kolları yüzünden sonra yıkanmış olur.»* diye cevap verdi.[6]

٨ - قَالَ يَحْيَى: وَسُئِلَ مَالِكٌ عَنْ رَجُلٍ نَسِيَ أَنْ يَتَمَضْمَضَ وَيَسْتَنْثِرَ حَتَّى صَلَّى. قَالَ: لَيْسَ عَلَيْهِ أَنْ يُعِيدَ صَلاَتَهُ. وَلْيُمَضْمِضْ وَيَسْتَنْثِرْ مَا يَسْتَقْبِلُ، إِنْ كَانَ يُرِيدُ أَنْ يُصَلِّيَ .

8. Yahya demiştir ki Malik'e: «Bir kimse abdest alırken unutup ağzına burnuna su vermeden namaz kılsa ne olur?» diye sordular. Malik de: «Namazını iade etmesi gerekmez.[7] Hatırlayınca mazmaza ve istinşak eder, ancak namaz kılmayı istese de, yeniden namaza başlamaz.» dedi.

(5) Şeybanî, 10.
(6) Eğer abdest aldığı yerden ayrılmış, abdest azası kurumuşsa, unuttuğu yeri yıkar, yıkadığı yeri tekrar yıkamaz.
(7) Zira mazmaza ve istinşak sünnettir. Terki ile namazı bozulmaz.

2. UYUYAN KİMSENİN NAMAZA KALKINCA ABDEST ALMASI

٩ - حدثني يحيى عن مالك، عن أبي الزناد، عن الأعرج، عن أبي هريرة؛ أن رسول الله ﷺ قال: «إذا استيقظ أحدكم من نومه فليغسل يده قبل أن يدخلها في وضوئه، فإن أحدكم لا يدري أين باتت يده».

9. Ebû Hureyre (r.a.) den: Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **«Biriniz uykudan kalktığı vakit, ellerini –abdest suyuna sokmadan önce– yıkasın. Çünkü uykuda ellerinin nereye dokunduğunu bilemez.»** [8]

١٠ - وحدثني عن مالك، عن زيد بن أسلم؛ أن عمر بن الخطاب قال: إذا نام أحدكم مضطجعا فليتوضأ.

وحدثني عن مالك، عن زيد بن أسلم؛ أن تفسير هذه الآية - ﴿يا أيها الذين آمنوا إذا قمتم إلى الصلاة فاغسلوا وجوهكم وأيديكم إلى المرافق وامسحوا برءوسكم وأرجلكم إلى الكعبين﴾ أن ذلك إذا قمتم من المضاجع، يعني النوم.

10. Zeyd b. Eslem'den: Ömer b. el-Hattab (r.a.): «Yatarak uyuyan kimse abdest alsın.»[9] dedi.

Malik der ki: *«Zeyd b. Eslem:* **«Ey mü'minler, namaza kalktığınızda yüzlerinizi ve dirseklere kadar ellerinizi yıkayın, başlarınıza mesh edin, topuklara kadar da ayaklarınızı yıkayın.»** *ayetini "Yataktan (uykudan) kalktığınız vakitte...» diye tefsir etti.*

(8) Buhari, Vudû, 4/26; Müslim, Taharet, 2/87,88. Ayrıca bkz. Şeybanî, 9. Böyle yapmak iyidir, terkeden günahkâr olmaz.
O zaman bugünkü gibi musluk sistemi yoktu. Genellikle eller bir kap içerisindeki suya batırılarak abdest alınırdı. Bazı durumlarda eller temiz olmayabilir. Hadis-i Şerifte önce ellerin dışarıda yıkanması, sonra kap içerisine batırılarak abdest alınması emredilmiştir ki bu, temizlik için gereklidir.

(9) Yatarak uyuyunca abdesti bozulur demektir. Oturduğu yerde bir yere dayanmadan uyursa abdesti bozulmaz. Bir yere dayanır uyur da dayandığı şey çekilince düşecek gibi olursa yine abdesti bozulur.

١١ - قَالَ يَحْيَى : قَالَ مَالِكٌ : الأَمْرُ عِنْدَنَا أَنَّهُ لا يَتَوَضَّأُ مِنْ رُعَافٍ ، وَلا مِنْ دَمٍ ، وَلا مِنْ قَيْحٍ مِنَ الْجَسَدِ ، وَلا يَتَوَضَّأُ إلا مِنْ حَدَثٍ يَخْرُجُ مِنْ ذَكَرٍ ، أَوْ دُبُرٍ ؛ أَوْ نَوْمٍ .

وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يَنَامُ جَالِسًا ، ثُمَّ يُصَلِّي وَلا يَتَوَضَّأُ .

11. İmam Malik der ki: *Bize göre burun kanaması, bir yerinden kan çıkması, yaradan irin akması abdesti bozmaz. Ancak önünden ve arkasından çıkan şey ve bir de uyumak abdesti bozar.*[10]

Nafi der ki: Abdullah b. Ömer oturarak uyur, sonra da abdest almadan namaz kılardı.

(10) Şafiî mezhebinde de hüküm böyledir.
İmam Ebû Hanife, kendince sahih gördüğü hadislere dayanarak, vücuttan çıkan kan ve irinin abdesti bozacağını benimsemiştir.

3. ABDEST SUYUNUN TEMİZ VE TEMİZLEYİCİ OLMASI

١٢ - حدثني يحيى عن مالك، عن صفوان بن سليم، عن سعيد بن سلمة، من آل بني الأزرق، عن المغيرة بن أبي بردة، وهو من بني عبد الدار. أنه سمع أبا هريرة يقول: جاء رجل إلى رسول الله ﷺ، فقال: يا رسول الله! إنا نركب البحر، ونحمل معنا القليل من الماء، فإن توضأنا به عطشنا، أفنتوضأ به؟ فقال رسول الله ﷺ: « هو الطهور ماؤه، الحل ميتته ».

12. Ebû Hureyre (r.a.) anlatıyor:

Bir adam Resûlullah (s.a.v.)'ın huzuruna gelerek:

«— Ya Resulallah, biz denizde sefere çıkıyoruz, yanımıza biraz su alıyoruz. Onunla abdest alsak içmeye kalmıyor. Deniz suyu ile abdest alabilir miyiz?» dedi.

Resulü ekrem (s.a.v.) de:

«— Denizin suyu temiz, ölüsü helâldir.»[11] buyurdu.[12]

١٣ - وحدثني عن مالك، عن إسحاق بن عبد الله بن أبي طلحة، عن حميدة بنت أبي عبيدة بن فروة، عن خالتها، كبشة بنت كعب بن مالك، وكانت تحت ابن أبي قتادة الأنصاري، أنها أخبرتها: أن أبا قتادة دخل عليها فسكبت له وضوءا. فجاءت هرة لتشرب منه، فأصغى لها الإناء حتى شربت.

قالت كبشة: فرآني أنظر إليه. فقال: أتعجبين يا ابنة أخي؟ قالت: فقلت، نعم. فقال: إن رسول الله ﷺ قال: « إنها ليست بنجس، إنما هي من الطوافين عليكم أو الطوافات ». قال يحيى: قال مالك: لا بأس به، إلا أن يرى على فمها نجاسة.

13. Kâb kızı Kebşe anlatıyor: Kayınpederim Ebû Katâde bize geldi, ona abdest suyu döküyordum. O sırada bir kedi geldi, sudan

(11) Yani deniz suyu ile abdest alabilirsiniz. Denizden çıkıp ölen hayvanlar da helâldir, demektir.

(12) Ebu Davud, Daharet, 1/41; Tirmizi, Taharet, 1/52; Nesaî, Taharet, 1/47; İbn Mace, Taharet, 1/38; Ayrıca bkz. Şeybanî, 46.

içmek istedi. Ebû Katâde kedi sudan içinceye kadar kabı ona eğdirdi. Kendisine baktığımı görünce:

«— Hayret mi ediyorsun yeğenim?» dedi. Ben de:

«— Evet» dedim. Bunun üzerine:

«— Resûlullah (s.a.v.): «**Kedi pis değildir. Evinizde serbest dolaşır**» buyurdu. dedi.[13]

İmam Malik der ki: *Bunda bir mahzur yok. Ancak kedinin ağzında pislik olması halinde caiz değildir.*

١٤ – وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ التَّيْمِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ حَاطِبٍ ؛ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ خَرَجَ فِي رَكْبٍ ، فِيهِمْ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ ، حَتَّى وَرَدُوا حَوْضًا . فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ لِصَاحِبِ الْحَوْضِ : يَا صَاحِبَ الْحَوْضِ ! هَلْ تَرِدُ حَوْضَكَ السِّبَاعُ ؟ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ : يَا صَاحِبَ الْحَوْضِ ! لا تُخْبِرْنَا ، فَإِنَّا نَرِدُ عَلَى السِّبَاعِ ، وَتَرِدُ عَلَيْنَا .

14. Yahya b. Abdurrahman anlatıyor:

Hz. Ömer (r.a.) bir kafile ile sefere çıktı. Amr b. el-Âs da kafilede idi. Bir havuzun başına geldiler. Amr b. el-Âs havuz sahibine:

«— Bu havuzdan yırtıcı (vahşî) hayvanlar gelip içiyor mu? diye sorunca Hz. Ömer adama:

«— Bu soruya cevap verme. Çünkü bu suya hayvanlar da gelir, biz de geliriz.» dedi.[14]

١٥ – وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ : إِنْ كَانَ الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ ، فِي زَمَانِ رَسُولِ اللهِ ﷺ ، لَيَتَوَضَّؤُونَ جَمِيعًا .

15. Abdullah b. Ömer (r.a.) der ki: Resûlullah'ın zamanında erkekler ve kadınlar beraber abdest alıyorlardı.[15]

(13) Ebu Davud, Taharet, 1/38; tirmizî, Taharet, 1/69; Nesaî, Taharet, 1/54; İbn Mace,Taharet, 1/32, Ayrıca bkz. Şeybanî, 90.

(14) Hz. Ömer (r.a.) bu sözünü, şüphe ve evhamı gidermek için söylese gerektir. Çünkü yapılmış ibadetlerin şüpheye dayalı hale gelmesine yol açılmamalıdır.

(15) Buharî, Vudû, 4/43, Ayrıca bkz. Şeybanî, 45.
Mazinî der ki: Abdullah (r.a.) bu sözüyle: Her erkek kendi haremi ile bir arada bir kaptan abdest alırlardı, demek istiyor. Bazı rivayetler bu manadadır. Yoksa namahrem kadınla erkek bir arada abdest alırlardı, demek değildir.

4. ABDESTİ BOZMAYAN ŞEYLER

١٦ - حدّثني يحيى عن مالك، عن محمد بن عمارة، عن محمد بن إبراهيم، عن أم ولد لإبراهيم بن عبد الرحمن بن عوف؛ أنها سألت أم سلمة، زوج النبي ﷺ، فقالت: إني امرأة أطيل ذيلي، وأمشي في المكان القذر. قالت أم سلمة: قال رسول الله ﷺ: «يطهّره ما بعده».

16. Abdurrahman b. Avf oğlu İbrahim'in Ümmü veledi[16] anlatıyor:

Resûlullah (s.a.v.)'ın zevcesi Ümmü Seleme'ye:

«— Ben, elbisesinin etekleri uzun olan bir kadınım ve pis yerlerden geçiyorum» dediğimde, Ümmü Seleme de:

«— Resûlullah (s.a.v.): «**Kuru ve temiz yerler, pis yerlere sürünüp kirlenen etekleri temizler**» dedi.» şeklinde cevap verdi.[17]

١٧ - وحدّثني عن مالك، أنه رأى ربيعة بن عبد الرحمن يقلس مرارا، وهو في المسجد؛ فلا ينصرف، ولا يتوضأ، حتى يصلي.

قال يحيى: وسئل مالك عن رجل قلس طعاما، هل عليه وضوء؟ فقال: ليس عليه وضوء. وليتمضمض من ذلك، وليغسل فاه.

17. Malik (r.a.), Rebia b. Abdurrahman'ın mescidde defalarca kusup abdestini tazelemeden namaz kıldığını gördü.

İmam Malik'e:

«— Kusan bir kimsenin yeniden abdest alması gerekir mi?» diye sordular. O da:

«— *Yeniden abdest alması gerekmez. Ancak kustuğu için ağzını çalkalaması (yıkaması) gerekir.*» diye cevap verdi.[18]

(16) Cariyeden çocuk olunca o cariyeye «Ümmü veled» denir.

(17) Ebu Davud, Taharet,1/137; Tirmizî, Taharet,1/109; İbn Mace, Taharet,1/79

(18) Hanefî Mezhebine göre, ağız dolusu kusmak abdesti bozar.

١٨ - وحدثني عن مالك ، عن نافع : أن عبد الله بن عمر حنط ابنا لسعيد بن زيد ، وحمله ثم دخل المسجد ، فصلى ولم يتوضأ .

قال يحيى : وسئل مالك ، هل في القيء وضوء ؟ قال : لا . ولكن ، ليتمضمض من ذلك ، وليغسل فاه ، وليس عليه وضوء .

18. Nafi rivayet eder: Abdullah b. Ömer (r.a.), Said b. Zeyd'in oğlunun cesedine koku sürdü ve onu taşıdı, sonra mescide girdi, daha sonra da abdestini tazelemeden namaz kıldı.

***

İmam Malik'e:

«— Kusunca abdest bozulur mu?» diye sordular. O da:

«— *Hayır. Yalnız mazmaza eder, ağzını yıkar. Abdest alması gerekmez,*» dedi.

5. ATEŞTE PİŞEN ŞEYİ YEMENİN ABDESTİ BOZMAYIŞI

١٩ - حدثني يحيى عن مالك، عن زيد بن أسلم، عن عطاء بن يسار، عن عبد الله بن عباس: أن رسول الله ﷺ أكل كتف شاة، ثم صلى ولم يتوضأ.

19. Abdullah b. Abbas der ki: «Resûlullah (s.a.v.) koyunun pişmiş ön butunu yedi. Abdestini tazelemeden namaz kıldı.»[19]

٢٠ - وحدثني عن مالك، عن يحيى بن سعيد، عن بشير بن يسار، مولى بني حارثة، عن سويد بن النعمان: أنه أخبره أنه خرج مع رسول الله ﷺ، عام خيبر. حتى إذا كانوا بالصهباء، وهي من أدنى خيبر، نزل رسول الله ﷺ، فصلى العصر. ثم دعا بالأزواد، فلم يؤت إلا بالسويق، فأمر به فثري. فأكل رسول الله ﷺ، وأكلنا. ثم قام إلى المغرب فمضمض ومضمضنا. ثم صلى ولم يتوضأ.

20. Süveyd b. Numan anlatıyor: Hayber Savaşı senesinde Resûlullah (s.a.v.) ile beraber çıkmıştım. Hayber'e yakın «Sahbâ» denilen yere varınca Resûlullah (s.a.v.) devesinden indi, ikindi namazını kıldırdı. Daha sonra azıkları istedi, yalnız kavut[20] getirdiler. Emretti, kavutu çorba yaptılar. Resulallah (s.a.v.) yedi, biz de yedik. Daha sonra da akşam namazına kalktı, mazmaza yaptı, biz de mazmaza yaptık, sonra da abdestini tazelemeden namazı kıldırdı.[21]

٢١ - وحدثني عن مالك، عن محمد بن المنكدر، وعن صفوان بن سليم: أنهما أخبراه عن محمد بن إبراهيم بن الحارث التيمي، عن ربيعة بن عبد الله بن الهدير: أنه تعشى مع عمر بن الخطاب، ثم صلى ولم يتوضأ.

21. Abdullah b. Hudeyr oğlu Rebîâ der ki: Hz. Ömer'le birlikte akşam yemeği yedim, yemekten sonra namazı kıldı, yeniden abdest almadı.

(19) Buharî, Vudû, 4/50; Müslim, Hayd, 3/91, Ayrıca bkz. Şeybanî, 30.
(20) Kavut: Kavrulmuş un.
(21) Buharî, Vudû, 4/51. Ayrıca bkz. Şeybanî, 34.
Hanefî Mezhebine göre, bu hadise dayanarak, ateşte pişen nesneleri yemeden dolayı abdest almak gerekmez. Zahirîlere göre, bu durumda abdest bozulur, tazelenmesi gerekir.

٢٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ ضَمْرَةَ بْنِ سَعِيدٍ الْمَازِنِيّ ، عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ : أَنْ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ أَكَلَ خُبْزًا وَلَحْمًا ، ثُمَّ مَضْمَضَ ، وَغَسَلَ يَدَيْهِ ، وَمَسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ ، ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَعَبْدَ اللهِ بْنَ عَبَّاسٍ ، كَانَا لا يَتَوَضَّآنِ مِمَّا مَسَّتِ النَّارُ .

22. Eban b. Osman der ki: Osman b. Affan (r.a.) ekmek ve et yedikten sonra mazmaza yaptı (ağzını yıkadı), ellerini yıkadı ve elleriyle yüzünü sıvazladı. Daha sonra da namaz kıldı, fakat yeniden abdest almadı.

İmam Malik'e Ali b. Ebî Talib ve Abdullah b. Abbas (r.a.)'ın ateşte pişen şeyi yedikten sonra yeniden abdest almadıkları rivayet olundu.[22]

٢٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ؛ أَنَّهُ سَأَلَ عَبْدَ اللهِ بنَ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ ، عَنِ الرَّجُلِ يَتَوَضَّأُ لِلصَّلاَةِ ، ثُمَّ يُصِيبُ طَعَامًا قَدْ مَسَّتْهُ النَّارُ ، أَيَتَوَضَّأُ ؟ قَالَ : رَأَيْتُ أَبِي يَفْعَلُ ذٰلِكَ وَلا يَتَوَضَّأُ .

23. Yahya b. Said, Abdullah b. Âmar b. Rebîâ'ya:

«— Bir adam namaz kılmak için abdest aldıktan sonra ateşte pişen bir yemeği yese tekrar abdest alması gerekir mi?» diye sordu.

Abdullah da:

«— Babamı gördüm, abdest aldıktan sonra ateşte pişen yemeği yiyor, tekrar abdest almıyordu.» diye cevap verdi.[23]

٢٤ - وحدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الأَنْصَارِيّ ، يَقُولُ : رَأَيْتُ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ ، أَكَلَ لَحْمًا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

24. Câbir b. Abdullah (r.a.) el-Ensârî der ki: Ebû Bekir es-Sıddık (r.a.)'ı gördüm. Et yedikten sonra yeniden abdest almadan namaz kıldı.[24]

(22) Şeybanî, 32.
(23) Şeybanî, 33.
(24) Şeybanî, 29
Cabir (r.a.) böyle demekle, ateşte pişen bir şeyi yemenin abdesti bozmadığını ifade etmektedir. Bilindiği gibi, Hz. Ebû Bekir eti abdestli iken yemiştir.

٢٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ ، دُعِيَ لِطَعَامٍ ، فَقُرِّبَ إِلَيْهِ خُبْزٌ وَلَحْمٌ ، فَأَكَلَ مِنْهُ ، ثُمَّ تَوَضَّأَ وَصَلَّى . ثُمَّ أُتِيَ بِفَضْلِ ذٰلِكَ الطَّعَامِ ، فَأَكَلَ مِنْهُ ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

25. Muhammed b. el-Munkedir (r.a.) anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) yemeğe davet edilmişti. Kendisine et ve ekmek getirildi. Bunlardan yedikten sonra abdest aldı, namaz kıldı. Daha sonra yemeğin kalan kısmını getirdiler, ondan yedikten sonra yeniden abdest almadan namaz kıldı.[25]

٢٦ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ يَزِيدَ الأَنْصَارِيِّ : أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَدِمَ مِنَ الْعِرَاقِ ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَبُو طَلْحَةَ وَأُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ ، فَقَرَّبَ لَهُمَا طَعَامًا قَدْ مَسَّتْهُ النَّارُ ، فَأَكَلُوا مِنْهُ . فَقَامَ أَنَسٌ فَتَوَضَّأَ . فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ وَأُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ : مَا هٰذَا يَا أَنَسُ ؟ أَعِرَاقِيَّةٌ ؟ فَقَالَ أَنَسٌ : لَيْتَنِي لَمْ أَفْعَلْ . وَقَامَ أَبُو طَلْحَةَ وَأُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ ، فَصَلَّيَا وَلَمْ يَتَوَضَّآ .

26. Abdurrahman b. Yezid el-Ensârî anlatıyor: Enes b. Malik, Irak'tan gelmişti. Ebu Talha ve Ubey b. Kâ'b yanına gittiler, Enes onlara ateşte pişmiş yemek çıkardı, yediler. Yemekten sonra Enes kalkıp abdest alınca, Ebû Talha ve Übey b. Kâ'b: «Bu da ne Enes? Yoksa Irak'lıların âdeti mi?»[26] deyince, Enes: «Keşke yapmasaydım,» dedi. Ebû Talha ve Ubey b. Kâ'b kalktılar, yeniden abdest almadan namaz kıldılar.

(25) Hadis mürseldir. Ebû Davud (Taharet, 1/74), Cabir'den -mevsul olarak- rivayet etmiştir. Ayrıca bkz. Tirmizî, Taharet, 1/59; Şeybanî, 31.

(26) Hz. Enes'in ziyaretçilerinin bu tenkitleri, Enes'in, ateşte pişen yemek yenince abdest bozulur zannının yanlış olduğunu ifade etmektedir.
Bu konudaki bazı rivayetlerden, ayette pişen şeyi yemenin abdesti bozacağı anlaşılmakta ise de, bu tür rivayetler mensûh kabul edilmiştir. (Bkz. Ebu Dâvud, Taharet, 74,75).

6. ABDESTLE İLGİLİ DİĞER HADİSLER

٢٧ - حدثنى يحيى عن مالك، عن هشام بن عروة، عن أبيه؛ أن رسول الله ﷺ
سئل عن الاستطابة، فقال: «أو لا يجد أحدكم ثلاثة أحجار؟».

27. Urve (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.)'a: İstincâyı sorduklarında: **«Üç taş bulamaz mısınız?»** diye cevap verdi.[23]

٢٨ - وحدثنى عن مالك، عن العلاء بن عبد الرحمن، عن أبيه، عن أبى هريرة؛ أن
رسول الله ﷺ، خرج إلى المقبرة، فقال: «السلام عليكم دار قوم مؤمنين، وإنا، إن شاء
الله، بكم لاحقون. وددت أنى قد رأيت إخواننا». فقالوا: يا رسول الله! ألسنا بإخوانك؟
قال: «بل أنتم أصحابى. وإخواننا الذين لم يأتوا بعد. وأنا فرطهم على الحوض» فقالوا:
يا رسول الله! كيف تعرف من يأتى بعدك من أمتك؟ قال: «أرأيت لو كان لرجل خيل
غر محجلة، فى خيل دهم بهم، ألا يعرف خيله؟». قالوا: بلى، يا رسول الله! قال:
«فإنهم يأتون يوم القيامة، غرا محجلين، من الوضوء. وأنا فرطهم على الحوض.
فلا يذادن رجال عن حوضى، كما يذاد البعير الضال، أناديهم: ألا هلم! ألا هلم! ألا
هلم! فيقال: إنهم قد بدلوا بعدك. فأقول: فسحقا. فسحقا. فسحقا».

28. Ebû Hüreyre (r.a.) anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) mezarlığa gittiğinde «Esselâmü aleyküm ey mezarlıkta yatan mü'minler! Allah dilerse biz de sizlere kavuşacağız.» dedi[28] ve devamla **«kardeşlerimizi görmeyi çok isterdim,»** deyince,

(27) Ebu Davud (Taharet, 1/21), Hz. Aişe'den mevsul olarak rivayet eder; Tirmizî, Taharet, 1/40.
Arabistan'da Resûlullah (s.a.v.) zamanında her yerde su bulunmadığı için toprakla teyemmüm edildiği gibi -abdest bozduktan sonra- taş ve benzerleriyle temizlenmek âdetti. Resûlullah (s.a.v.) bu sözüyle: «Su bulamıyorsan, taş da mı bulamıyorsun?» demek istemiş, her yerde olduğu gibi tevhîde (tekliğe) işareten, burada da üç taş kullanılmasını istemiştir.

(28) Burada Resûlü Ekrem'in «Allah dilerse size kavuşacağız» demesi şüphe ettiği için değil, Allah Teâlâ'nın: «Hiçbir şey için - Allah dilerse demeden yarın şunu yapacağım- deme.» (Kehf sûresi: 24) emrine uyarak söylemiştir.

Ashâb:

«— Ya Resulallah! Biz kardeşlerin değil miyiz?» dediler. Resûlullah:

«— Hayır, sizler aynı zamanda ashâbımsınız. Kardeşlerim henüz gelmediler. Ben onları (ahirette) havz'ın başında bekliyeceğim.» buyurdu. Ashab-ı Kirâm:

«— Ya Resûlallah, ümmetinden senden sonra gelecekleri nasıl tanıyacaksın?» deyince:

«— Söyleyin! Bir adamın siyah atlar arasında alnı ve üç ayağı beyaz bir atı olsa onu tanımaz mı?» dedi. Onlar:

«— Evet Ya Resulallah!» diye cevap verdiler. Hz. Peygamber: **«İşte onlar, Kıyamet gününde dünyada iken aldıkları abdestlerden dolayı alınları nur gibi parlayarak gelirler. Ben daha önceden gidip kendilerini Havz'ın başında bekleyeceğim. O kimseler Havz'ımdan sahipsiz develer gibi kovulmazlar. Onlara «Hey! Gelin, gelin, gelin!» diye seslenirim. O sırada «Bunlar senden sonra dinlerinde çok şey değiştirdiler[29] denilir. Ben de; «Öyleyse benden uzak olsunlar! Uzak olsunlar! Uzak olsunlar!..» derim»** buyurdu.[30]

٢٩ – وحدثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ حُمْرَانَ ، مَوْلَى عُثْمَانَ ابْنِ عَفَّانَ : أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ جَلَسَ عَلَى الْمَقَاعِدِ . فَجَاءَ الْمُؤَذِّنُ فَآذَنَهُ بِصَلَاةِ الْعَصْرِ . فَدَعَا بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ . ثُمَّ قَالَ : وَاللهِ لَأُحَدِّثَنَّكُمْ حَدِيثًا ، لَوْلَا أَنَّهُ فِي كِتَابِ اللهِ مَا حَدَّثْتُكُمُوهُ . ثُمَّ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ : « مَا مِنِ امْرِئٍ يَتَوَضَّأُ ، فَيُحْسِنُ وُضُوءَهُ ، ثُمَّ يُصَلِّى الصَّلَاةَ ، إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ الْأُخْرَى حَتَّى يُصَلِّيَهَا » .

قَالَ يَحْيَى : قَالَ مَالِكٌ : أُرَاهُ يُرِيدُ هَٰذِهِ الْآيَةَ ﴿ أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَٰلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ ﴾ .

29. Hz.Osman'ın azatlısı Hümran anlatıyor: Osman b. Affan (r.a.) sekide oturuyordu. O sırada müezzin gelip, İkindi namazı vaktinin geldiğini haber verince, hemen su istedi, abdest aldı.

(29) «Dinlerinde, çok şeyler değiştirdiler.» demek, «sünnetini bıraktılar, bid'at ve Allah'ın razı olmadığı şeyleri işlediler» demektir.

(30) Müslim, Taharet, 2/39.

Sonra: «Vallahi size bir hadis söyleyeceğim, eğer Allah'ın kitabında olmasa[31] söylemezdim.» dedi. Daha sonra şöyle devam etti: «Resûlullah (s.a.v.)'ı işittim, buyurdular ki: **«Her kim azalarını iyice yıkayarak abdest alır, namaz kılarsa, o namazı ile sonraki kılacağı namazı arasında işlediği günahları mutlaka affolunur.»**

İmam Malik der ki: *Hz. Osman'ın kasdettiği ayet şudur sanırım:* ***«Günün iki tarafında ve gecenin ilk saatlerinde namazı hakkıyle kılın. Şüphesiz iyilikler kötülükleri giderir. Bu düşünenlere bir öğüttür.»*** (Hud, 11/114).[32]

٣٠ - وحدّثني عن مالكٍ ، عن زيدِ بنِ أسلمَ ، عن عطاءِ بنِ يسارٍ ، عن عبدِ الله الصُّنابِحيِّ : أنّ رسولَ اللهِ ﷺ قالَ : « إذا توضّأ العبدُ المؤمنُ ، فتمضمضَ ، خرجتِ الخطايا من فيهِ . وإذا استنثرَ خرجتِ الخطايا من أنفِهِ . فإذا غسلَ وجهَهُ خرجتِ الخطايا من وجهِهِ . حتّى تخرجَ من تحتِ أشفارِ عينيهِ . فإذا غسلَ يديهِ خرجتِ الخطايا من يديهِ . حتّى تخرجَ من تحتِ أظفارِ يديهِ . فإذا مسحَ برأسِهِ خرجتِ الخطايا من رأسِهِ حتّى تخرجَ من أذنيهِ . فإذا غسلَ رجليهِ خرجتِ الخطايا من رجليهِ . حتّى تخرجَ من تحتِ أظفارِ رجليهِ » . قالَ : « ثمّ كانَ مشيُهُ إلى المسجدِ ، وصلاتُهُ نافلةً لهُ » .

30. Abdullah el-Sunabihi (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **«Mü'min bir kimse abdest alırken mazmaza edince (ağzını yıkayınca) ağzından günahları çıkar. Burnunu yıkayınca da burnundan günahları çıkar. Yüzünü yıkayınca, yüzünden ve hatta gözkapaklarının altından günahları çıkar. Ellerini yıkadığı vakit ellerinden günahları dökülür.**

(31) Buhâri ve Müslim rivayetlerinde «Urve» der ki: Hz. Osman'ın «Eğer Allah'ın kitabında olmasa...» diye kasdettiği ayet şudur: «Gerçekten indirdiğim ayetleri ve doğru yolu Kitap'ta insanlara açıkladıktan sonra, gizleyen kimseler var ya, onlara hem Allah lânet eder, hem lânetçiler lânet eder, ancak tevbe edenler, ıslah olanlar ve gerçeği ortaya koyanlar müstesnâ; işte onların tevbesini kabul ederim. Ben tevbeleri daima kabul eder ve merhamet ederim.» (Bakara, 2, 159-160.)
Hz. Osman «Bildiğim şeyi gizlemeyi yasaklayan (yukarıdaki) âyet olmasaydı, onu söylemezdim.» demek istiyor.
Urve'nin Buharî ve Müslim'de yer alan bu görüşü, hadisin ravilerinden olması ve kesin söylemesi bakımından 29. hadisin sonundaki İmam Mâlik hazretlerinin beyanından evlâ ve daha sahihtir.

(32) Buharî, Vudû, 4/24; Müslim, Taharet, 2/6.

Hatta tırnaklarının altından çıkar. Başını mesh edince başından, hatta kulaklarından günahları çıkar. Ayaklarını yıkayınca da ayaklarından, hatta ayak tırnaklarının altından günahları çıkar. Daha sonra mescide gidip namaz kılışı ecrini ve günahların affını arttırır.»[33]

٣١ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ (أَوِ الْمُؤْمِنُ) فَغَسَلَ وَجْهَهُ ، خَرَجَتْ مِنْ وَجْهِهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ (أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ) . فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ ، خَرَجَتْ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ بَطَشَتْهَا يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ (أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ) . فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَتْ كُلُّ خَطِيئَةٍ مَشَتْهَا رِجْلَاهُ مَعَ الْمَاءِ (أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ) . حَتَّى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ » .

31. Ebû Hüreyre (r.a.)'den, Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **«Bir müslüman -yahut bir mü'min- abdest alırken yüzünü yıkayınca yüzünden akan su ile beraber (veya suyun son damlası ile) gözleri ile işlediği (namahremlere baktığı) bütün günahları dökülür. Ellerini yıkadığı zaman, elleri ile işlemiş olduğu günahları su ile beraber (diğer bir rivayette suyun son damlası ile) ellerinden dökülür. Ayaklarını yıkayınca, ayakları ile giderek işlediği günahları su ile beraber veya suyun son damlası ile çıkar. Böylece bütün günahlarından temizlenmiş olur.»**[34]

٣٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ ، وَحَانَتْ صَلَاةُ الْعَصْرِ ، فَالْتَمَسَ النَّاسُ وَضُوءًا فَلَمْ يَجِدُوهُ . فَأُتِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِوَضُوءٍ فِي إِنَاءٍ . فَوَضَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي ذَلِكَ الْإِنَاءِ يَدَهُ . ثُمَّ أَمَرَ النَّاسَ يَتَوَضَّؤُونَ مِنْهُ . قَالَ أَنَسٌ : فَرَأَيْتُ الْمَاءَ يَنْبُعُ مِنْ تَحْتِ أَصَابِعِهِ . فَتَوَضَّأَ النَّاسُ حَتَّى تَوَضَّؤُوا مِنْ عِنْدِ آخِرِهِمْ .

32. Enes b. Malik (r.a.) der ki: Bir gün ikindi namazı yaklaşmıştı, insanlar abdest almak için su arıyorlar, bulamıyorlardı. O sırada Resûlullah'a bir kapta su getirdiler. Hz. Peygamber elini kabın içine koydu, sonra ashabına o kaptan abdest almalarını emretti. Enes der ki: Suyu görüyordum, Resûlü Ekrem'in parmak-

(33) Nesaî, Taharet, 1/85; İbn Mace, Taharet, 1/6.
(34) Müslim, Taharet, 1/32.

larının arasından kaynıyordu. Bütün insanlar ondan abdest aldılar.[35]

٣٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمدنِي الْمُجْمِرِ : أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ : مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وُضُوءَهُ ، ثُمَّ خَرَجَ عَامِدًا إِلَى الصَّلاَةِ ، فَإِنَّهُ فِي صَلاَةٍ مَا دَامَ يَعْمِدُ إِلَى الصَّلاَةِ . وَإِنَّهُ يُكْتَبُ لَهُ بِإِحْدَى خُطْوَتَيْهِ حَسَنَةٌ ، وَيُمْحَى عَنْهُ بِالأُخْرَى سَيِّئَةٌ . فَإِذَا سَمِعَ أَحَدُكُمُ الإِقَامَةَ فَلاَ يَسْعَ . فَإِنَّ أَعْظَمَكُمْ أَجْرًا أَبْعَدُكُمْ دَارًا . قَالُوا : لِمَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ؟ قَالَ : مِنْ أَجْلِ كَثْرَةِ الْخُطَا .

33. Ebû Hüreyre (r.a.) der ki: Bir kimse güzelce abdest aldıktan sonra namaza çıkarsa (mescide gidinceye kadar), o kimse namazda sayılır. Her iki adımının biriyle bir sevap kazanır, diğeriyle bir günahı affolur. Sizden herhangi biriniz kamet edildiğini işitince koşmasın. Çünkü en çok sevap kazanan, evi camiden en uzak olanınızdır.

Dinleyenler:

«— Niçin Ey Ebû Hüreyre?» deyince, Ebû Hüreyre (r.a.); «daha çok adım atıldığı için»,[36] diye cevap verdi.[37]

(35) Buharî, Vudû, 4/32; Müslim, Fedâil, 43/5.
Sözün gelişinden anlaşıldığı gibi, hadise bir yolculuk sırasında ve suyun kıt olduğu bir yerde oluyor. Hz. Peygamber'in mübarek elini koyduğu küçük bir kapta parmaklarının arasından suyun kaynaması açık bir mucize oluyor. Böylece Hz. Peygamber ve mü'minler, ne zaman ve nerede darda kalırlarsa ilahi kudret tecelli ediyor, Peygamberimizden mucizeler zuhur ediyor.
Kadı İyad der ki: Resûlullah (s.a.v.)'ın parmaklarının arasından suyun kaynamasını (ashabın da bulunduğu) birçok toplantı yerlerinde ve askerlerin arasında güvenilir raviler tarafından rivayet edildi, bunu hiçbir sahabi red ve inkâr etmedi. Bu da, Resûlü Ekrem'in kesinleşen mucizelerinden biridir.

(36) Camiye giderken koşmak ve acele yürümek namaz adabına aykırıdır. Bu hareket, insanın vekar ve ağırbaşlılığını bozduğu için doğru değildir.

(37) İbn Abdilber der ki: İmam Malik ve diğerleri: Nuaym, Ebû Hüreyre'nin hadislerini mevkuf olarak rivayet etmiştir. Ashaptan rivayet edilen bu gibi sözler, şahsi görüş ve içtihatla olamadığı için, müsned hadis gibi sayılır, yani Resûlü Ekrem'den işitmişlerdir. Bu manada Ebû Hüreyre ve diğerlerinden sahih isnadlarla hadis rivayet edilmiştir.

٣٤ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ يُسْأَلُ عَنِ الْوُضُوءِ مِنَ الْغَائِطِ بِالْمَاءِ . فَقَالَ سَعِيدٌ : إِنَّمَا ذَٰلِكَ وُضُوءُ النِّسَاءِ .

34. Yahya b. Saîd'den: Saîd b. el-Müseyyeb'e büyük abdestten sonra su ile taharetlenmenin hükmü sorulunca: «O, ancak kadınların taharetlenmesidir.» diye cevap verdi.[38]

٣٥ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِى الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِذَا شَرِبَ الْكَلْبُ فِى إِنَاءِ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ » .

35. Ebû Hüreyre (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.): **«Köpek herhangi birinizin kabından su içer veya bir şey yerse, o kabı yedi kez yıkasın»** buyurdu.[39]

٣٦ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ ، قَالَ : « اسْتَقِيمُوا وَلَنْ تُحْصُوا وَاعْمَلُوا ، وَخَيْرُ أَعْمَالِكُمُ الصَّلاَةُ . وَلاَ يُحَافِظُ عَلَى الْوُضُوءِ إِلاَّ مُؤْمِنٌ » .

36. İmam Malik'e şu hadis rivayet edildi: Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **«Doğru ve dürüst yaşayın. Her şeyi yapamazsınız. İyi ve yararlı ameller işleyin. Amellerinizin en hayırlısı namazdır. Abdesti ancak kâmil mü'min muhafaza edebilir.»**[40]

(38) Said b. el-Müseyyeb bu sözüyle, erkeklerin taşla silinmeleri kâfidir, demek istiyor. Fakat İmam Mâlik ve birçok ulema bu görüşte değildirler. Yani erkek olsun, kadın olsun mecbur kalmadıkça, su ile temizlenmelidirler.

(39) Buharî, Vudû, 4/33; Müslim, Taharet, 2)90.
Başka bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.): «Köpeğin dokunduğu kabı yedi kez yıkayın,» bir defasında da «Toprakla yıkayın» buyuruyor. İlim adamları, köpeğin salyasında bir tür mikrop olduğunu, onu da ancak toprağın öldüreceğini belirtmişlerdir. «Köpek olan eve melek girmez» hadisinin bir sırrı da budur.

(40) Bu, mürsel bir hadistir. İbn Abdilber, et-Takassî'de der ki: "Sevbân'ın Hz. Peygamber'den (s.a.v.) sahîh yollarla rivayetiyle, müsned ve muttasıl olur. İbn Mace (Taharet, 1/4) tarafından da rivayet edilir.
Yapılacak işler çok olur da zaman az olursa işlerin en önemlilerini yapın. Namaz da en önemli işlerin başında gelir. Her zaman abdestli bulunmak da imanın kemaline işarettir ve abdest mü'minin silâhıdır.

7. BAŞI VE KULAKLARI MESH ETMEK

٣٧ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَأْخُذُ الْمَاءَ بِأُصْبُعَيْهِ لأُذُنَيْهِ .

37. Nafi der ki: Abdullah b.Ömer (r.a.) iki parmağını ıslatır, kulaklarını mesh ederdi.

٣٨ - وحدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الأَنْصَارِيَّ ، سُئِلَ عَنِ الْمَسْحِ عَلَى الْعِمَامَةِ ، فَقَالَ : لا . حَتَّى يُمْسَحَ الشَّعْرُ بِالْمَاءِ .

38. İmam Malik'e rivayet edilen hadiste, Cabir b. Abdullah el-Ensari (r.a.)'ye:

«— Sarığın üzerine mesh edilir mi?» diye sorduklarında, Cabir:

«— Su ile saçlar mesh edilmeden, caiz olmaz.» diye cevap verdi.

٣٩ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ؛ أَنَّ أَبَا عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ كَانَ يَنْزِعُ الْعِمَامَةَ ، وَيَمْسَحُ رَأْسَهُ بِالْمَاءِ .

39. Hişam b. Urve der ki: Ebû Urve b. Zübeyr sarığını çıkarır, başını mesh ederdi.

٤٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّهُ رَأَى صَفِيَّةَ بِنْتَ أَبِي عُبَيْدٍ ، امْرَأَةَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ ، تَنْزِعُ خِمَارَهَا ، وَتَمْسَحُ عَلَى رَأْسِهَا بِالْمَاءِ . وَنَافِعٌ يَوْمَئِذٍ صَغِيرٌ .

وَسُئِلَ مَالِكٌ عَنِ الْمَسْحِ عَلَى الْعِمَامَةِ وَالْخِمَارِ . فَقَالَ : لا يَنْبَغِي أَنْ يَمْسَحَ الرَّجُلُ وَلا الْمَرْأَةُ عَلَى عِمَامَةٍ وَلا خِمَارٍ ، وَلْيَمْسَحَا عَلَى رُؤُوسِهِمَا .

وَسُئِلَ مَالِكٌ عَنْ رَجُلٍ تَوَضَّأَ ، فَنَسِيَ أَنْ يَمْسَحَ عَلَى رَأْسِهِ ، حَتَّى جَفَّ وَضُوءُهُ ؟ قَالَ : أَرَى أَنْ يَمْسَحَ بِرَأْسِهِ . وَإِنْ كَانَ قَدْ صَلَّى ، أَنْ يُعِيدَ الصَّلاَةَ .

40. Nafi[41] der ki: Abdullah b. Ömer (r.a.)'in hanımı —Ebû

(41) Nafi, Abdullah b. Ömer (r.a.)'in azatlı kölesidir.

Ubeyd'in kızı— Safiye'yi baş örtüsünü çıkarıp su ile başını mesh ederken gördüm.

İmam Malik'e, «Sarığın ve baş örtüsünün üzerine mesh edilir mi? diye sorulduğunda: *«Erkeğin sarığının üzerine, kadının başörtüsünün üzerine mesh etmeleri caiz olmaz. Başlarının üzerine mesh etsinler»* diye cevap verdi.

İmam Malik'e, abdest alan bir kimsenin başını mesh etmeyi unutur da abdest azaları kuruduktan sonra hatırlarsa ne yapması gerektiğini sorduklarında: *«Başını mesh etmelidir. Başını mesh etmeden namaz kılmışsa o namazı iade etmelidir.»* diye cevap verdi.

8. AYAĞA GİYİLEN MESTLERİN ÜZERİNE MESH ETMEK

٤١ - حدثني يحيى عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن عباد بن زياد ، من ولد المغيرة ابن شعبة ، عن أبيه ، عن المغيرة بن شعبة ؛ أن رسول الله ﷺ ذهب لحاجته في غزوة تبوك . قال المغيرة : فذهبت معه بماء ، فجاء رسول الله ﷺ ، فسكبت عليه الماء ، فغسل وجهه . ثم ذهب يخرج يديه من كمي جبته ، فلم يستطع من ضيق كمي الجبة . فأخرجهما من تحت الجبة . فغسل يديه ، ومسح برأسه ، ومسح على الخفين . فجاء رسول الله ﷺ ، وعبد الرحمن بن عوف يؤمهم ، وقد صلى بهم ركعة ، فصلى رسول الله ﷺ الركعة التي بقيت عليهم ، ففزع الناس . فلما قضى رسول الله ﷺ ، قال : « أحسنتم » .

41. Mugîra b. Şu'be (r.a.) anlatıyor: Tebuk Savaşında Resûlullah (s.a.v.) abdest bozmak için gitti. Ben de abdest suyunu hazırladım. Gelince ellerine su döktüm, yüzünü yıkadı. Kollarını yıkamak için cübbesinin kollarını sıvamak istedi. Dar olduğu için kollarını sıvayamayınca, ellerini cübbenin kollarından çıkardı. Kollarını dirseklerine kadar yıkadı. Sonra başına ve ayağındaki mestlerin üzerine mesh etti. Resûlullah (s.a.v.) namaz kılmaya geldiğinde, Abdurrahman b. Avf cemaate imam olmuş, namazın bir rek'atini kıldırmıştı. Resûlü Ekrem kalan bir rek'atini cemaatle kıldı. Abdurrahman selâm verince, cemaat telâşlandı.

Resûlullah (s.a.v.) namazı bitirdikten sonra ashabına dönerek: «**İyi yaptınız,**» dedi.[42]

(42) Buharî, Megazî, 64/81; Müslim, Salât, 4/105, Ayrıca bkz. Şeybanî, 47. Hâdise sabah namazında olmuştur. Resûlü Ekrem namaza gecikince Ashab-ı kiram vakit geçer korkusuyla Avf oğlu Abdurrahman'ı imam yaparak namazı kılmışlar. Bu işi Resûlullah (s.a.v.)'tan izinsiz yaptıkları için de, Hz. Peygamber gelip Abdurrahman'a uyarak namaz kılmasıyla da telâşa düşmüşlerdi. Resûlü Ekrem de, iyi yaptınız diyerek hem onları sıkıntıdan kurtarmış, hem de namazı geciktirmemek için Abdurrahman'ı imam yaparak namazı kılmalarını doğru bulmuştu. (Bâcî, Münteka, c.1, s.77)

٤٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، وَعَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ : أَنَّهُمَا أَخْبَرَاهُ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ قَدِمَ الْكُوفَةَ عَلَى سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ ، وَهُوَ أَمِيرُهَا ، فَرَآهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ يَمْسَحُ عَلَى الْخُفَّيْنِ . فَأَنْكَرَ ذٰلِكَ عَلَيْهِ . فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ : سَلْ أَبَاكَ إِذَا قَدِمْتَ عَلَيْهِ ، فَقَدِمَ عَبْدُ اللهِ ، فَنَسِيَ أَنْ يَسْأَلَ عُمَرَ عَنْ ذٰلِكَ ، حَتَّى قَدِمَ سَعْدٌ . فَقَالَ : أَسَأَلْتَ أَبَاكَ ؟ فَقَالَ : لا . فَسَأَلَهُ عَبْدُ اللهِ . فَقَالَ عُمَرُ : إِذَا أَدْخَلْتَ رِجْلَيْكَ فِي الْخُفَّيْنِ ، وَهُمَا طَاهِرَتَانِ ، فَامْسَحْ عَلَيْهِمَا . قَالَ عَبْدُ اللهِ : وَإِنْ جَاءَ أَحَدُنَا مِنَ الْغَائِطِ ؟ فَقَالَ عُمَرُ : نَعَمْ . وَإِنْ جَاءَ أَحَدُكُمْ مِنَ الْغَائِطِ .

42. Nafi ve Abdullah b. Dinar rivayet ettiler. Hz. Ömer'in oğlu Abdullah (r.a.) Kûfe valisi Sa'd b. Ebi Vakkas'ın yanına gitti. Abdullah, Sa'd'ın mestlerinin üzerine mesh ettiğini görünce bunu hoş görmedi. Bunun üzerine Sa'd, Abdullah'a: «Baban Ömer'in yanına gidince ona sor» dedi. Abdullah, Medine'ye gitti. Fakat mestlerin üzerine mesh etmenin hükmünü sormayı unuttu. Bilahare Kûfe valisi Sa'd, Medine'ye geldiğinde Abdullah'a:

«— Babana sordun mu?» dedi.

Abdullah:

«— Hayır,» dedi.

Bunun üzerine Abdullah babasına sorunca, Ömer (r.a.):

«— Abdestli iken mestlerini giydikten sonra (tekrar abdest alırken) onların üzerine mesh et» dedi. Abdullah:

«— Abdest bozduktan sonra da mı?» deyince, Ömer:

«— Evet, abdest bozduktan sonra da,» dedi.[43]

٤٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ : أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ بَالَ فِي السُّوقِ . ثُمَّ تَوَضَّأَ ، فَغَسَلَ وَجْهَهُ ، وَيَدَيْهِ ، وَمَسَحَ رَأْسَهُ . ثُمَّ دُعِيَ لِجَنَازَةٍ لِيُصَلِّيَ عَلَيْهَا حِينَ دَخَلَ الْمَسْجِدَ : فَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ ، ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهَا .

43. Nafi'den: Abdullah b. Ömer pazarda idi. Ufak su döktükten sonra abdest aldı, yüzünü yıkadı, kollarını dirseklerine kadar yıkadı ve başını mesh etti. Daha sonra camiye gitti. Kendisini cenaze namazını kıldırmak için çağırdılar, mestlerinin üzerine mesh ettikten sonra cenaze namazını kıldırdı.[44]

(43) Şeybanî, 49.
(44) Şeybanî, 50

٤٤ - وحدثني عن مالك، عن سعيد بن عبد الرحمن بن رقيش؛ أنه قال: رأيت أنس ابن مالك أتى قبا فبال. ثم أتي بوضوء فتوضأ. فغسل وجهه ويديه إلى المرفقين. ومسح برأسه. ومسح على الخفين. ثم جاء المسجد فصلى.

قال يحيى: وسئل مالك عن رجل توضأ وضوء الصلاة، ثم لبس خفيه، ثم بال، ثم نزعهما، ثم ردهما في رجليه. أيستأنف الوضوء؟ فقال: لينزع خفيه، وليغسل رجليه. وإنما يمسح على الخفين، من أدخل رجليه في الخفين وهما طاهرتان بطهر الوضوء. وأما من أدخل رجليه في الخفين وهما غير طاهرتين بطهر الوضوء، فلا يمسح على الخفين.

قال: وسئل مالك عن رجل توضأ وعليه خفاه، فسها عن المسح على الخفين، حتى جف وضوءه وصلى. قال: ليمسح على خفيه، وليعد الصلاة، ولا يعيد الوضوء.

وسئل مالك عن رجل غسل قدميه، ثم لبس خفيه، ثم استأنف الوضوء. فقال: لينزع خفيه، ثم ليتوضأ، وليغسل رجليه.

44. Rukayş oğlu Abdurrahman oğlu Saîd anlatıyor: Enes b. Malik'i Kubâ'ya [45] geldiğinde gördüm. Küçük abdestini bozdu. Daha sonra abdest alması için su getirdiler. Abdest aldı: Yüzünü yıkadı, dirseklerine kadar kollarını yıkadı, başına ve mestlerinin üzerine mesh etti. Sonra da mescide girdi, namazı kıldı.

Yahya der ki: İmam Malik'e sordular:

«— Bir adam abdest aldıktan sonra abdest bozup mestlerini çıkarsa tekrar giyse yeniden abdest alırken onların üzerine mesh edebilir mi?» dediler.

İmam Malik:

«— *Mestlerini çıkarsın, ayaklarını yıkasın. Ancak ayaklarını yıkayarak abdest aldıktan sonra mestlerini giyen kimse onların üzerine mesh edebilir. Abdest alırken ayaklarını yıkamadan mestlerini giyen kimse mesh edemez.*» dedi.

(45) Kubâ, Hz. Peygamber'in Hz. Ebû Bekir'le birlikte Mekke'den hicretlerinde Medine'ye girmeden önce son konakladığı yerdir. Burada Hz. Enes'in namaz kıldığı -İslâm'da ilk mescit olan- Kubâ mescidini yaptı. Hacıların Medine-i Münevvere'de ziyaret ettikleri önemli yerlerden biri de burasıdır. Yukarıdaki hadislerde abdest almaya yüzünü yıkamakla başlanışı abdestin farzlarını beyan içindir. Yoksa bilindiği gibi daha önce sünnet olarak eller yıkanır, ağıza ve burna su vererek temizlenir.

Yine İmam Malik'e: «Bir adam abdest alır, ayaklarına giydiği mestlerinin üzerine mesh etmeyi unutur, namazı kıldıktan sonra hatırlarsa ne yapmalıdır?» diye sordular. İmam Malik: *«Mestlerin üzerine mesh etsin, namazı iade etsin. Abdesti iade etmez»* dedi.

İmam Malik'e sordular: Bir adam ayaklarını yıkayıp mestlerini giyse daha sonra abdest alırken ne yapmalıdır? İmam Malik: *«Mestlerini çıkarsın, abdest alsın ve ayaklarını yıkasın,»* dedi.[46]

(46) Şeybanî, 48.
Bu meselede İmam Mâlik'ten başka bir rivayete göre «mestlerini çıkarmadan abdest alır ve mestlerinin üzerine mesh eder.» demiştir. Ebû Hanife'ye göre de böyledir. Burada mestlerini çıkarsın ayağını yıkasın demesi, efdal ve evla olanını beyan içindir. Zira abdest alırken, arayı açmadan azalarını birbiri peşinden yıkamak sünnettir. Mest üzerine meshin geçerlilik süresi, Hanefî Mezhebine göre, mukimler için bir gün bir gece; yolcular için üç gün üç gecedir. İmam Mâlik'e göre, mukimler mest üzerine meshedemez. (Bâcî, Münteka, c.1, s.80)

9. MESTLERİN ÜZERİNE NASIL MESH EDİLİR?

٤٥ - حدّثني يحيى عن مالك، عن هشام بن عروة؛ أنّه رأى أباه يمسح على الخفّين. قال: وكان لا يزيد إذا مسح على الخفّين، على أن يمسح ظهورهما. ولا يمسح بطونهما.

وحدّثني عن مالك، أنّه سأل ابن شهاب عن المسح على الخفّين كيف هو؟ فأدخل ابن شهاب إحدى يديه تحت الخفّ، والأخرى فوقه، ثمّ أمرّهما.

قال يحيى: قال مالك: وقول ابن شهاب أحبّ ما سمعت، إليّ في ذلك.

45. Hişam b. Urve der ki: Babamı, mestlerin üzerine mesh ederken gördüm, mestlerinin üzerini mesh ediyordu, içini mesh etmiyordu.

İmam Malik, İbn Şihâb'e: «Mestler üzerine nasıl mesh edilir?» diye sorunca, İbn Şihâb bir elini mestin altına soktu, öbür eliyle mestin üzerini mesh etti.

İmam Malik der ki: *«İbn Şihâb'dan işittiğim görüş bu hususta en çok hoşuma gidenidir.»*[47]

(47) Şeybani, 51.

10. BURUN KANAMASI

٤٦ - حدثني يحيى عن مالك عن نافع ؛ أن عبد الله بن عمر كان إذا رعف ، انصرف فتوضأ ، ثم رجع فبنى ولم يتكلم .

46. Nafi der ki: Abdullah b. Ömer (r.a.)'in namazda burnu kanayınca gider yeniden abdest alır, gelir sonra –konuşmadan– namazı tamamlardı.[48]

٤٧ - وحدثني عن مالك ، أنه بلغه أن عبد الله بن عباس ، كان يرعف فيخرج فيغسل الدم عنه ، ثم يرجع فيبني على ما قد صلى .

47. İmam Malik'e şöyle rivayet edildi: Abdullah b. Abbas (r.a.) namazda burnu kanayınca namazdan çıkar, kanını yıkadıktan sonra dönüp namazını tamamlardı.[49]

٤٨ - وحدثني عن مالك ، عن يزيد بن عبد الله بن قسيط الليثي ؛ أنه رأى سعيد بن المسيب رعف وهو يصلي ، فأتى حجرة أم سلمة ، زوج النبي ﷺ ، فأتي بوضوء فتوضأ . ثم رجع فبنى على ما قد صلى .

48. Abdullah b. Kuseyt el-Leysi oğlu Yezid anlatıyor: Said b. el-Müseyyeb namaz kılarken burnu kanadı, hemen Resûlü Ekrem'in zevcesi Ümmü Seleme'nin odasına gitti, getirilen su ile abdest aldıktan sonra döndü namazını kaldığı yerden tamamladı.[50]

(48) Şeybanî, 36.
(49) Namazını bozmadan kıldığı namazın, eksik kalan rek'atlarını tamamlamıştır.
(50) Şeybanî, 37.

11. BURUN KANAMASINDA YAPILACAK İŞ

٤٩ - حدثنى يحيى عن مالك ، عن عبد الرحمن بن حرملة الأسلمي ، أنه قال : رأيت سعيد بن المسيب يرعف ، فيخرج منه الدم ، حتى تختضب أصابعه من الدم الذى يخرج من أنفه ، ثم يصلى ، ولا يتوضأ .

49. Abdurrahman b. Harmele el-Eslemî der ki: Said b. el-Müseyyeb'i gördüm, burnu kanıyordu. Çıkan kan parmaklarını kırmızılaştırıyor, daha sonra da abdest almadan namaz kılıyordu.[51]

٥٠ - وحدثنى عن مالك ، عن عبد الرحمن بن المجبر ؛ أنه رأى سالم بن عبد الله يخرج من أنفه الدم ، حتى تختضب أصابعه ، ثم يفتله ، ثم يصلى ولا يتوضأ .

50. Abdurrahman b. el-Mücebber der ki: Abdullah oğlu Salim'i burnundan kan akarken gördüm, hatta kan parmaklarını kırmızıya boyuyordu. Burnunu oğuşturuyor, daha sonra da abdest almadan namaz kılıyordu.[52]

(51) Krş. Şeybanî, 39.

(52) Yani çıkan kanın abdestini bozmadığına kani olarak abdestini tazelemiyordu. İmam Şafiî, hazretleri de «Vücuttan çıkan kan ne kadar çok olursa olsun, abdesti bozmaz» demektedir.
Hanefîlere göre ise, vücûdun herhangi bir yerinden çıkıp akan kan abdesti bozar.

12. YARASINDAN VEYA BURNUNDAN AKAN KANI DURMAYAN KİMSENİN YAPACAĞI İŞ

٥١ - حدّثنى يَحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ الْمِسْوَرَ بْنَ مَخْرَمَةَ ، أَخْبَرَهُ ؛ أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ مِنَ اللَّيْلَةِ الَّتِى طُعِنَ فِيهَا فَأَيْقَظَ عُمَرَ لِصَلاَةِ الصُّبْحِ فَقَالَ عُمَرُ : نَعَمْ . وَلاحَظَّ فِى الإِسْلاَمِ لِمَنْ تَرَكَ الصَّلاَةَ . فَصَلَّى عُمَرُ ، وَجُرْحُهُ يَثْعَبُ دَمًا .

51. Mahreme oğlu el-Misver anlatıyor: Vurulduğu gece Hz. Ömer'in yanına gittim, onu sabah namazına kaldırdım. Uyanınca Hz. Ömer (r.a.): «Evet, namazı terkeden kimsenin İslâm'dan nasibi yoktur» dedi ve yarasından kanlar akarak namazını kıldı.

٥٢ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَىٰ بْنِ سَعِيدٍ ؛ أَنَّ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ : مَا تَرَوْنَ فِيمَنْ غَلَبَهُ الدَّمُ مِنْ رُعَافٍ فَلَمْ يَنْقَطِعْ عَنْهُ ؟ قَالَ مَالِكٌ قال : يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ : ثُمَّ قَالَ سَعِيدُ ابْنُ الْمُسَيَّبِ : أَرَى أَنْ يُومِئَ بِرَأْسِهِ إِيمَاءً .

قَالَ يَحْيَىٰ : قَالَ مَالِكٌ : وَذٰلِكَ أَحَبُّ مَا سَمِعْتُ ، إِلَيَّ فِى ذٰلِكَ .

52. Yahya b. Saîd der ki: Saîd b. el-Müseyyeb'e «Burnu kanayıp da kan kesilmeyen kimse hakkında görüşün nedir?» denildiğinde Saîd, başı ile ima ederek (çok hafif öne eğilerek) «Namazını kılmasını uygun görüyorum» dedi.

İmam Malik: «*Bu hususta işittiğim görüşlerin en güzeli budur,*» dedi.

13. KENDİSİNDEN «MEZİ»[53] AKAN KİMSENİN ABDEST ALMAKLA YETİNMESİ

٥٣ - حدثنى يحيى عن مالك، عن أبى النضر، مولى عمر بن عبيد الله، عن سليمان ابن يسار، عن المقداد بن الأسود؛ أن على بن أبى طالب أمره أن يسأل له رسول الله ﷺ عن الرجل، إذا دنا من أهله، فخرج منه المذى، ماذا عليه؟ قال على: فإن عندى ابنة رسول الله ﷺ، وأنا أستحى أن أسأله. قال المقداد: فسألت رسول الله ﷺ، عن ذلك، فقال: «إذا وجد ذلك أحدكم فلينضح فرجه بالماء، وليتوضأ وضوءه للصلاة».

53. El-Mikdad b. el-Esved şöyle anlattı: Ali b. Ebi Talib (r.a.), zevcesine yaklaşınca kendisinden «mezi» akan bir kimsenin ne yapması gerektiğini Resûlullah (s.a.v.)'a sormamı emretti ve: «Resûlullah (s.a.v.)'ın kızı (Fatıma) zevcem olduğu için ona ben sormaya utanıyorum,» dedi. Bunu Resûlü Ekrem (s.a.v.)'e sorduğumda: «Sizden kim böyle bir şeyin farkında olursa, cinsî organını yıkasın, namaz abdesti gibi abdest alsın,» buyurdu.[54]

٥٤ - وحدثنى عن مالك، عن زيد بن أسلم، عن أبيه؛ أن عمر بن الخطاب قال: إنى لأجده ينحدر منى مثل الخريزة. فإذا وجد ذلك أحدكم فليغسل ذكره، وليتوضأ وضوءه للصلاة. يعنى المذى.

54. Zeyd babası Eslem'den şöyle dediğini nakletmiştir: Ömer el-Hattab (r.a.): «(Bazan kendimden) -boncuk yuvarlanır gibi- mezi aktığını hissediyorum, sizden kim böyle bir şeyin farkında olursa cinsî organını yıkasın, namaz abdesti gibi abdest alsın,» dedi.[55]

(53) Mezi, şehveti tahrik edici hal ve yerlerde cinsî organdan akan sızıntıdır. Bu gibi hallerde gusül gerekmez, Sadece abdest bozulmuş olur.

(54) İbn Abdilber der ki: Bu, muttasıl bir isnad değildir. Çünkü Süleyman b. Yesar, ne Mikdad'dan, ne de Ali'den duymuştur. Bu hadiste, Süleyman ile Ali arasında, İbn Abbas vardır.
Müslim'de (Hayd, 3/19), İbn Abbas'tan rivayet edilir.
Ayrıca bkz. Şeybanî, 42.

(55) Şeybanî, 43.
Hanefî Mezhebi, bu görüşü alır. Vesveseli kişiler, tereddütlerini gidermek için elbisesine su serper.

٥٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ جُنْدُبٍ ، مَوْلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عَيَّاشٍ ؛ أَنَّهُ قَالَ : سَأَلْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ عَنِ الْمَذْيِ ، فَقَالَ : إِذَا وَجَدْتَهُ ، فَاغْسِلْ فَرْجَكَ ، وَتَوَضَّأْ وُضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ .

55. Abdullah b. Ayyaş'ın azatlısı Cündüb'den: Abdullah b. Ömer'e meziyi sordum. «Mezi geldiği zaman cinsî organını yıka. Namaz abdesti gibi abdest al.» dedi.

14. MEZİ (SIZINTI ZANNI) İLE ABDEST ALMAMA İZNİ

٥٦ - حدثني يحيى عن مالك، عن يحيى بن سعيد، عن سعيد بن المسيب، أنه سمعه، ورجل يسأله، فقال: إني لأجد البلل وأنا أصلي، أفأنصرف؟ فقال له سعيد: لو سال على فخذي ما انصرفت حتى أقضي صلاتي.

56. Saîd b. el-Müseyyeb'den: «Namaz kılarken yaşlık hissediyorum, böyle hallerde namazı bozayım mı?» diye soran bir adama: «Bacağımın üzerine aksa bile namazımı bitirene kadar hiçbir şey yapmam.» diye cevap verdi.[56]

٥٧ - وحدثني عن مالك، عن الصلت بن زييد؛ أنه قال: سألت سليمان بن يسار عن البلل أجده، فقال: انضح ما تحت ثوبك بالماء، واله عنه.

57. Zübeyd oğlu es-Salt der ki: Süleyman b. Yesar'a, aktığını hissettiğim ıslaklığı sorduğumda: «Elbisenin altına biraz su serp ve onu unut (içinden vesveseyi at)» diye cevap verdi.

(56) Saîd b. el-Müseyyeb, karşısındakinin evhamlı biri olduğunu farkederek böyle cevap verse gerek. Yoksa sızıntı abdesti bozar, dolayısiyle namaz da bozulur. Bu hususta ulema ittifak etmişlerdir.
Gerçekte akıntı ve sızıntı olmadan evhamlılık da doğru değildir. Böyle evhamlı ve vesveseli kimse abdest aldıktan sonra kilotuna biraz su serper, kendisini evhamdan kurtarır.

15. CİNSÎ ORGANA DOKUNUNCA ABDESTİN BOZULMASI

٥٨ - حدّثني يحيى عن مالك ، عن عبد الله بن أبي بكر بن محمد بن عمرو بن حزم ؛ أنه سمع عروة بن الزبير يقول : دخلت على مروان بن الحكم ، فتذاكرنا ما يكون منه الوضوء . فقال مروان : ومن مس الذكر الوضوء ؟ فقال عروة : ما علمت هذا . فقال مروان بن الحكم : أخبرتني بسرة بنت صفوان ، أنها سمعت رسول الله ﷺ يقول : « إذا مس أحدكم ذكره فليتوضأ » .

58. Urve b. ez-Zübeyr anlatıyor: Mervan b. el-Hakem'in yanına girdim. Onunla abdesti bozan şeyleri konuştuk. Bu arada Mervan:

«— Cinsî organına dokunanın abdesti bozulur» deyince:

«— Bunu bilmiyorum» dedim. Mervan: «Bunu bana Safvan'ın kızı Büsre söyledi. O da, Resûlullah (s.a.v.)'ın: **«Herhangi biriniz cinsî organına dokunursa abdest alsın,»** buyururken duymuş,» dedi.[57]

(57) Ebu Davud, Taharet, 1/69; Tirmizî, Taharet, 1/61; Nesaî, Taharet, 1/118; İbn Mace, Taharet, 1/63.

٥٩ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ ؛ أَنَّهُ قَالَ : كُنْتُ أُمْسِكُ الْمُصْحَفَ عَلَى سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ ، فَاحْتَكَكْتُ . فَقَالَ سَعْدٌ : لَعَلَّكَ مَسِسْتَ ذَكَرَكَ ؟ قَالَ : فَقُلْتُ نَعَمْ . فَقَالَ : قُمْ ، فَتَوَضَّأْ . فَقُمْتُ ، فَتَوَضَّأْتُ ، ثُمَّ رَجَعْتُ .

59. Sa'd b. Vakkas'ın oğlu Mus'ab anlatıyor: Babam Sa'd'e mushafı tutuyordum. Bir ara kaşındım. Bunu gören Sa'd (r.a.): «Yoksa cinsî uzvuna mı dokundun?» dedi. Ben de:

«— Evet» dedim. Bunun üzerine Sa'd: «Kalk abdest al,» dedi. Ben de kalktım abdest alıp geldim.

٦٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ : إِذَا مَسَّ أَحَدُكُمْ ذَكَرَهُ فَقَدْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْوُضُوءُ .

60. Nafi'den Abdullah b. Ömer'in «Sizden biri cinsî uzvuna dokunduğunda abdest alması (abdestini yenilemesi) vacip olur.» dediğini rivayet etti.

٦١ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ : مَنْ مَسَّ ذَكَرَهُ فَقَدْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْوُضُوءُ .

61. Hişam babası Urve'den şöyle rivayet etti: Urve: «Kim cinsî uzvuna dokunursa, abdest alması vacip olur,» dedi.

٦٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ؛ أَنَّهُ قَالَ : رَأَيْتُ أَبِي ، عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ ، يَغْتَسِلُ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ . فَقُلْتُ لَهُ : يَا أَبَتِ ! أَمَا يُجْزِيكَ الْغُسْلُ مِنَ الْوُضُوءِ ؟ قَالَ : بَلَى . وَلٰكِنِّي أَحْيَانًا أَمَسُّ ذَكَرِي ، فَأَتَوَضَّأُ .

62. Salim şöyle dedi: Babam Abdullah b. Ömer (r.a.)'i gusul ettikten sonra abdest aldığını görünce ona:

«— Gusül, abdest yerine geçmez mi?» dedim.

«— Evet, geçer, ama bazen cinsî uzvuma dokunuyorum da, o zaman abdest alıyorum.» dedi.[58]

(58) Şeybanî, 12.

٦٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ: أَنَّهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ فِي سَفَرٍ، فَرَأَيْتُهُ، بَعْدَ أَنْ طَلَعَتِ الشَّمْسُ، تَوَضَّأَ ثُمَّ صَلَّى. قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: إِنَّ هٰذِهِ لَصَلاَةٌ مَا كُنْتَ تُصَلِّيهَا. قَالَ: إِنِّي بَعْدَ أَنْ تَوَضَّأْتُ لِصَلاَةِ الصُّبْحِ مَسِسْتُ فَرْجِي. ثُمَّ نَسِيتُ أَنْ أَتَوَضَّأَ، فَتَوَضَّأْتُ، وَعُدْتُ لِصَلاَتِي.

63. Salim b. Abdullah şöyle anlattı: Bir yolculukta babam Abdullah b. Ömer (r.a.)'le beraberdim. Bir gün güneş doğduktan sonra abdest alıp namaz kıldığını görünce ona:

«— Böyle bir zamanda namaz kılmazdın?» dedim. O da: «Sabah namazı için abdest aldıktan sonra cinsî uzvuma dokunmuştum. Daha sonra yeniden abdest almayı unuttum, (namazı kıldım). İşte şimdi abdest aldım, namazı tekrar kıldım.» dedi.[59]

(59) Bu ve benzeri rivayetlere dayanarak İmam Mâlik, İmam Ahmed b. Hanbel, İmam Şâfii ve bu mezheplerin diğer imamları cinsî uzvuna dokunan kimsenin abdestinin bozulduğu hususunda birleşmişlerdir.
Hanefî imamları ise şu hadise dayanarak abdestin bozulmadığı kanaatine varmışlar, bu gibi hallerde abdest almak - ihtilaftan kurtulmak için- müstahaptır, demişlerdir: Bedevî olduğu anlaşılan bir adam Resûlü Ekrem (s.a.v.)'in huzuruna gelerek: Ya Resûlallah! Namazda cinsî uzvuna dokunan adam hakkında ne dersin? deyince, Resûlü Ekrem (s.a.v.): «O, vücudundan bir parça değil midir?» buyurdu. (Ebu Davud, Taharet, 70; Tirmizi, Taharet, 62; İbn Mace, Taharet, 118).
Bu hadise göre, cinsî organa dokunmak, vücudun herhangi bir yerine dokunmak gibidir; yani abdesti bozmaz.

16. KARISINI ÖPEN KİMSENİN ABDEST ALMASI

٦٤ - حدثنى يحيى عن ملك ، عن ابن شهاب ، عن سالم بن عبد الله ، عن أبيه عبد الله ابن عمر ؛ أنه كان يقول : قبلة الرجل امرأته ، وجسها بيده ، من الملامسة . فمن قبل امرأته ، أو جسها بيده ، فعليه الوضوء .

64. Salim, babası Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivayet eder, Abdullah (r.a.) şöyle derdi: «Erkeğin hanımını öpmesi ve eliyle ona dokunması (mulâmese)[60] den sayılır. Bu yüzden kim hanımını öper, yahut eliyle ona dokunursa abdest alması gerekir.»

٦٥ - وحدثنى عن مالك ؛ أنه بلغه أن عبد الله بن مسعود كان يقول : من قبلة الرجل امرأته الوضوء .

65. Abdullah b. Mes'ud (r.a.): «Erkeğin karısını öpmesi abdesti bozar» derdi.

٦٦ - وحدثنى عن مالك ، عن ابن شهاب ؛ أنه كان يقول : من قبلة الرجل امرأته الوضوء .

قال نافع : قال مالك : وذلك أحب ما سمعت إلى .

66. İbn Şıhab şöyle derdi: Erkeğin karısını öpmesi abdesti bozar.

Nâfi der ki: İmam Malik: *«Bu, duyduğumun en güzelidir,»* derdi.

(60) «Mülâmese», dokunmak manasınadır. Abdullah (r.a.) «Mülamese» tabiri ile «Nisa» sûresinin 43. âyetine işaret ediyor. Bu âyette «... yahut kadınlara dokunursanız, su da bulumazsanız, temiz yerden teyemmüm edin...» buyurulmaktadır. Mülamese (Kadınlara dokunma)nın şer'î manasında mezhep imamları arasında ihtilaf vardır. Kadınlara dokunmak (=Mülamese), Ebû Hanife'ye göre cinsî birleşmeden kinayedir. Bu takdirde gusül gerekir. Sadece dokunmakla bir şey lâzım gelmez (ne gusul ne de abdest). Malikî, Şafiî ve Hanbelî imamlarına göre, «Mülâmese» herhangi bir şekilde dokunmak manasındadır. Bunlara göre, kadına dokunan erkeğin abdesti bozulur.

17. CÜNÜPLÜKTEN DOLAYI GUSLETMEK

٦٧ - حدّثني يحيى عن مالك، عن هشام بن عروة، عن أبيه، عن عائشة أمّ المؤمنين؛ أنّ رسول الله ﷺ، كان إذا اغتسل من الجنابة، بدأ بغسل يديه، ثمّ توضّأ كما يتوضّأ للصّلاة، ثمّ يدخل أصابعه في الماء، فيخلّل بها أصول شعره، ثمّ يصبّ على رأسه ثلاث غرفات بيديه، ثمّ يفيض الماء على جلده كلّه.

67. Mü'minlerin anası Âişe (r.a.), Hz. Peygamber'in gusul edişini anlatıyor: «Resûlullah (s.a.v.) cünüplükten dolayı gusul ederken, önce ellerini yıkar, namaz abdesti gibi abdest aldıktan sonra parmakları ile saçlarının köküne suyu iyice yedirirdi. Daha sonra başına üç defa su döker, sonra da su dökerek bütün vücudunu yıkardı.»[61]

٦٨ - وحدّثني عن مالك، عن ابن شهاب، عن عروة بن الزّبير، عن عائشة أمّ المؤمنين: أنّ رسول الله ﷺ، كان يغتسل من إناء، هو الفرق، من الجنابة.

68. Âişe (r.a.): «Resûlullah (s.a.v.) bir «farak» dolusu su ile gusul ederdi.» dedi.[62]

٦٩ - وحدّثني عن مالك، عن نافع: أنّ عبد الله بن عمر كان إذا اغتسل من الجنابة، بدأ فأفرغ على يده اليمنى، فغسلها. ثمّ غسل فرجه ثمّ مضمض واستنثر. ثمّ غسل وجهه. ونضح في عينيه. ثمّ غسل يده اليمنى، ثمّ اليسرى. ثمّ غسل رأسه. ثمّ اغتسل، وأفاض عليه الماء.

(61) Buharî, Gusl, 5/1; Müslim, Hayd, 3/35.
(62) Buharî, Gusül, 5/2; Müslim, Hayd, 3/41.
Bir «farak», üç «sa'»dır. Bir sa' ise takriben üç buçuk kilodur. Burada anlatılmak istenen, suyun az kullanılmasıdır. Hz. Peygamber (s.a.v.), her zaman ve her şeyde, her münasebette suyun az kullanılmasını emretmektedir. Bir hadisinde: «Denizden de abdest alsanız, suyu fazla kullanmayın» buyurmuştur.

69. Nâfi'den: Abdullah b. Ömer cünüp olduktan sonra gusledeceği zaman önce sağ eline su döker ellerini yıkar, sonra tenasül uzvunu yıkardı. Ağzına ve burnuna su verdikten sonra, suyu gözlerine serperek yüzünü yıkar, sonra sağ, sonra da sol kolunu yıkardı. Başını yıkadıktan sonra da üzerine suyu dökerek bütün vücudunu yıkardı.

٧٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ : أَنّهُ بَلَغَهُ أَنْ عَائِشَةَ سُئِلَتْ عَنْ غُسْلِ الْمَرْأَةِ مِنَ الْجَنَابَةِ ، فَقالَتْ : لِتَحْفِنْ عَلَى رَأْسِهَا ثَلاَثَ حَفَنَاتٍ مِنَ الْمَاءِ ، وَلْتَضْغَثْ رَأْسَهَا بِيَدَيْهَا .

70. İmam Malik'e nakledildiğine göre Âişe (r.a.)'ye kadınların nasıl gusul edecekleri sorulduğunda: «Başına üç kez su döker ve elleriyle saçlarının dibini iyice ovalar» dedi.[63]

(63) Gusul etmekte erkekle kadın arasında fark yoktur. Yalnız kadının saçlarının örgüsünü açması gerekmez, saçlarının dibini ovalayarak yıkaması yeterlidir. Hz. Aişe, burada sadece bu farkı anlatmak istiyor.

18. CİNSİ MÜNASEBETTE GUSÜL'ÜN VACİP OLUŞU

٧١ - حدثني يحيى عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن سعيد بن المسيب : أن عمر بن الخطاب وعثمان بن عفان ، وعائشة ، زوج النبي ﷺ ، كانوا يقولون : إذا مس الختان الختان فقد وجب الغسل .

71. Said b. el-Müseyyeb şöyle rivayet etti: Ömer b. el-Hattab, Osman b. Affan ve Âişe (r.a.): «(Cinsi münasebette) erkeğin cinsî organının sünnet kısmı kadının organına girince gusul vacip olur» derlerdi.[64]

٧٢ - وحدثني عن مالك ، عن أبي النضر ، مولى عمر بن عبيد الله ، عن أبي سلمة بن عبد الرحمن بن عوف ؛ أنه قال : سألت عائشة ، زوج النبي ﷺ ، ما يوجب الغسل ؟ فقالت : هل تدري ما مثلك يا أبا سلمة ؟ مثل الفروج ، يسمع الديكة تصرخ ، فيصرخ معها . إذا جاوز الختان الختان فقد وجب الغسل .

72. Ebû Seleme b. Abdurrahman b. Avf der ki: Resûlullah (s.a.v.)'in zevcesi Âişe (r.a.)'den guslü gerektiren şeyi sordum, şöyle cevap verdi: «Senin halin neye benzer biliyor musun, ey Ebû Seleme! Civciv misalidir. Tavukların sesini işitir; o da onlarla birlikte seslenir . Erkeğin cinsî organının sünnet kısmı, kadının cinsî organına girince gusül vacip olur.»[65]

٧٣ - وحدثني عن مالك ، عن يحيى بن سعيد ، عن سعيد بن المسيب ؛ أن أبا موسى الأشعري أتى عائشة ، زوج النبي ﷺ ، فقال لها : لقد شق علي اختلاف أصحاب النبي ﷺ ، في أمر ، إني لأعظم أن أستقبلك به . فقالت : ما هو ؟ ما كنت سائلا عنه أمك ، فسلني عنه . فقال : الرجل يصيب أهله ثم يكسل ولا ينزل ؟ فقالت : إذا جاوز الختان الختان ، فقد وجب الغسل . فقال أبو موسى الأشعري : لا أسأل عن هذا أحدا ، بعدك أبدا .

(64) Şeybanî, 76.
(65) Aynı hadis Âişe (r.a.)'den muttasıl olarak da rivayet olundu. Tirmizi, Taharet, 1/80 Ayrıca bkz. Şeybanî, 77.

73. Saîd b.el-Müseyyeb'den: Ebû Musa el-Eş'arî, Resûlullah (s.a.v.)'ın zevcesi Âişe (r.a.)'ye giderek ona:

«— Resûlullah (s.a.v.)'ın ashabının bir mesele hususunda ihtilaf etmeleri bana ağır geliyor. Onu sana sormaya da çekiniyorum.» dedi. O da:

«— Nedir o mesele? (Çekinme) annene sorabileceğin şeyleri bana da sor» deyince: «İnsan zevcesi ile cinsî münasebette bulunurken bazan halsizleşiyor, ama boşalamıyor?» dedim. Bunun üzerine:

«— Erkeğin cinsî organının sünnet kısmı kadının cinsî organına girince (boşalma olmasa da) gusul vacip olur.» dedi. Ben de: «Bunu artık senden sonra kimseye sormayacağım.» dedim.[66]

٧٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ كَعْبٍ ، مَوْلَى عُثْمَانَ ابْنِ عَفَّانَ ؛ أَنَّ مَحْمُودَ بْنَ لَبِيدٍ الأَنْصَارِيَّ ، سَأَلَ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ ، عَنِ الرَّجُلِ يُصِيبُ أَهْلَهُ ثُمَّ يُكْسِلُ وَلا يُنْزِلُ ؟ فَقَالَ زَيْدٌ : يَغْتَسِلُ . فَقَالَ لَهُ مَحْمُودٌ : إِنَّ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ ، كَانَ لا يَرَى الْغُسْلَ . فَقَالَ لَهُ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ : إِنَّ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ نَزَعَ عَنْ ذٰلِكَ ، قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ .

74. Osman b. Affan'ın azatlısı Abdullah b. Ka'b anlatıyor: Lebîd el-Ensârî'nin oğlu Mahmud, Zeyd b. Sabit'e sordu:

«— İnsan eşiyle birleşirken halsizleşiyor, gevşiyor, boşalamıyor? (Gusul gerekir mi?)» deyince, Zeyd (r.a.):

«— Gusl eder,» dedi. Mahmud:

«— Ubey b. Ka'b, (bu hallerde) gusül gerekmez görüşünde idi.» deyince, Zeyd: «Ubey b. Ka'b, ölmeden önce bu görüşünden döndü.» dedi.[67]

٧٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ : إِذَا جَاوَزَ الْخِتَانُ الْخِتَانَ ، فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ .

75. Nafi der ki: Abdullah b. Ömer (r.a.): «Erkeğin cinsî organının sünnet kısmı kadının cinsî organına girince gusül vacip olur,» derdi.[68]

(66) İbn Abdilber, et-Tekassî adlı kitabında der ki: Bu hadis mevkûftur. Bizim tesbitimize göre hadis, muttasıldır: Müslim, Hayd, 3/88.

(67) Şeybanî, 74.

(68) Erkeğin cinsî organının sünnet kısmı kadınınkine girince, boşalma olsun olmasın gusül gerekir.

19. CÜNÜP KİMSENİN GUSÜL ETMEDEN ÖNCE UYUMAK VEYA YEMEK İSTEDİĞİ VAKİT ABDEST ALMASI

٧٦ - حدّثني يحيى، عن مالك، عن عبد الله بن دينار، عن عبد الله بن عمر؛ أنّه قال: ذكر عمر بن الخطّاب، لرسول الله ﷺ، أنّه تصيبه جنابة من الليل. فقال له رسول الله: «توضّأ، واغسل ذكرك، ثمّ نم».

76. Abdullah b. Ömer der ki, babam Ömer b. el-Hattab Resûlullah (s.a.v.)'e gece cünüp olduğunu söyledi. O da: «**Cinsî uzvunu yıkayıp abdest aldıktan sonra uyu.**» buyur[69]

٧٧ - وحدّثني عن مالك، عن هشام بن عروة، عن أبيه، عن عائشة، زوج النبيّ ﷺ: أنّها كانت تقول: إذا أصاب أحدكم المرأة، ثمّ أراد أن ينام قبل أن يغتسل، فلا ينم حتّى يتوضّأ وضوءه للصلاة.

77. Hişam'ın babası Urve, Âişe'nin (r.a.) şöyle söylediğini rivayet etti: «Sizden kim zevcesiyle münasebette bulunduktan sonra gusul yapmadan uyumak isterse, namaz abdesti gibi abdest almadan uyumasın.»[70]

٧٨ - وحدّثني عن مالك، عن نافع: أنّ عبد الله بن عمر، كان إذا أراد أن ينام، أو يطعم، وهو جنب، غسل وجهه ويديه إلى المرفقين، ومسح برأسه، ثمّ طعم، أو نام.

78. Nâfi der ki: Abdullah b. Ömer (r.a.) cünüp iken uyumak yahut yemek yemek istediğinde yüzünü ve dirseklerine kadar kollarını yıkar, başını mesh eder, sonra yemek yer yahut uyurdu.

(69) Buharî, Gusül, 5/27; Müslim, Hayd, 3/25. Ayrıca bkz. Şeybanî, 55. İnsan zevcesi ile münasebetten sonra iyice taharetlenir, sonra yıkanır. Yıkanmayı geciktirecekse abdest alır, hiç olmazsa ellerini yıkar, mazmaza ve istinşak yaparak yüzünü yıkar. Bunlar sağlık bakımından çok yararlıdır. Yorgunluk ve halsizliği giderir. Hafiflik ve ferahlık verir.

(70) Hz. Aişe'den muttasıl olarak gelmiştir: Buharî, Gusül, 5/27; Müslim, Hayd, 3/21, 22.

20. CÜNÜP OLDUĞUNUN FARKINDA OLMAYARAK NAMAZ KILAN KİMSENİN, NAMAZI İADE ETMESİ VE ELBİSELERİNİ YIKAMASI

٧٩ - حدّثني يحيى ، عن مالك ، عن إسماعيل بن أبي حكيم : أنّ عطاء بن يسار أخبره أنّ رسول الله ﷺ ، كبّر في صلاة من الصّلوات ، ثمّ أشار إليهم بيده أن امكثوا . فذهب ، ثمّ رجع وعلى جلده أثر الماء .

79. Atâ b. Yesâr şöyle rivayet etti: Resûlullah (s.a.v.) bir namazda tekbir aldıktan sonra, eliyle —bekleyin— işareti vererek gitti, biraz sonra üzerinde, (yıkandığını gösteren) su belirtileri olarak geldi.[71]

٨٠ - وحدّثني عن مالك ، عن هشام بن عروة ، عن زبيد بن الصّلت : أنّه قال : خرجت مع عمر بن الخطّاب إلى الجرف ، فنظر فإذا هو قد احتلم ، وصلّى ولم يغتسل . فقال : والله ما أراني إلاّ احتلمت وما شعرت ، وصلّيت وما اغتسلت . قال : فاغتسل ، وغسل ما رأى في ثوبه ، ونضح ما لم ير ، وأذّن أو أقام ، ثمّ صلّى بعد ارتفاع الضّحى متمكّنا .

80. Zübeyd b. Salt anlatıyor: Ömer b. el-Hattab ile «Cürüf'e»[72] gitmiştim. Elbisesine baktı, ihtilam (rüyada boşalma) olduğunu anladı. Yıkanmadan da namaz kılmıştı. Bunun üzerine Ömer: «Vallahi ihtilam olmuşum, farkında olmamışım. Gusul etmeden de namaz kıldım.» dedi. Hemen gusul etti, elbisesinde gördüğü meniyi yıkadı, görmediği yerine de su serpti. Güneş biraz yükseldikten sonra ezan okudu, yahut kaamet etti. Namazı tekrar kıldı.

(71) Bu, mürsel bir hadistir: Buharî, Gusül, 5/17; Müslim, Mesacid, 5/157, 158.
(72) «Cürüf», Medine'nin üç mil kuzeyinde bir yer ismidir. Orada Hz. Ömer'in arazisi vardı. Gusul etmeden kıldığı namazın, sabah namazı olduğu anlaşılıyor.

٨١ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِى حَكِيمٍ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ ، أَنْ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ غَدَا إِلَى أَرْضِهِ بِالْجُرُفِ ، فَوَجَدَ فِى ثَوْبِهِ احْتِلَامًا . فَقَالَ : لَقَدِ ابْتُلِيتُ بِالاحْتِلَامِ مُنْذُ وَلِيتُ أَمْرَ النَّاسِ . فَاغْتَسَلَ ، وَغَسَلَ مَا رَأَى فِى ثَوْبِهِ مِنَ الاحْتِلَامِ ، ثُمَّ صَلَّى بَعْدَ أَنْ طَلَعَتِ الشَّمْسُ .

81. Süleyman b. Yesâr anlatıyor: Ömer b. el-Hattab (r.a.) (cemaata sabah namazını kıldırdıktan sonra) Cürüf'teki arazisine gitti. Orada elbisesinde meni görünce: «İnsanların idaresini üzerime aldığımdan beri sık sık ihtilam oluyorum.» dedi, hemen guslet-ti. Elbisesine bulaşan meniyi yıkadı ve güneş doğduktan sonra namazı iade etti.

٨٢ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ ؛ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ صَلَّى بِالنَّاسِ الصُّبْحَ . ثُمَّ غَدَا إِلَى أَرْضِهِ بِالْجُرُفِ . فَوَجَدَ فِى ثَوْبِهِ احْتِلَامًا . فَقَالَ : إِنَّا لَمَّا أَصَبْنَا الْوَدَكَ لَانَتِ الْعُرُوقُ . فَاغْتَسَلَ ، وَغَسَلَ الاحْتِلَامَ مِنْ ثَوْبِهِ ، وَعَادَ بِصَلَاتِهِ .

82. Süleyman b. Yesar'dan: Ömer b. Hattab cemaate sabah namazını kıldırdı. Sonra vakit kaybetmeden Cürüf'daki arazisine gitti. Orada, elbisesine baktığında, ihtilâm olduğunu anladı ve: «Et yediğimiz zaman, damarlar gevşiyor.» dedi. Hemen gusletti. Elbisesindeki pisliği yıkadı. Namazını iade etti (yeniden kıldı).[73]

٨٣ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ابْنِ حَاطِبٍ ؛ أَنَّهُ اعْتَمَرَ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، فِى رَكْبٍ فِيهِمْ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ . وَأَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ عَرَّسَ بِبَعْضِ الطَّرِيقِ ، قَرِيبًا مِنْ بَعْضِ الْمِيَاهِ . فَاحْتَلَمَ عُمَرُ ، وَقَدْ كَادَ أَنْ يُصْبِحَ ، فَلَمْ يَجِدْ مَعَ الرَّكْبِ مَاءً . فَرَكِبَ ، حَتَّى جَاءَ الْمَاءَ . فَجَعَلَ يَغْسِلُ مَا رَأَى مِنْ ذٰلِكَ الاحْتِلَامِ ، حَتَّى أَسْفَرَ . فَقَالَ لَهُ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ : أَصْبَحْتَ وَمَعَنَا ثِيَابٌ ، فَدَعْ ثَوْبَكَ يُغْسَلُ . فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ : وَاعَجَبًا لَكَ يَا عَمْرُو بْنَ الْعَاصِ ! لَئِنْ كُنْتَ تَجِدُ ثِيَابًا أَفَكُلُّ النَّاسِ يَجِدُ ثِيَابًا ؟ وَاللهِ لَوْ فَعَلْتُهَا لَكَانَتْ سُنَّةً . بَلْ أَغْسِلُ مَا رَأَيْتُ ، وَأَنْضِحُ مَا لَمْ أَرَ .

(73) Cünüp iken Cemaate namaz kıldırdığı halde namazı yalnız kendisinin iade etmesi ve cemaatın namazlarını iade ettirmeyişi imam cünüp olduğunu unutur da cemaat de bunu bilmezse namazlarının bozulmadığına delâlet eder. Eğer imam cünüp olduğunu bilerek kıldırırsa, cemaatin de namazları bozulur.

قَالَ مَالِكٌ ، فِي رَجُلٍ وَجَدَ فِي ثَوْبِهِ أَثَرَ احْتِلَامٍ ، وَلَا يَدْرِي مَتَى كَانَ ، وَلَا يَذْكُرُ شَيْئًا
رَأَى فِي مَنَامِهِ . قَالَ : لِيَغْتَسِلْ مِنْ أَحْدَثِ نَوْمٍ نَامَهُ . فَإِنْ كَانَ صَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ النَّوْمِ ، فَلْيُعِدْ
مَا كَانَ صَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ النَّوْمِ . مِنْ أَجْلِ أَنَّ الرَّجُلَ رُبَّمَا احْتَلَمَ ، وَلَا يَرَى شَيْئًا ؛ وَيَرَى وَلَا
يَحْتَلِمُ . فَإِذَا وَجَدَ فِي ثَوْبِهِ مَاءً ، فَعَلَيْهِ الْغُسْلُ . وَذَلِكَ أَنَّ عُمَرَ أَعَادَ مَا كَانَ صَلَّى ، لِآخِرِ نَوْمٍ
نَامَهُ ، وَلَمْ يُعِدْ مَا كَانَ قَبْلَهُ .

83. Hâtib oğlu Abdurrahman'ın oğlu Yahya anlatıyor: Ömer b. el-Hattab (r.a.) ile beraber Umreye gidiyordum. Kafilede Amr b. As da vardı. Hz. Ömer bir müddet gittikten sonra konakladığı yerde ihtilam olmuş, sabah da yaklaşmıştı. Kafilede yıkanmak için su bulamadı. Hemen yola çıktı. Suya varınca elbisesindeki meniyi yıkamaya koyuldu. Ortalık ağarmıştı. Bunu gören Amr, Ömer'e:

«— Yanımızda fazla elbise var. Elbiseni değiştir de yıkarsın.» deyince, Ömer:

«— Yazıklar olsun sana ey Amr! Sen yedek elbise bulabiliyorsun ama herkes bulabilir mi? Eğer ben dediğini yapar da elbisemi değiştirirsem âdet olur. Öyle yapmadan elbisemde bulaşık gördüğüm yeri yıkar, görmediğim yere su serperim.» dedi.

İmam Malik rüyasında ihtilâm olduğunu hatırlamayan, elbisesinde meni gören ve ne zaman olduğunu da bilemeyen kimse hakkında der ki: «*Son uykusunda ihtilâm olmuş gibi gusletsin, uyandıktan sonra namaz kılmışsa, (guslettikten sonra) namazını iade etsin. Çünkü insan bazen ihtilâm olur, meni göremez, bazen meni görür, ihtilâm olduğunun farkında olamaz. Elbisesinde meni gören kimseye gördüğü vakit gusül vacip olur. Zira Hz. Ömer (r.a.) son uykudan sonraki namazı iade etmiş, ondan önceki namazları iade etmemiştir.*»

21. KADINLARIN DA ERKEKLER GİBİ İHTİLAM OLDUKLARI VAKİT GUSÜL ETMELERİ HAKKINDA

٨٤ - حدّثني عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن عروة بن الزّبير : أنّ أمّ سليم قالت لرسول الله ﷺ : المرأة ترى في المنام مثل ما يرى الرّجل ، أتغتسل ؟ فقال لها رسول الله ﷺ : « نعم . فلتغتسل » فقالت لها عائشة : أفّ لك ! وهل ترى ذلك المرأة ؟ فقال لها رسول الله ﷺ : « تربت يمينك . ومن أين يكون الشّبه ؟ » .

84. Urve b. Zübeyr'den: Ümmü Süleym, Resûlullah'a:

«— Kadınlar da erkekler gibi rüyalarında ihtilâm olduklarını görüyorlar, gusletmeleri gerekir mi?» deyince, Resûlullah (s.a.v.):

«— **Evet, gusletsin**» buyurdu. Bunun üzerine Hz. Âişe, Ümmü Süleym'e:

«— Ne diyorsun, kadın hiç onu (menisini) görebilir mi?» dedi. Resûlullah (s.a.v.) de Âişe'ye:

«— **Allah hayrını versin (o zaman) çocuk anasına nasıl benziyor?**» buyurdu.[74]

٨٥ - حدّثني عن مالك ، عن هشام بن عروة ، عن أبيه ، عن زينب بنت أبي سلمة ، عن أمّ سلمة ، زوج النّبيّ ﷺ ؛ أنّها قالت : جاءت أمّ سليم ، امرأة أبي طلحة الأنصاريّ ، إلى رسول الله ﷺ ، فقالت : يا رسول الله ! إنّ الله لا يستحيي من الحقّ ، هل على المرأة من غسل إذا هي احتلمت ؟ فقال : « نعم . إذا رأت الماء » .

85. Resûlullah'ın zevcesi Ümmü Seleme anlatıyor: Ebu Talha el-Ensârî'nin zevcesi Ümmü Süleym, Resûlullah'ın huzuruna gelerek:

«— Ya Resulallah! Allah gerçeği öğrenme hususunda utanmayı emretmez. Kadın da ihtilâm olursa gusül etmesi gerekir mi?» diye sorunca, Resûlullah (s.a.v.):

«— **Evet, suyu (meniyi) gördüğü vakit**» buyurdu.[75]

(74) Müslim, Hayd, 3/30. Ayrıca bkz. Şeybanî, 81.
(75) Buharî, İlim, 3/50; Müslim, Hayd, 3/32.

22. CÜNÜPLÜKTEN DOLAYI GUSL ETMEK

٨٦ - حدّثني يحيى، عن مالك، عن نافع: أنّ عبد الله بن عمر، كان يقول: لا بأس أن يغتسل بفضل المرأة، ما لم تكن حائضا، أو جنبا.

86. Nâfi'den: Abdullah b. Ömer (r.a.): «Aybaşı halinde yahut cünüp değilse, kadının başkasından artık su ile gusül etmesinde beis yoktur.» derdi.

٨٧ - وحدّثني عن مالك، عن نافع: أنّ عبد الله بن عمر، كان يعرق في الثّوب وهو جنب ثمّ يصلّي فيه.

87. Nâfi'den: Abdullah b. Ömer (r.a.) cünüpken terler, sonra aynı elbise ile namaz kılardı.

٨٨ - وحدّثني عن مالك، عن نافع: أنّ عبد الله بن عمر، كان يغسل جواريه رجليه، ويعطينه الخمرة، وهنّ حيّض.

وسئل مالك عن رجل له نسوة وجوارٍ، هل يطؤهنّ جميعا قبل أن يغتسل؟ فقال: لا بأس بأن يصيب الرّجل جاريتيه قبل أن يغتسل. فأمّا النّساء الحرائر، فيكره أن يصيب الرّجل المرأة الحرّة في يوم الأخرى. فأمّا أن يصيب الجارية، ثمّ يصيب الأخرى وهو جنب فلا بأس بذلك.

وسئل مالك عن رجل جنب، وضع له ماء يغتسل به، فسها، فأدخل أصبعه فيه، ليعرف حرّ الماء من برده. قال مالك: إن لم يكن أصاب أصبعه أذى، فلا أرى ذلك ينجّس عليه الماء.

88. Nâfi'den: Abdullah b. Ömer'in cariyeleri —aybaşı halinde iken— onun ayaklarını yıkar ve seccadesini verirlerdi.

İmam Malik'e «Zevceleri ve cariyeleri olan bir adam; gusül etmeden hepsi ile birleşme yapabilir mi?» diye sorduklarında:

İmam Malik: *«Arada gusul etmeden iki cariyesi ile birleşmesi caizdir. Hür kadınlara gelince, bir zevcesi ile birleşme yapan adamın gusül etmeden diğer zevcesi ile birleşme yapması mekruhtur, ama bir cariyesi ile birleşme edip cünüp iken diğer cariyesi ile birleşmesi caizdir.»* diye cevap verdi.

İmam Malik'e «Cünüp olan bir adama yıkanması için su getirseler, o da, cünüp olduğunu unutup —sıcaklığını anlamak için— parmağını suya soksa ne lâzım gelir?» diye sorduklarında: *«Parmağına bir şey bulaşmamışsa (temizse), suyu kirletmez»* diye cevap verdi.

23. TEYEMMÜM

٨٩ - حدّثني يحيى ، عن مالك ، عن عبد الرحمن بن القاسم ، عن أبيه ، عن عائشة أم المؤمنين ؛ أنها قالت : خرجنا مع رسول الله ﷺ في بعض أسفاره . حتى إذا كنا بالبيداء ، أو بذات الجيش ، انقطع عقد لي . فأقام رسول الله ﷺ على التماسه . وأقام الناس معه . وليسوا على ماء . وليس معهم ماء . فأتى الناس إلى أبي بكر الصديق ، فقالوا : ألا ترى ما صنعت عائشة ؟ أقامت برسول الله ﷺ ، وبالناس وليسوا على ماء . وليس معهم ماء . قالت عائشة : فجاء أبو بكر ورسول الله ﷺ واضع رأسه على فخذي ، قد نام . فقال : حبست رسول الله ﷺ والناس وليسوا على ماء . وليس معهم ماء . قالت عائشة : فعاتبني أبو بكر ، فقال ما شاء الله أن يقول . وجعل يطعن بيده في خاصرتي ، فلا يمنعني من التحرك إلا مكان رأس رسول الله ﷺ على فخذي . فنام رسول الله ﷺ حتى أصبح على غير ماء . فأنزل الله تبارك وتعالى آية التيمم . فتيمموا . فقال أسيد بن حضير : ما هي بأول بركتكم يا آل أبي بكر . قالت : فبعثنا البعير الذي كنت عليه ، فوجدنا العقد تحته .

وسئل مالك عن رجل تيمم لصلاة حضرت ، ثم حضرت صلاة أخرى ، أيتيمم لها أم يكفيه تيممه ذلك ؟ فقال : بل يتيمم لكل صلاة . لأن عليه أن يبتغي الماء لكل صلاة . فمن ابتغى الماء فلم يجده ، فإنه يتيمم .

وسئل مالك عن رجل تيمم ، أيؤم أصحابه وهم على وضوء ؟ قال : يؤمهم غيره أحب إلي . ولو أمهم هو لم أر بذلك بأسا .

قال يحيى ، قال مالك في رجل تيمم حين لم يجد ماء ، فقام وكبر ، ودخل في الصلاة ، فطلع عليه إنسان معه ماء ؟ قال : لا يقطع صلاته ، بل يتمها بالتيمم ، وليتوضأ لما يستقبل من الصلوات .

قال يحيى ، قال مالك : من قام إلى الصلاة ، فلم يجد ماء ، فعمل بما أمره الله به من التيمم ، فقد أطاع الله . وليس الذي وجد الماء ، بأطهر منه ، ولا أتم صلاة . لأنهما أمرا جميعا . فكل عمل بما أمره الله به . وإنما العمل بما أمر الله به من الوضوء ، لمن وجد الماء . والتيمم ، لمن لم يجد الماء . قبل أن يدخل في الصلاة .

وقال مالك في الرجل الجنب : إنه يتيمم ، ويقرأ حزبه من القرآن ، ويتنفل ، ما لم يجد ماء . وإنما ذلك في المكان الذي يجوز له أن يصلي فيه بالتيمم

89. Mü'minlerin anası Hz. Âişe anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) ile beraber bir sefere çıkmıştık. Beydâ'ya[76] yahut Zatül-Ceyş'e varınca kolyem koptu, düştü. Resûlullah kolyemi aramak için orada konakladı, ashab da onunla konakladı. Orada su yoktu. Yanlarında da su yoktu. Ashap, Ebû Bekir es-Sıddık'a gelerek:

«— Âişe'nin yaptığını görüyor musun? Susuz yerde Resûlullah'ı ve ashabı durdurdu, yanlarında su da yok,» dediler. Âişe der ki: Resûlullah başını dizime koymuş uyumuştu, o sırada Ebû Bekir (r.a.) gelerek:

«— Resûlullah'ı ve ashabı susuz yerde durdurdun. Yanlarında su da yok,» diye darıldı ve bana çıkıştı, eliyle böğrüme vurmaya başladı. Resûlullah'ın başı dizimde olduğu için kımıldayamadım. Susuz yerde Resûlullah sabaha kadar uyudu. Bu sırada Allahu Teâlâ teyemmüm ayetini indirdi, bunun üzerine Üseyd İbn Hudayr:

«— Bu ilk bereketiniz (iyiliğe yol açışınız) değil, ey Ebû Bekir ailesi.» dedi.

Bindiğim deveyi kaldırdığımda kolyeyi altında bulduk.[77]

İmam Malik'e: «Teyemmüm edip namazını kılan bir adam diğer namaz vakti geldiğinde tekrar teyemmüm eder mi?» diye sorduklarında: «*Her namaz için teyemmüm eder, çünkü her namaz için su araması gerekir, su arar da bulamazsa teyemmüm eder*» diye cevap verdi.[78]

(76) Beydâ: Mekke yolunda Zülhüleyfe'ye karşı bir tepedir. «Zâtülceyş», Medine'ye 12 mil mesafede bir yer. Teyemmüm âyeti hakkında İbnü'l-Arabî der ki: Âişe'nin teyemmüm ayetlerinden hangisini kasdettiğine ait bir delil bulamadım. İbn Beddâl, «Nisa yahut da Maide suresindeki âyet, abdest ayeti diye tanınır. Nisâ'daki ayette abdest bahsi yoktur» dedi. Vâhidî Eshab'un-Nüzûl adlı eserinde bu hadisi, Nisâ sûresindeki ayetin nûzul sebebinde verir. Hafız İbni Hacer Fethu'l-bârî'de der ki: İmam Buhâri'ye zahir olan bu durum, herkesçe bilinmiyor. Şüphesiz bu, Mâide suresindeki ayettir. Tefsir babında Buhâri'nin kendisinden rivayet ettiği Abdurrahman b. Kasım der ki: «- Mü'minler namaza kalkmak istediğiniz vakit..» (Maide: 6) âyeti nâzil olmadan önce (teyemmüm yoktu) mutlaka abdest almak gerekiyordu. Bu yüzden susuz yerde konaklamak ashaba ağır geldi.

(77) Buharî, Teyemmüm, 7/1; Müslim, Hayd, 3/108; Şeybanî, 72.

(78) Hanefi Mezhebine göre, bir teyemmümle birden fazla farz ve nafile namaz kılınabilir. Çünkü teyemmüm su olmadığında onun yerine geçer. Bir kimse bir abdestle istediği kadar namaz kılabileceği gibi teyemmümle de kılabilir.

Yine İmam Malik'e: «Teyemmüm eden bir adamın abdestli olan arkadaşlarına imamlık etmesi caiz olur mu?» diye sorduklarında:

«— *İmamlık yapabilir, ancak başkasının yapması daha evlâdır. Onun da imamlık yapmasında bir beis görmüyorum.*» dedi.

Yahya der ki: «Suyu bulamayıp teyemmüm eden bir adam tekbir alıp namaza dursa, o sırada yanında su olan bir adam gözükse ne yapar?» diye İmam Malik'e sorduklarında: «*Namazını bozmaz. Aynı teyemmümle (durduğu) namazını tamamlar, ondan sonraki namazları için abdest alır,*» dedi.[79]

İmam Malik der ki: *Namaza kalkan abdest almak için su bulamaz da teyemmüm ederse Allah'a itaat etmiş olur. Su ile abdest alan ondan daha temiz sayılmaz., namazı da onunkinde daha tam değildir. Çünkü abdest de teyemmüm de emrolunmuştur. Her ikisi de Allah'ın emrini yapmışlardır. Su bulup abdest alan da namaza girmeden önce su bulamayıp teyemmüm eden de Allah'ın emrine göre amel etmişlerdir.*

İmam Malik der ki: *Teyemmüm ile namaz kılmak caiz olan bir yerde su bulamayan cünüp kimse teyemmüm eder, Kur'an'dan hizbini*[80] *okur ve nafile namazlarını kılar.*

(79) Hanefi Mezhebine göre, namaz kılarken suyu gören kimsenin abdesti, dolayısıyla namazı bozulmuş olur.

(80) Hizb: Günlük okunan Kur'an.

24. TEYEMMÜMÜN YAPILIŞI

٩٠ - حدّثني يَحْيَى ، عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّهُ أَقْبَلَ هُوَ وَعَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ ، مِنَ الْجُرُفِ . حَتَّى إِذَا كَانَا بِالْمِرْبَدِ ، نَزَلَ عَبْدُ اللهِ فَتَيَمَّمَ صَعِيدًا طَيِّبًا ، فَمَسَحَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ، ثُمَّ صَلَّى .

90. Nâfi'den: Abdullah b. Ömer'le beraber Cürüf'den[81] geliyorduk, Mirbed'e ulaşınca Abdullah (binitinden) indi, yerde teyemmüm etti, yüzünü ve dirseklerine kadar iki kolunu meshetti, sonra namazı kıldı.[81/a]

٩١ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَتَيَمَّمُ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ .

وَسُئِلَ مَالِكٌ كَيْفَ التَّيَمُّمُ وَأَيْنَ يَبْلُغُ بِهِ ؟ فَقَالَ : يَضْرِبُ ضَرْبَةً لِلْوَجْهِ ، وَضَرْبَةً لِلْيَدَيْنِ ، وَيَمْسَحُهُمَا إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ .

91. Nâfi der ki: Abdullah b. Ömer (r.a.) teyemmüm ederken dirseklerine kadar mesh ederdi.

İmam Malik'e:

«— Teyemmüm nasıl yapılır ve nereye kadar meshedilir?» diye soruldu. O da:

«Ellerini bir kez yüzü için yere vurur yüzünü mesheder, bir kez de kolları için vurur kollarını dirseklerine kadar mesheder,» diye cevap verdi.

(81) Cürüf: Medine'nin üç mil kuzeyinde bir yer. Mirbed ise, Medine'ye bir mil mesafede bir yerdir.

(81/a) Şeybanî, 71.

25. CÜNÜP KİMSENİN TEYEMMÜM ETMESİ

٩٢ - حدّثني يحيى، عن مالك، عن عبد الرّحمن بن حرملة: أنّ رجلاً سأل سعيد بن المسيّب، عن الرّجل الجنب يتيمّم ثمّ يدرك الماء؟ فقال سعيد: إذا أدرك الماء، فعليه الغسل لما يستقبل.

قال مالك، فيمن احتلم وهو في سفر، ولا يقدر من الماء، إلا على قدر الوضوء، وهو لا يعطش حتّى يأتي الماء. قال: يغسل بذلك فرجه، وما أصابه من ذلك الأذى، ثمّ يتيمّم صعيدا طيّبا، كما أمره الله.

وسئل مالك عن رجل جنب، أراد أن يتيمّم فلم يجد ترابا إلا تراب سبخة، هل يتيمّم بالسّباخ؟ وهل تكره الصّلاة في السّباخ؟ قال مالك: لا بأس بالصّلاة في السّباخ، والتّيمّم منها. لأنّ الله تبارك وتعالى قال: ﴿فتيمّموا صعيدا طيّبا﴾ فكلّ ما كان صعيدا فهو يتيمّم به. سباخا كان أو غيره.

92. Abdurrahman b. Harmele'den: Bir adam Saîd b. Müseyyeb'e:

«— Cünüp olan bir kimse teyemmüm ettikten sonra suya kavuşursa ne yapar?» diye sordu. Saîd de:

«— Suya kavuştuğu vakit, sonraki namazları için gusletmesi gerekir» dedi.[82]

İmam Malik, seferde ihtilâm olup, abdest alacak kadar sudan başka suyu olmayan, suya kavuşuncaya kadar da susamayacak adam hakkında şöyle der: *«O su ile avret mahallini ve menî dokunan yerleri yıkar, sonra Allah'ın emrettiği gibi temiz yerde teyemmüm eder»*

(82) Teyemmümü mübah kılan özür ortadan kalkınca, teyemmüm de bozulur. Su yok iken gusul yerine teyemmüm eden kimse, suyu görünce teyemmümü bozulur, yıkanması gerekir. Önce kıldığı namazları kaza etmez. Çünkü o ana kadar teyemmüm guslün yerini tutmuştur.

İmam Malik'e sordular: «Cünüp olan bir adam teyemmüm etmek istese de çorak topraktan başka toprak bulamazsa çorak toprakla teyemmüm eder mi ve orada namaz kılması mekruh olur mu?»

İmam Malik: *«Çorak yerde namaz kılınır ve orada teyemmüm edilir. Çünkü Allahu Teâlâ:*

*«— **Temiz yeryüzünden teyemmüm edin»**[83] buyurdu. Çorak olsun veya olmasın temiz olan her yerde teyemmüm edebilir.»*

(83) Nisâ: 43.

26. AYBAŞI OLAN KARISINA KOCASININ YAPABİLECEĞİ ŞEYLER

٩٣ - حدثني يحيى، عن مالك، عن زيد بن أسلم: أن رجلاً سأل رسول الله ﷺ، فقال: ما يحل لي من امرأتي وهي حائض، فقال رسول الله ﷺ: «لتشد عليها إزارها، ثم شأنك بأعلاها».

93. Zeyd b. Eslem'den: Bir adam Resûlullah (s.a.v.)'e:

«—Zevcem aybaşı iken bana onun nesi helâl olur?» diye sordu. Resûlullah (s.a.v.) da: **«Etekliğini bağlasın** (donunun uçkurunu bağlasın, yahut külotunu giysin), **yukarısı ile istediğini yaparsın»** buyurdu.[84]

٩٤ - وحدثني عن مالك، عن ربيعة بن أبي عبد الرحمن: أن عائشة، زوج النبي ﷺ، كانت مضطجعة مع رسول الله ﷺ في ثوب واحد. وإنها قد وثبت وثبة شديدة. فقال لها رسول الله ﷺ: «مالك؟ لعلك نفست» يعني الحيضة. فقالت نعم. قال: «شدي على نفسك إزارك، ثم عودي إلى مضجعك».

94. Rabia b. Ebî Abdurrahman'dan: Resûlullah (s.a.v.) ile yatakta yatarken –üzerinde sadece elbisesi vardı– Hz. Âişe birden kalkınca Resûlullah (s.a.v.) ona:

«— Neyin var, galiba aybaşı oldun,» dedi. Âişe (r.a.) da:

«— Evet,» deyince Resûlullah (s.a.v.):

«— **Etekliğini (izarını) giyin, yatağına gir.»** buyurdu.[85]

(84) İbn Abdilber der ki: Bu lafızla, müsned olarak rivayet eden birini bilmiyorum. Manası, sahîh ve sabittir.
Zurkanî, der ki: Ebu Davud (Taharet, 1/82), Abdullah b. Sa'd el-Ensârî'den rivayet eder. Ayrıca bkz. Şeybanî, 75.

(85) İbn Abdilber derki: Muvatta ravileri, bu hadisi mürsel rivayette ihtilaf etmemiştir. Hz. Aişe'den bu lafızla rivayet edildiğini bilmiyorum. Manası, Ümmü Seleme'nin hadisiyle muttasıldır.
Ümmü Seleme hadisi şu kaynaklardadır: Buharî, Hayd, 6/4; Müslim, Hayd, 3/5.

٩٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ : أَنْ عُبَيْدَ اللهِ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ ، أَرْسَلَ إِلَى عَائِشَةَ ، يَسْأَلُهَا : هَلْ يُبَاشِرُ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ ؟ فَقَالَتْ : لِتَشُدَّ إِزَارَهَا عَلَى أَسْفَلِهَا ، ثُمَّ يُبَاشِرُهَا إِنْ شَاءَ .

95. Nâfi şöyle anlattı: Ubeydullah b. Abdullah b. Ömer (r.a.) Nâfi'i, Âişe'ye göndererek ona:

«— İnsan aybaşı olan zevcesiyle kucaklaşabilir mi?» diye sormasını söyledi. Nâfi sorunca, Âişe (r.a.): «Belden aşağısına etekliğini giysin, sonra isterse onunla kucaklaşsın.» dedi.[86]

٩٦ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ : أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللهِ ، وَسُلَيْمَانَ بْنَ يَسَارٍ ، سُئِلاَ عَنِ الْحَائِضِ : هَلْ يُصِيبُهَا زَوْجُهَا إِذَا رَأَتِ الطُّهْرَ قَبْلَ أَنْ تَغْتَسِلَ ؟ فَقَالاَ : لا . حَتَّى تَغْتَسِلَ .

96. İmam Malik rivayet eder: Salim b. Abdullah ve Süleyman b. Yesar'dan: «Hayızdan temizlenen kadın gusletmeden kocası onunla cinsî münasebette bulunabilir mi?» diye sorulduğunda:

«— Hayır, gusül edinceye kadar bu iş yapılamaz.» dediler.[87]

(86) Şeybanî, 73.
(87) Şeybanî, 74.

27. HAYIZDAN TEMİZLENMEK

٩٧ - حدثني يحيى عن مالك، عن علقمة بن أبي علقمة، عن أمه، مولاة عائشة أم المؤمنين؛ أنها قالت: كان النساء يبعثن إلى عائشة أم المؤمنين، بالدرجة فيها الكرسف، فيه الصفرة من دم الحيضة. يسألنها عن الصلاة. فتقول لهن: لا تعجلن حتى ترين القصة البيضاء. تريد، بذلك، الطهر من الحيضة.

97. Mü'minlerin anası Hz. Âişe'nin azatlısı Ümmü Alkame anlatıyor: Kadınlar sarımtırak hayız kanı ve pamuğu kutuya koyar Hz. Âişe'ye gönderirler ve ona:

«— Artık namaz kılabilir miyiz?» diye sorarlar, Âişe de onlara:

«— Acele etmeyin bembeyaz aktığını görünceya kadar bekleyin.» derdi.

Hz. Âişe: «Beyaz görünceye kadar» sözüyle hayızdan temizlenmelerini kastediyor.

٩٨ - وحدثني عن مالك، عن عبد الله بن أبي بكر، عن عمته، عن ابنة زيد بن ثابت؛ أنه بلغها، أن نساء كن يدعون بالمصابيح من جوف الليل، ينظرن إلى الطهر. فكانت تعيب ذلك عليهن. وتقول: ما كان النساء يصنعن هذا.

98. Abdullah b. Ebî Bekir halasından, o da Zeyd b. Sabit'in kızından rivayet eder: «Kadınlar gece yarısı kandil isteyerek hayızdan temizlendiklerine bakarlar, Zeyd'in kızı da bunları kınar ve eskiden kadınlar bunu yapmazdı,» derdi.

٩٩ - وسئل مالك: عن الحائض تطهر فلا تجد ماء، هل تتيمم؟ قال: نعم. لتتيمم. فإن مثلها مثل الجنب، إذا لم يجد ماء تيمم.

99. İmam Malik'e «hayızdan temizlenen kadın, su bulamazsa teyemmüm edebilir mi?» diye sorduklarında: *«Evet teyemmüm etsin. Onun hali cünüp kimsenin ki gibidir. Su bulamayınca teyemmüm eder,»* dedi.

28. HAMİLE KADININ HAYIZ GÖRMESİ

١٠٠ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ؛ أنّهُ بَلَغَهُ أنّ عَائِشَةَ زَوْجَ النّبيّ ﷺ ، قَالَتْ ، فِي الْمَرْأةِ الْحَامِلِ تَرَى الدّمَ : أنّهَا تَدَعُ الصّلاَةَ .

100. İmam Malik rivayet eder: Resûlullah (s.a.v.)'ın zevcesi Hz. Âişe (r.a.): Kan gören hamile kadın «Namazı bırakır.» dedi.

١٠١ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أنّهُ سَألَ ابْنَ شِهَابٍ ، عَنِ الْمَرْأةِ الْحَامِلِ تَرَى الدّمَ ؟ قَالَ : تَكُفُّ عَنِ الصّلاَةِ .

قَالَ يَحْيَى قَالَ مَالِكٌ : وَذٰلِكَ الأمْرُ عِنْدَنَا .

101. İmam Malik, İbni Şihab'a hayız kanı gören hamile kadının durumu hakkında sordu. O da:

«— Namazı kılmaz,» dedi.

İmam Malik: «*Bu, bize göre de böyledir.*» dedi.

١٠٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النّبيّ ﷺ ، أنّهَا قَالَتْ : كُنْتُ أرَجّلُ رَأْسَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأنَا حَائِضٌ .

102. Âişe (r.a.)'den: «Ben ay başı iken Resûlullah (s.a.v.)'ın başını tarardım.»[88]

١٠٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أبِيهِ ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ بْنِ الزّبَيْرِ ، عَنْ أسْمَاءَ بِنْتِ أبِي بَكْرٍ الصّدّيقِ ؛ أنّهَا قَالَتْ : سَألَتِ امْرَأةٌ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَتْ : أرَأيْتَ إحْدَانَا ، إذَا أصَابَ ثَوْبَهَا الدّمُ مِنَ الْحَيْضَةِ ، كَيْفَ تَصْنَعُ فِيهِ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : « إذَا أصَابَ ثَوْبَ إحْدَاكُنّ الدّمُ مِنَ الْحَيْضَةِ فَلْتَقْرُصْهُ ثُمّ لِتَنْضِحْهُ بِالْمَاءِ ثُمّ لِتُصَلّ فِيهِ » .

103. Ebû Bekir es-Sıddık'ın kızı Esma (r.a.)'dan: Bir kadın

(88) Buharî, Hayd, 6/2; Müslim, Hayd, 3/9.

Resûlullah (s.a.v.)'e:

«— Bizden birimizin elbisesine hayız kanı bulaşırsa ne yapar?» diye sordu. Resûlullah (s.a.v.)'de:

«— Birinizin elbisesine hayız kanı bulaşırsa su ile ovalayarak o bölümü yıkasın, sonra bu elbise ile namazı kılsın» buyurdu.[89]

(89) Buharî, Hayd, 6/9; Müslim, Taharet, 2/110.

29. İSTİHAZE[90] OLAN KADININ DURUMU

١٠٤ - حَدَّثَنِي يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ أَنَّهَا قَالَتْ : قَالَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ : يَا رَسُولَ اللهِ ! إِنِّي لا أَطْهُرُ، أَفَأَدَعُ الصَّلاَةَ ؟ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ : « إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ، وَلَيْسَتْ بِالْحَيْضَةِ ؛ فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةُ فَاتْرُكِي الصَّلاَةَ . فَإِذَا ذَهَبَ قَدْرُهَا، فَاغْسِلِي الدَّمَ عَنْكِ وَصَلِّي » .

104. Resûlullah (s.a.v.)'ın zevcesi Âişe (r.a.) anlattı: Ebû Hubeyş'in kızı Fâtıma:

«— Ya Resulallah (s.a.v.) Temizlenemiyorum (hayız kanım kesilmiyor), namazı bırakayım mı?» diye sordu. Resûlullah (s.a.v.) da:

«— O, damardan gelen normal kandır, hayız kanı değildir. Âdet başlayınca namazı bırak, hayız günlerin bitince kanını yıka, namazı kıl,» buyurdu.[91]

١٠٥ - وحَدَّثَنِي عَنْ مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ أَنْ امْرَأَةً كَانَتْ تُهَرَاقُ الدِّمَاءَ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَاسْتَفْتَتْ لَهَا أُمُّ سَلَمَةَ رَسُولَ اللهِ ﷺ . فَقَالَ : « لِتَنْظُرْ إِلَى عَدَدِ اللَّيَالِي وَالأَيَّامِ الَّتِي كَانَتْ تَحِيضُهُنَّ مِنَ الشَّهْرِ، قَبْلَ أَنْ يُصِيبَهَا الَّذِي أَصَابَهَا، فَلْتَتْرُكِ الصَّلاَةَ قَدْرَ ذَلِكَ مِنَ الشَّهْرِ. فَإِذَا خَلَّفَتْ ذَلِكَ فَلْتَغْتَسِلْ، ثُمَّ لِتَسْتَثْفِرْ بِثَوْبٍ، ثُمَّ لِتُصَلِّى » .

105. Resûl-i Ekrem'in zevcesi Ümmü Seleme anlattı: Resûlullah (s.a.v.)'ın zamanında hayız kanı kesilmeyen bir kadın vardı. Bunu onun adına Resûlullah (s.a.v.)'dan sorunca:

«— Bu hastalığa yakalanmadan önce ayda kaç gün ve kaç gece âdet görüyor idiyse, her ay o kadar namazı bırak-

(90) İstihaze, herhangi bir rahatsızlıktan dolayı kadından kan gelmesidir.
(91) Buharî, Hayd, 6/8; Müslim, Hayd, 3/62.

sın. O kadar gün geçince gusletsin ve avret yerine bez (pamuk vb.) koysun, sonra namazını kılsın,» buyurdu.[92]

١٠٦ - وحدثني عن مالك، عن هشام بن عروة، عن أبيه، عن زينب بنت أبي سلمة؛ أنها رأت زينب بنت جحش، التي كانت تحت عبد الرحمن بن عوف، وكانت تستحاض، فكانت تغتسل وتصلي.

106. Ebû Seleme'nin kızı Zeynep anlattı: Abdurrahman b. Avf'ın zevcesi Cahş kızı Zeynep istihaze olduğu (hastalık kanı gördüğü) vakit gusleder, namazını kılardı.

١٠٧ - وحدثني عن مالك، عن سمي، مولى أبي بكر بن عبد الرحمن؛ أن القعقاع بن حكيم، وزيد بن أسلم أرسلاه إلى سعيد بن المسيب، يسأله كيف تغتسل المستحاضة؟ فقال: تغتسل من طهر إلى طهر، وتتوضأ لكل صلاة، فإن غلبها الدم استثفرت.

107. Ebû Bekir b. Abdurrahman'ın azatlısı Sümey'den: Ka'kâ' b. Hakîm ve Zeyd b. Eslem, Sümey'yi Saîd b. Müseyyeb'den istihaza olan kadının hükmünü sormak için gönderdiler. Sümey sorunca, Saîd:

«— Âdet (aybaşı) günleri bitince gusleder, öbür âdet gününe kadar her namaz vakti için yeniden abdest alır.[93] Eğer kan fazlalaşırsa avret yerine bez koyar» diye cevap verdi.

١٠٨ - وحدثني عن مالك، عن هشام بن عروة، عن أبيه؛ أنه قال: ليس على المستحاضة إلا أن تغتسل غسلا واحدا، ثم تتوضأ بعد ذلك لكل صلاة.

قال يحيى، قال مالك: الأمر عندنا، أن المستحاضة إذا صلت، أن لزوجها أن يصيبها، وكذلك النفساء، إذا بلغت أقصى ما يمسك النساء الدم، فإن رأت الدم بعد ذلك، فإنه يصيبها زوجها؛ وإنما هي بمنزلة المستحاضة.

(92) Ebu Davud, Taharet, 1/107; Nesaî, Hayd ve'l-İstihada, 3/3. Ayrıca bkz. Şeybanî, 82.
Bu şekildeki kadınlar, her namaz vakti için bir abdest alıp -kan aksa bile- namaz kılarlar.

(93) Şeybanî, 83.
Müstehaza olan (hastalık kanı gören) kadın sahib-i özür sayıldığı için, diğer özür sahipleri gibi her namaz vakti için abdest alır.

قَالَ يَحْيَى ، قَالَ مَالِكٌ : الأَمْرُ عِنْدَنَا فِى الْمُسْتَحَاضَةِ ، عَلَى حَدِيثِ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ . وَهُوَ أَحَبُّ مَا سَمِعْتُ إِلَىَّ فِى ذٰلِكَ .

108. Hişam babası Urve'den naklen rivayet eder: Müstehaza (hastalık kanı gören) yalnız bir defa gusleder. Sonra her namaz vakti için yeniden abdest alır.[94]

İmam Malik der ki: ***Bize göre müstehaza namaz kılmaya başlayınca kocası onunla münasebette bulunabilir. Lohusa da böyledir. Adet günlerinin en uzun süresini bitirdikten sonra —kan görse de— kocası ile münasebette bulunabilir.[95] Bu durumda o kadın müstehaza hükmündedir.***

İmam Malik der ki: ***Müstehaza hakkında delilimiz, Hişam'ın babasından naklen rivayet ettiği hadistir. Bu hususta işittiklerim içerisinde en hoşuma gideni budur.***

(94) Şeybani, 84.
(95) İmam Malik'e göre lohusalık günlerinin en fazlası altmış gündür. Hanefilere göre ise, kırk gündür.

30. BEBEĞİN İDRARI

١٠٩ - حدثني يحيى، عن مالك، عن هشام بن عروة، عن أبيه، عن عائشة زوج النبي ﷺ؛ أنها قالت: أتي رسول الله ﷺ، بصبي فبال على ثوبه، فدعا رسول الله ﷺ بماء فأتبعه إياه.

109. Hz. Âişe (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.)'ın kucağına bir bebek verdiler. Elbisesine çiş yaptı. Hz. Peygamber su istedi ve suyu çişten ıslanan yere serpti.[96]

١١٠ - وحدثني عن مالك، عن ابن شهاب، عن عبيد الله بن عبد الله بن عتبة بن مسعود، عن أم قيس بنت محصن؛ أنها أتت بابن لها صغير، لم يأكل الطعام، إلى رسول الله ﷺ؛ فأجلسه في حجره، فبال على ثوبه؛ فدعا رسول الله ﷺ بماء، فنضحه ولم يغسله.

110. Mıhsan'ın kızı Ümmü Kays'den: Henüz yemek yemeyen çocuğumu Resûlullah (s.a.v.)'a götürdüm. Kucağına oturttu. O da elbisesine çiş yaptı. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem su istedi, ıslak yere suyu serpti. Fakat ovalayarak yıkamadı.[97]

(96) Buharî, Vudû, 4/59; Müslim, Taharet, 2/101. Ayrıca bkz. Şeybanî, 40.
(97) Buharî, Vudû, 4/59; Müslim, Taharet, 2/103.
Hanefî Mezhebi, çocukların çiş yaptığı yere su dökülmesi hususunda bu hadise dayanır.

31. AYAKTA KÜÇÜK ABDEST BOZMAK

١١١ - حدثني يحيى عن مالك، عن يحيى بن سعيد؛ أنه قال: دخل أعرابي المسجد، فكشف عن فرجه ليبول، فصاح الناس به، حتى علا الصوت. فقال رسول الله ﷺ: «اتركوه» فتركوه، فبال. ثم أمر رسول الله ﷺ بذنوب من ماء، فصب على ذلك المكان.

111. Yahya b. Saîd (r.a.) anlatıyor: Bir bedevi Mescid-i Nevevî'ye girdi, küçük su dökmek için eteklerini kaldırdı. Bunu gören cemaat bağırdı, sesler yükselince Resûlullah (s.a.v.):

«— Ona dokunmayın» buyurdu. Onlar da dokunmadılar. Bedevi küçük abdestini yaptıktan sonra Resûlullah (s.a.v.) bir kova su istedi. Bedevinin abdest bozduğu yere döküldü.[98]

١١٢ - وحدثني عن مالك، عن عبد الله بن دينار؛ أنه قال: رأيت عبد الله بن عمر يبول قائما.

قال يحيى: وسئل مالك عن غسل الفرج من البول والغائط، هل جاء فيه أثر؟ فقال: بلغني أن بعض من مضى كانوا يتوضؤون من الغائط. وأنا أحب أن أغسل الفرج من البول.

112. Abdullah b. Dinar'dan: Abdullah b. Ömer (r.a.)'i ayakta küçük abdest bozarken gördüm.

İmam Malik'e: «Küçük abdestten ve büyük abdestten sonra su ile taharetlenmek hakkında bir eser (rivayet) var mıdır?» diye sorduklarında: *«Eskilerden bazılarının büyük abdestten sonra su ile taharetlendiğini işittim. Ben küçük abdestten sonra da su ile taharetlenmeyi uygun görüyorum.»* dedi.

(98) Buhari, Vudû 4/58; Müslim, Taharet, 2/99.

32. MİSVAK HAKKINDA

١١٣ - حدّثني يحيى عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن ابن السبّاق : أنّ رسول الله ﷺ قال في جمعة من الجمع : « يا معشر المسلمين ! إنّ هذا يوم جعله الله عيدا فاغتسلوا . ومن كان عنده طيب فلا يضرّه أن يمسّ منه . وعليكم بالسّواك » .

113. İbnü's-Sebbak (r.a.)'dan: Resûlullah (s.a.v.)'ı bir cuma günü:

«— Ey cemaati müslimin! Allah bu günü bayram kıldı. O halde gusledin. Yanında koku olan kimsenin, onu sürünmesinde sakınca yoktur. Misvak kullanmayı ihmal etmeyin,» buyurdu.[99]

١١٤ - وحدّثني عن مالك ، عن أبي الزّناد ، عن الأعرج ، عن أبي هريرة : أنّ رسول الله ﷺ قال : « لولا أن أشقّ على أمّتي لأمرتهم بالسّواك » .

114. Ebû Hüreyre (r.a.)'den. Resûlullah (s.a.v.):

«— Ümmetime zorluk vereceğimden korkmasaydım, mutlaka misvak kullanmalarını emrederdim,» buyurdu.[100]

١١٥ - وحدّثني عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن حميد بن عبد الرّحمن بن عوف ، عن أبي هريرة : أنّه قال : لولا أن يشقّ على أمّته لأمرهم بالسّواك ، مع كلّ وضوء .

115. Ebû Hüreyre (r.a.)'den: Ümmetine zorluk çıkacağından korkmasaydı Resûlullah (s.a.v.) her abdest alırken misvak kullanmalarını emrederdi.[101]

(99) İbn Mace (ikametu's-Salât, 5/83), mevsul olarak rivayet eder.
(100) Buharî, Cum'a, 11/8; Müslim, Taharet, 2/42.
(101) İbn Abdilber der ki: bu hadis, pekçok yoldan muttasıl oluşu ve lafzı dolayısıyle müsned hadis çerçevesine girer.

٣ - كتــاب الصــلاة

3

NAMAZ KİTABI

1. NAMAZA DAVET (EZAN)

١ - حدثني يحيى عن مالك، عن يحيى بن سعيد؛ أنه قال: كان رسول الله ﷺ قد أراد أن يتخذ خشبتين، يضرب بهما ليجتمع الناس للصلاة. فأري عبد الله بن زيد الأنصاري، ثم من بني الحارث بن الخزرج، خشبتين في النوم. فقال إن هاتين لنحو مما يريد رسول الله ﷺ. فقيل: ألا تؤذنون للصلاة؟ فأتى رسول الله ﷺ، حين استيقظ، فذكر له ذلك. فأمر رسول الله ﷺ بالأذان.

1. Yahya b. Said anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.), cemaatin namaza toplanması için iki tahta alıp birbirine vurulmasını istemişti. O günlerde Abdullah b. Zeyd el-Ensârî (r.a.), rüyasında iki tahta görünce «bunlar Resûlullah (s.a.v.)'ın istediği tahtalara benziyor,» dedi. Kendisine: «Namaz için ezan okumaz mısınız?» denildi. Uyanınca Resûlullah (s.a.v.)'a gelip rüyasını anlattığında, Resûlullah (s.a.v.) ezan okunmasını emretti.[1]

٢ - وحدثني عن مالك، عن ابن شهاب، عن عطاء بن يزيد الليثي، عن أبي سعيد الخدري؛ أن رسول الله ﷺ قال: «إذا سمعتم النداء فقولوا مثل ما يقول المؤذن».

2. Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.)'den, Resûlullah (s.a.v.):

«— Ezanı işitince müezzinin dediklerini siz de aynen söyleyin» buyurdu.[2]

٣ - وحدثني عن مالك، عن سمي مولى أبي بكر بن عبد الرحمن، عن أبي صالح السمان، عن أبي هريرة؛ أن رسول الله ﷺ قال: «لو يعلم الناس ما في النداء والصف الأول، ثم لم يجدوا إلا أن يستهموا عليه، لاستهموا. ولو يعلمون ما في التهجير لاستبقوا إليه. ولو يعلمون ما في العتمة والصبح لأتوهما ولو حبوا».

(1) Ebu Davud, Salât, 2/28; Tirmizî, Salât, 2/25; İbn Mace, Ezan, 3/1.

(2) Buharî, Ezan, 10/7; Müslim, Salât, 4/10; Şeybanî, 91.

3. Ebû Hüreyre (r.a.)'den, Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki:

«— İnsanlar ezandaki ve birinci saftaki fazileti bilselerdi, ezan okumak ve ilk safta bulunmak için kur'a çekmekten başka imkân da olmasaydı, mutlaka kur'a çekerlerdi. Eğer namaza erken gelmenin faziletini bilselerdi erken gelmek için yarışırlardı. Yatsı ve sabah namazlarının ecir ve sevabını bilselerdi —sürünerek de olsa— onlara gelirlerdi».[3]

٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ الْعَلاَءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ يَعْقُوبَ ، عَنْ أَبِيهِ ، وَإِسْحَاقَ ابْنِ عَبْدِ اللهِ ؛ أَنَّهُمَا أَخْبَرَاهُ ، أَنَّهُمَا سَمِعَا أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : « إِذَا ثُوِّبَ بِالصَّلاَةِ ، فَلاَ تَأْتُوهَا وَأَنْتُمْ تَسْعَوْنَ . وَأْتُوهَا ، وَعَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ . فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا . وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا . فَإِنَّ أَحَدَكُمْ فِي صَلاَةٍ ، مَا كَانَ يَعْمِدُ إِلَى الصَّلاَةِ » .

4. Ebû Hüreyre (r.a.)'den, Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **«Kaamet edilince koşarak namaza gelmeyin, ona ağır ağır gelin, yetişebildiğiniz rekâtları imamla kılın, yetişemediğinizi kendiniz tamamlayın. Çünkü siz namaza yöneldiğiniz sürece namazda sayılırsınız.»**[4]

٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ الأَنْصَارِيِّ ، ثُمَّ الْمَازِنِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ : أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ لَهُ : إِنِّي أَرَاكَ تُحِبُّ الْغَنَمَ وَالْبَادِيَةَ ، فَإِذَا كُنْتَ فِي غَنَمِكَ ، أَوْ بَادِيَتِكَ ؛ فَأَذَّنْتَ بِالصَّلاَةِ ، فَارْفَعْ صَوْتَكَ بِالنِّدَاءِ ؟ فَإِنَّهُ « لاَ يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنٌّ وَلاَ إِنْسٌ ، وَلاَ شَيْءٌ ، إِلاَّ شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ » . قَالَ أَبُو سَعِيدٍ : سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

5. Abdürrahman b. Abdullah b. Abdurrahman b. Ebî Sa'saa el-Ensârî babası Abdullah'tan: Ebû Said el-Hudrî (r.a.) bana şöyle söyledi: Görüyorum ki koyunu ve kırı çok seviyorsun. Kırda koyunlarının yanında olduğun vakit, namaz için yüksek sesle ezan oku. Zira Resûlullah (s.a.v.)'dan işittim; şöyle buyurdu: **«Müezzinin sesini işiten cin, insan ve her şey kıyamet günü ona şahitlik eder.»**[5]

(3) Buharî, Ezan, 10/9; Müslim, Salât, 4/129.
(4) Buharî, Ezan, 10/21; Müslim, Mesacid, 5/151-155.
(5) Buharî, Ezan, 10/5.

٦ - وحدّثنى عنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِى الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِذَا نُودِىَ لِلصَّلاَةِ أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ ، لَهُ ضُرَاطٌ ، حَتَّى لا يَسْمَعَ النِّدَاءَ . فَإِذَا قُضِىَ النِّدَاءُ ، أَقْبَلَ . حَتَّى إِذَا ثُوِّبَ بِالصَّلاَةِ ، أَدْبَرَ . حَتَّى إِذَا قُضِىَ التَّثْوِيبُ ، أَقْبَلَ . حَتَّى يَخْطِرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ . يَقُولَ اذْكُرْ كَذَا اذْكُرْ كَذَا ، لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ . حَتَّى يَظَلَّ الرَّجُلُ إِنْ يَدْرِى كَمْ صَلَّى » .

6. Ebû Hüreyre'den Resûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğu rivayet olundu:

«— Ezan okunurken şeytan yellene yellene ezanı işitemeyeceği yere kadar kaçar. Ezan bitince geri gelir. Kaamet getirilirken yine kaçar, bitince tekrar döner. Hatta namaz kılanın kalbine kadar girip "filan şeyi hatırla, filan şeyi hatırla" diyerek ona akla gelmedik şeyleri hatırlatarak kaç rek'at kıldığını unutturacak derecede onu şaşırtır.»[6]

٧ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِى حَازِمِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِىِّ : أَنَّهُ قَالَ : سَاعَتَانِ يُفْتَحُ لَهُمَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ ، وَقَلَّ دَاعٍ تُرَدُّ عَلَيْهِ دَعْوَتُهُ : حَضْرَةُ النِّدَاءِ لِلصَّلاَةِ ، وَالصَّفُّ فِى سَبِيلِ اللهِ .

وَسُئِلَ مَالِكٌ عَنِ النِّدَاءِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، هَلْ يَكُونُ قَبْلَ أَنْ يَحِلَّ الْوَقْتُ ؟ فَقَالَ : لا يَكُونُ إِلاَّ بَعْدَ أَنْ تَزُولَ الشَّمْسُ .

وَسُئِلَ مَالِكٌ عَنْ تَثْنِيَةِ الأَذَانِ وَالإِقَامَةِ ، وَمَتَى يَجِبُ الْقِيَامُ عَلَى النَّاسِ حِينَ تُقَامُ الصَّلاَةُ ؟ فَقَالَ : لَمْ يَبْلُغْنِى فِى النِّدَاءِ وَالإِقَامَةِ إِلاَّ مَا أَدْرَكْتُ النَّاسَ عَلَيْهِ . فَأَمَّا الإِقَامَةُ ، فَإِنَّهَا لا تُثَنَّى وَذَلِكَ الَّذِى لَمْ يَزَلْ عَلَيْهِ أَهْلُ الْعِلْمِ بِبَلَدِنَا . وَأَمَّا قِيَامُ النَّاسِ ، حِينَ تُقَامُ الصَّلاَةُ ، فَإِنِّى لَمْ أَسْمَعْ فِى ذَلِكَ بِحَدٍّ يُقَامُ لَهُ . إِلاَّ أَنِّى أَرَى ذَلِكَ عَلَى قَدْرِ طَاقَةِ النَّاسِ . فَإِنَّ مِنْهُمُ الثَّقِيلَ وَالْخَفِيفَ . وَلاَ يَسْتَطِيعُونَ أَنْ يَكُونُوا كَرَجُلٍ وَاحِدٍ .

وَسُئِلَ مَالِكٌ عَنْ قَوْمٍ حُضُورٍ أَرَادُوا أَنْ يَجْمَعُوا الْمَكْتُوبَةَ ، فَأَرَادُوا أَنْ يُقِيمُوا وَلاَ يُؤَذِّنُوا ؟ قَالَ مَالِكٌ : ذَلِكَ مُجْزِئٌ عَنْهُمْ . وَإِنَّمَا يَجِبُ النِّدَاءُ فِى مَسَاجِدِ الْجَمَاعَاتِ الَّتِى تُجْمَعُ فِيهَا الصَّلاَةُ .

وَسُئِلَ مَالِكٌ عَنْ تَسْلِيمِ الْمُؤَذِّنِ عَلَى الإِمَامِ وَدُعَائِهِ إِيَّاهُ لِلصَّلاَةِ ، وَمَنْ أَوَّلُ مَنْ سُلِّمَ عَلَيْهِ ؟ فَقَالَ : لَمْ يَبْلُغْنِى أَنَّ التَّسْلِيمَ كَانَ فِى الزَّمَانِ الأَوَّلِ .

(6) Buharî, Ezan, 10/4; Müslim, Salât, 4/19.

قَالَ يَحْيَىٰ : وَسُئِلَ مَالِكٌ عَنْ مُؤَذِّنٍ أَذَّنَ لِقَوْمٍ ، ثُمَّ انْتَظَرَ هَلْ يَأْتِيهِ أَحَدٌ ، فَلَمْ يَأْتِهِ أَحَدٌ ؟
فَأَقَامَ الصَّلاَةَ ، وَصَلَّى وَحْدَهُ . ثُمَّ جَاءَ النَّاسُ بَعْدَ أَنْ فَرَغَ ، أَيُعِيدُ الصَّلاَةَ مَعَهُمْ ؟ قَالَ :
لا يُعِيدُ الصَّلاَةَ . وَمَنْ جَاءَ بَعْدَ انْصِرَافِهِ ، فَلْيُصَلِّ لِنَفْسِهِ وَحْدَهُ .

قَالَ يَحْيَىٰ : وَسُئِلَ مَالِكٌ عَنْ مُؤَذِّنٍ أَذَّنَ لِقَوْمٍ ، ثُمَّ تَنَفَّلَ . فَأَرَادُوا أَنْ يُصَلُّوا بِإِقَامَةِ غَيْرِهِ ؟
فَقَالَ : لا بَأْسَ بِذٰلِكَ . إِقَامَتُهُ ، وَإِقَامَةُ غَيْرِهِ سَوَاءٌ .

قَالَ يَحْيَىٰ : قَالَ مَالِكٌ : لَمْ تَزَلِ الصُّبْحُ يُنَادَى لَهَا قَبْلَ الْفَجْرِ . فَأَمَّا غَيْرُهَا مِنَ الصَّلَوَاتِ ،
فَإِنَّا لَمْ نَرَهَا يُنَادَى لَهَا ، إِلاَّ بَعْدَ أَنْ يَحِلَّ وَقْتُهَا .

7. Sa'd es-Sâidî'nin oğlu Sehl der ki: İki vakitte göklerin kapıları açılır, dua edenlerin çoğunun duası kabul olunur: Ezan okunurken ve Allah'ın dini uğrunda savaşırken.[7]

İmam Malik'e:

«— Cuma günü vakit girmeden ezanı okumak caiz olur mu?» diye sorduklarında: *«Hayır, güneş zevalden dönünce ezan okunur.»* diye cevap verdi.

İmam Malik, ezan ve kaamette kelimelerin ikişer defa tekrarlanması ve kaamet edilince cemaatin ne zaman kalkması gerektiğini soranlara şöyle cevap verdi: *«Ezan ve kaamet hakkında Medine'lilerden gördüğümden başka bir şey duymadım. Kaamette kelimeler tekrarlanmaz. Birer defa söylenir. Medine ulemasının devamlı yaptıkları budur.*[8]

(7) İbn Abdilber der ki: Bu hadis, Muvatta ravilerine göre mevkuftur. böyle bir görüş, re'y ile söylenmez. Pekçok yolla rivayet edilir: Ebu Hazım-Sehl b. Sa'd-Rasulullah.

(8) İmam Malik hazretlerinin mezhebi, daha ziyade Medine'lilerin amellerine ve onlardan rivayet edilen hadislere dayanır. Onlar -bazı hadislerde olduğu gibi- ezanda kelimeleri ikişer defa, kaamette birer defa söylerler. Yalnız «-Kad kaametissalah»ı, iki defa söylerler. İmam Malik ve İmam Şafiî bunu kabul etmişlerdir.
Ebû Hanife ve Hanefi imamları ise şu hadis-i şerife dayanarak, -ezanda olduğu gibi- kaamette de kelimelerin ikişer defa söylenmesi gerektiği hükmüne varmışlardır: Resûlullah (s.a.v.): «... ve kaamet on yedi kelimedir.... kaamet: Allahu ekber Allahu ekber, Allahu ekber Allahu ekber. Eşhedu enlâ ilahe illallah, eşhedu enla ilahe illallah. Eşhedu enne Muhammeden resulullah, eşhedu enne Muhammeden resulullah. Hayye alessalah, hayye alessalah. Hayye alelfelah, hayye alelfelah. Kad kaametissalah, kad kaametissalah. Allahu ekber Allahu ekber. Lâ ilâhe illallah. (Ebû Dâvud, c.1 s. 137, Hadis No: 502).

Kaamet edilirken kalkmaya gelince, bu hususta kesin bir şey duymadım. Burada cemaatin, kudretlerine göre hareket etmeleri kanaatindeyim. Çünkü kimisi düşkündür, yani ihtiyar, hasta veya halsizdir, önce kalkar, kimisi de enerjiktir, yani güçlü kuvvetli ve dinçtir, sonra kalkar imama yetişir. Herkes bir olamaz ki, hepsi birden kalksın.»

İmam Malik'e sordular: «Bir yerde cemaat toplanıp farz namaz kılmak isterler. Ezan okumayıp sadece kaamet etseler kâfi midir?»

İmam Malik: «*Onlara kaamet yeter. Ezan, sadece cemaatle namaz kılınan mescitlerde vacip olur.*» dedi.[9]

İmam Malik'e; Müezzinin imama selam vermesi ve onu namaza çağırması ve ilk selam verilecek kimse soruldu.

İmam Malik: «*İlk zamanlarda selam verildiğine dair bana bir haber ulaşmadı.*» dedi.

Yahya dedi ki:

İmam Malik'e; «Bir cemaat için ezan okuyan, sonra biri gelir mi diye bekleyen, kimse gelmeyince namaza durup tek başına kılan kimse, daha sonra cemaat gelince onlarla beraber namazı tekrar kılar mı?» diye sordular.

İmam Mâlik: «*Namazı iade etmez. Müezzin namazı kıldıktan sonra gelen tek başına kılar*» dedi.

İmam Malik'e, «Müezzin ezan okuduktan sonra sünneti kılmaya dursa, cemaatin başka birine kaamet ettirip namazı kılmak istemesi, caiz midir?» diyenlere:

«*Olabilir, müezzinin kaamet etmesiyle başkasının kaamet etmesi arasında fark yoktur,*» dedi.[10]

(9) Hanefi imamlarına göre namaz nerede kılınırsa kılınsın ezan okumak sünnettir, hatta kaza namazları dahi olsa. Yalnız kaza namazı bir vakitten fazla kılınmak istenirse bir defa ezan okunur, diğer vakitler için kaamet getirmek yeterlidir.
İmam Malik'in yukarıda ezan hakkındaki «-Vâcib» tabiri «- Sünnet-i Müekkede» manasınadır ve bütün imamlara göre ezan sünnettir, yalnız Hanbeli mezhebinde, şehir ve kasabalarda ezan farz-ı kifayedir. Bir camide okununca diğer camilerden farziyeti düşer, o camilerde ezan okunması sünnet olur.

(10) Mecburiyet ve zaruret yoksa ezanı okuyanın kaamet etmesi efdaldir. Hz. Peygamber (s.a.v.): «- Ezanı kim okursa, kaameti o etsin,» buyurur. (Ebu Davud, c.1, s. 116-126)

İmam Malik der ki: *Sabah namazının ezanı şafaktan önce caizdir. Fakat diğer namazlarda vakit girmeden önce ezan okumak caiz değildir.*[11]

٨ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ الْمُؤَذِّنَ جَاءَ إِلى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ يُؤْذِنُهُ لِصَلاَةِ الصُّبْحِ ، فَوَجَدَهُ نَائِمًا . فَقَالَ : الصَّلاَةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ . فَأَمَرَهُ عُمَرُ أَنْ يَجْعَلَهَا فِي نِدَاءِ الصُّبْحِ .

وحدّثني يَحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي سُهَيْلِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّهُ قَالَ : مَا أَعْرِفُ شَيْئًا مِمَّا أَدْرَكْتُ عَلَيْهِ النَّاسَ ، إِلاَّ النِّدَاءَ بِالصَّلاَةِ .

8. İmam Malik'den şöyle rivayet edilir; Müezzin, Hz. Ömer'e gelerek kendisini sabah namazına çağıracaktı, uyuduğunu görünce:

«— Essalatu hayrun minennevm» (Namaz uykudan hayırlıdır) dedi. Bunu işiten Ömer (r.a.) bu sözü sabah namazı ezanına ilâve etmesini emretti.[11/a]

Ebu Süheyl, babası Malik'ten şöyle rivayet etti: Güvenilir kişilerden gördüğüm, her namaz vaktinde ezan okumalarıdır.

٩ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ سَمِعَ الإِقَامَةَ وَهُوَ بِالْبَقِيعِ ، فَأَسْرَعَ الْمَشْيَ إِلى الْمَسْجِدِ .

9. İmam Malik, Nâfi'den şöyle rivayet eder: Abdullah b. Ömer Baki'de idi, ezanı işitince hızla mescide gitti.

(11) Mâliki, Şafiî ve Hanbeli mezheplerinde şafaktan önce ezan okumak caizdir. Fakat sabah namazı şafaktan sonra kılınır. Hanefîlerde caiz değildir, caiz diyenler şafaktan sonra iadesi sünnettir, derler. İmam Ahmed ise, «Sadece Ramazanda tekrar edilir, diğer zamanlarda şafaktan önce okunan ezan kâfidir,» der. Şu hadis-i şerifler de Hanefi imamlarının görüşlerini teyit etmektedir: «Bir sabah ezanını Bilâl-i Habeşi (r.a.) şafaktan önce okur, bunu gören Hz. Peygamber (s.a.v.) Bilâl'e:
«- Ezan okuduğun yere git yüksek sesle: «Uykunun tesiri altında Bilâl şafaktan önce okudu» diye seslen.» buyurdu. (Ebû Davud c.1, s.116-126) Burada Hz. Peygamber'in ezanın şafaktan önce okunmasına razı olmadığı anlaşılıyor. Yine Hz. Ömer'in hilafeti zamanında *Mezruk* adında bir müezzin ezanı şafaktan önce okuyunca Hz. Ömer şafaktan sonra ezanı tekrar etmesini emreder. (Ebû Davud c.1, s.116-126)
Gerçi bazan Bilâl-i Habeşi şafaktan önce ezan okuyordu, bu sabah namazı için değil müslümanları teheccüd namazına kaldırmak içindi. Böyle günlerde şafaktan sonra ikinci defa ezan okunuyordu. Bugün de Kâbe'de ve Ravza-i Mutahhara'da aynen tatbik edilmektedir.
(11/a) Sevbanî, 91.

2. SEFERDE VE ABDESTSİZ EZAN OKUMAK

١٠ - حدّثني يحيَى عن مالكٍ ، عن نافعٍ : أنّ عبدَ الله بنَ عمرَ أذّنَ بالصّلاةِ في ليلةٍ ذاتِ بردٍ وريحٍ . فقالَ : ألا صلّوا في الرّحالِ . ثمّ قالَ : إنّ رسولَ الله ﷺ كانَ يأمرُ المؤذّنَ ، إذا كانتْ ليلةٌ باردةٌ ، ذاتُ مطرٍ ، يقولُ : « ألا صلّوا في الرّحالِ » .

10. Nafi der ki: Rüzgârlı ve soğuk bir gecede Abdullah b. Ömer ezanı okuyarak:

«— Namazınızı yükünüzün yanında kılın.» diye seslendi. Daha sonra: «Resûlullah (s.a.v.), müezzine:

«— **Soğuk ve yağmurlu gecelerde, namazınızı yüklerinizin yanında kılın!**» diye seslenmesini emrederdi,» dedi.[12]

١١ - وحدّثني عن مالكٍ ، عن نافعٍ : أنّ عبدَ الله بنَ عمرَ كانَ لا يزيدُ على الإقامةِ في السّفرِ إلا في الصّبحِ . فإنّهُ كانَ ينادي فيها ، ويقيمُ . وكانَ يقولُ : إنّما الأذانُ للإمامِ الّذي يجتمعُ النّاسُ إليهِ .

11. Nafi şöyle rivayet etti: Abdullah b. Ömer (r.a.) yolculukta yalnız sabah namazında ezan okur ve kaamet eder, diğer vakitlerde yalnız kaamet getirirdi ve «— Ezan, cemaatle namaz kılınınca gerekir.» derdi.

١٢ - وحدّثني يحيَى عن مالكٍ ، عن هشامِ بنِ عروةَ : أنّ أباهُ قالَ لهُ : إذا كنتَ في سفرٍ ، فإنْ شئتَ أنْ تؤذّنَ وتقيمَ فعلتَ . وإنْ شئتَ فأقمْ ولا تؤذّنْ .

قالَ يحيَى : سمعتُ مالكًا يقولُ : لا بأسَ أنْ يؤذّنَ الرّجلُ وهوَ راكبٌ .

12. Hişam b. Urve şöyle rivayet eder; Babam bana:

«— Seferde olduğun zaman, istersen ezan okur ve kaamet edersin, istersen ezan okumaz yalnız kaamet getirirsin,» dedi.

(12) Buharî, Ezan, 10/8; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/22, 23.

Yahya: İmam Malik'in: «*Kişinin bineğinde iken ezan okumasında bir beis yoktur*» dediğini işittim» der.

١٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ؛ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ : مَنْ صَلَّى بِأَرْضٍ فَلاَةٍ ، صَلَّى عَنْ يَمِينِهِ مَلَكٌ وَعَنْ شِمَالِهِ مَلَكٌ . فَإِذَا أَذَّنَ وَأَقَامَ الصَّلاَةَ أَوْ أَقَامَ ، صَلَّى وَرَاءَهُ مِنَ الْمَلاَئِكَةِ أَمْثَالُ الْجِبَالِ .

13. Saîd b. el-Müseyyeb'den şöyle rivayet edildi: Kırda namaz kılan kimsenin sağında bir melek ve solunda bir melek onunla beraber kılarlar. Ezan okur, kaamet eder, yahut yalnız kaamet eder, namaz kılarsa arkasında dağlar kadar melekler de namaz kılar. (Sevabını kendisine bağışlarlar.)[13]

(13) Bu, merfu hükmünde mürsel bir hadistir. Çünkü böylesi, re'y ile söylenmez.
Mevsul ve merfu olarak da rivayet edilmiştir.

3. İLK EZANDAN SONRA SAHURUN YENİLEBİLECEĞİ SÜRE

١٤ - حدثني يحيى عن مالك، عن عبد الله بن دينار، عن عبد الله بن عمر: أن رسول الله ﷺ قال: «إن بلالا ينادي بليل، فكلوا واشربوا حتى ينادي ابن أم مكتوم».

14. Abdullah b. Ömer (r.a.) Resûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etti:

«— Bilâl ezanı şafaktan önce okuyor. İbn Ümmi Mektum ikinci ezanı okuyuncaya kadar sahur yemeğini yiyin ve için.»[14]

١٥ - وحدثني عن مالك، عن ابن شهاب، عن سالم بن عبد الله؛ أن رسول الله ﷺ قال: «إن بلالا ينادي بليل، فكلوا واشربوا حتى ينادي ابن أم مكتوم» قال: وكان ابن أم مكتوم رجلا أعمى، لا ينادي حتى يقال له: أصبحت. أصبحت.

15. Salim b. Abdullah şöyle rivayet etti: Resûlullah (s.a.v.):

«— Bilâl ezanı erken okuyor. İbni Ümmi Mektum ezan okuyuncaya kadar sahur yemeğini yiyin ve için,»[15] buyurdu.

İbni Ümmi Mektum âma idi, ona: «Şafak söktü» denilmeden ezanı okumazdı.[16].

(14) Buharî, Savm, 30/17; Müslim, Savm, 13/36-38.

(15) Bilâl-i Habeşi (r.a.) bazen ezanı -müslümanları teheccüd namazına veya sahura kaldırmak için- şafaktan önce okuyordu. Resûlullah'ın ikinci müezzini ve hakkında -Abese- sûresinin ilk ayetleri nazil olan âmâ Abdullah b. Ümmi Mektüm cemaatin işareti ile şafak atınca ikinci ezanı okuyordu. Resûlü Ekrem (s.a.v.) bu ezana kadar, yani şafak atıncaya kadar sahuru yemelerini söylemiştir.

(16) İbn Abdilber der ki: "Birinci isnadın mevsul olduğu konusunda İmam Malik'e muhalefet edilmemiştir."
Bu hadisi ise, Yahya ve pekçok ravi, mürsel olarak rivayet eder. Ka'nebî, bunu babasından mevsul olarak nakleder.

4. NAMAZA BAŞLARKEN TEKBİR İÇİN ELLERİ KULAKLARIN HİZASINA KALDIRMAK

١٦ - حدثني يحيى عن مالك، عن ابن شهاب، عن سالم بن عبد الله، عن عبد الله بن عمر: أن رسول الله ﷺ، كان إذا افتتح الصلاة، رفع يديه حذو منكبيه. وإذا رفع رأسه من الركوع، رفعهما كذلك أيضا. وقال: «سمع الله لمن حمده، ربنا ولك الحمد» وكان لا يفعل ذلك في السجود.

16. Abdullah b. Ömer (r.a.) der ki: Resûlullah (s.a.v.) namaza dururken ellerini kulaklarının hizasına kadar kaldırırdı. Başını rukûdan kaldırınca da ellerini kaldırır ve «Semiallahu limen hamideh, rabbena lekel-hamd» derdi. Secdeye varırken ve secdeden kalkarken ellerini kaldırmazdı.[17]

١٧ - وحدثني عن مالك، عن ابن شهاب، عن علي بن حسين بن علي بن أبي طالب؛ أنه قال: كان رسول الله ﷺ يكبر في الصلاة كلما خفض ورفع. فلم تزل تلك صلاته حتى لقي الله.

17. Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyn'in (r.a.) oğlu Ali şöyle rivayet eder: Resûlullah (s.a.v.) namazda rükû ve secdeye eğilirken ve secdeden kalkarken tekbir alırdı. Allah'ın rahmetine kavuşuncaya kadar namazı hep böyle kıldı.[18]

١٨ - وحدثني عن مالك، عن يحيى بن سعيد، عن سليمان بن يسار؛ أن رسول الله ﷺ كان يرفع يديه في الصلاة.

(17) Buharî, Ezan, 10/83; Müslim, Salât, 4/21-22. Ayrıca bkz. Şeybanî, 99. Dört mezhep imamından yalnız İmam Şafiî bu hadise dayanarak rükûa varırken ve rükûdan kalkarken elleri kaldırmanın sünnet olduğunu söyler. Hanefi, Mâliki ve Hanbeli imamları «yedi yerden başka yerde el kaldırılmaz...» hadisine dayanarak yalnız namaza dururken elleri kaldırmanın sünnet olduğunu söylerler. O yedi yer: Namaza dururken, vitir namazında kunut duasından önce, bayram tekbirlerinde dört yerde ve hac'dadır.

(18) Şeybanî, 102.

18. Süleyman b. Yesar, Resûlullah'ın (s.a.v.) tekbir alırken ellerini kaldırdığını rivayet etti.

١٩ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ ؛ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يُصَلِّي لَهُمْ ، فَيُكَبِّرُ كُلَّمَا خَفَضَ وَرَفَعَ فَإِذَا انْصَرَفَ ، قَالَ : وَاللهِ إِنِّي لَأَشْبَهُكُمْ بِصَلَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

19. Ebû Seleme b. Abdurrahman b. Avf der ki: Ebû Hüreyre (r.a.) bize namaz kıldırır, eğilirken ve doğrulurken tekbir alırdı. Namazdan sonra:

«— Vallahi namazı, Resûlullah'ın namazına en çok benzeyen benim,» dedi.[19]

٢٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ وعَبْدِ اللهِ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يُكَبِّرُ فِي الصَّلَاةِ ، كُلَّمَا خَفَضَ وَرَفَعَ .

وحدّثني يَحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ ، رَفَعَ يَدَيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ . وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ ، رَفَعَهُمَا دُونَ ذٰلِكَ .

20. Salim der ki: Abdullah b. Ömer (r.a.) namazda eğilirken ve doğrulurken tekbir alırdı.

Nafi der ki: Abdullah b. Ömer (r.a.) namaza dururken ellerini omuzlarının hizasına, rükûdan doğrulurken omuzlarının biraz aşağısına kadar kaldırırdı.

٢١ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ ، وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ؛ أَنَّهُ كَانَ يُعَلِّمُهُمُ التَّكْبِيرَ فِي الصَّلَاةِ . قَالَ : فَكَانَ يَأْمُرُنَا أَنْ نُكَبِّرَ كُلَّمَا خَفَضْنَا وَرَفَعْنَا .

21. Keysan oğlu Vehb der ki: Abdullah oğlu Câbir (r.a.) bize namazda tekbir almayı öğretir, eğilirken ve doğrulurken tekbir almamızı emrederdi.[20]

٢٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ؛ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ : إِذَا أَدْرَكَ الرَّجُلُ الرَّكْعَةَ فَكَبَّرَ تَكْبِيرَةً وَاحِدَةً ، أَجْزَأَتْ عَنْهُ تِلْكَ التَّكْبِيرَةُ .

قَالَ مَالِكٌ : وَذٰلِكَ إِذَا نَوَى ، بِتِلْكَ التَّكْبِيرَةِ ، افْتِتَاحَ الصَّلَاةِ .

(19) Buharî, Ezan, 10/115; Müslim, Salât, 4/27. Ayrıca bkz. Şeybanî, 103.
(20) Şeybanî, 102.

وَسُئِلَ مَالِكٌ ، عَنْ رَجُلٍ دَخَلَ مَعَ الإِمَامِ ، فَنَسِيَ تَكْبِيرَةَ الافْتِتَاحِ ، وَتَكْبِيرَةَ الرُّكُوعِ ، حَتَّى صَلَّى رَكْعَةً . ثُمَّ ذَكَرَ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ كَبَّرَ تَكْبِيرَةَ الافْتِتَاحِ ، وَلا عِنْدَ الرُّكُوعِ . وَكَبَّرَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ ؟ قَالَ : يَبْتَدِىءُ صَلاتَهُ أَحَبُّ إِلَيَّ . وَلَوْ سَهَا مَعَ الإِمَامِ عَنْ تَكْبِيرَةِ الافْتِتَاحِ ، وَكَبَّرَ فِي الرُّكُوعِ الأَوَّلِ ، رَأَيْتُ ذٰلِكَ مُجْزِيًا عَنْهُ ، إِذَا نَوَى بِهَا تَكْبِيرَةَ الافْتِتَاحِ .

قَالَ مَالِكٌ ، فِي الَّذِي يُصَلِّي لِنَفْسِهِ فَنَسِيَ تَكْبِيرَةَ الافْتِتَاحِ : إِنَّهُ يَسْتَأْنِفُ صَلاتَهُ .

وَقَالَ مَالِكٌ ، فِي إِمَامٍ يَنْسَى تَكْبِيرَةَ الافْتِتَاحِ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْ صَلاتِهِ . قَالَ : أَرَى أَنْ يُعِيدَ . وَيُعِيدُ مَنْ خَلْفَهُ الصَّلاةَ . وَإِنْ كَانَ مَنْ خَلْفَهُ قَدْ كَبَّرُوا ، فَإِنَّهُمْ يُعِيدُونَ .

22. İmam Malik der ki: İbn Şihab: «Kişi cemaatle kılınan namazın bir rek'atına ulaşır da —İftitah tekbirine niyet ederek— bir tekbir alabilirse cemaate yetişmiş olur.»[21] dedi.

İmam Malik: *«Bu,tekbir ile iftitah tekbirine niyet ettiği zaman olur.»* dedi.

İmam Malik'e:

«— Bir adam imamla beraber namaza dursa, iftitah ve rükû tekbirlerini unutsa, bir rek'at kıldıktan sonra hatırlayıp ikinci rek'atta tekbir alsa olur mu?» diye sorulduğunda:

«— Namaza yeniden başlaması evlâdır. Eğer imamla iftitah tekbirini almayı unutur da, birinci rükûda tekbir alır ve iftitah tekbirine niyet ederse caiz olur,» dedi.

İmam Malik der ki:

«— Bir kimse kendi başına namaz kılarken iftitah tekbirini unutursa, namaza yeniden başlar.»

İmam Malik der ki: *«İmam iftitah tekbirini unutur da namazı bitirinceye kadar hatırlamazsa namazı iade eder. Arkasındakiler de —tekbir almış olsalar bile— namazı iade ederler.»*

(21) Ebu Davud, Salât, 2/115.
Bu durum, şöyle olabilir: Cemaat son tahiyyata oturduktan sonra yeni gelen kimse imam selâm vermeden iftitah tekbiri niyeti ile bir tekbir almışsa cemaate yetişmiş ve cemaat sevabını almış olur.

5. AKŞAM VE YATSI NAMAZLARINDA KIRAAT

٢٣ - حَدَّثَنِي يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّهُ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَرَأَ بِالطُّورِ فِي الْمَغْرِبِ .

23. Mut'im oğlu Cübeyr (r.a.): Resûlullah (s.a.v.)'ın akşam namazında «Tûr sûresini okuduğunu işittim» dedi.[22]

٢٤ - وَحَدَّثَنِي عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ ؛ أَنَّ أُمَّ الْفَضْلِ بِنْتَ الْحَارِثِ سَمِعَتْهُ وَهُوَ يَقْرَأُ - ﴿ وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ﴾ فَقَالَتْ لَهُ : يَا بُنَيَّ ! لَقَدْ ذَكَّرْتَنِي بِقِرَاءَتِكَ هٰذِهِ السُّورَةَ . إِنَّهَا لَآخِرُ مَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقْرَأُ بِهَا فِي الْمَغْرِبِ .

24. Abdullah b. Abbas (r.a.) der ki: «Vel Murselati Urfen» (77. sure olan Murselât) sûresini okuyordum. Bunu işiten anam —Haris kızı ümmül Fadl—

«— Oğlum! Bu sûreyi okumakla bana Resûlullah'ın akşam namazında okuduğu son işittiğim sûreyi hatırlattın!» dedi.[23]

٢٥ - وَحَدَّثَنِي عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ ، مَوْلَى سُلَيْمَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنْ عُبَادَةَ ابْنِ نُسَيٍّ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ الصُّنَابِحِيِّ قَالَ : قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فِي خِلَافَةِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ، فَصَلَّيْتُ وَرَاءَهُ الْمَغْرِبَ ، فَقَرَأَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ بِأُمِّ الْقُرْآنِ ، وَسُورَةٍ سُورَةٍ مِنْ قِصَارِ الْمُفَصَّلِ . ثُمَّ قَامَ فِي الثَّالِثَةِ ، فَدَنَوْتُ مِنْهُ حَتَّى إِنَّ ثِيَابِي لَتَكَادُ أَنْ تَمَسَّ ثِيَابَهُ . فَسَمِعْتُهُ قَرَأَ بِأُمِّ الْقُرْآنِ وَبِهٰذِهِ الْآيَةِ ﴿ رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴾ .

25. Ebû Abdillah es-Sunâbihi anlatıyor:

Hz. Ebû Bekr'in hilâfeti zamanında Medine'ye gittim; arkasında akşam namazını kıldım. İlk iki rekâtında Fatiha ile birer kısa sûre okudu. Üçüncü rekâtına kalkınca elbisem elbisesine

(22) Buharî, Ezan, 10/99; Müslim, Salât, 4/174.
(23) Buharî, Ezan, 10/98; Müslim, Salât, 4/173.

ona yaklaştım, Fatiha ile «Rabbenâ lâ tuziğ kulûbenâ ba'de iz hedeytenâ ve heb lenâ min ledunke rahmeten inneke entel vehhâb»[24] ayetini okuduğunu işittim.

٢٦ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ : أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنِ عُمَرَ كَانَ إِذَا صَلَّى وَحْدَهُ ، يَقْرَأُ فِى الأَرْبَعِ جَمِيعًا . فِى كُلِّ رَكْعَةٍ ، بِأُمِّ الْقُرْآنِ ، وَسُورَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ . وَكَانَ يَقْرَأُ أَحْيَانًا بِالسُّورَتَيْنِ وَالثَّلَاثِ فِى الرَّكْعَةِ الْوَاحِدَةِ مِنْ صَلَاةِ الْفَرِيضَةِ . وَيَقْرَأُ فِى الرَّكْعَتَيْنِ ، مِنَ الْمَغْرِبِ كَذٰلِكَ ، بِأُمِّ الْقُرْآنِ وَسُورَةٍ سُورَةٍ .

26. Nâfi' der ki: Abdullah b. Ömer (r.a.) yalnız namaz kılarken (farz namazlarda) dört rekâtta da Fatiha ve Kur'andan bir sûre okurdu.[25] Bazen de farz namazların birer rekâtında iki ve üç sûre okurdu.[26]

٢٧ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ عَدِىِّ بْنِ ثَابِتٍ الأَنْصَارِىِّ ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ : أَنَّهُ قَالَ : صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْعِشَاءَ ، فَقَرَأَ فِيهَا بِالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ .

27. Berâ b. Âzip (r.a.)'den şöyle rivayet olundu: Resûlullah (s.a.v.) ile beraber yatsı namazını kıldım, namazda Ve't-Tini sûresini okudu.[27]

(24) Âl-i İmran sûresi, 8. âyet-i kerimenin meâli:
«- Rabbimiz! Bizi doğru yola yönelttikten sonra kalplerimizi bâtıla kaydırma, katından bize rahmet bağışla, şüphesiz sen sonsuz bağışta bulunansın.»
Akşam namazının son rekâtında Fatihadan sonra sûre okunmaz. Hz. Ebû Bekir yukarıki ayeti dua kasdıyla okumuş olsa gerek.

(25) Farz namazların dört rekâtında da zammı sûre okunmasına İmam Malik ve diğer imamlar karşıdırlar. Dört rek'atlı farzların son iki rekâtında ve akşam namazının üçüncü rekâtında Fatihadan başka bir şey okunmasını mekruh görmüşlerdir. Buhâri ve Müslim'deki -Ebû Katâde (r.a.)'den rivayet edilen- şu hadise dayanarak mekruh görmüşlerdir. «Resûlullah (s.a.v.) öğle namazının ilk iki rekâtında Fatiha ve birer sûre, son iki rekâtında yalnız Fatiha okurdu.»

(26) Şeybanî, 133.

(27) Buharî,Ezan, 10/100; Müslim, Salât, 4/175.

6. KIRAAT İŞLEMİ

٢٨ - حدثني يحيى عن مالك، عن نافع، عن إبراهيم بن عبد الله بن حنين، عن أبيه، عن علي بن أبي طالب؛ أن رسول الله ﷺ نهى عن لبس القسي، وعن تختم الذهب، وعن قراءة القرآن في الركوع.

28. Ali b. Ebî Talip (r.a.) der ki: Resûlullah (s.a.v.) (erkeklere) ipek elbise giymeyi, altın yüzük takınmayı ve rükûda Kur'an okumayı yasak etti.

٢٩ - وحدثني عن مالك، عن يحيى بن سعيد، عن محمد بن إبراهيم بن الحارث التيمي، عن أبي حازم التمار، عن البياضي؛ أن رسول الله ﷺ خرج على الناس وهم يصلون، وقد علت أصواتهم بالقراءة. فقال: «إن المصلي يناجي ربه، فلينظر بما يناجيه به. ولا يجهر بعضكم على بعض، بالقرآن».

29. el-Beyâdi (r.a.)'den şöyle rivayet olundu: Ashaptan bazıları yüksek sesle okuyarak namaz kılıyorlardı. Yanlarına gelen Resûlü Ekrem (s.a.v.) şöyle buyurdu:

«— Namaz kılan kimse Rabbine niyâz etmekte ve Rabbinin huzurundadır. Kur'an'ı yüksek sesle okuyarak biribirinizin huzurunu bozmayın.»[28]

٣٠ - وحدثني عن مالك، عن حميد الطويل، عن أنس بن مالك؛ أنه قال: قمت وراء أبي بكر وعمر وعثمان. فكلهم كان لا يقرأ - بسم الله الرحمن الرحيم - إذا افتتح الصلاة.

30. Enes b. Mâlik (r.a.) der ki: Ebû Bekir, Ömer ve Osman'ın arkalarında namaz kıldım, bunların hiç biri namaza başladıklarında besmeleyi (açıktan) okumuyorlardı.[29]

(28) Müslim, Libas ve'z-Zîne, 37/29.
(29) Bu hadis, Ebu Saîd el-Hudrî'den gelmiştir: Ebu Davud, Salât, 5/25.

٣١ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَمِّهِ أبي سُهَيْلِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ أبِيهِ ؛ أنَّهُ قَالَ : كُنَّا نَسْمَعُ قِرَاءَةَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، عِنْدَ دَارِ أبي جَهْمٍ ، بِالْبَلَاطِ .

31. Ebû Süheyl, babası Malik'ten naklen şöyle rivayet eder: Ömer b. el-Hattab (r.a.) namaz kılarken, kıraatini Ebû Cehm'in "el-Belat"daki evinin yanından işitiyorduk.[30]

٣٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ إذَا فَاتَهُ شَيْءٌ مِنَ الصَّلَاةِ مَعَ الإمَامِ ، فِيمَا جَهَرَ فِيهِ الإمَامُ بِالْقِرَاءَةِ ؛ أنَّهُ إذَا سَلَّمَ الإمَامُ ، قَامَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ ، فَقَرَأَ لِنَفْسِهِ فِيمَا يَقْضِي ، وَجَهَرَ .

وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ ؛ أنَّهُ قَالَ : كُنْتُ أُصَلِّي إلَى جَانِبِ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ، فَيَغْمِزُنِي ، فَأَفْتَحُ عَلَيْهِ ، وَنَحْنُ نُصَلِّي .

32. Nâfi' der ki: Abdullah b. Ömer (r.a.) Cehri (açıktan) okunan namazlarda, imama yetişemediği rekâtları kılarken cehri okurdu.

Rûmân oğlu Yezid der ki: Cübeyr b. Mut'im'in oğlu Nâfi'nin yanında namaz kılıyordum, biz namazda iken (kıraatta duraklayınca) bana işaret etti, ben de hatırlayamadığı yeri söyledim. [31]

(30) el-Belât: Medine'de Mescid-i Nebevî ile çarşı arasındaki bir yerin ismidir.

(31) Namaz kıldıran İmam kıraatta yanılır, yahut duraklarsa, aynı namazı kılan cemaatten biri imamın yanıldığı yeri söyler. Aynı namazı kılmayan başka biri söyleyemez.

7. SABAH NAMAZINDA KIRAAT

٣٣ - حدّثني يحيى عن مالك ، عن هشام بن عروة ، عن أبيه ؛ أنّ أبا بكر الصدّيق صلّى الصبح فقرأ فيها سورة البقرة ، في الركعتين كلتيهما .

33. Hişam babası Urve'den naklen der ki:

Ebû Bekir (r.a.) sabah namazını kıldı, iki rekâtta da Bakara sûresini okudu.

٣٤ - وحدّثني عن مالك ، عن هشام بن عروة ، عن أبيه : أنّه سمع عبد الله بن عامر ابن ربيعة يقول : صلّينا وراء عمر بن الخطّاب الصبح . فقرأ فيها بسورة يوسف وسورة الحجّ ، قراءة بطيئة . فقلت : والله ، إذا ، لقد كان يقوم حين يطلع الفجر . قال : أجل .

34. Urve, Amir b. Rebia' oğlu Abdullah'ın şöyle söylediğini rivayet eder: Hz. Ömer (r.a.)'in arkasında sabah namazını kıldık, namazda ağır ağır Yusuf ve Hac sûrelerini okudu. Urve der ki: Abdullah'a:

«— O halde Ömer (r.a.) şafak atınca kalkıyordu» dedim. O da:

«— Evet,» dedi.

٣٥ - وحدّثني عن مالك ، عن يحيى بن سعيد ، وربيعة بن أبي عبد الرحمن ، عن القاسم بن محمّد ؛ أنّ الفرافصة بن عمير الحنفي قال : ما أخذت سورة يوسف إلاّ من قراءة عثمان بن عفّان إيّاها ، في الصبح . من كثرة ما كان يردّدها لنا .

35. Ümeyir oğlu Fürâfisa el-Hanefi der ki: Yusuf sûresini Hz. Osman'ın sabah namazında çok çok okumasından ezberledim.

٣٦ - وحدّثني عن مالك ، عن نافع ؛ أنّ عبد الله بن عمر كان يقرأ في الصبح ، في السفر ، بالعشر السور الأول من المفصّل . في كلّ ركعة ؛ بأمّ القرآن ، وسورة .

36. Nâfi' der ki: Hz. Ömer'in oğlu Abdullah (r.a.) seferde sabah namazında mufassal[32] sûrelerin ilk onundan okuyor, her rekâtta fatiha ile bir sûre okuyordu.

(32) Mufassal sûreler: Ayetleri yüzden az olup, aralarındaki besmeleli fasılalar çok olan kısa sûrelerdir. Hucurat ve daha sonraki sûreler gibi.

8. FATİHA'NIN OKUNUŞU

٣٧ - حدثني يحيى عن مالك، عن العلاء بن عبد الرحمن بن يعقوب، أن أبا سعيد، مولى عامر بن كريز؛ أخبره: أن رسول الله ﷺ نادى أبي بن كعب وهو يصلي. فلما فرغ من صلاته لحقه. فوضع رسول الله ﷺ يده على يده. وهو يريد أن يخرج من باب المسجد. فقال: «إني لأرجو أن لا تخرج من المسجد حتى تعلم سورة؛ ما أنزل الله في التوراة، ولا في الإنجيل، ولا في القرآن، مثلها». قال أبي: فجعلت أبطي في المشي، رجاء ذلك. ثم قلت: يا رسول الله! السورة التي وعدتني. قال: «كيف تقرأ إذا افتتحت الصلاة؟» قال: فقرأت ﴿الحمد لله رب العالمين﴾ حتى أتيت على آخرها. فقال رسول الله ﷺ: «هي هذه السورة. وهي السبع المثاني والقرآن العظيم، الذي أعطيت».

37. Kureyz oğlu Âmir'in azatlısı Ebû Said rivayet eder: Resûlullah (s.a.v.), namaz kılan Ka'b oğlu Ubey'ye (r.a.) seslendi, namazı bitirince camiden çıkmak üzere olan Resûlü Ekrem'e yetişti. Hz. Peygamber, Übey'in elini tuttu ve şöyle buyurdu:

«— **Allah'ın ne Tevrat'ta, ne İncil'de, ne de Kur'an'da benzerini indirmediği sûrenin önemini öğrenmeden mescidden çıkmamanı istiyorum.**» Übey der ki:

«Bunu işitince onu öğrenmem için adımlarımı yavaşlattıktan sonra:

«— Ya Resulallah! Bana va'dettiğin sûreyi öğret!» dedim.»

Resûlullah:

«— **Namaza başlayınca ne okursun?**» buyurdu. Ben de:

«—Elhamdü lillah'i Rabbil âlemin...» diye başlayıp Fatiha'yı sonuna kadar okudum. Bitirince, Resûlullah (s.a.v.):

«— **İşte bana verilen Kur'ân-ı Azim'in en yüce sûresi budur. Bu sûre yedi ayettir**» buyurdu.[33]

(33) Buharî (Tefsir, 65/1), bunun benzerini, Ebu Saîd el-Muallâ'dan tahric eder. Ubey daha önce Fatiha sûresini biliyordu. Resûlü Ekrem'in ona öğretmek istediği, bu sûrenin şeref ve faziletidir.
Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da benzerinin olmayışı hususunda İbni Abdil-

٣٨ - وحدّثني عن مالك ، عن أبي نُعيم ، وهب بن كيسان : أنّه سمع جابر بن عبد الله يقول : من صلّى ركعة لم يقرأ فيها بأمّ القرآن ، فلم يصلّ . إلا وراء الإمام .

38. Câbir oğlu Abdullah der ki: Bir kimse namazda Fatiha okumazsa, namaz kılmamış olur. Ancak imamın arkasında kılıyorsa okumayabilir.[34]

ber der ki:
«- Benzerinin olmayışı, bu sûrede büyük manalar toplanmasıdır. Zira bu sûrede Allah'a hamdü sena vardır. Gerçek övmek ve övülmek Allah'a mahsustur. Çünkü bütün hayırlar ondandır. Bu sûrede Allah'ı âzamî derecede tâzim vardır. Bütün âlemlerin rabbi olduğu, Rahman ve Rahim olduğu, dünya ve ahirette tek mülk ve söz sahibinin Allah olduğu, bütün ibadetlerin ona mahsus bulunduğu, tek sığınılacak varlığın O olduğu bildirilmiştir. Aynı zamanda bu sûrede dua vardır. Allah'tan hidayet istenmekte, dalâletten Allah'a sığınılmaktadır. Dua ise ibadetin kapısıdır.

(34) Burada namazda Fatiha okumanın vacip olduğu, imamla kılınan namazda vacip olmadığı bildirilmektedir. Hanefi mezhebinde de böyledir.

9. CEHRİ (SESLİ) OKUNMAYAN NAMAZLARDA İMAMIN ARKASINDAKİLERİN KIRAATİ

٣٩ - حدثني يحيى عن مالك ، عن العلاء بن عبد الرحمن بن يعقوب ؛ أنه سمع أبا
السائب ، مولى هشام بن زهرة ، يقول : سمعت رسول الله ﷺ يقول : « من صلى صلاة لم
يقرأ فيها بأم القرآن فهي خداج . هي خداج . هي خداج . غير تمام » قال : فقلت يا أبا
هريرة ! إني أحيانا أكون وراء الإمام . قال فغمز ذراعي ، ثم قال : اقرأ بها في نفسك
يا فارسي . فإني سمعت رسول الله ﷺ يقول : « قال الله تبارك وتعالى : قسمت الصلاة
بيني وبين عبدي نصفين ، فنصفها لي ونصفها لعبدي . ولعبدي ما سأل » قال رسول الله
ﷺ : « اقرؤوا . يقول العبد : الحمد لله رب العالمين . يقول الله تبارك وتعالى : حمدني
عبدي . ويقول العبد : الرحمن الرحيم . يقول الله : أثنى علي عبدي . ويقول العبد : مالك
يوم الدين . يقول الله : مجدني عبدي . يقول العبد : إياك نعبد وإياك نستعين . فهذه الآية
بيني وبين عبدي ولعبدي ما سأل . يقول العبد : اهدنا الصراط المستقيم صراط الذين أنعمت
عليهم غير المغضوب عليهم ولا الضالين . فهؤلاء لعبدي ولعبدي ما سأل » .

39. Hişam b. Zühre'nin azadlı kölesi Ebu's-Sâib der ki: Ebû Hüreyre'den, Resûlü Ekrem (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim.

«— **Bir kimse namaz kılar da, namazda Fatiha okumazsa, o namaz eksiktir, o namaz eksiktir, o namaz eksiktir, tamam değildir.**»

Ebu's-Sâib devam ederek der ki:

«— Bunu işitince Ebû Hüreyre'ye:

«— Ya Ebû Hüreyre! Bazen imamın arkasında kılıyorum, o zaman da Fatiha okuyacak mıyım?» deyince Ebû Hüreyre kolumu sıktı, sonra şöyle dedi:

«— Ey İranlı! O zaman da Fatiha'yı sessiz okursun. Çünkü ben Resûlullah (s.a.v.) şöyle derken işittim: **«Yüce Allah buyurur: «Namazı (= mana bakımından Fatihayı) kulumla aramda ikiye paylaştırdım. Yarısı benim, yarısı kulumundur. Kuluma istediği verilecektir. Resûlü Ekrem (s.a.v.) «(Fatiha'yı) okuyun» dedi ve şöyle devam etti: «Kul: Elhamdülillahi Rabbi'l-âlemin» deyince, Yüce Allah: «Kulum bana hamd etti» der. Kul: «Errahmanirrahim» deyince, Allah:**

«Kulum bana senâ etti» der. Kul: «Maliki yevmiddin» deyince, Allah: «Kulum beni övdü ve bana tâzim etti» der. Kul: «İyyake na'budu ve iyyâke nestaîn» deyince Allah: «Bu ayet kulumla aramdadır. Kuluma istediği verilecektir» der. Kul «İhdinassıratel müstakim. Sırâtallezine en'amte aleyhim gayri'l mağdûbi aleyhim veladdâllîn» deyince Allah: «Bu ayetler kuluma aittir. Kuluma istediği verilecektir.» der.[35]

٤٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ خَلْفَ الإِمَامِ ، فِيمَا لا يَجْهَرُ فِيهِ الإِمَامُ بِالْقِرَاءَةِ .

40. Hişam, babası Ürve'den rivayet ederek der ki: Babam cemaatle namaz kılarken, imamın cehri (açıktan) okumadığı vakitlerde (Fatiha ve zammı sûreyi) okurdu.

٤١ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ؛ وَعَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ؛ أَنَّ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ كَانَ يَقْرَأُ خَلْفَ الإِمَامِ فِيمَا لا يَجْهَرُ فِيهِ الإِمَامُ بِالْقِرَاءَةِ .

41. Ebû Abdurrahman oğlu Rebia' der ki: «Muhammed oğlu Kasım, —İmamın arkasında iken, onun sesli okumadığı yerlerde— okurdu.[36]

٤٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ ؛ أَنَّ نَافِعَ بْنَ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ، كَانَ يَقْرَأُ خَلْفَ الإِمَامِ فِيمَا لا يَجْهَرُ فِيهِ بِالْقِرَاءَةِ .

قَالَ مَالِكٌ : وَذٰلِكَ أَحَبُّ مَا سَمِعْتُ إِلَيَّ فِي ذٰلِكَ .

42. Ruman oğlu Yezid der ki: «— Cübeyr oğlu Nâfi', imamın arkasında —cehri okunmayan yerlerde— okurdu.»

İmam Mâlik der ki: «— *İşittiklerim içerisinde en hoşuma gideni budur.*»[37]

(35) Müslim, Salât, 4/38. Ayrıca bkz. Şeybanî, 114.

(36) Şeybanî, 118.

(37) Namazda Fatiha'nın okunması hakkında imamların görüşü şöyledir:
a) Ebû Hanife'ye göre sünnet ve nafile namazların bütün rekatlarında, farzların ilk iki rekâtlarında Fatiha okumak vaciptir. Cemaatle kılınan namaz ne olursa olsun, imam cehri (sesli) okusun, hafi (gizli) okusun, cemaatin fatiha okuması tahrimen mekruhtur.
b) İmam Şafiî'ye göre, bütün namazlarda ve farzların bütün rekâtlarında, ister yalnız kılsın, ister imam olsun, ister imama uysun, imamın kıraati cehri olsun, hafi olsun Fatihanın okunması farzdır.
c) İmam Mâlik'e göre, imam cehri okuyorsa cemaatin Fatiha okuması mekruh, gizli okuyorsa menduptur Hanbelilere göre, imama uyanların Fatiha okuması cehri namazlarda mekruh, hafi okunan yerlerde mustahaptır.

10. İMAMIN CEHRİ (SESLİ) OKUDUĞU YERLERDE ARKASINDAKİLERİN KIRAATİ TERK ETMELERİ

٤٣ - حدّثنى يحيى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنِ عُمَرَ كَانَ إِذَا سُئِلَ هَلْ يَقْرَأُ أَحَدٌ خَلْفَ الإِمَامِ ؟ قَالَ : إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ خَلْفَ الإِمَامِ فَحَسْبُهُ قِرَاءَةُ الإِمَامِ . وإِذَا صَلَّى وَحْدَهُ فَلْيَقْرَأْ .

قَالَ : وَكَانَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ لا يَقْرَأُ خَلْفَ الإِمَامِ .

قَالَ يَحْيَى : سَمِعْتُ مَالِكًا يَقُولُ : الأَمْرُ عِنْدَنَا أَنْ يَقْرَأَ الرَّجُلُ وَرَاءَ الإِمَامِ ، فِيمَا لا يَجْهَرُ فِيهِ الإِمَامُ بِالْقِرَاءَةِ ؛ وَيَتْرُكُ فِيمَا يَجْهَرُ فِيهِ الإِمَامُ بِالْقِرَاءَةِ .

43. Nâfi' der ki: Abdullah b. Ömer'e (r.a.): İmama uyanlar Kur'an okur mu? diye soranlara:

«— Sizden biri imamın arkasında kıldığı vakit, imamın okuması kâfidir, yalnız kılınca okusun» diye cevap verdi.

Nâfi' der ki: Abdullah b. Ömer (r.a.), imamın arkasında Kur'an okumazdı.[38]

İmam Mâlik der ki: *Bize göre imam cehri okumuyorsa, arkasındakiler okur. Eğer imam cehri okuyorsa, arkasındakiler kıraati terk eder.*

٤٤ - حدّثنى يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنِ ابْنِ أُكَيْمَةَ اللَّيْثِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ انْصَرَفَ مِنْ صَلَاةٍ جَهَرَ فِيهَا بِالْقِرَاءَةِ . فَقَالَ : « هَلْ قَرَأَ مَعِي مِنْكُمْ أَحَدٌ آنِفًا ؟ » فَقَالَ رَجُلٌ : نَعَمْ . أَنَا ، يَا رَسُولَ اللهِ . قَالَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : « إِنِّي أَقُولُ مَالِي أُنَازَعُ الْقُرْآنَ » فَانْتَهَى النَّاسُ عَنِ الْقِرَاءَةِ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ ، فِيمَا جَهَرَ فِيهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالْقِرَاءَةِ ، حِينَ سَمِعُوا ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

(38) Şeybanî, 112, 115.

44. Ebû Hüreyre (r.a.) şöyle anlatır: Resûlullah (s.a.v.) kıraati açıktan yaptığı bir namazı kıldırdıktan sonra cemaate dönerek:

«—**Namazda benimle beraber sizden Kur'an okuyan oldu mu?**» dedi. Cemaatten biri:

«— Ben okudum, Ya Resûlallah!» deyince:

«—**Ben de neden Kur'an okurken huzursuz ediliyorum, diyordum**» buyurdu. Bu ihtar üzerine ashap, Resûlullah'ın sesli okuduğu namazlarda Kur'an okumaya son verdiler.[39]

(39) Nesaî, İftitah, 11/28, Ayrıca bkz. Şeybanî, 111.
Bu hadiste, bilhassa imamın sesli okuduğu namazlarda cemaatin okumaması gerektiği açıktır.

11. İMAMIN ARKASINDAKİLERİN «ÂMİN» (ALLAHIM KABUL EYLE) DEMELERİ

حدّثنى يحيى عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن سعيد بن المسيّب ، وأبى سلمة بن عبد الرحمن ؛ أنّهما أخبراه عن أبى هريرة ؛ أنّ رسول الله ﷺ قال : « إذا أمّن الإمام فأمّنوا ، فإنّه من وافق تأمينه تأمين الملائكة غفر له ما تقدّم من ذنبه » .

قال ابن شهاب : وكان رسول الله ﷺ يقول « آمين » .

Ebû Hüreyre Resûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini rivayet etti: «İmam âmin deyince, siz de âmin deyin. Çünkü, kimin âmin demesi meleklerin «âmin» demesine rastlarsa, onun geçmiş günahları affolunur.»[40]

٤٥ - وحدّثنى عن مالك ، عن سمىّ ، مولى أبى بكر ، عن أبى صالح السّمّان ، عن أبى هريرة ؛ أنّ رسول الله ﷺ قال : « إذا قال الإمام - غير المغضوب عليهم ولا الضّالّين - فقولوا : آمين . فإنّه من وافق قوله قول الملائكة غفر له ما تقدّم من ذنبه » .

45. Ebû Hüreyre (r.a.)'den Resûlü Ekrem (s.a.v.)'in şöyle dediği rivayet olundu: «İmam (Fatiha okurken) «Gayril mağdubi aleyhim veleddâllin» deyince «âmin» deyin. Çünkü kimin âmin demesi meleklerin âmin demesine rastlarsa geçmiş günahları affolunur.»[41]

(40) Şeybanî, 135.
İnsan iyi niyetle ibadet yaparsa, melekler de ibadetine katılırlar, ecir ve sevabını ibadet yapan insanlara bağışlarlar. Cehri okunan namazlarda imam Fatiha'yı okuyup «âmin» (=Allah'ım ibadetimi kabul eyle) deyince, aynı namaza katılan melekler de «âmîn» derler. Bu sırada cemaat de «âmîn» deyince, geçmiş günahları affolunur.

(41) Buharî, Ezan, 10/113; Müslim, Salât, 4/76.

٤٦ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِى الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِذَا قَالَ أَحَدُكُمْ : آمِينَ . وَقَالَتِ الْمَلاَئِكَةُ فِى السَّمَاءِ : آمِينَ . فَوَافَقَتْ إِحْدَاهُمَا الأُخْرَى ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ » .

46. Ebû Hüreyre (r.a.)'den Resûlü Ekrem'in şöyle buyurduğu rivayet edildi:

«—Sizden biri «âmin» deyince, gökte melekler de «âmîn» derler. İki «âmin» deyiş birbirine rastlayınca, kulun geçmiş günahları affolunur.»[42]

٤٧ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ سُمَىٍّ ، مَوْلَى أَبِى بَكْرٍ ، عَنْ أَبِى صَالِحٍ السَّمَّانِ ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِذَا قَالَ الإِمَامُ : سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ . فَقُولُوا : اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ . فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلاَئِكَةِ ؛ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ » .

47. Ebû Hüreyre (r.a.)'den Resûlü Ekrem (s.a.v.)'in şöyle dediği rivayet edildi: «İmam «Semiallahu limen hamideh» (Allah kendini öven kişiyi duyar) deyince, «Allâhümme Rabbenâ lekel hamd» (Allahımız! Rabbimiz! Hamd, sana aittir.) deyiniz. Kimin bu sözü meleklerinkine rastlarsa geçmiş günahları affolunur.»[43]

(42) Buharî, Ezan, 10/112; Müslim, Salât, 4/75.
(43) Buharî, Ezan, 10/125; Müslim, Salât, 4/71.

12. NAMAZDA TAHİYYATA OTURULUNCA YAPILACAK İŞLEM

٤٨ - حدّثني يحيى عن مالك ، عن مسلم بن أبي مريم ، عن علي بن عبد الرحمن المعاوي ؛ أنه قال : رآني عبد الله بن عمر ، وأنا أعبث بالحصباء في الصلاة . فلما انصرفت نهاني . وقال : اصنع كما كان رسول الله ﷺ يصنع . فقلت : وكيف كان رسول الله ﷺ يصنع ؟ قال : كان إذا جلس في الصلاة ، وضع كفه اليمنى على فخذه اليمنى ، وقبض أصابعه كلها . وأشار بأصبعه التي تلي الإبهام ، ووضع كفه اليسرى على فخذه اليسرى ، وقال : هكذا كان يفعل .

48. Abdurrahman oğlu Ali el-Muâvî der ki: Namazda çakıl taşlarıyla oynuyordum. Bunu gören Abdullah b. Ömer (r.a.):

«— (Namazda) Resûlullah'ın yaptığı gibi yap,» dedi.

«— Resûlullah (s.a.v.) nasıl yapardı?» dedim.

«— Resûlullah namazda tahiyyata oturunca, sağ elini sağ uyluğunun üzerine koyar, parmaklarını yumar, şehadet parmağı ile işaret eder.[44] Sol elini de sol uyluğunun üzerine koyardı,» dedi.[45]

٤٩ - وحدّثني عن مالك ، عن عبد الله بن دينار ، أنه سمع عبد الله بن عمر ، وصلى إلى جنبه رجل . فلما جلس الرجل في أربع ، تربع وثنى رجليه . فلما انصرف عبد الله ، عاب ذلك عليه . فقال الرجل : فإنك تفعل ذلك . فقال عبد الله بن عمر : فإني أشتكي .

49. Hz. Ömer'in oğlu Abdullah (r.a.), Dinar oğlu Abdullah'a şunları anlattı:

«— (Namaz kılıyordum.) Yanımda da bir adam kılıyordu. Dördüncü rekâtta tahiyyata oturunca bağdaş kurdu. Namazı bitirince:

(44) Bâcî der ki: Tahiyyatta şehadet parmağıyla işaret, vesvese veren şeytana fırsat vermemek, namazda huzuru sağlamaktır. Bazıları da: Burada işaretin manası, Tevhittir.» derler.

(45) Müslim, Mesâcid, 5/116. Ayrıca bkz. Şeybani, 144.

«— Niçin böyle oturdun?» deyince adam:

«—Sen de böyle yapıyorsun.» dedi. Bunun üzerine Abdullah:

«— Ben özürlüyüm. Ayaklarımdan rahatsızım,» dedi.

٥٠ - وحدثني عن مالك ، عن صدقة بن يسار ، عن المغيرة بن حكيم : أنه رأى عبد الله بن عمر يرجع في سجدتين في الصلاة ، على صدور قدميه . فلما انصرف ذكر له ذلك . فقال : إنها ليست سنة الصلاة . وإنما أفعل هذا من أجل أني أشتكي .

50. Hakîm oğlu Mugire der ki: Hz. Ömer'in oğlu Abdullah (r.a.) iki secdede de ayaklarının altını yere yaslayıp dizlerini bükerek oturuyordu. Namazdan sonra Mugire, niçin böyle yaptığını sorunca, Abdullah:

«— Namazda böyle oturmak sünnet değildir. Ben, ayağım rahatsız olduğu için böyle oturuyorum!» dedi.

٥١ - وحدثني عن مالك ، عن عبد الرحمن بن القاسم ، عن عبد الله بن عبد الله بن عمر ؛ أنه أخبره أنه كان يرى عبد الله بن عمر يتربع في الصلاة إذا جلس . قال ففعلته وأنا يومئذ حديث السن . فنهاني عبد الله . وقال : إنما سنة الصلاة أن تنصب رجلك اليمنى ، وتثني رجلك اليسرى . فقلت له : فإنك تفعل ذلك . فقال : إن رجلي لا تحملاني .

51. Abdullah b. Ömer'in oğlu Abdullah anlatır: Babam Abdullah namazda bağdaş kurup oturuyordu. Ben de öyle yaptım. — O zaman henüz gençtim.— Babam Abdullah:

«— Öyle oturma. Namazda sünnet olan oturma, sağ ayağını dikip sol ayağın üzerine oturmaktır.» dedi. Ben de:

«— Sen bağdaş kurup oturuyorsun» deyince:

«— Ayaklarım beni taşımıyor,» dedi.[46]

٥٢ - وحدثني يحيى عن مالك ، عن يحيى بن سعيد : أن القاسم بن محمد أراهم الجلوس في التشهد . فنصب رجله اليمنى ، وثنى رجله اليسرى ، وجلس على وركه الأيسر ، ولم يجلس على قدمه . ثم قال : أراني هذا عبد الله بن عبد الله بن عمر ، وحدثني أن أباه كان يفعل ذلك .

(46) Buharî, Ezan, 10/145.

52. — Sa'd oğlu Yahya der ki: Muhammed oğlu Kasım bize —Tahiyyat sırasında— nasıl oturulacağını öğretti: Sağ ayağını dikti, sol ayağını yatırdı, sol uyluğunun üzerine oturdu. Ayağının üzerine oturmadı. Daha sonra:

«Böyle oturmayı bana, Hz. Ömer'in torunu Abdullah öğretti, babası Abdullah'ın da böyle oturduğunu söyledi,» dedi.

13. NAMAZDA TEŞEHHÜD (TAHİYYAT OKUMAK)

٥٣ - حدّثني يحيى عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن عروة بن الزّبير ، عن عبد الرّحمن بن عبد القاريّ ؛ أنّه سمع عمر بن الخطّاب ، وهو على المنبر ، يعلّم النّاس التّشهّد . يقول : قولوا : التّحيّات لله . الزّاكيات لله . الطّيّبات الصّلوات لله ؛ السّلام عليك أيّها النّبيّ ورحمة الله وبركاته . السّلام علينا وعلى عباد الله الصّالحين . أشهد أن لا إله إلا الله . وأشهد أنّ محمّدا عبده ورسوله .

53. Abdülkari' oğlu Abdurrahman der ki: Ömer b. el-Hattab'ı minberde cemaata teşehhüdü şöyle öğretirken işittim: «Ettehiyyatü lillahi, ezzâkiyatü lillahi, et-tayyibâtü essalevâtu lillahi, esselâmü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullahi ve berekâtühü. Esselâmü aleynâ ve alâ i'badillahissalihin. Eşhedü enla ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve Resuluh.»[47]

(47) Bu hadisi, Şafiî, er-Risale (738) rivayet eder. Dipnotta şöyle denir: Zeylaî, Nasbu'r-Râye'de (1/422), "Bu, sahih bir isnaddır." der. Ayrıca bkz. Şeybanî, 146. «Ettehiyyatü»: Tehiyye'nin çoğuludur. Selâm, bekaa ve ebediyyet, azamet, bütün âfet ve noksanlardan uzak olmak, saltanat manalarına gelir. Hep bunlar Allah'a mahsus demektir. «Salavat» Beş vakit, yahut bütün namazlar, dua ibadet ve rahmet manalarınadır. «Zâkiyât»: İnsanı manen temizleyip sevap kazandıran salih amellerdir. Bunlar da sırf Allah için yapılır demektir. «Ettayyibât» Güzel sözler, Allah'ın zatına ve sıfatına yakışır övgüler demektir. Bunlar da sırf Allah için, Allah'ın rızasını kazanmak için yapılır. Bu teşehhüdün anlamı şöyledir:
"Azamet, Allah'a mahsustur. Güzel işler, Allah içindir. Övgüler ve namazlar Allah içindir. Sana selâm, rahmet ve bereket dileriz, ey Peygamber. Bize ve iyi kullara da selâm olsun. Allah'tan başka tanrı olmadığına tanıklık ederim. Muhammedin, Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna tanıklık ederim."

٥٤ - وحدّثني عن مالك، عن نافع؛ أنّ عبد الله بن عمر كان يتشهّد فيقول: بسم الله، التّحيّات لله، الصّلوات لله، الزّاكيات لله، السّلام على النّبيّ ورحمة الله وبركاته. السّلام علينا وعلى عباد الله الصّالحين. شهدت أن لا إله إلا الله، شهدت أنّ محمّدا رسول الله. يقول هذا في الرّكعتين الأوليين. ويدعو، إذا قضى تشهّده. بما بدا له. فإذا جلس في آخر صلاته، تشهّد كذلك أيضا. إلا أنّه يقدّم التّشهّد، ثمّ يدعو بما بدا له. فإذا قضى تشهّده، وأراد أن يسلّم، قال: السّلام على النّبيّ ورحمة الله و بركاته. السّلام علينا وعلى عباد الله الصّالحين. السّلام عليكم. عن يمينه، ثمّ يردّ على الإمام. فإن سلّم عليه أحد عن يساره، ردّ عليه.

54. Nâfi', Abdullah b. Ömer (r.a.)'in, Teşehhüdü şöyle okuduğunu rivayet etti:

«—Bismillah'i, ettehiyyatü lillahi, essalevatü lillahi, ezzâkiyatü lillahi, es-selamü alennebiyyi ve rahmetullahi ve berekâtühü. Es-Selâmü aleyna ve âlâ ibadillahissalihîn. Şehidtü enla ilahe, illallah, şehidtü enne Muhammeden Rasulûllah.» Bunu ilk oturmada okur, Teşehhütten sonra istediği duayı okurdu. İkinci oturuşunda yine önce «teşehhüd» okur, sonra dua eder. Teşehhüdü (=tahiyyatı) okuyup selâm vermek istediği vakit: «Esselâmü alennebiyyi ve rahmetullahi ve berekâtühü. Esselamü aleyna ve âlâ ibadillahissalihin» der; sonra imam sağında ise ona selâm verirmiş gibi «Esselamü aleyküm» diye sağına selâm verir, sonra da solundaki kendisine dönerek selam verirse, o da selam verirken niyyet ederek soluna selam verirdi.[48]

٥٥ - وحدّثني عن مالك، عن عبد الرّحمن بن القاسم، عن أبيه، عن عائشة زوج النّبيّ ﷺ؛ أنّها كانت تقول، إذا تشهّدت: التّحيّات الطّيّبات الصّلوات الزّاكيات لله. أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له. وأنّ محمّدا عبده ورسوله. السّلام عليك أيّها النّبيّ ورحمة الله وبركاته. السّلام علينا وعلى عباد الله الصّالحين. السّلام عليكم.

٥٦ - وحدّثني عن مالك، عن يحيى بن سعيد الأنصاريّ. عن القاسم بن محمّد، أنّه أخبره؛ أنّ عائشة زوج النّبيّ ﷺ، كانت تقول: إذا تشهّدت: التّحيّات الطّيّبات الصّلوات الزّاكيات لله. أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له. وأشهد أنّ محمّدا عبد الله ورسوله. السّلام عليك أيّها النّبيّ ورحمة الله وبركاته. السّلام علينا وعلى عباد الله الصّالحين. السّلام عليكم.

(48) Şeybanî, 147.

وحدّثنى عنْ مَالِكٍ ؛ أنّهُ سَألَ ابْنَ شِهَابٍ ، وَنافِعًا ، مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ ؛ عَنْ رَجُلٍ دَخَلَ مَعَ الإمَامِ فِى الصَّلاةِ . وَقَدْ سَبَقَهُ الإمَامُ بِرَكْعَةٍ . أيَتَشَهَّدُ مَعَهُ فِى الرَّكْعَتَيْنِ وَالأرْبَعِ ، وَإنْ كَانَ ذٰلِكَ لَهُ وِتْرًا ؟ فَقَالاَ : لِيَتَشَهَّدْ مَعَهُ .

قَالَ مَالِكٌ : وَهُوَ الأمْرُ عِنْدَنَا .

55-56. Kasım b. Muhammed, Resûlü Ekrem (s.a.v.)'in zevcesi Âişe (r.a.)'nin, Teşehhüdü şöyle okuduğunu rivayet etti:

«Ettehiyyatü ettayyibatü essalevatü ezzakiyatü lillahi. Eşhedü enla ilahe illallahü vahdehu la şerike lehu, ve enne Muhammeden abduhu ve resuluhu. Esselamü aleyke eyyühennebiyyu ve rahmetullahi ve berekâtuhu, esselâmü aleyna ve âlâ ibadillahissalihin, Esselamu aleyküm.»[49]

İmam Mâlik, İbni Şihab ve Nâfi'ye:

«— İmam bir rekât kıldıktan sonra imama uyan bir adam, ikinci ve dördüncü rekâtlarda —kendisininki birinci ve üçüncü rekât olduğu halde— imamla birlikte teşehhüd okur mu?» diye sorduğunda:

«— Evet, okur» dediler.

İmam Mâlik: «—*Bize göre de böyledir!*» dedi.[50]

(49) Zurbanî el-İstizkâr'dan nakleder: Malik'in Ömer, oğlu ve Aişe'den rivayet ettiği, Merfu hükmündedir. Çünkü, bilindiği üzere böylesi, re'y ile söylenmez.
İmam Ebû Hanife'ye ve Hanefi imamlarına göre teşehhüd (= Tahiyyat) hakkında rivayet olunan hadislerin en sahihi, namazda okuduğumuz, ilmihal kitaplarımızda yazılı ve bütün Hanefi fıkıh kitaplarında mevcut olan ve Hz. Peygamber'in elini tutarak Abdullah b. Mes'ud'a öğrettiği, o da Alkame'nin elini tutarak öğrettiği, o da İbrahim en-Nehaî'nin elini tutarak öğrettiği, o da Hammad'ın elini tutarak öğrettiği, Hammad da Ebû Hanife'nin elini tutarak öğrettiği şu teşehhüddür. «Ettehiyyati lillahi vessalevatu vettayyibatu. Esselâmü aleyke eyyuhannebiyyi ve rahmetullahi ve berekâtühü. Esselâmü aleyna ve âlâ ibadillahissâlihin. Eşhedü enlâ ilahe illallah, ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve resuluh.» (Muhtar Şerhi İhtiyar. c.1, s.51)
Dört rekâtlı farzların, öğle namazının ilk sünnetinin, Cuma namazının ilk ve son sünnetlerinin kadei ûlâsında (=ilk oturmada) yukarıdaki teşehhüdden başka bir şey okunmaz.

(50) Bkz. Şeybanî, 145.
Bu meselede hüküm, Hanefi'lere göre de böyledir.

14. BAŞINI İMAMDAN ÖNCE KALDIRMANIN HÜKMÜ

٥٧ - حدّثنى يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَلْقَمَةَ ، عَنْ مَلِيحِ بْنِ عَبْدِ اللهِ السَّعْدِىِّ ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّهُ قَالَ : الَّذِى يَرْفَعُ رَأْسَهُ وَيَخْفِضُهُ قَبْلَ الإمَامِ ، فَإِنَّمَا نَاصِيَتُهُ بِيَدِ شَيْطَانٍ .

قَالَ مَالِكٌ ، فِيمَنْ سَهَا فَرَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الإمَامِ فِى رُكُوعٍ أَوْ سُجُودٍ : إِنَّ السُّنَّةَ فِى ذٰلِكَ ، أَنْ يَرْجِعَ رَاكِعًا أَوْ سَاجِدًا ؛ وَلا يَنْتَظِرُ الإمَامَ . وَذٰلِكَ خَطَأٌ مِمَّنْ فَعَلَهُ . لأَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِنَّمَا جُعِلَ الإمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ . فَلا تَخْتَلِفُوا عَلَيْهِ » وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ : الَّذِى يَرْفَعُ رَأْسَهُ وَيَخْفِضُهُ قَبْلَ الإمَامِ ، إِنَّمَا نَاصِيَتُهُ بِيَدِ شَيْطَانٍ .

57. Ebû Hüreyre (r.a.) der ki: «Namazda başını imamdan önce kaldırıp indirenin alnı (kâkülü) şeytanın elindedir. (Yani başını kaldırıp ve indiren, şeytana uymuş olur.)

İmam Mâlik der ki: *Rükû ve secdede imamı beklemeden kendi kendine başını kaldıran kimse hakkında: Bu konuda sünnet olan rukû ve secdeye geri dönmesidir. O halde imamı beklemez. Bu bir hatadır. Çünkü Resûlullah (s.a.v.):* «**İmam, kendisine uyulması için imam kılınmıştır. Mutlaka imama uyun, ona muhalefet etmeyin,**» *buyurmuştur.*

Ebû Hüreyre der ki: «— Başını imamdan önce kaldırıp indirenin kâkülü şeytanın elindedir.»[51]

(51) Hadis, Ebu Hureyre'den rivayet edilir: Buharî, Ezan, 10/74; Müslim, Salât, 4/86.

15. DÖRT REK'ATLİ NAMAZLARDA UNUTARAK İKİ REK'ATTE SELAM VERMEK

٥٨ - حدثني يحيى عن مالك، عن أيوب بن أبي تميمة السختياني، عن محمد بن سيرين، عن أبي هريرة: أن رسول الله ﷺ انصرف من اثنتين. فقال له ذو اليدين: أقصرت الصلاة أم نسيت يا رسول الله؟ فقال رسول الله ﷺ: «أصدق ذو اليدين؟» فقال الناس: نعم. فقام رسول الله ﷺ، فصلى ركعتين أخريين، ثم سلم، ثم كبر، فسجد مثل سجوده أو أطول، ثم رفع، ثم كبر فسجد مثل سجوده أو أطول، ثم رفع.

58. Ebû Hüreyre şöyle anlattı: Resûlullah (s.a.v.) (dört rekâtlı namazda) iki rekâtta selâm verdi. Zülyedeyn:

«— Ya Resûlullah! Namaz mı kısaldı, yoksa unuttun mu?» dedi. Bunun üzerine cemaate dönerek:

«—Zülyedeyn'in dediği doğru mu?» deyince:

«—Evet,» dediler. Bunun üzerine Resulü Ekrem (s.a.v.) iki rekât daha kıldıktan sonra selâm verdi, sonra tekbir alarak her zamanki secdesi gibi yahut daha uzun (sehiv için) secde yaptı, başını kaldırıp tekbir aldıktan sonra tekrar secde yaptı, sonra başını kaldırdı.[52]

٥٩ - وحدثني عن مالك، عن داود بن الحصين، عن أبي سفيان مولى ابن أبي أحمد: أنه قال: سمعت أبا هريرة يقول: صلى رسول الله ﷺ صلاة العصر، فسلم في ركعتين. فقام ذو اليدين، فقال: أقصرت الصلاة يا رسول الله أم نسيت؟ فقال رسول الله ﷺ: «كل ذلك لم يكن» فقال: قد كان بعض ذلك يا رسول الله. فأقبل رسول الله ﷺ على الناس، فقال: «أصدق ذو اليدين؟» فقالوا: نعم. فقام رسول الله ﷺ، فأتم ما بقي من الصلاة، ثم سجد سجدتين بعد التسليم، وهو جالس.

(52) Buharî, Sehv, 22/4; Müslim, Mesâcid, 5/97.

59. Ebû Hüreyre şöyle anlattı:

Resûlullah (s.a.v.) ikindi namazını kılarken iki rekâtta selâm verdi. Bunun üzerine Zülyedeyn kalktı:

«— Ya Resûlallah! Namaz mı kısaldı, yoksa unuttun da mı iki rekâtta selâm verdin?» deyince:

«— **Bunların hiç biri olmadı,**» demesinin üzerine:

«— Ya Resûlallah! Mutlaka biri olmuştur,» deyince Resûlü Ekrem cemaate dönerek:

«—**Zülyedeyn doğru mu söyledi?**» dedi. Ashab da:

«— Evet» deyince Resûlullah (s.a.v.) kalktı, kalan iki rekâtı kıldı, selâm verdikten sonra oturduğu yerde iki sehiv secdesi yaptı.[53]

٦٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ ؛ قَالَ بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَكَعَ رَكْعَتَيْنِ مِنْ إِحْدَى صَلَاتَيِ النَّهَارِ . الظُّهْرِ أَوِ الْعَصْرِ . فَسَلَّمَ مِنَ اثْنَتَيْنِ . فَقَالَ لَهُ ذُو الشِّمَالَيْنِ : أَقَصُرَتِ الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللهِ أَمْ نَسِيتَ ؟ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ : « مَا قَصُرَتِ الصَّلَاةُ ، وَمَا نَسِيتُ » فَقَالَ ذُو الشِّمَالَيْنِ : قَدْ كَانَ بَعْضُ ذٰلِكَ يَا رَسُولَ اللهِ . فَأَقْبَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى النَّاسِ ، فَقَالَ : « أَصَدَقَ ذُو الْيَدَيْنِ ؟ » فَقَالُوا : نَعَمْ . يَا رَسُولَ اللهِ . فَأَتَمَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ ، مَا بَقِيَ مِنَ الصَّلَاةِ ، ثُمَّ سَلَّمَ .

60. Süleyman oğlu Ebû Bekir, bana şöyle rivayet edildi dedi:

Resûlullah (s.a.v.) gündüz namazlarından öğle yahut ikindi namazında iki rekâtta selâm verince, Züşşimâleyn:

«— Ya Resûlallah! Namaz mı kısaldı, yoksa unuttun mu?» dedi. Resûlü Ekrem de:

«— **Ne namaz kısaldı, ne de unuttum**» deyince Züşşimaleyn:

«— Mutlaka bunun biri oldu, ya Resulallah» dedi. Bunun üzerine Resûlullah cemaate dönerek:

«— **Zülyedeyn doğru mu söylüyor?**» dedi. Onlar da:

(53) Müslim, Mesâcid, 5/99.

«— Evet, ya Resulallah!» deyince Resûlullah kalan rekâtları tamamlayıp, (sehiv secdesi yaptıktan) sonra selâm verdi.[54]

٦١ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، وَعَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ، مِثْلَ ذٰلِكَ .

قَالَ مَالِكٌ : كُلُّ سَهْوٍ كَانَ نُقْصَانًا مِنَ الصَّلَاةِ فَإِنَّ سُجُودَهُ قَبْلَ السَّلَامِ . وَكُلُّ سَهْوٍ كَانَ زِيَادَةً فِي الصَّلَاةِ ، فَإِنَّ سُجُودَهُ بَعْدَ السَّلَامِ .

61. Ebû Seleme b. Abdurrahman'dan da benzer şekilde rivayet edildi.

İmam Mâlik der ki: *Namazda bir şeyin eksik yapıldığı durumlarda sehiv secdesi selâmdan önce, namazda bir ziyadenin yapıldığı durumlarda selâmdan sonra yapılır.*

(54) İbn Abdilber der ki: Bütün raviler hadisi, Malik'ten mürsel olarak rivayet etmiştir.
Müslim (Mesacid, 5/88), Ebu Said el-Hudri"den mevsul olarak rivayet eder.

16. NAMAZI KAÇ REK'AT KILDIĞI HUSUSUNDA ŞÜPHELENEN KİMSENİN NAMAZINI TAMAMLAMASI

٦٢ - حدثنى يحيى عن مالك ، عن زيد بن أسلم ، عن عطاء بن يسار ؛ أن رسول الله ﷺ قال : « إذا شك أحدكم في صلاته ، فلم يدر كم صلى ، أثلاثا أم أربعا ؟ فليصل ركعة . وليسجد سجدتين وهو جالس ، قبل التسليم . فإن كانت الركعة التى صلى خامسة ، شفعها بهاتين السجدتين . وإن كانت رابعة ، فالسجدتان ترغيم للشيطان » .

62. Yesâr oğlu Atâ, Resûlullah'ın şöyle dediğini rivayet etti:

«— Hanginiz namazda —üç mü, dört mü?— kaç rekât kıldığı hususunda şüphelenirse, bir rekât daha kılsın, oturarak selâm vermeden önce iki secde yapsın. Şayet son kıldığı beşinci rekât olursa, sehiv secdesi onu çift (yani altı rekât) yapar. Yok eğer dört rekât olmuş ise, sehiv secdesi (namazda vesvese vermek isteyen) şeytanı çatlatır.»

٦٣ - وحدثنى عن مالك ، عن عمر بن محمد بن زيد ، عن سالم بن عبد الله ؛ أن عبد الله بن عمر كان يقول : إذا شك أحدكم فى صلاته فليتوخ الذى يظن أنه نسى من صلاته فليصله . ثم ليسجد سجدتى السهو ، وهو جالس .

63. Hz. Ömer'in oğlu Abdullah derdi ki: Hanginiz namazda kaç rekât kıldığı hususunda şüphelenirse, düşünsün, kanaatinin kuvvetli olduğu şekle göre namazını kılsın. Sonra da oturuyorken iki sehiv secdesi yapsın.

٦٤ - وحدثنى عن مالك ، عن عفيف بن عمرو السهمى ، عن عطاء بن يسار ، أنه قال : سألت عبد الله بن عمرو بن العاص ، وكعب الأحبار : عن الذى يشك فى صلاته فلا يدرى كم صلى ، أثلاثا أم أربعا ؟ فكلاهما قال : ليصلى ركعة أخرى . ثم ليسجد سجدتين ، وهو جالس .

وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ : أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ ، كَانَ إِذَا سُئِلَ عَنِ النِّسْيَانِ فِى الصَّلاةِ ، قَالَ : لِيَتَوَخَّ أَحَدُكُمُ الَّذِى يَظُنُّ أَنَّهُ نَسِىَ مِنْ صَلاتِهِ ، فَلْيُصَلِّهِ .

64. Yesâr oğlu Atâ der ki: Amr b. As'ın oğlu Abdullah'a ve Kâbü'l-Ahbâr'a namazı üç rekât mı, dört rekât mı kıldığı hususunda şüphelenen kimsenin ne yapması gerektiğini sordum, ikisi de:

«— Bir rekât daha kılsın, sonra da oturuyorken iki secde daha yapsın,» dediler.

Nâfi' der ki: Abdullah b. Ömer (r.a.)'e: «Namazda unutan kimse ne yapmalı? diye sorulduğunda:

«— Zihnen araştırsın, kanaatinin kuvvetli olduğu şekle göre namazını kılsın!» diye cevap verdi.

17. NAMAZINI TAMAMLADIKTAN SONRA —SELAM VERMEDEN YAHUT İKİNCİ REKATTA OTURMADAN— KALKMAK

٦٥ - حدثنى يحيى عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن الأعرج ، عن عبد الله بن بحينة ؛
أنه قال : صلى لنا رسول الله ﷺ ، ركعتين ، ثم قام فلم يجلس . فقام الناس معه . فلما
قضى صلاته ، ونظرنا تسليمه ، كبر . ثم سجد سجدتين ، وهو جالس قبل التسليم . ثم سلم .

65. Büceyne oğlu Abdullah şunları anlattı: Resûlullah (s.a.v.) bize namaz kıldırırken iki rekât kılınca, tahiyyata oturmadan kalktı, cemaat de kalktı. Namazını bitirince selâm vermeden oturduğu yerde tekbir alarak sehiv secdesi yaptıktan sonra selâm verdi.[55]

٦٦ - وحدثنى عن مالك ، عن يحيى بن سعيد ، عن عبد الرحمن بن هرمز ، عن
عبد الله بن بحينة ؛ أنه قال : صلى لنا رسول الله ﷺ ، الظهر . فقام فى اثنتين ولم يجلس
فيهما . فلما قضى صلاته سجد سجدتين . ثم سلم بعد ذلك .

قال مالك ، فيمن سها فى صلاته ، فقام بعد إتمامه الأربع ، فقرأ ثم ركع ، فلما رفع
رأسه من ركوعه ، ذكر أنه قد كان أتم : إنه يرجع ، فيجلس ولا يسجد . ولو سجد إحدى
السجدتين ، لم أر أن يسجد الأخرى . ثم إذا قضى صلاته ، فليسجد سجدتين وهو جالس ،
بعد التسليم .

66. Büceyne oğlu Abdullah (r.a.) der ki: «Resûlullah (s.a.v.) bize öğle namazını kıldırıyordu. İki rekât kılınca oturmadan kalktı. Namazı bitirince sehiv secdesi yaptıktan sonra selâm verdi.

İmam Mâlik, namazda sehven dört rekâtı bitirdikten sonra kalkan, kıraatten sonra rükû yapıp doğrulduktan sonra namazı bitirdiğini hatırlayan kimse hakkında dedi ki: «*Secde yapmadan oturur, hatta bir secde yaptıktan sonra hatırlasa bile, ikinci secdeyi yapmaz, teşehhüdü okuyup namazı bitince oturduğu yerde selâm verdikten sonra sehiv secdesi yapar.*»[56]

(55) Buharî, Sehv, 22/10; Müslim, Mesâcid, 5/85.
(56) Buharî, Sehv, 22/1; Müslim, Mesâcid, 5/87.

18. NAMAZDA MEŞGUL EDİCİ BİR ŞEYE BAKMAK

٦٧ - حدّثني يحيى عن مالك ، عن علقمة بن أبي علقمة ، عن أمّه ؛ أن عائشة زوج النبي ﷺ قالت : أهدى أبو جهم بن حذيفة لرسول الله ﷺ ، خميصة شامية ، لها علم . فشهد فيها الصلاة . فلمّا انصرف ، قال : « ردّي هذه الخميصة إلى أبي جهم . فإنّي نظرت إلى علمها في الصّلاة . فكاد يفتنني » .

67. Âişe (r.a.) anlatıyor: Huzeyfe oğlu Ebû Cehm (r.a.), Resûlullah (s.a.v.)'a işlemeli zarif bir elbise hediye etti. O elbise ile namaz kıldı, namazı bitirince:

«— Bu elbiseyi Ebû Cehm'e geri ver, namazda gözüm nakışlarına takıldı. Neredeyse namazda huzurumu kaçıracaktı.» buyurdu.[57]

٦٨ - وحدّثني مالك عن هشام بن عروة ، عن أبيه ؛ أن رسول الله ﷺ لبس خميصة لها علم ، ثم أعطاها أبا جهم . وأخذ من أبي جهم أنبجانيّة له . فقال : يا رسول الله . ولم ؟ فقال : « إنّي نظرت إلى علمها في الصّلاة » .

68. Urve babası Hişam'dan naklediyor: Resûlullah (s.a.v.) işlemeli zarif bir elbise giyindi. Daha sonra onu Ebû Cehm'e verdi, ondan nakışsız, kalın kumaştan yapılmış elbise aldı. Ebû Cehm:

«— Niçin değiştirdin, Ya Resûlallah!» deyince:

«— Namazda gözüm nakışlarına takıldı buyurdu.[58]

٦٩ - وحدّثني مالك عن عبد الله بن أبي بكر ؛ أن أبا طلحة الأنصاري ، كان يصلّي في حائطه . فطار دبسيّ ، فطفق يتردّد يلتمس مخرجا . فأعجبه ذلك . فجعل يتبعه بصره ساعة ثم رجع إلى صلاته فإذا هو لا يدري كم صلّى ؟ فقال : لقد أصابتني في مالي هذا

(57) Buharî, Salât, 8/14; Müslim, Mesâcid, 5/62.
(58) İbn Abdilber der ki: Bütün raviler Malik'ten mürsel olarak rivayet etmiştir.

فِتْنَةٌ . فَجَاءَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ ، فَذَكَرَ لَهُ الَّذِى أَصَابَهُ فِى حَائِطِهِ مِنَ الْفِتْنَةِ . وَقَالَ : يَا رَسُولَ اللهِ . هُوَ صَدَقَةٌ لِلّٰهِ . فَضَعْهُ حَيْثُ شِئْتَ .

69. Ebû Bekir oğlu Abdullah anlatır: Ebû Talha el-Ensâri bahçesinde namaz kıldığı bir sırada karşısında bir güvercin uçtu. Hayvan, şaşırmış gibi kaçacak bir yer arıyordu. Bu hal Ebû Talha'nın hoşuna giderek bir süre gözüyle kuşu takip etti. Daha sonra kendine geldi ama, kaç rekât kıldığını bilemedi. Bunun üzerine Ebû Talha: «Bu bahçemde huzurum bozuldu,» diyerek, Resûlullah'ın yanına geldi ve:

«— Ya Resûlallah! Bahçem Allah için sadaka (vakıf) olsun, onu istediğin gibi kullan» dedi.[59]

٧٠ - وحدثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِى بَكْرٍ ؛ أَنَّ رَجُلاً مِنَ الأَنْصَارِ كَانَ يُصَلِّى فِى حَائِطٍ لَهُ بِالْقُفِّ . وَادٍ مِنْ أَوْدِيَةِ الْمَدِينَةِ . فِى زَمَانِ الثَّمَرِ . وَالنَّخْلُ قَدْ ذُلِّلَتْ ، فَهِىَ مُطَوَّقَةٌ بِثَمَرِهَا . فَنَظَرَ إِلَيْهَا ، فَأَعْجَبَهُ مَا رَأَى مِنْ ثَمَرِهَا . ثُمَّ رَجَعَ إِلَى صَلاَتِهِ فَإِذَا هُوَ لاَ يَدْرِى كَمْ صَلَّى ؟ فَقَالَ : لَقَدْ أَصَابَتْنِى فِى مَالِى هٰذَا فِتْنَةٌ . فَجَاءَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ ، وَهُوَ يَوْمَئِذٍ خَلِيفَةٌ . فَذَكَرَ لَهُ ذٰلِكَ . وَقَالَ : هُوَ صَدَقَةٌ ، فَاجْعَلْهُ فِى سُبُلِ الْخَيْرِ . فَبَاعَهُ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ بِخَمْسِينَ أَلْفًا . فَسُمِّىَ ذٰلِكَ الْمَالُ ، الْخَمْسِينَ .

70. Ebû Bekir oğlu Abdullah (r.a.) rivayet ederek der ki: Ensardan bir adam (Ebû Talha) Medine vadilerinden «Kuff» vadisindeki bahçesinde namaz kılıyordu. Meyvelerin olgunlaştığı bir zamandı. Ağaçlar başlarını dolduran hurma salkımlarını taşıyamıyordu. Bir ara Ebû Talha'nın gözleri ağaçlara takıldı ve meyveleri hoşuna gitti, daldı gitti. Daha sonra kendine geldi, bu sırada kaç rekât kıldığının farkında olamadı. Bunun üzerine Ebû Talha: «Bu malım huzurumu bozuyor. Beni namazda oyaladı,» dedi ve o sırada halife olan Hz. Osman (r.a.)'ın huzuruna gitti, ona durumu anlattı ve bu bahçem sadaka (vakıf) olsun. Onu hayır yerlere sarfet dedi. Hz. Osman da onu elli bin dirheme sattı. Parasını hayır yerlere harcadı. Ondan sonra o bahçeye «elli binlik» denildi.

(59) İbn Abdilber der ki: Bundan başka bir yolla bu hadisin rivayet edildiğini bilmiyorum, munkatı bir hadistir.

٤ - كتاب السهو

4

SEHİV SECDESİ KİTABI

1. NAMAZDA YANILINCA YAPILACAK İŞLEM

١ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ يُصَلِّي ، جَاءَهُ الشَّيْطَانُ ، فَلَبَسَ عَلَيْهِ . حَتَّى لا يَدْرِي كَمْ صَلَّى ؟ فَإِذَا وَجَدَ ذٰلِكَ أَحَدُكُمْ ، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ ، وَهُوَ جَالِسٌ » .

1. Ebû Hüreyre'den Resûlullah'ın şöyle buyurduğu rivayet edildi: **«Sizden biri namaza durunca şeytan yanına gelir, onu şaşırtır. Kaç rekât kıldığını bilemez. Hanginiz böyle olursa, oturduğu yerde sehiv secdesi etsin.»**[1]

٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، أَنَّهُ بَلَغَهُ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِنِّي لأَنْسَى أَوْ أُنَسَّى لأَسُنَّ » .

2. İmam Mâlik'e Resûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğu rivayet olundu: **«Dinde bir hüküm koymam için bazen unuturum, yahut unutturulurum.»** [2]

٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، أَنَّهُ بَلَغَهُ ؛ أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ ، فَقَالَ : إِنِّي أَهِمُ فِي صَلاَتِي . فَيَكْثُرُ ذٰلِكَ عَلَيَّ . فَقَالَ الْقَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ : امْضِ فِي صَلاَتِكَ . فَإِنَّهُ لَنْ يَذْهَبَ عَنْكَ ، حَتَّى تَنْصَرِفَ وَأَنْتَ تَقُولُ : مَا أَتْمَمْتُ صَلاَتِي .

3. İmam Mâlik şöyle rivayet eder: Bir adam Muhammed oğlu Kasım'a:

(1) Buharî, Sehv, 22/7; Müslim, Mesâcid, 5/82, Ayrıca bkz. Şeybanî, 136.

(2) İbni Abdilber der ki: Bu hadisin ne müsned ne de maktu' olarak Resûlü Ekrem'den rivayet olunduğunu bilmiyorum. Yalnız bu yolla rivayet edilmiştir. Bu, Muvatta'nın dışındaki kitaplarda müsned ve mürsel olarak bulunmayan, sadece Muvatta'da bulunan bir hadistir. Mânâsı, usûle göre doğrudur.

«— Namazda yanılıyorum. Bu da bende çok oluyor» deyince Kasım:

«— Evhama kapılma. Namazda kararlı ol. Vesveseyi bırak. Yoksa namazı bitirinceye kadar şüphelenirsin, namazın eksik kaldı sanırsın,» dedi.

٥ - كتــاب الجمعــة

5

CUMA NAMAZI KİTABI

1. CUMA GÜNÜ GUSLETMEK

١ - حدثني يحيى عن مالك، عن سمي مولى أبي بكر بن عبد الرحمن، عن أبي صالح السمان، عن أبي هريرة؛ أن رسول الله ﷺ قال: «من اغتسل يوم الجمعة غسل الجنابة، ثم راح في الساعة الأولى، فكأنما قرب بدنة. ومن راح في الساعة الثانية، فكأنما قرب بقرة. ومن راح في الساعة الثالثة، فكأنما قرب كبشا أقرن. ومن راح في الساعة الرابعة فكأنما قرب دجاجة. ومن راح في الساعة الخامسة، فكأنما قرب بيضة. فإذا خرج الإمام، حضرت الملائكة، يستمعون الذكر».

1. Ebû Hüreyre (r.a.) Resûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etti:

«— Kim cuma günü cünüplükten gusul eder gibi gusul eder, ilk saatte de (erken) namaza giderse, bir deve kurban etmiş gibi olur. İkinci saatte (biraz geç) giderse, bir inek kurban etmiş gibi olur. Üçüncü saatte giden, bir boynuzlu koç kurban etmiş gibi olur. Dördüncü saatte giden, bir tavuk sadaka etmiş gibi olur. Beşinci saatte giden, bir yumurta sadaka etmiş gibi olur. İmam minbere çıkınca, melekler gelip hutbeyi dinlerler» [1]

٢ - وحدثني عن مالك، عن سعيد بن أبي سعيد المقبري، عن أبي هريرة؛ أنه كان يقول: غسل يوم الجمعة واجب على كل محتلم، كغسل الجنابة.

2. Ebû Hüreyre (r.a.) der ki: Bulûğ çağına giren herkese cuma günü cünüblükten kurtulmak için yaptığı gusül gibi gusül yapmak gerekir.[1/a]

(1) Buharî, Cum'a, 11/4; Müslim, Cum'a, 7/10.

(1/a) Burada vacip (gerekir) tabiri, cuma günü guslün önemini beyan içindir. Üzerinde ittifak edilen görüş, guslün sünnet oluşudur.

٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ؛ أَنَّهُ قَالَ : دَخَلَ رَجُلٌ ، مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ ، الْمَسْجِدَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، وَعُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَخْطُبُ . فَقَالَ عُمَرُ : أَيَّةُ سَاعَةٍ هٰذِهِ ؟ فَقَالَ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، انْقَلَبْتُ مِنَ السُّوقِ ، فَسَمِعْتُ النِّدَاءَ ، فَمَا زِدْتُ عَلَى أَنْ تَوَضَّأْتُ . فَقَالَ عُمَرُ : وَالْوُضُوءَ أَيْضًا ؟ وَقَدْ عَلِمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَأْمُرُ بِالْغُسْلِ .

3. Abdullah oğlu Salim anlatır: Cuma günü Hz. Ömer (r.a.) hutbe okurken ashabdan bir adam mescide girdi. Bunu gören Ömer (r.a.):

«— Bu hangi saattir?» dedi. Adam:

«— Ey mü'minlerin emiri, pazardan döndüm, ezanı duyunca hemen abdest alıp geldim,» deyince, Ömer (r.a.):

«— Demek abdest alıp geldin. Halbuki Resûlullah'ın cuma için gusul etmeyi buyurduğunu biliyordun,» dedi.[2]

٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ » .

4. Ebû Said el-Hudri (r.a.) der ki: Resûlullah (s.a.v.): «Cuma günü gusul etmek, bülûğa eren her müslümana vaciptir» buyurdu.[3]

٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الْجُمُعَةُ ، فَلْيَغْتَسِلْ » .

قَالَ مَالِكٌ : مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، أَوَّلَ نَهَارِهِ ، وَهُوَ يُرِيدُ بِذٰلِكَ غُسْلَ الْجُمُعَةِ ، فَإِنَّ ذٰلِكَ الْغُسْلَ لَا يَجْزِي عَنْهُ ، حَتَّى يَغْتَسِلَ لِرَوَاحِهِ . وَذٰلِكَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ ، فِي حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ ، « إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ » .

قَالَ مَالِكٌ : وَمَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، مُعَجِّلًا أَوْ مُؤَخِّرًا . وَهُوَ يَنْوِي بِذٰلِكَ غُسْلَ الْجُمُعَةِ . فَأَصَابَهُ مَا يَنْقُضُ وُضُوءَهُ . فَلَيْسَ عَلَيْهِ إِلَّا الْوُضُوءُ . وَغُسْلُهُ ذٰلِكَ مُجْزِئٌ عَنْهُ .

(2) Buharî, Cum'a, 11/2; Müslim, Cum'a, 7/3. Ayrıca bkz. Şeybanî, 62.
(3) Buharî, Ezan, 10/161; Müslim, Cum'a, 7/5.

5. Hz. Ömer'in oğlu Abdullah (r.a.), Resûlü Ekrem'in şöyle buyurduğunu rivayet etti: **«Biriniz cuma namazına gelirken gusl etsin.»**[4]

İmam Malik der ki: *Bir kimse cuma sabahı, cuma guslüne niyet ederek gusül yaparsa, kâfi gelmez. Cumaya giderken tekrar gusül yapmalıdır. Çünkü Resûlü Ekrem, Abdullah'ın rivayet ettiği hadisinde:* **«Cumaya gelirken gusül yapsın,»** *buyurmuştur.*[5]

İmam Malik (başka bir görüşünde ise) der ki: *Bir kimse cuma günü, erken veya geç olarak gusül ettikten sonra abdesti bozulsa, sadece abdest alması yeterlidir. O guslü yenilemesine gerek yoktur.*[6]

(4) Buharî, Cum'a, 11/2; Müslim, Cum'a, 7/1.
(5) Şeybanî, 57.
(6) Şeybanî, 57.

2. CUMA GÜNÜ İMAM HUTBE OKURKEN SUSUP HUTBEYİ DİNLEMEK

٦ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبي الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ أَنْصِتْ ، وَالإِمَامُ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، فَقَدْ لَغَوْتَ » .

6. Ebû Hüreyre (r.a.) der ki: Resûlullah (s.a.v.): **«Cuma günü imam hutbe okurken, yanında (konuşan) arkadaşına; «sus!» desen bile, lagv yapmış (boş konuşmuş) olursun, buyurdu.»** [7]

٧ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ أَبي مَالِكٍ الْقُرَظِيِّ : أَنَّهُ أَخْبَرَهُ : أَنَّهُمْ كَانُوا فِي زَمَانِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، يُصَلُّونَ ، يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، حَتَّى يَخْرُجَ عُمَرُ . فَإِذَا خَرَجَ عُمَرُ ، وَجَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ ، وَأَذَّنَ الْمُؤَذِّنُونَ (قَالَ ثَعْلَبَةُ) جَلَسْنَا نَتَحَدَّثُ . فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُونَ ، وَقَامَ عُمَرُ يَخْطُبُ ، أَنْصَتْنَا ، فَلَمْ يَتَكَلَّمْ مِنَّا أَحَدٌ .

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ : فَخُرُوجُ الإِمَامِ يَقْطَعُ الصَّلاَةَ . وَكَلاَمُهُ يَقْطَعُ الْكَلاَمَ .

7. Sa'lebe b. Ebî Malik el-Kurazî anlatıyor: Hz. Ömer (r.a.)'in halifeliği zamanında Cuma günü Ömer hutbeye çıkıncaya kadar (sünnet) namazı kılıyorduk. Ömer minbere oturup, müezzinler ezana başlayınca oturup konuşuyorduk. Müezzinler susup Ömer hutbe okumaya kalkınca susuyorduk, bizden hiç kimse konuşmuyordu.

İbn Şihab der ki: İmam hutbeye çıkınca namaz kılınmaz, hutbeye başlayınca susulup hutbe dinlenir.[8]

٨ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَبي عَامِرٍ : أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ كَانَ يَقُولُ ، فِي خُطْبَتِهِ ، قَلَّ مَا يَدَعُ ذٰلِكَ إِذَا خَطَبَ : إِذَا قَامَ الإِمَامُ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَاسْتَمِعُوا وَأَنْصِتُوا . فَإِنَّ لِلْمُنْصِتِ ، الَّذِي لاَ يَسْمَعُ ، مِنَ الْحَظِّ ، مِثْلَ مَا لِلْمُنْصِتِ السَّامِعِ . فَإِذَا قَامَتِ الصَّلاَةُ فَاعْدِلُوا الصُّفُوفَ ، وَحَاذُوا بِالْمَنَاكِبِ . فَإِنَّ اعْتِدَالَ الصُّفُوفِ مِنْ تَمَامِ الصَّلاَةِ .

(7) Buharî, Cum'a, 11/36; Müslim, Cum'a, 7/12. Ayrıca bkz. Şeybanî, 230.
(8) Şeybanî, 227.

ثُمَّ لا يُكَبِّرُ ، حَتَّى يَأْتِيَهُ رِجَالٌ قَدْ وَكَّلَهُمْ بِتَسْوِيَةِ الصُّفُوفِ ، فَيُخْبِرُونَهُ أَنْ قَدِ اسْتَوَتْ ، فَيُكَبِّرُ .

8. Mâlik b. Ebî Âmir rivayet eder: Osman b. Affan birçok defa hutbesinde şöyle derdi: «Cuma günü imam hutbeye başlayınca susun, hutbeyi dinleyin. Susan kimse dinlemese de, dinleyen kadar sevap kazanır. Namaza kaamet edilince safları düzeltin, omuzlarınız bir hizaya gelsin. Zira safların düzgün tutulması namazın tamamındandır.»

Hz. Osman, safları düzeltmek için vazifelendirdiği şahıslar gelip safların düzeltildiğini bildirmeden tekbir almazdı.[9]

٩ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ رَأَى رَجُلَيْنِ يَتَحَدَّثَانِ وَالإِمَامُ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ . فَحَصَبَهُمَا ، أَنِ اصْمُتَا .

9. Nâfi der ki: Cuma günü imam hutbe okurken iki adam konuşuyordu. Abdullah b. Ömer bunları görünce çakıl taşı atmak suretiyle susmaları için onlara ihtarda bulundu.

١٠ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ رَجُلا عَطَسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالإِمَامُ يَخْطُبُ ، فَشَمَّتَهُ إِنْسَانٌ إِلَى جَنْبِهِ . فَسَأَلَ عَنْ ذٰلِكَ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ . فَنَهَاهُ عَنْ ذٰلِكَ . وَقَالَ : لا تَعُدْ .

وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ سَأَلَ ابْنَ شِهَابٍ عَنِ الْكَلامِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، إِذَا نَزَلَ الإِمَامُ عَنِ الْمِنْبَرِ ، قَبْلَ أَنْ يُكَبِّرَ . فَقَالَ ابْنُ شِهَابٍ : لا بَأْسَ بِذٰلِكَ .

10. İmam Malik'e ulaşmıştır ki: Cuma günü imam hutbe okurken bir adam aksırır. Yanında oturan «Yerhamukellah» der ve bunun hükmünü Sâid b. el-Müseyyeb'e sorar. Sâid, hutbe okunurken caiz olmadığını söyler ve:

«— Bir daha yapma.» der.

İmam Malik, İbn Şihab'a, «Cuma günü minberden indikten sonra, namaza başlamadan önce konuşmak caiz midir?» diye sordu; İbn Şihab da; «zararı yok» dedi.

(9) Şeybanî, 229.

3. CUMA NAMAZININ BİR REK'ATINA YETİŞMEK

١١ - حدثنى يحيى عن مالك ، عن ابن شهاب : أنه كان يقول : من أدرك من صلاة الجمعة ركعة ، فليصل إليها أخرى . قال ابن شهاب . وهى السنة .

قال مالك : وعلى ذلك أدركت أهل العلم ببلدنا . وذلك أن رسول الله ﷺ ، قال : « من أدرك من الصلاة ركعة ، فقد أدرك الصلاة » .

قال مالك ، فى الذى يصيبه زحام يوم الجمعة ، فيركع ولا يقدر على أن يسجد ، حتى يقوم الإمام ، أو يفرغ الإمام من صلاته : أنه ، إن قدر على أن يسجد ، إن كان قد ركع ، فليسجد إذا قام الناس . وإن لم يقدر على أن يسجد ، حتى يفرغ الإمام من صلاته ، فإنه أحب إلى أن يبتدى صلاته ظهرا أربعا .

11. İbn Şihab der ki: «Cuma namazının bir rekâtına yetişen kimse bir rekât de kendi kılar. Böyle yapmak sünnettir.» (Yani Resûlü Ekrem böyle emretmiştir.)

İmam Malik der ki: *«Memleketimizde (Medine'de) ulemadan böyle gördüm. Resûlullah (s.a.v.) de: «Namazın bir rek'atına yetişen kimse, namaza yetişmiş olur.»[10] buyurdu.»*

İmam Malik der ki: *Cuma günü sıkışık yerde duran kimse rükû eder de, İmam secdeden kalkıncaya kadar secde yapamazsa cemaat kalktıktan sonra secde yapar. İmam namazı bitirinceye kadar secde yapamazsa, namaza yeniden başlar ve öğle namazının farzı olarak dört rekât kılar.*

(10) Buharî, Mevakit, 9/29; Müslim, Mesâcid, 5/161.
«Namazın bir rekâtına yetişen namaza yetişmiş olur.» hadisini Resûlü Ekrem'den Ebû Hüreyre rivayet etmiştir.

4. CUMA NAMAZINDA BURNU KANAYAN KİMSENİN YAPACAĞI İŞLEM

١٢ - قَالَ مَالِكٌ : مَنْ رَعَفَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، وَالإِمَامُ يَخْطُبُ ، فَخَرَجَ فَلَمْ يَرْجِعْ ، حَتَّى فَرَغَ الإِمَامُ مِنْ صَلاَتِهِ ، فَإِنَّهُ يُصَلِّى أَرْبَعًا .

قَالَ مَالِكٌ ، فِى الَّذِى يَرْكَعُ رَكْعَةً مَعَ الإِمَامِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، ثُمَّ يَرْعَفُ فَيَخْرُجُ ، فَيَأْتِى وَقَدْ صَلَّى الإِمَامُ الرَّكْعَتَيْنِ كِلْتَيْهِمَا : أَنَّهُ يَبْنِى بِرَكْعَةٍ أُخْرَى مَا لَمْ يَتَكَلَّمْ .

قَالَ مَالِكٌ : لَيْسَ عَلَى مَنْ رَعَفَ ، أَوْ أَصَابَهُ أَمْرٌ لاَ بُدَّ لَهُ مِنَ الْخُرُوجِ ، أَنْ يَسْتَأْذِنَ الإِمَامَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، إِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ .

12. İmam Mâlik der ki: Cuma günü imam hutbe okurken burnu kanayan kimse camiden çıkıp da, imam cumayı kıldırdıktan sonra dönerse, (öğle namazı olarak) dört rekâtını kılar.

İmam Mâlik demiştir ki: ***Cuma günü imamla beraber bir rek'at kılan, sonra burnu kanayıp mescidden çıkan kimse geri geldiğinde imamın her iki rek'atı da kılmış olduğunu görürse, bu arada da konuşmamışsa sadece ikinci rekatı kılar.***

İmam Malik der ki: ***Cuma günü burnu kanayan yahut herhangi bir sebepten dolayı camiden çıkması gereken kimsenin dışarı çıkmak istediği takdirde imamdan izin alması gerekmez.***

5. CUMA GÜNÜ (NAMAZA) KOŞMA HAKKINDA

١٣ - حدثني يحيى عن مالك، أنه سأل ابن شهاب عن قول الله عز وجل ﴿ يا أيها الذين آمنوا إذا نودي للصلاة من يوم الجمعة فاسعوا إلى ذكر الله ﴾ فقال ابن شهاب : كان عمر بن الخطاب يقرؤها - إذا نودي للصلاة من يوم الجمعة فامضوا إلى ذكر الله - .

قال مالك : وإنما السعي في كتاب الله العمل والفعل . يقول الله تبارك وتعالى ﴿ وإذا تولى سعى في الأرض ﴾ ، وقال تعالى ﴿ وأما من جاءك يسعى وهو يخشى ﴾ . وقال ﴿ ثم أدبر يسعى ﴾ وقال ﴿ إن سعيكم لشتى ﴾ .

قال مالك : فليس السعي الذي ذكر الله في كتابه بالسعي على الأقدام ، ولا الاشتداد ، وإنما عنى العمل والفعل .

13. İmam Malik İbni Şihab'a: ***«Ey mü'minler! Cuma günü namaza çağrıldığında Allah'ı zikre (Cuma namazına) koşun»*** [11] ayetini sordu.

İbni Şihab da: Ömer b. el-Hattab (r.a.) âyeti: Cuma günü namaza çağrıldığında Allah'ın zikrine (namaza) gidin, şeklinde okurdu diye cevap verdi.

İmam Malik der ki: *Kur'anı Kerim'de geçen sa'y kelimesi, amel ve fiil manasınadır.* Şu âyetlerde olduğu gibi:

«Dönünce yeryüzünde fesat çıkarmak için koşar (çalışır)...» [12]

«Fakat Rabbinin azabından korkarak koşup gelen...» [13]

«Sonra koşarak döndü.» [14]

«Şüphesiz sa'yiniz (=amelleriniz ve çalışmalarınız) çeşitlidir.» [15]

İmam Mâlik şöyle demiştir: *Allah Teâlâ'nın, kitabında zikrettiği sa'y kelimesi, kişinin ne ayaklarıyla koşması, ne de süratlice yürümesidir. Bu kelimeden murad, sadece amel ve fiil'dir.*

(11) Cumâ sûresi: 9.
(12) Bakara sûresi: 205.
(13) Abese sûresi: 8-9.
(14) Nâziat sûresi: 22.
(15) Leyl sûresi: 4.

6. İMAM'IN (DEVLET BAŞKANI VEYA KUMANDAN) SEFERDE CUMA GÜNÜ BİR KÖYE VEYA KASABAYA UĞRAMASI

١٤ - قَالَ مَالِكٌ : إِذَا نَزَلَ الإِمَامُ بِقَرْيَةٍ تَجِبُ فِيهَا الْجُمُعَةُ ، وَالإِمَامُ مُسَافِرٌ . فَخَطَبَ وَجَمَّعَ بِهِمْ ، فَإِنَّ أَهْلَ تِلْكَ الْقَرْيَةِ وَغَيْرَهُمْ يُجَمِّعُونَ مَعَهُ .

قَالَ مَالِكٌ : وَإِنْ جَمَّعَ الإِمَامُ وَهُوَ مُسَافِرٌ ، بِقَرْيَةٍ لا تَجِبُ فِيهَا الْجُمُعَةُ ، فَلاَ جُمُعَةَ لَهُ ، وَلا لأَهْلِ تِلْكَ الْقَرْيَةِ . وَلاَ لِمَنْ جَمَّعَ مِنْ غَيْرِهِمْ . وَلْيُتِمَّ أَهْلُ تِلْكَ الْقَرْيَةِ وَغَيْرُهُمْ ، مِمَّنْ لَيْسَ بِمُسَافِرٍ ، الصَّلاَةَ .

قَالَ مَالِكٌ : وَلا جُمُعَةَ عَلَى مُسَافِرٍ .

14. İmam Malik der ki: ***Seferde olan İmam,*[16] *Cuma namazı kılınması gereken köyde veya kasabada konaklar, hutbeyi okur ve onlara Cuma namazını kıldırırsa, o belde halkı ve diğerleri onunla beraber cumayı kılmış olurlar.***

Malik der ki: ***Seferde olan imam, Cuma namazı vacip olmayan beldeye uğrar, belde halkına cuma namazını kıldırırsa, imamın da, belde halkının da ve onlarla beraber kılanların da cuma namazları sahih olmaz. Belde halkı ve diğerleri seferî olmayan imamın arkasında namazlarını kılsınlar.***

Malik der ki: ***Seferde olanlara Cuma namazı farz değildir.***

(16) Burada imamdan maksat, devlet başkanıdır.

7. CUMA GÜNÜNÜN EŞREF SAATİ

١٥ - حدّثني يحيى عنْ مالكٍ ، عنْ أبي الزّنادِ ، عنِ الأعْرجِ ، عنْ أبي هُريْرة ؛ أنّ رسُول الله ﷺ ، ذكر يوْم الْجُمُعةِ ، فقال : « فِيهِ ساعةٌ لا يُوافِقُها عبْدٌ مُسْلِمٌ ، وهُو قائِمٌ يُصلّي ، يسْألُ الله شيْئًا ، إلاّ أعْطاهُ إيّاهُ » وأشار رسُولُ الله ﷺ بِيدِهِ ، يُقلِّلُها .

15. Ebû Hüreyre (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.) Cuma gününün faziletini anlatarak buyurdular ki: **«Cuma günü öyle bir an var ki müslüman bir kimse o vakitte namaz kılar, Allah'tan bir şey isterse Allah mutlaka istediği şeyi ona verir.»** Resûlü Ekrem eliyle o vaktin kısa bir süre olduğuna işaret etti.[17]

١٦ - وحدّثني عنْ مالكٍ ، عنْ يزِيد بْنِ عبْدِ الله بْنِ الْهادِ ، عنْ مُحمّدِ بْنِ إبْراهِيم بْنِ الْحارِثِ التّيْمِيّ ، عنْ أبي سلمة بْنِ عبْدِ الرّحْمنِ بْنِ عوْفٍ ، عنْ أبي هُريْرة ؛ أنّهُ قال : خرجْتُ إلى الطُّورِ ، فلقِيتُ كعْب الأحْبارِ . فجلسْتُ معهُ . فحدّثني عنِ التّوْراةِ ، وحدّثْتُهُ عنْ رسُولِ الله ﷺ . فكان فِيما حدّثْتُهُ ، أنْ قُلْتُ : قال رسُولُ الله ﷺ : « خيْرُ يوْمٍ طلعتْ عليْهِ الشّمْسُ ، يوْمُ الْجُمُعةِ . فِيهِ خُلِق آدمُ . وفِيهِ أُهْبِط مِن الْجنّةِ . وفِيهِ تِيب عليْهِ . وفِيهِ مات . وفِيهِ تقُومُ السّاعةُ . وما مِنْ دابّةٍ إلاّ وهِي مُصِيخةٌ يوْم الْجُمُعةِ ، مِنْ حِينِ تُصْبِحُ حتّى تطْلُع الشّمْسُ ، شفقًا مِن السّاعةِ . إلاّ الْجِنّ والإنْس . وفِيهِ ساعةٌ لا يُصادِفُها عبْدٌ مُسْلِمٌ وهُو يُصلّي ، يسْألُ الله شيْئًا إلا أعْطاهُ إيّاهُ » قال كعْبٌ : ذلِك في كُلِّ سنةٍ يوْمٌ . فقُلْتُ : بلْ في كُلِّ جُمُعةٍ . فقرأ كعْبٌ التّوْراة ، فقال : صدق رسُولُ الله ﷺ . قال أبُو هُريْرة : فلقِيتُ بصْرة ابْن أبي بصْرة الْغِفارِيّ ، فقال : مِنْ أيْن أقْبلْت ؟ فقُلْتُ : مِن الطُّورِ . فقال : لوْ أدْركْتُك قبْل أنْ تخْرُج إليْهِ ، ما خرجْت . سمِعْتُ رسُول الله يقُولُ : « لا تُعْملُ الْمطِيُّ إلاّ إلى ثلاثةِ مساجِد : إلى الْمسْجِدِ الْحرامِ ، وإلى مسْجِدِي هذا ، وإلى مسْجِدِ إيلِياء ، أوْ بيْتِ الْمقْدِسِ »

(17) Buharî, Cum'a, 11/37; Müslim, Cum'a, 7/13.

يَشُكُّ . قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ : ثُمَّ لَقِيتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ سَلاَمٍ ، فَحَدَّثْتُهُ بِمَجْلِسِي مَعَ كَعْبِ الأَحْبَارِ ، وَمَا حَدَّثْتُهُ بِهِ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ . فَقُلْتُ : قَالَ كَعْبٌ ذٰلِكَ فِي كُلِّ سَنَةٍ يَوْمٌ . قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلاَمٍ : كَذَبَ كَعْبٌ . فَقُلْتُ : ثُمَّ قَرَأَ كَعْبٌ التَّوْرَاةَ ، فَقَالَ بَلْ هِيَ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ . فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلاَمٍ : صَدَقَ كَعْبٌ . ثُمَّ قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلاَمٍ : قَدْ عَلِمْتُ أَيَّةَ سَاعَةٍ هِيَ . قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ : فَقُلْتُ لَهُ كَعْبٌ . ثُمَّ قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلاَمٍ : قَدْ عَلِمْتُ أَيَّةَ سَاعَةٍ هِيَ . قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ : فَقُلْتُ لَهُ أَخْبِرْنِي بِهَا وَلا تَضَنَّ عَلَيَّ . فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلاَمٍ : هِيَ آخِرُ سَاعَةٍ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ : فَقُلْتُ : وَكَيْفَ تَكُونُ آخِرَ سَاعَةٍ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ ؟ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « لا يُصَادِفُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ يُصَلِّي » وَتِلْكَ السَّاعَةُ سَاعَةٌ لاَ يُصَلَّى فِيهَا ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلاَمٍ : أَلَمْ يَقُلْ رَسُولُ اللهِ ﷺ : « مَنْ جَلَسَ مَجْلِسًا يَنْتَظِرُ الصَّلاَةَ فَهُوَ فِي صَلاَةٍ حَتَّى يُصَلِّيَ ؟ » قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ : فَقُلْتُ بَلَى . قَالَ : فَهُوَ ذٰلِكَ .

16. Ebû Hüreyre (r.a.) anlatıyor: Tûr-u Sina'ya gitmiştim, orada Ka'bu'l-Ahbâr'a rastladım. Beraber oturduk, bana Tevrat'tan anlattı. Ben de ona Resûlullah'ın hadislerini anlattım. Ona söylediğim hadislerden biri de şuydu: Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **«Üzerine güneş doğan günlerin en hayırlısı Cuma günüdür. Âdem o gün yaratıldı. Cennetten o gün çıkarıldı. Tevbesi o gün kabul edildi. O gün öldü, kıyamet de o gün kopacak. Cuma günü bütün hayvanlar şafaktan güneş doğuncaya kadar acaba kıyamet kopacak mı diye korkularından kulaklarını verir dinlerler. Yalnız cinlerle insanlar bundan gafildirler. Cuma günü bir vakit vardır, müslüman bir kimse o vakitte namazda olur, Allah'tan bir dilekte bulunursa Allah mutlaka dileğini verir.»** Kâ'b:

«— O faziletli vakit, senede bir gündür.» deyince:

«— Hayır, her cuma öyle bir vakit vardır.» dedim. Bunun üzerine Kâb, Tevratı okuyarak:

«— Resûlullah (s.a.v.) doğru söylemiş,» dedi. Ebû Hüreyre devam ederek der ki: Oradan ayrıldıktan sonra Basra b. Ebi Basra el-Gıffari'ye rastladım. Bana:

«— Nereden geliyorsun?» dedi. Ben de:

«— Tûr'dan» dedim. Bunu duyunca:

«—Oraya gitmeden önce sana rastlasaydım gitmezdin. Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **«Üç mescitten başka yere (ziyaret maksadiyle) sefer yapılmaz: Mescidi Harama, bu mescidime ve İyliya (Kudüs) mescidine yahut Beytil Makdise.»** Ebû Hüreyre der ki: Daha sonra Abdullah b. Selam'a (r.a.) rastladım, ona Kâbu'l-Ahbar'la buluştuğumu, kendisine Cuma günündeki faziletli vakti söyleyince; «O vakit senenin bir gününde olur,» dediğini anlattım. Abdullah b. Selam (r.a.):

«K'âb yalan söylemiş» dedi. Ben de:

«K'âb'ın, Tevratı okuduktan sonra: «Evet o hayırlı vakit her cuma günü vardır,» dediğini söyledim. Abdullah b. Selam:

«K'âb doğru söylemiş,» dedikten sonra:

«— O vaktin hangisi olduğunu biliyorum.» dedi. Ona:

«— Onun hangi vakit olduğunu bana söyle, benden gizleme.» deyince Abdullah b. Selam: (r.a.):

«— O, Cuma gününün son vaktidir,» dedi. Ben de:

«— Nasıl Cuma gününün son vakti olur?» Resûlullah (s.a.v.): **«Müslüman bir kimse namaz kılarak o vakitte bulunursa...»** buyurdu. «Dediğin vakitte ise namaz kılınmaz.» dedim. Bunun üzerine Abdullah b. Selam (r.a.):

«— Resûlullah: Oturup namazı bekleyen kimse namazı kılıncaya kadar namazda sayılır, demedi mi?» dedi. Ben de:

«— Evet,» dedim.

«— O işte böyledir.» dedi.[18]

(18) Ebu Davud, Salât, 2/200; Tirmizî, Cum'a, 4/2; Nesaî, Cum'a, 14/45. Cuma günü içinde, duaların kabul edildiği zamana "saatu'l-icabe" denir. En kuvvetli görüşe göre, imamın minbere çıkmasından, namazın kılınmasına kadar olan süreyi kapsar.

8. CUMA GÜNÜ TEMİZ GİYİNMEK, İNSANLARIN OMUZUNA BASARAK ÖN SAFA GEÇMEYE ÇALIŞMAMAK VE İMAM HUTBE OKURKEN ONA DOĞRU OTURMAK

١٧ - حدثني يحيى عن مالك، عن يحيى بن سعيد: أنه بلغه أن رسول الله ﷺ قال: «ما على أحدكم لو اتخذ ثوبين لجمعته، سوى ثوبي مهنته».

وحدثني عن مالك، عن نافع: أن عبد الله بن عمر، كان لا يروح إلى الجمعة إلا ادهن، وتطيب؛ إلا أن يكون حراما.

17. Mâlik der ki: Yahya b. Said'den: Resûlullah (s.a.v.)'ın şu hadisini işittim: **«Sizler biri cuma günleri, diğeri de sair günler (iş için) giymek üzere iki elbise edinseniz ne olur?»** İmam Malik, Nâfi'den rivayeten der ki: ***Abdullah b. Ömer (r.a.) ihram elbisesini giymemişse, koku sürünüp tertemiz giyinmeden Cuma namazına gitmezdi.***[19]

١٨ - حدثني عن مالك، عن عبد الله بن أبي بكر بن حزم، عمن حدثه، عن أبي هريرة: أنه كان يقول: لأن يصلي أحدكم بظهر الحرة، خير له من أن يقعد، حتى إذا قام الإمام يخطب، جاء يتخطى رقاب الناس يوم الجمعة.

قال مالك: السنة عندنا أن يستقبل الناس الإمام يوم الجمعة، إذا أراد أن يخطب، من كان منهم يلي القبلة وغيرها.

18. Ebû Hüreyre (r.a.) der ki: Cuma namazına gecikerek imam hutbeye çıktıktan sonra mescide gidip, insanların omuzlarına basarak ön saflara geçmeye çalışmanızdan, namazı Zahru'l-Harre'de (Medine'nin dışında) kılmanız daha hayırlıdır.[20]

İmam Mâlik der ki: *Bize göre sünnet olan, imam Cuma hutbesini okurken cemaatin imama yönelmesidir.*

(19) Ebu Davud (Salât, 2/212), Abdullah b. Selâm'dan mevsul olarak rivayet etmiştir. Ayrıca bkz. İbn Mace, Ebvabu İkâmeti's-Salât, 5/83; Şeybanî 224.

(20) Cemaati rahatsız ederek ön saflara doğru ilerlemek doğru değildir. Ayrıca, camiye erken gelenler de ön saflarda boşluk bırakmadan yer tutmalıdırlar.

9. CUMA NAMAZINDA KIRAAT VE ÖZÜRSÜZ CUMA NAMAZINI TERKETMEK

١٩ - حدثني يحيى عن مالك ، عن ضمرة بن سعيد المازني ، عن عبيد الله بن عبد الله ابن عتبة بن مسعود ؛ أن الضحاك بن قيس ، سأل النعمان بن بشير : ماذا كان يقرأ به رسول الله ﷺ يوم الجمعة ، على إثر سورة الجمعة ؟ قال : كان يقرأ ﴿ هل أتاك حديث الغاشية ﴾ .

19. Utbe b. Mes'ud'un torunu Ubeydullah'tan , Dahhak b. Kays, Numan b. Beşir'e (r.a.), Resûlullah'ın Cuma günü Cuma Sûresini bitirdikten sonra hangi sûreyi okuduğunu sordu. O da:

«— Hel etâke hadisul gaşiyeh» sûresini okurdu, dedi.[21]

٢٠ - وحدثني عن مالك ، عن صفوان بن سليم (قال مالك : لا أدري أعن النبي ﷺ أم لا) أنه قال : « من ترك الجمعة ثلاث مرات ، من غير عذر ولا علة ، طبع الله على قلبه » .

20. İmam Mâlik, Safvan b. Süleym'den rivayet olunan **«Özürsüz ve sebepsiz üç kere Cuma namazını terk eden kimsenin, Allah kalbini mühürler.»**[22] hadisi hakkında: *«Resûlullah'dan mı rivayet etti, yoksa kendi görüşü müdür, bilmiyorum» dedi.*[23]

(21) Müslim, Cum'a, 7/63. Ayrıca bkz. Şeybanî, 226.
(22) Allah kalbini mühürler demek; ondan lütuflarını esirger, kalbine hayır şeyler girmez, kalbi kararır ve katılaşır, demektir.
(23) İbn Abdilber der ki: «Bu hadis, çeşitli yollarla müsneddir; ama en güzeli, Ebu'l-Ca'd ed-Damrî hadisidir.»
Ebu Davud, Salât, 2/203; Tirmizî, Cum'a, 4/7; Nesaî, Cum'a, 14/2; İbn Mace, Ebvâbu İkameti's-Salât, 5/93.

٢١ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَطَبَ خُطْبَتَيْنِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، وَجَلَسَ بَيْنَهُمَا .

21. Cafer b. Muhammed babası Muhammed'den rivayeten der ki: Resûlullah (s.a.v.) Cuma günü iki hutbe okudu ve ikisi arasında oturdu.[24]

(24) İbn Abdilber der ki: Muvatta ravileri de bu şekilde mürsel olarak rivayet etmiştir.
Buhari (Cum'a, 11/27, 30) İbn Ömer'den mevsul olarak nakleder. Ayrıca bkz. Müslim, Cum'a, 7/33.

٦ - كتـاب الصـلاة فـى رمضـان

6

RAMAZAN'DAKİ NAMAZ (TERAVİH) KİTABI

1. RAMAZAN'DA TERAVİH NAMAZINA TEŞVİK

١ - حدّثني يحيى عن مالك، عن ابن شهاب، عن عروة بن الزّبير، عن عائشة زوج النّبيّ ﷺ؛ أنّ رسول الله ﷺ صلّى في المسجد ذات ليلة، فصلّى بصلاته ناس. ثمّ صلّى اللّيلة القابلة، فكثر النّاس. ثمّ اجتمعوا من اللّيلة الثّالثة أو الرّابعة، فلم يخرج إليهم رسول الله ﷺ. فلمّا أصبح، قال: «قد رأيت الّذي صنعتم، ولم يمنعني من الخروج إليكم، إلاّ أنّي خشيت أن تفرض عليكم» وذلك في رمضان.

1. Hz. Aişe (r.a.) anlattı: Bir gece Resûlullah teravih namazını kıldı. Cemaat de beraberinde kıldı. İkinci gece yine kıldı, o gece cemaat çoğaldı. Daha sonra üçüncü «veya dördüncü» gece cemaat toplandı, fakat Resûlullah (teravihi kıldırmak için) gitmedi. Sabah olunca: «**Gece toplanıldığını gördüm, ama teravih namazının size farz kılınmasından korktuğum için, çıkıp size teravih kıldırmadım.**» buyurdu. Bu hadise Ramazan'da olmuştu.[1]

٢ - وحدّثني عن مالك، عن ابن شهاب، عن أبي سلمة بن عبد الرّحمن بن عوف، عن أبي هريرة؛ أنّ رسول الله ﷺ، كان يرغّب في قيام رمضان، من غير أن يأمر بعزيمة. فيقول: «من قام رمضان إيمانًا واحتسابًا، غفر له ما تقدّم من ذنبه».

قال ابن شهاب: فتوفّي رسول الله ﷺ، والأمر على ذلك. ثمّ كان الأمر على ذلك في خلافة أبي بكر، وصدرًا من خلافة عمر بن الخطّاب.

(1) Müslim, Salâtu'l-Musafirin, 6/178. Ayrıca bkz. Şeybanî, 238.

2. Ebû Hüreyre (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.) kesin emir vermeksizin Ramazanda teravih namazına teşvik ederek: **«Kim inanarak ve Allah'ın rızasını düşünerek Ramazanı ihya ederse geçmiş günahları affolunur,»**[2] buyurdu.

İbn Şihab der ki: Resûlullah'ın vefatına kadar teravih namazı cemaatle kılınmadı. (Herkes kendi kendine kılardı.) Hz. Ebû Bekir'in hilafetinde ve Hz. Ömer'in hilafetinin ilk zamanlarında da böyle devam etti.[3]

(2) Ramazan'ın ihyası; teravih namazını kılmak, Kur'an okumak, fakirleri gözetmek... gibi ibadet ve güzel işler yaparak olur.
(3) Buharî, Salâtu't-Teravih, 31/1; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/174.

2. TERAVİHİ CEMAATLE KILMAK

٣ - حدثني مالك عن ابن شهاب، عن عروة بن الزبير، عن عبد الرحمن بن عبد القاري: أنه قال: خرجت مع عمر بن الخطاب، في رمضان إلى المسجد، فإذا الناس أوزاع متفرقون. يصلي الرجل لنفسه، ويصلي الرجل فيصلي بصلاته الرهط. فقال عمر: والله إني لأراني لو جمعت هؤلاء على قارئ واحد لكان أمثل. فجمعهم على أبي بن كعب. قال: ثم خرجت معه ليلة أخرى، والناس يصلون بصلاة قارئهم. فقال عمر: نعمت البدعة هذه، والتي تنامون عنها أفضل من التي تقومون. يعني آخر الليل. وكان الناس يقومون أوله.

3. Abdurrahman b. Abdülkâri anlatır: Ramazan'da Hz. Ömer'le beraber mescide gittik. Cemaat dağınık vaziyette, kimi kendi başına, kimi birkaç kişilik cemaate imam olarak teravih kılıyorlardı. Bu vaziyeti gören Ömer (r.a.) «Vallahi bunları bir imamın arkasında toplasam, daha iyi olur» dedi. Hemen Übey b. K'âb'ı imam yaparak cemaatle kılmalarını emretti. Daha sonra başka bir gece onunla mescide gittim, teravihi cemaatle kılıyorlardı. Bunun üzerine Ömer (r.a.) «Bu ne güzel bid'attir. Sabaha karşı uyuyakalıp teheccüdü kaçırmanız, akşam geç vakte kadar uyanık kalıp sabah namazını kaçırmanızdan daha hayırlıdır,» dedi. İnsanlar akşam ibadetini uzatarak sabah erken kalkamıyorlardı.[4]

٤ - وحدثني عن مالك، عن محمد بن يوسف، عن السائب بن يزيد: أنه قال: أمر عمر بن الخطاب أبي بن كعب وتميما الداري أن يقوما للناس بإحدى عشرة ركعة. قال: وقد كان القارئ يقرأ بالمئين، حتى كنا نعتمد على العصي من طول القيام. وما كنا ننصرف إلا في فروع الفجر.

(4) Buhari, Salâtu't-Teravih, 31/1, Ayrıca bkz. Şeybani, 241.

4. Saib b. Yezid'den: Hz. Ömer (r.a.), Übey b. K'âb ve Temimu'd-Dari'ye (Ramazan geceleri) cemaate imam olarak onbir rekat namaz kıldırmalarını emretti. İmam namazda ayet sayısı yüzü geçen sûrelerden okuyor, hatta uzun süre ayakta durmaya mecalimiz kalmıyor, bastonlara dayanıyorduk. Namazdan ancak şafak yaklaşınca dönüyorduk.[5]

٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ ؛ أَنَّهُ قَالَ : كَانَ النَّاسُ يَقُومُونَ فِي زَمَانِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، فِي رَمَضَانَ ، بِثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ رَكْعَةً .

5. Yezid b. Rûmân rivayet eder: Müslümanlar Hz. Ömer'in (r.a.) hilafeti zamanında, Ramazan'da 23 rekât teravih namazı kılıyorlardı.

٦ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْحُصَيْنِ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ الأَعْرَجَ يَقُولُ : مَا أَدْرَكْتُ النَّاسَ إِلا وَهُمْ يَلْعَنُونَ الْكَفَرَةَ فِي رَمَضَانَ . قَالَ : وَكَانَ الْقَارِىءُ يَقْرَأُ سُورَةَ الْبَقَرَةِ فِي ثَمَانِ رَكَعَاتٍ . فَإِذَا قَامَ بِهَا فِي اثْنَتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً ، رَأَى النَّاسُ أَنَّهُ قَدْ خَفَّفَ .

6. A'rac rivayet eder: Ramazan'da müslümanlar (Kunut dualarında) kâfirlere beddua ediyorlardı. İmam, Bakara sûresini 8 rekât teravih namazında okuyordu. Geri kalan 12 rekâtta bu sureyi okuduğu vakit, cemaat: "İmam az okudu", diye düşünüyorlardı.

٧ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ ؛ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ : كُنَّا نَنْصَرِفُ فِي رَمَضَانَ ، فَنَسْتَعْجِلُ الْخَدَمَ بِالطَّعَامِ ، مَخَافَةَ الْفَجْرِ .

وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ ذَكْوَانَ ، أَبَا عَمْرٍو (وَكَانَ عَبْدًا لِعَائِشَةَ ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ، فَأَعْتَقَتْهُ ، عَنْ دُبُرٍ مِنْهَا) كَانَ يَقُومُ يَقْرَأُ لَهَا فِي رَمَضَانَ .

7. Abdullah b. Ebî Bekir'den: Babam: «Ramazanda teravih namazından dönünce, şafak atar korkusuyla hizmetçilere sahur yemeğini çabuk hazırlamalarını söylüyorduk,» derdi.

Urve'den: Hz. Âişe'nin azatlısı Zekvan, Ramazan'da ona Kur'an okurdu. Yani Âişe validemize teravih kıldırırdı.

(5) Bu hadisteki 11 rekât namazın 8'i teravih, 3'ü vitir namazıdır. Bundan sonraki hadiste 23 rekâtin 20'si teravih, 3'ü vitir namazıdır. Bu hadisler ve diğer hadisler toplu olarak bir arada mütalâa edildiğinde ashabı kirâmın teravih namazını çok zaman 20 rekât, bazan da 8 rekât kıldıkları sonucuna varılır.

(٧) كتـــاب صـــلاة الليـل

7

GECE NAMAZLARI (TEHECCÜD) KİTABI

1. GECE NAMAZI —ÖZELLİKLE TEHECCÜD NAMAZI—

١ – حدثني يحيى عن مالك، عن محمد بن المنكدر، عن سعيد بن جبير، عن رجل عنده رضا: أنه أخبره. أن عائشة زوج النبي ﷺ أخبرته: أن رسول الله ﷺ قال: «ما من امرىء تكون له صلاة بليل، يغلبه عليها نوم، إلا كتب الله له أجر صلاته، وكان نومه عليه صدقة».

1. Said b. Cübeyr yanındaki itimat ettiği bir adamdan, o da Resûlü Ekrem'in zevcesi Hz. Âişe'den şu hadisi rivayet eder: Resûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: «**Gece namaz kılmayı âdet edinen kimse uyuyakalır da teheccüd namazına kalkamazsa, Allah ona teheccüd sevabını yazar, uyuması da sadaka sayılır.**»[1]

٢ – وحدثني عن مالك، عن أبي النضر، مولى عمر بن عبيد الله، عن أبي سلمة بن عبد الرحمن، عن عائشة، زوج النبي ﷺ، أنها قالت: كنت أنام بين يدي رسول الله ﷺ ورجلاي في قبلته. فإذا سجد غمزني، فقبضت رجلي. فإذا قام بسطتهما. قالت: والبيوت يومئذ ليس فيها مصابيح.

2. Âişe (r.a.) anlatıyor: Resûlü Ekrem geceleri teheccüd namazı kıldığında, önünde yatıyordum, ayaklarım secde yerine uzanırdı. Secde yaparken eliyle bana dokunur ayağımı çeker, secdeden kalkınca uzatırdım. O zamanlar evlerde kandil yanmazdı.[2]

(1) Ebu Davud, Tatavvu, 5/20; Nesaî, Kıyâmu'l-Leyl, 20/61. Ayrıca bkz. Şeybanî, 167.
Teheccüd namazı; gece uykudan kalkıp kılınan bir namazdır. Diğer nafile namazlardan daha faziletlidir. Peygamberimiz (s.a.v.) teheccüd namazını, en çok sekiz, enaz iki rekat olarak kılmıştır.
(2) Buharî, Salât, 8/22; Müslim, Salât, 4/272.

٣ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ :
أَنْ رَسُولَ اللهِ ﷺ . قَالَ : « إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ فِى صَلَاتِهِ ، فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ .
فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ ، لا يَدْرِى لَعَلَّهُ يَذْهَبُ يَسْتَغْفِرُ ، فَيَسُبُّ نَفْسَهُ » .

3. Resûlullah'ın zevcesi Âişe (r.a.) rivayet eder: Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: «**Namazda uyuklayanınız yatsın uykusunu aldıktan sonra namazını kılsın. Zira uyuklayarak namaz kılan belki de farkında olmadan istiğfar edeceği yerde kendine küfreder.**»[3]

٤ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِى حَكِيمٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنْ رَسُولَ اللهِ ﷺ ،
سَمِعَ امْرَأَةً مِنَ اللَّيْلِ تُصَلِّى . فَقَالَ : « مَنْ هٰذِهِ ؟ » فَقِيلَ لَهُ : هٰذِهِ الْحَوْلَاءُ بِنْتُ تُوَيْتٍ ،
لا تَنَامُ اللَّيْلَ . فَكَرِهَ ذٰلِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ، حَتَّى عُرِفَتِ الْكَرَاهِيَةُ فِى وَجْهِهِ . ثُمَّ قَالَ : « إِنَّ
اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا . اكْلَفُوا مِنَ الْعَمَلِ مَا لَكُمْ بِهِ طَاقَةٌ » .

4. İsmail b. Ebi Hâkim'e şöyle rivayet edildi: Resûlullah (s.a.v.) gece namazı kılan bir kadını işitince:

«—**Bu kimdir?**» dedi. Ona:

«Tüveyt'in kızı Havlâ'dır. Geceleri uyumaz,» dediler. Resûlullah (s.a.v.) bütün gece namaz kılmasını hoş görmedi. Hatta kızdığı yüzünden okundu. Daha sonra şöyle buyurdu: «**Siz ibadetten usanıp ayrılmadıkça, Allahü Teâlâ ecir ve sevabınızı kesmez. Kendinizi yorup usandırmadan devam edebileceğiniz şekilde amel edin.**»[4]

(3) Yani dua ederken farkında olmadan beddua eder.
Buharî, Vudû, 4/53; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/222.
(4) İbn Abdilber der ki: Bu İsmail rivayetiyle, munkatı'dır.
Buharî (İman, 2/32), Hz. Aişe'den mevsul olarak rivayet eder. Ayrıca bkz. Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/220.

٥ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ كَانَ يُصَلِّى مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللهُ . حَتَّى إِذَا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ ، أَيْقَظَ أَهْلَهُ لِلصَّلاَةِ . يَقُولُ لَهُمْ : الصَّلاَةَ ، الصَّلاَةَ . ثُمَّ يَتْلُو هٰذِهِ الآيَةَ ﴿ وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلاَةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى ﴾ .

5. Eslem'den: Ömer b. el-Hattap (r.a.) geceleri dilediği kadar namaz kılar, sabaha karşı: «Namaza kalkın, namaza kalkın,» diye ev halkını namaza kaldırır, daha sonra şu âyeti okurdu: «***Ehline (Ev halkına) namaz kılmalarını emret, sen de namaza devam et. Senden rızık istemiyoruz. Seni biz rızklandırıyoruz. Mutlu son, takva sahiplerinindir.***»[5]

٦ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ كَانَ يَقُولُ : يُكْرَهُ النَّوْمُ قَبْلَ الْعِشَاءِ ، وَالْحَدِيثُ بَعْدَهَا .

6. Said b. el-Müseyyeb: «Yatsı namazını kılmadan önce uyumak ve yatsı namazından sonra konuşmak mekruhtur.»[6] derdi.[7]

٧ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنِ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ : صَلاَةُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مَثْنَى مَثْنَى . يُسَلِّمُ مِنْ كُلِّ رَكْعَتَيْنِ .

قَالَ مَالِكٌ : وَهُوَ الأَمْرُ عِنْدَنَا .

7. Abdullah b. Ömer (r.a.) der ki: Gece ve gündüz (Nafile) namazlar ikişer ikişerdir. Her iki rekâtta bir selâm verilir.

İmam Mâlik der ki: Bize göre de böyledir. (Yani sünnet ve nafile namazlarda iki rekâtta bir selâm verilir.)

(5) Taha sûresi 132.
(6) Zira, yatsıyı kılmadan uyuyan kimse belki uyanamaz, yatsı namazı kazaya kalır. Yatsı namazından sonra sohbete dalınca da gece, yani teheccüt namazına kalkamaz.
(7) Buharî, Mevakît, 9/3; Müslim, Mesâcid, 5/236.

2. RESULÜ EKREM (S.A.V.)'İN VİTİR NAMAZI

٨ - حدثني يحيى عن مالك، عن ابن شهاب، عن عروة بن الزبير، عن عائشة زوج النبي ﷺ: أن رسول الله ﷺ، كان يصلي من الليل إحدى عشرة ركعة، يوتر منها بواحدة. فإذا فرغ، اضطجع على شقه الأيمن.

8. Resûlullah'ın zevcesi Âişe (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.) gece onbir rekât namaz kılardı, birini tek kılardı. Namazı bitirince sağ tarafına yatardı.[8]

٩ - وحدثني عن مالك، عن سعيد بن أبي سعيد المقبري، عن أبي سلمة بن عبد الرحمن بن عوف؛ أنه سأل عائشة، زوج النبي ﷺ، كيف كانت صلاة رسول الله ﷺ في رمضان؟ فقالت: ما كان رسول الله ﷺ يزيد في رمضان، ولا في غيره، على إحدى عشرة ركعة. يصلي أربعا، فلا تسأل عن حسنهن وطولهن. ثم يصلي أربعا، فلا تسأل عن حسنهن وطولهن. ثم يصلي ثلاثا. فقالت عائشة: فقلت: يا رسول الله! أتنام قبل أن توتر؟ فقال: «ياعائشة إن عيني تنامان، ولا ينام قلبي».

9. Abdurrahman b. Avf'ın oğlu Ebû Seleme'den: Resûlullah'ın zevcesi Âişe'ye:

«— Ramazan'da Resûlullah'ın namazı nasıldı?» diye sordum, O da:

«— Resûlullah (s.a.v.), ne Ramazanda ne de başka zaman (gece namazında) onbir rekâttan fazla kılmazdı, dört rekât kılar, güzelliğini ve uzunluğunu sorma. Sonra dört rekât kılar, güzelliğini ve uzunluğunu sorma. Daha sonra üç rekât (vitir namazı) kılardı.» diye cevap verdi.

Âişe (r.a.) der ki: Hz. Peygamber'e:

«— Ya Resûlallah vitiri kılmadan mı uyuyorsun?» dedim.

(8) Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/121. Ayrıca bkz. Şeybanî, 165

«— Ya Âişe (r.a.) gözlerim uyur, ama kalbim uyumaz.» buyurdu.[9]

١٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ ثَلاَثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً . ثُمَّ يُصَلِّي - إِذَا سَمِعَ النِّدَاءَ بِالصُّبْحِ - رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ .

10. Mü'minlerin annesi Âişe (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.) gece onüç rekât namaz kılardı. Daha sonra sabah namazı ezanını duyunca kıyamlarında kısa okuyarak İki rekât (sabah namazının sünnetini) kılardı.[10]

١١ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ مَخْرَمَةَ بْنِ سُلَيْمَانَ ، عَنْ كُرَيْبٍ ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ : أَنَّهُ بَاتَ لَيْلَةً عِنْدَ مَيْمُونَةَ ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ . وَهِيَ خَالَتُهُ . قَالَ : فَاضْطَجَعْتُ فِي عَرْضِ الْوِسَادَةِ ، وَاضْطَجَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَهْلُهُ ، فِي طُولِهَا . فَنَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ . حَتَّى إِذَا انْتَصَفَ اللَّيْلُ ، أَوْ قَبْلَهُ بِقَلِيلٍ ، أَوْ بَعْدَهُ بِقَلِيلٍ ، اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللهِ ﷺ . فَجَلَسَ يَمْسَحُ النَّوْمَ عَنْ وَجْهِهِ بِيَدِهِ . ثُمَّ قَرَأَ الْعَشْرَ الآيَاتِ الْخَوَاتِمَ مِنْ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ . ثُمَّ قَامَ إِلَى شَنٍّ مُعَلَّقٍ فَتَوَضَّأَ مِنْهُ ، فَأَحْسَنَ وُضُوءَهُ . ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي .

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : فَقُمْتُ فَصَنَعْتُ مِثْلَ مَا صَنَعَ . ثُمَّ ذَهَبْتُ فَقُمْتُ إِلَى جَنْبِهِ ، فَوَضَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى رَأْسِي ، وَأَخَذَ بِأُذُنِي الْيُمْنَى يَفْتِلُهَا . فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ . ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ . ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ . ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ . ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ . ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ . ثُمَّ أَوْتَرَ . ثُمَّ اضْطَجَعَ ، حَتَّى أَتَاهُ الْمُؤَذِّنُ . فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ، ثُمَّ خَرَجَ ، فَصَلَّى الصُّبْحَ .

11. Abdullah b. Abbas (r.a.) anlatıyor: Bir gece Resûlü Ekrem'in zevcesi teyzem Meymune'nin yanında kaldım, başımı Resûlullah'ın yastığının kenarına koyarak yattım. Hz. Peygamber uyudu. Gece yarısı olunca veya biraz önce, yahut biraz sonra

(9) Buharî, Salâtu't-Teravîh, 31/1; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/125.
Kalbin manevî canlılığı güçlenince, beden uyuduğunda da uyanık kalır. Bu, peygamberlere özgü bir durumdur.
(10) Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/123.
Bu 13 rekâtın onu teheccüt, üçü vitir namazıdır. Resûlü Ekrem teheccüt namazını çoğu zaman sekiz rekât, bazen de on rekât kılardı.

uyanıp oturdu. Eliyle gözlerini sildikten sonra Âli İmran sûresinin son on âyetini okudu. Daha sonra kalktı, asılı kırbadaki su ile abdest aldı.[11] Öyle güzel abdest aldı ki! Sonra (teheccüd) namazını kıldı.

İbni Abbas der ki: Ben de kalktım, onun yaptığı gibi yaptım. Sonra gidip yanına durdum. Resûlullah (s.a.v.) sağ elini başıma koydu, sağ kulağımı ovdu. İki rekât namaz kıldı. Sonra iki rekât, sonra iki rekât, sonra iki rekât, sonra iki rekât, sonra yine iki rekât kıldı. Daha sonra bir rekât kıldı ve yattı. Müezzin gelince kalkıp kıyamında kısa okuyarak iki rekât (sabah namazının sünnetini) kıldıktan sonra çıktı, sabah namazını kıldırdı.[12]

١٢ – وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أبى بَكْرٍ ، عَنْ أبِيهِ ؛ أنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ قَيْسٍ ابْنِ مَخْرَمَةَ أخْبَرَهُ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِىِّ ؛ أنَّهُ قَالَ : لأرْمُقَنَّ اللَّيْلَةَ صَلاَةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ . قَالَ : فَتَوَسَّدْتُ عَتَبَتَهُ ، أوْ فُسْطَاطَهُ . فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ، فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ، طَوِيلَتَيْنِ طَوِيلَتَيْنِ طَوِيلَتَيْنِ . ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ، وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا . ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا . ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا . ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا . ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا . ثُمَّ أوْتَرَ . فَتِلْكَ ثَلاَثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً .

12. Zeyd b. Hâlid el-Cühenî anlatıyor: Bir gece Resûlullah (s.a.v.)'in (teheccüd) namazını gözetlemek kastıyla gittim. Kapısının eşiğine dayandım. Resûlullah (s.a.v.) (gece yarısı) kalktı, uzun uzun okuyarak iki rekât namaz kıldı. Sonra onlardan biraz daha kısa iki rekât kıldı, sonra biraz daha az okuyarak iki rekât kıldı, sonra biraz daha az okuyarak iki rekât kıldı, sonra biraz daha az okuyarak iki rekât kıldı, sonra biraz daha az okuyarak iki rekât kıldı, daha sonra bir rekât kıldı. Tamamı, onüç rekâttır.[13]

(11) Kırba: Sakaların (evvelce) kullandığı ince köseleden veya deriden yapılmış su kabı, saka tulumu.

(12) Buharî, Vudû, 4/36; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/182.

(13) Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/195. Ayrıca bkz. Şeybanî, 166.
Hz. Peygamber; bu hadislerden de anlaşıldığı gibi, Vitir namazını kılarken iki rekâtta selâm verir, bir rekâtı tek kılardı. İmam Malik ve İmam Şafiî bu hadislere göre amel etmişlerdir. Bazen de üç rekât vitir namazını bir selâmla kılardı. Ebû Hanife de buna göre amel etmiştir.

3. VİTİR NAMAZININ EMREDİLİŞİ

١٣ - حدّثنى يحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ وَعَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ ؛ أَنْ رَجُلاً سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنْ صَلاةِ اللَّيْلِ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : « صَلاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى . فَإِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمُ الصُّبْحَ ، صَلَّى رَكْعَةً وَاحِدَةً ، تُوتِرُ لَهُ مَا قَدْ صَلَّى » .

13. Abdullah b. Ömer (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.) kendisinden gece namazını soran bir adama: «**Gece namazı ikişer ikişer kılınır. Şafak atmasından korktuğunuz vakit vitri tek rekât olarak kılarsınız**» buyurdu.[14]

١٤ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ ، عَنِ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ ؛ أَنَّ رَجُلاً مِنْ بَنِى كِنَانَةَ يُدْعَى الْمُخْدَجِىَّ ، سَمِعَ رَجُلاً بِالشَّامِ يُكْنَى أَبَا مُحَمَّدٍ ، يَقُولُ : إِنَّ الْوِتْرَ وَاجِبٌ . فَقَالَ الْمُخْدَجِىُّ : فَرُحْتُ إِلَى عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، فَاعْتَرَضْتُ لَهُ وَهُوَ رَائِحٌ إِلَى الْمَسْجِدِ . فَأَخْبَرْتُهُ بِالَّذِى قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ . فَقَالَ عُبَادَةُ : كَذَبَ أَبُو مُحَمَّدٍ . سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ : « خَمْسُ صَلَوَاتٍ كَتَبَهُنَّ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى الْعِبَادِ . فَمَنْ جَاءَ بِهِنَّ ، لَمْ يُضَيِّعْ مِنْهُنَّ شَيْئًا ، اسْتِخْفَافًا بِحَقِّهِنَّ ، كَانَ لَهُ عِنْدَ اللهِ عَهْدٌ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ . وَمَنْ لَمْ يَأْتِ بِهِنَّ ، فَلَيْسَ لَهُ عِنْدَ اللهِ عَهْدٌ . إِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ وَإِنْ شَاءَ أَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ » .

14. İbn Muhayriz anlatıyor: Kinane oğullarından Muhdecî adında bir adam Şam'da Ebû Muhammed künyesiyle tanınan birinin «Vitir namazı vaciptir.» dediğini işitti. Muhdecî der ki: Bunun üzerine Ubade b. es-Sâmit'e gittim. Ona mescide giderken rastladım. Ebû Muhammed'in (vitir namazı vaciptir) dediğini anlattım. Ubade: Ebû Muhammed yalan söylemiş. Resûlullah (s.a.v.): «**Allah kullarına beş vakit namazı farz kıldı. Kim bunları kılarsa, onu cennetine girdireceğine Allah'ın**

(14) Buharî, Vitr, 14/1; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/145, Ayrıca bkz. Şeybanî, 164.

fermanı yoktur. Dilerse ona azap eder, dilerse onu cennete girdirir.»[15] buyurdu, dedi.[16]

١٥ - وحدثني عن مالك، عن أبي بكر بن عمر، عن سعيد بن يسار، قال: كنت
أسير مع عبد الله بن عمر بطريق مكة. قال سعيد: فلما خشيت الصبح، نزلت، فأوترت،
ثم أدركته. فقال لي عبد الله بن عمر: أين كنت؟ فقلت له: خشيت الصبح، فنزلت
فأوترت. فقال عبد الله: أليس لك في رسول الله أسوة؟ فقلت: بلى، والله! فقال: إن
رسول الله ﷺ كان يوتر على البعير.

15. Said b. Yesar anlatıyor: Mekke yolunda Abdullah b. Ömer'le beraber gidiyordum. Şafak yaklaşınca indim, vitir namazını kıldım. Abdullah'a ulaşınca bana:

«— Neredeydin?» dedi. Ben de:

«— Şafak atmasından korktum, indim, vitir namazını kıldım.» dedim. Bunun üzerine Abdullah:

«— Resûlullah'a uymak istemez misin?» dedi. Ben:

«— Evet, vallahi uymak isterim,» dedim. Abdullah:

«— Resûlullah (s.a.v.) vitir namazını devenin üzerinde kılardı.» dedi.[17]

١٦ - وحدثني عن مالك، عن يحيى بن سعيد، عن سعيد بن المسيب: أنه قال:
كان أبو بكر الصديق، إذا أراد أن يأتي فراشه، أوتر. وكان عمر بن الخطاب، يوتر آخر
الليل. قال سعيد بن المسيب: فأما أنا، فإذا جئت فراشي، أوترت.

16. Said b. el-Müseyyeb'den rivayet olundu: Ebû Bekir es-Sıddîk yatacağı vakit vitir namazını kılardı. Ömer b. el-Hattab (r.a.) ise vitir namazını gecenin sonunda (seher vakti) kılardı.

Said b. el-Müseyyeb der ki: Ben, yatağıma gireceğim vakit vitri kılarım.

(15) Namaz kılmak; kişiyi diğer sorumluluk ve görevlerden kurtarmaz. Yalnızca namaz kılıp, başka günah ve kötülükleri yapmakla devam etmek doğru değildir.

(16) Ebu Davud, Vitr, 8/20; Nesaî, Salat, 5/6; ibn Mace, İkamet, 5/194.

(17) Buharî, Vitr, 14/5; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/36.

١٧ - وحدثني عن مالك، أنه بلغه أن رجلا سأل عبد الله بن عمر عن الوتر، أواجب هو؟ فقال عبد الله بن عمر: قد أوتر رسول الله ﷺ، وأوتر المسلمون. فجعل الرجل يردد عليه، وعبد الله بن عمر يقول: أوتر رسول الله ﷺ، وأوتر المسلمون.

17. İmam Mâlik'e şu hadis rivayet edildi: Bir adam Abdullah b. Ömer'e

«— Vitir namazı vacip midir?» diye sorunca Abdullah:

«— Şüphesiz Resûlullah (s.a.v.) ve müşlümanlar vitir namazını kıldılar,» dedi.

Adam aynı soruyu tekrar tekrar sordu, Abdullah b. Ömer de her sorusunda «Resûlullah (s.a.v.) ve müslümanlar vitri kıldılar» diye cevap verdi.

١٨ - وحدثني عن مالك، أنه بلغه: أن عائشة، زوج النبي ﷺ، كانت تقول: من خشي أن ينام حتى يصبح، فليوتر قبل أن ينام. ومن رجا أن يستيقظ آخر الليل، فليؤخر وتره.

18. Hz. Âişe (r.a.) derdi ki: Şafaktan önce (teheccüd namazı vaktinde) uyanamamasından korkan kimse, vitir namazını yatmadan önce kılsın. Uyanabilen kimse, vitir namazını tehir edip (seher vakti) kılsın.

١٩ - وحدثني عن مالك، عن نافع؛ أنه قال: كنت مع عبد الله بن عمر بمكة. والسماء مغيمة. فخشي عبد الله الصبح، فأوتر بواحدة. ثم انكشف الغيم، فرأى أن عليه ليلا، فشفع بواحدة. ثم صلى بعد ذلك ركعتين ركعتين. فلما خشي الصبح أوتر بواحدة.

19. Nâfi' der ki: Mekke'de Abdullah b. Ömer (r.a.)'le beraberdim. Hava bulutluydu. Abdullah şafak atmasından korkarak bir rekât vitir namazı kıldı. Hava açıldıktan sonra, erken olduğunu görünce bir rekât daha kılarak kıldığı tek rekâtı çiftledi, sonra ikişer ikişer dört rekât daha kıldı. Şafak yaklaşınca hemen bir rekât vitir kıldı.[18]

(18) Şeybanî, 251.

٢٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يُسَلِّمُ بَيْنَ الرَّكْعَتَيْنِ وَالرَّكْعَةِ فِي الْوِتْرِ ، حَتَّى يَأْمُرَ بِبَعْضِ حَاجَتِهِ .

20. Nâfi' der ki: Abdullah b. Ömer (r.a.) vitir namazında iki rekâtta selâm verir Hattâ bazı isteklerini bildirir, bir rekât da ayrı kılardı.[19]

٢١ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ؛ أَنَّ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ كَانَ يُوتِرُ بَعْدَ الْعَتَمَةِ بِوَاحِدَةٍ .

قَالَ مَالِكٌ : وَلَيْسَ عَلَى هٰذَا ، الْعَمَلُ عِنْدَنَا . وَلٰكِنْ أَدْنَى الْوِتْرِ ثَلَاثٌ .

21. İbn Şihab der ki: Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.) yatsıdan sonra bir rekât vitir kılardı.[20]

İmam Mâlik der ki: *Bize göre böyle değildir. Fakat vitir namazının en azı üç rekâttır.*

(19) Şeybanî, 258.
Vitir namazı hususunda mezhepler arasında iki bakımdan ihtilâf vardır.
a) Vacip veya sünnet oluşu.
b) Kılınış şekli,
Hanefi mezhebinde vitir namazı vaciptir. Bir selâmla üç rekât kılınır. Yatsı namazından sonra kılınır. Teheccüt namazına kalkan kimse vitir namazını tehir eder, teheccütten sonra kılar.
Şafiî, Maliki ve Hanbelî mezheplerinde vitir namazı sünneti müekkededir, yani en kuvvetli sünnettir. İki rekâtta bir selâm verilir, bir rekât tek kılınır. Her üç mezhepte de üç rekâtı bir selâmla kılmak caizdir.
Bütün mezheplerde vitir namazının en efdal vakti, teheccüt namazından sonra şafak atmadan öncedir. Hz. Peygamber devamlı böyle kılardı ve bir hadisinde: «**Gece namazlarınızın en sonunda vitir namazı kılın**» buyuruyor. Teheccüte kalkamayanlar, vitri yatsıdan sonra yahut yatmadan önce kılarlar.

(20) Tek rekâtli namaz yoktur. Yatsıdan sonra vitirin de iki rekâtını kıldıktan sonra bir rekât kılmış olabilir.

٢٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ ؛ أَنْ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ : صَلاَةُ الْمَغْرِبِ وِتْرُ صَلاة النَّهَارِ .

قَالَ مَالِكٌ : مَنْ أَوْتَرَ أَوَّلَ اللَّيْلِ ، ثُمَّ نَامَ ، ثُمَّ قَامَ ، فَبَدَا لَهُ أَنْ يُصَلِّي فَلْيُصَلِّ ، مَثْنَى مَثْنَى . فَهُوَ أَحَبُّ مَا سَمِعْتُ إِلَيَّ .

22. Abdullah b. Dinar'dan rivayet olundu: Abdullah b. Ömer (r.a.) akşam namazı gündüz namazlarının vitridir, derdi.

İmam Mâlik der ki: *Bir kimse gecenin evvelinde vitir namazını kılar, uyuduktan sonra uyanır,teheccüd namazı kılmak isterse, (teheccüdü) ikişer ikişer kılsın. İşittiğimin en güzeli budur.*[21]

(21) Şeybanî, 249.

4. VİTİR NAMAZINI VAKTİNDE KILAMAYANLARIN ŞAFAK ATTIKTAN SONRA KILMASI

٢٣ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ أَبِي الْمُخَارِقِ الْبَصْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ ابْنِ جُبَيْرٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَبَّاسٍ رَقَدَ ، ثُمَّ اسْتَيْقَظَ . فَقَالَ لِخَادِمِهِ : انْظُرْ مَا صَنَعَ النَّاسُ (وَهُوَ يَوْمَئِذٍ قَدْ ذَهَبَ بَصَرُهُ) فَذَهَبَ الْخَادِمُ ثُمَّ رَجَعَ . فَقَالَ : قَدِ انْصَرَفَ النَّاسُ مِنَ الصُّبْحِ . فَقَامَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبَّاسٍ ، فَأَوْتَرَ ، ثُمَّ صَلَّى الصُّبْحَ .

23. Said b. Cübeyr anlatıyor: Abdullah b. Abbas uykusundan uyandı, hizmetçisine:

«— Bak insanlar ne yaptı?» dedi. (O zamanlar Abdullah'ın gözleri âmâ olmuştu.) Hizmetçi gidip döndükten sonra:

«— İnsanlar sabah namazından dağıldılar,» deyince, Abdullah b. Abbas vitir namazını kıldıktan sonra sabah namazını kıldı.[22]

٢٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَبَّاسٍ ، وَعُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ ، وَالْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ ، وَعَبْدَ اللهِ بْنَ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ ، قَدْ أَوْتَرُوا بَعْدَ الْفَجْرِ .

24. İmam Mâlik der ki: *Bana Abdullah b. Abbas, Ubade b. es-Samit, el-Kasım b. Muhammed ve Abdullah b. Amir b. Rebia'nın vitir namazlarını şafak attıktan sonra kıldıkları rivayet edildi.* [23]

٢٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ قَالَ : مَا أُبَالِي لَوْ أُقِيمَتْ صَلَاةُ الصُّبْحِ ، وَأَنَا أُوتِرُ .

25. Abdullah b. Mes'ud (r.a.) der ki: Sabah namazına kaamet edilirken de vitir namazı kılabilirim.[24]

(22) Şeybanî, 256
(23) Şeybanî, 253, 254.
(24) Şeybanî, 255.

٢٦ - وحدّثني عن مالك ، عن يحيى بن سعيد ؛ أنّه قال : كان عبادة بن الصامت يؤمّ قومًا فخرج يومًا إلى الصّبح . فأقام المؤذّن صلاة الصّبح . فأسكته عبادة حتّى أوتر ، ثمّ صلّى بهم الصّبح .

26. Yahya b. Said rivayet eder: Ubade b. es-Samit (r.a.) imamlık yapıyordu. Bir gün sabah namazına gitti, müezzin kaamet ederken Ubade onu susturdu. Vitir namazını kıldıktan sonra sabah namazını kıldırdı.[25]

٢٧ - وحدّثني عن مالك ، عن عبد الرّحمن بن القاسم ؛ أنّه قال : سمعت عبد الله بن عامر بن ربيعة يقول : إنّي لأوتر وأنا أسمع الإقامة ، أو بعد الفجر (يشكّ عبد الرّحمن أيّ ذلك قال) .

27. Abdurrahman b. el-Kasım der ki: Abdullah b. Âmir b. Rebîa'yı (r.a.): «Sabah namazının kaametini işitirken «yahud şafaktan sonra» vitir namazını kılarım,» derken işittim.

(Abdurrahman, Abdullah b. Amirin: Kaamet edilirken mi, yoksa şafaktan sonra mı dediği hususunda şüphe ediyor.)

٢٨ - وحدّثني مالك ؛ عن عبد الرّحمن بن القاسم ؛ أنّه سمع أباه القاسم بن محمّد ، يقول : إنّي لأوتر بعد الفجر .

قال مالك : وإنّما يوتر بعد الفجر من نام عن الوتر . ولا ينبغي لأحد أن يتعمّد ذلك ، حتّى يضع وتره بعد الفجر .

28. Kasım b. Muhammed der ki: Şafaktan sonra da vitir namazını kılarım.

Mâlik der ki: *Ancak vitri kılmadan uyuya kalan kimse, şafaktan sonra vitir namazını kılabilir. Yoksa kasden vitir namazını şafaktan sonraya bırakmak caiz değildir.*

(25) Şeybanî, 257.

5. SABAH NAMAZININ SÜNNETİ

٢٩ - حدّثني يحيى عن مالك ، عن نافع ، عن عبد الله بن عمر ؛ أن حفصة ، زوج النبي ﷺ ، أخبرته : أن رسول الله ﷺ ، كان إذا سكت المؤذن عن الأذان لصلاة الصبح صلى ركعتين خفيفتين ، قبل أن تقام الصلاة .

29. Resûlü Ekrem'in zevcesi Hafsa (r.a.) rivayet eder: Resûlullah (s.a.v.), müezzin sabah namazı ezanını okuyunca kaamet edilmeden önce kısa okuyarak iki rekât sünnet kılardı.[26]

٣٠ - وحدّثني مالك ، عن يحيى بن سعيد ؛ أن عائشة ، زوج النبي ﷺ ، قالت : إن كان رسول الله ﷺ ، ليخفف ركعتي الفجر ، حتى إني لأقول : أقرأ بأم القرآن أم لا ؟ .

30. Hz. Âişe (r.a.) der ki: Resûlullah (s.a.v.) sabah namazının sünnetini o kadar hafif kılardı ki kendi kendime acaba Fatihayı okudu mu, yoksa okumadı mı, derdim.[27]

٣١ - وحدّثني عن مالك ، عن شريك بن عبد الله بن أبي نمر ، عن أبي سلمة بن عبد الرحمن ؛ أنه قال : سمع قوم الإقامة ، فقاموا يصلون . فخرج عليهم رسول الله ﷺ فقال : « أصلاتان معا ؟ أصلاتان معا ؟ » وذلك في صلاة الصبح ، في الركعتين اللتين قبل الصبح .

31. Ebû Seleme b. Abdurrahman der ki: Bir sabah namazında kaameti işiten cemaatten bir kısmı sünnet kılmaya kalktılar, o sırada Resûlullah (s.a.v.) çıka geldi. Bunları görünce:

(26) Buharî, Ezan, 10/12; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/87. Ayrıca bkz. Şeybanî, 244.
(27) İbn Abdilber der ki: Malik'ten rivayet edenler, bu hadisin mürselliğindoe ihtilafsızdır.

«— İki namaz birden mi kılınıyor, iki namaz birden mi kılınıyor?»[28] buyurdu. Bu, sabahtan önceki iki rekat sabah namazındaydı.

٣٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنْ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ فَاتَتْهُ رَكْعَتَا الْفَجْرِ ، فَقَضَاهُمَا بَعْدَ أَنْ طَلَعَتِ الشَّمْسُ .

32. Abdullah b. Ömer (r.a.), (bir gün) sabah namazının sünnetini kılamadı, güneş doğduktan sonra kaza etti.[29]

٣٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ الْقَاسِمِ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ ؛ أَنَّهُ صَنَعَ مِثْلَ الَّذِى صَنَعَ ابْنُ عُمَرَ .

33. Kasım b. Muhammed de Abdullah b. Ömer'in yaptığı gibi farzdan önce kılamadığı sabah namazının sünnetini güneş doğduktan sonra kıldı.

(28) Hz. Peygamber iki namaz diye, sabah namazının farzı ile sünnetini kastediyor. Bu hadisten, farza kaamet edilince camide sünnet veya nafileye başlamadan bütün cemaatin farza durması gerektiği anlaşılır.
(29) Hanefi mezhebinde sabah namazının farzından sonra sünnet kılınamadığı için, farza kaamet edilince cemaate ulaşabileceğini kestiren kimse çabucak sünneti kılar, farza yetişir.

٨ - كتاب صلاة الجماعة

8

CEMAATLE NAMAZ KİTABI

1. CEMAATLE KILINAN NAMAZIN YALNIZ KILINAN NAMAZDAN ÜSTÜNLÜĞÜ

١ – حدّثني يَحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « صَلاَةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلاَةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً » .

1. Abdullah b. Ömer (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.), **«Cemaatle kılınan namaz, yalnız kılınandan yirmi yedi derece üstündür.»** buyurdu.[1]

٢ – وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « صَلاَةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلاَةِ أَحَدِكُمْ وَحْدَهُ ، بِخَمْسَةٍ وَعِشْرِينَ جُزْءاً » .

2. Ebû Hüreyre (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **«Cemaatle kılınan namaz, yalnız kıldığınız namazdan yirmi beş derece üstündür.»**[2]

٣ – وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ! لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبَ ، ثُمَّ آمُرَ بِالصَّلاَةِ فَيُؤَذَّنَ لَهَا ، ثُمَّ آمُرَ رَجُلاً فَيَؤُمَّ النَّاسَ ، ثُمَّ أُخَالِفَ إِلَى رِجَالٍ ، فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ . وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ! لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُهُمْ أَنَّهُ يَجِدُ عَظْماً سَمِيناً ، أَوْ مِرْمَاتَيْنِ حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ الْعِشَاءَ » .

3. Ebû Hüreyre (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **«Kudret ve iradesiyle yaşadığım Allah'a yemin ederim. İçimden öyle geçiyor ki odun toplatıp, namaz için ezan**

(1) Buharî, Ezan, 10/30; Müslim, Mesâcid, 5/249.
(2) Buharî, Ezan, 10/31; Müslim, 5/245.

okunmasını ve birinin cemaate imam olmasını emredeyim, sonra, cemaate gelmeyenlerin evlerini başlarına yakayım. Kudret ve iradesiyle yaşadığım Allah'a yemin ederim ki, yatsı namazına gitmeniz, yağlı bir et yemeye gitmenizden daha önemlidir.»[3]

٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ ، مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ ، أَنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ قَالَ : أَفْضَلُ الصَّلاَةِ صَلاَتُكُمْ فِي بُيُوتِكُمْ . إِلاَّ صَلاَةَ الْمَكْتُوبَةِ .

4. Zeyd b. Sabit (r.a.) der ki: «Farz namazlar hariç, en efdal namazınız evinizde kıldığınız namazdır.[4]

(3) Buharî, Ezan, 10/29; Müslim, Mesâcid, 5/246.
(4) Buharî, Ezan, 10/81 (merfu olarak); Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/213. Bundan, farz namazların camide kılınması, sünnet ve nafile namazların evlerde kılınmasının evlâ olduğu anlaşılır. Resûlü Ekrem de böyle yapardı.

2. YATSI VE SABAH NAMAZLARI

٥ - حدّثني يحيى عن مالك، عن عبد الرحمن بن حرملة الأسلمي، عن سعيد بن المسيّب: أنّ رسول الله ﷺ قال: «بيننا وبين المنافقين شهود العشاء والصبح، لا يستطيعونهما» أو نحو هذا.

5. Said b. el-Müseyyeb'den: Resûlullah (s.a.v.); «Bizimle münafıklar arasındaki fark yatsı ile sabah namazında bulunmamızdır. Onlar bu iki vakte gelemezler,» buyurdu ya da buna benzer bir şey söyledi.[5]

٦ - وحدّثني عن مالك، عن سُمَيّ مولى أبي بكر بن عبد الرحمن، عن أبي صالح، عن أبي هريرة؛ أنّ رسول الله ﷺ قال: «بينما رجل يمشي بطريق، إذ وجد غصن شوك على الطريق، فأخّره. فشكر الله له، فغفر له». وقال: «الشهداء خمسة: المطعون، والمبطون، والغرق، وصاحب الهدم، والشهيد في سبيل الله» وقال: «لو يعلم الناس ما في النداء والصفّ الأوّل، ثمّ لم يجدوا إلاّ أن يستهموا عليه، لاستهموا. ولو يعلمون ما في التهجير لاستبقوا إليه. ولو يعلمون ما في العتمة والصبح، لأتوهما ولو حبوا».

6. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: «Bir adam yolda giderken dikenli bir dal görüp attı. Allah onun bu amelinden hoşnut oldu ve onun günahlarını affetti.» «Ölenlerden beş kimse şehittir: Veba hastalığından, karın ağrısından ölenler, suda boğulanlar, yıkık altında kalanlar ve Allah'ın dini (İslam) uğrunda şehit olanlar.» «Eğer insanlar ezanın ve birinci saffın önem ve sevabını bilseler ezan okumak ve birinci safta bulunmak için

(5) et-Tevhîd'de şu ifade vardır: Bu hadis, Muvatta'da mürseldir. Rasûlullah'tan (s.a.v.) mevsul olarak gelmemiştir. Manası, sağlam yollarla gelmiştir.

başka çareleri olmasa mutlaka kur'a çekerlerdi. Eğer namaza erken gelmenin faziletini bilseler yarışarak gelirler. Cemaatle kılınan yatsı ve sabah namazının önemini bilseler sürünerek de olsa gelirler.»[6]

٧ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ ؛ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ فَقَدَ سُلَيْمَانَ بْنَ أَبِي حَثْمَةَ فِي صَلاَةِ الصُّبْحِ . وَأَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ غَدَا إِلَى السُّوقِ . وَمَسْكَنُ سُلَيْمَانَ بَيْنَ السُّوقِ وَالْمَسْجِدِ النَّبَوِيِّ . فَمَرَّ عَلَى الشِّفَاءِ ، أُمِّ سُلَيْمَانَ . فَقَالَ لَهَا : لَمْ أَرَ سُلَيْمَانَ فِي الصُّبْحِ . فَقَالَتْ : إِنَّهُ بَاتَ يُصَلِّي ، فَغَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ . فَقَالَ عُمَرُ : لأَنْ أَشْهَدَ صَلاَةَ الصُّبْحِ فِي الْجَمَاعَةِ ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَقُومَ لَيْلَةً .

وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ الأَنْصَارِيِّ ؛ أَنَّهُ قَالَ : جَاءَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ إِلَى صَلاَةِ الْعِشَاءِ ، فَرَأَى أَهْلَ الْمَسْجِدِ قَلِيلاً ، فَاضْطَجَعَ فِي مُؤَخَّرِ الْمَسْجِدِ ، يَنْتَظِرُ النَّاسَ أَنْ يَكْثُرُوا . فَأَتَاهُ ابْنُ أَبِي عَمْرَةَ ، فَجَلَسَ إِلَيْهِ ، فَسَأَلَهُ مَنْ هُوَ ؟ فَأَخْبَرَهُ . فَقَالَ : مَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ؟ فَأَخْبَرَهُ . فَقَالَ لَهُ عُثْمَانُ : مَنْ شَهِدَ الْعِشَاءَ فَكَأَنَّمَا قَامَ نِصْفَ لَيْلَةٍ . وَمَنْ شَهِدَ الصُّبْحَ فَكَأَنَّمَا قَامَ لَيْلَةً .

7. Süleyman b. Ebî Hasme'nin oğlu Ebû Bekir anlatıyor: Ömer b. el-Hattab (r.a.), Süleyman b. Ebî Hasme'yi sabah namazında göremedi. Süleyman'ın evi çarşı ile Mescidi Nebevinin arasındaydı. Hz. Ömer çarşıya giderken Süleyman'ın annesi eş-Şifâ Hatun'a rastlar. Ona:

«— Süleyman'ı sabah namazında göremedim,» deyince kadın:

«— Gece namaz kıldı, onun için uyuyakaldı, sabah namazına gidemedi,» dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer:

«Bütün gece namaz kılmamdan, sabah namazına cemaate gitmem daha hayırlıdır,» dedi.

Abdurrahman b. Ebî Amre el-Ensari anlatıyor: Osman b. Affan (r.a.) yatsı namazına geldi. Cemaati az görünce mescidin gerisinde uzandı, cemaatin çoğalmasını bekledi. O sırada İbn Ebî Amre geldi, Hz. Osman'ın yanına oturdu. Osman (r.a.) kim oldu-

(6) Buharî, Ezan, 10/32; Müslim, Salât, 4/129, İmaret, 33/164.

ğunu sordu. O da kendisini tanıttı. «Kur'an'dan ne kadar biliyorsun?» dedi. Buna da cevap verdikten sonra Hz. Osman ona: «Yatsı namazına cemaate gelen kimse, gecenin yarısını namazla geçirmiş olur. Sabah namazına cemaate gelen de, gecenin tamamını namazla geçirmiş olur,» dedi.[7]

(7) Merfu olarak sahîhtir.
Müslim, Mesâcid, 5/260.

8. KILINAN FARZ NAMAZI İMAMLA TEKRAR KILMAK

٨ – حدثنى يحيى عن مالك ، عن زيد بن أسلم ، عن رجل من بنى الديل ، يقال له بسر بن محجن ، عن أبيه محجن ؛ أنه كان فى مجلس مع رسول الله ﷺ ، فأذن بالصلاة . فقام رسول الله ﷺ فصلى . ثم رجع ، ومحجن فى مجلسه لم يصل معه . فقال له رسول الله ﷺ : « ما منعك أن تصلى مع الناس ؟ ألست برجل مسلم ؟ » فقال : بلى . يا رسول الله . ولكنى قد صليت فى أهلى . فقال له رسول الله ﷺ : « إذا جئت فصل مع الناس ، وإن كنت قد صليت » .

8. Mihcen (r.a.) anlatıyor: Resûlullah'ın meclisindeydim. Namaza kaamet edildi. Resûlü Ekrem kalktı, namazı kıldıktan sonra yanıma geldi. Ben onunla namaza kalkmamıştım. Bana:

«— **Cemaatle niçin namaz kılmadın, müslüman değil misin?**» deyince:

«— Evet ya Resûlallah müslümanım. Fakat ben evde namazı kılmıştım» dedim. Bunun üzerine Resûlullah, «**Namazı kılmış da olsan, cemaate gelince tekrar kıl**»[8] buyurdu.[9]

(8) Kendi kendine vakit namazını kılan kimse, cemaate gelince cemaatle de kılabilir. Kıldığı namazların biri vakit namazı, diğeri nafile sayılır. Fakat kıldığı namaz akşam, sabah veya ikindi namazı ise, cemaatle tekrar kılamaz. Çünkü akşam namazı tek rekatli olduğu için nafile sayılmaz. Sabahla ikindi namazlarından sonra ise nafile kılınmaz.

(9) Nesaî, İmamet, 10/53. Ayrıca bkz. Şeybanî, 217.

٩ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ : أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ ، فَقَالَ : إِنِّي أُصَلِّي فِي بَيْتِي ، ثُمَّ أُدْرِكُ الصَّلَاةَ مَعَ الإِمَامِ ، أَفَأُصَلِّي مَعَهُ ؟ فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ : نَعَمْ . فَقَالَ الرَّجُلُ : أَيَّتَهُمَا أَجْعَلُ صَلَاتِي ؟ فَقَالَ لَهُ ابْنُ عُمَرَ : أَوَ ذٰلِكَ إِلَيْكَ ؟ إِنَّمَا ذٰلِكَ إِلَى اللهِ يَجْعَلُ أَيَّتَهُمَا شَاءَ .

9. Nâfi'den: Bir adam Abdullah b. Ömer (r.a.)'e:

«— Evimde namazı kıldıktan sonra cemaatle namaza yetişiyorum. Cemaatle tekrar kılayım mı?» dedi. Abdullah b. Ömer:

«— Evet.» deyince adam:

«— Hangisini vakit namazı, hangisini nafile namazı sayayım?» deyince İbni Ömer:

«— O sana mı ait ki? O ancak Allah'a aittir. Hangisini dilerse onu sayar.» dedi.

١٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ : أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ ، فَقَالَ : إِنِّي أُصَلِّي فِي بَيْتِي ، ثُمَّ آتِي الْمَسْجِدَ ، فَأَجِدُ الإِمَامَ يُصَلِّي . أَفَأُصَلِّي مَعَهُ ؟ فَقَالَ سَعِيدٌ : نَعَمْ . فَقَالَ الرَّجُلُ : فَأَيُّهُمَا صَلَاتِي ؟ فَقَالَ سَعِيدٌ : أَوَ أَنْتَ تَجْعَلُهُمَا ؟ إِنَّمَا ذٰلِكَ إِلَى اللهِ .

10. Yahya b. Said anlatıyor: Bir adam Said b. el-Müseyyeb'e:

«— Evimde namazı kıldıktan sonra mescide gidiyorum, imamı namazda buluyorum. Onunla tekrar kılayım mı?» diye sordu. Said:

«Evet.» deyince adam «Hangisi benim vakit namazım olur?» dedi. Said:

«—Onları sen mi tayin edeceksin? Bu ancak Allah'a aittir.» dedi.

١١ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَفِيفٍ السَّهْمِيِّ ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي أَسَدٍ : أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا أَيُّوبَ الأَنْصَارِيَّ ، فَقَالَ : إِنِّي أُصَلِّي فِي بَيْتِي ، ثُمَّ آتِي الْمَسْجِدَ ، فَأَجِدُ الإِمَامَ يُصَلِّي ، أَفَأُصَلِّي مَعَهُ ؟ فَقَالَ أَبُو أَيُّوبَ : نَعَمْ . فَصَلِّ مَعَهُ . فَإِنَّ مَنْ صَنَعَ ذٰلِكَ فَإِنَّ لَهُ سَهْمَ جَمْعٍ ، أَوْ مِثْلَ سَهْمِ جَمْعٍ .

11. İmam Mâlik, Afîf es-Sehmî'den rivayet eder: Esed oğullarından bir adam Ebû Eyyub el-Ensari (r.a.)'ye:

«— Evimde namazı kıldıktan sonra mescide gidiyorum, imamı namazda buluyorum. Onunla da kılayım mı?» diye sordu. Ebû Eyyub da:

«Evet. Onunla da kıl. Kim böyle yaparsa cemaat namazı sevabına nail olur.» dedi.

١٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ : مَنْ صَلَّى الْمَغْرِبَ أَوِ الصُّبْحَ ، ثُمَّ أَدْرَكَهُمَا مَعَ الإِمَامِ ، فَلاَ يَعُدْ لَهُمَا .

قَالَ مَالِكٌ : وَلا أَرَى بَأْسًا أَنْ يُصَلِّي مَعَ الإِمَامِ مَنْ كَانَ قَدْ صَلَّى فِي بَيْتِهِ . إلا صَلاَةَ الْمَغْرِبِ فَإِنَّهُ إِذَا أَعَادَهَا ، كَانَتْ شَفْعًا .

12. Nâfi'den: Abdullah b. Ömer (r.a.): «Akşam namazını yahut sabah namazını kıldıktan sonra imama yetişen kimse onları tekrar kılmasın,» dedi.

İmam Mâlik der ki: *Evinde namaz kılan kimse tekrar imamla da kılabilir. Fakat akşamı kılamaz. Zira akşam namazını tekrar kılınca, farzı iki defa kılmış olur.*

4. CEMAATLE NAMAZ

١٣ - حدثني يحيى عن مالك ، عن أبي الزناد ، عن الأعرج ، عن أبي هريرة ؛ أن رسول الله ﷺ قال : « إذا صلى أحدكم بالناس ، فليخفف . فإن فيهم الضعيف ، والسقيم ، والكبير . وإذا صلى أحدكم لنفسه ، فليطول ما شاء » .

13. Ebû Hüreyre (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **«Sizden biri cemaate namaz kıldırdığı vakit namazı uzatmasın. Çünkü cemaatte zayıf, hasta ve yaşlılar olabilir. Kendi kendine kılanınız, dilediği kadar uzatsın.»** [10]

١٤ - وحدثني عن مالك ، عن نافع ؛ أنه قال : قمت وراء عبد الله بن عمر في صلاة من الصلوات ، وليس معه أحد غيري . فخالف عبد الله بيده ، فجعلني حذاءه .

14. Nâfi anlatıyor: Bir namazda Abdullah b. Ömer'in arkasına durdum. Yanında benden başka kimse yoktu. Eliyle işaret ederek beni yanına çekti.[11]

١٥ - وحدثني عن مالك ، عن يحيى بن سعيد ؛ أن رجلا كان يؤم الناس بالعقيق . فأرسل إليه عمر بن عبد العزيز ، فنهاه .

قال مالك : وإنما نهاه ، لأنه كان لا يعرف أبوه .

15. Yahya b. Said rivayet eder: Bir adam Akik'de[12] cemaate imamlık yapıyordu. Ömer b. Abdulaziz haber salarak onu imamlıktan men etti.

İmam Mâlik der ki: *Adamın babası belli olmadığı için onu imamlıktan men etti.*

(10) Buharî, Ezan, 10/62; Müslim, Salât, 4/183. Ayrıca bkz. Şeybanî, 248.
(11) İmama uyan cemaat tek olursa, imamın arkasına değil sağ yanına durması gerekir.
(12) (Akik), Medinei Münevvere'de bir yer ismidir.

5. İMAMIN OTURARAK NAMAZ KILDIRMASI

١٦ - حدثني يحيى عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن أنس بن مالك ؛ أن رسول الله ﷺ ركب فرسا فصرع ، فجحش شقه الأيمن . فصلى صلاة من الصلوات وهو قاعد . وصلينا وراءه قعودا . فلما انصرف قال : « إنما جعل الإمام ليؤتم به . فإذا صلى قائما فصلوا قياما . وإذا ركع فاركعوا . وإذا رفع فارفعوا . وإذا قال : سمع الله لمن حمده ، فقولوا : ربنا ولك الحمد . وإذا صلى جالسا ، فصلوا جلوسا أجمعون » .

16. Enes b. Malik (r.a.) rivayet eder: Resûlullah (s.a.v.) atla giderken düştü, sağ yanı incindi. (Namaz vakti gelince) namazı oturarak kıldırdı, biz de arkasında oturarak kıldık. Namazı bitirince «**İmam kendisine uyulması için imam kılındı. Onun için imam ayakta kılarsa siz de ayakta kılın. Rükû edince rükû edin. Başını kaldırınca siz de kaldırın 'Semiallahu limen hamideh' deyince, siz 'rabbena ve lekel hamd' deyin. Oturarak kıldığı vakit hepiniz oturarak kılın.**» buyurdu.[13]

١٧ - وحدثني عن مالك ، عن هشام بن عروة ، عن أبيه ، عن عائشة زوج النبي ﷺ : أنها قالت : صلى رسول الله ﷺ وهو شاك . فصلى جالسا . وصلى وراءه قوم قياما . فأشار إليهم أن اجلسوا . فلما انصرف ، قال : « إنما جعل الإمام ليؤتم به . فإذا ركع فاركعوا . وإذا رفع فارفعوا . وإذا صلى جالسا ، فصلوا جلوسا » .

17. Resûlü Ekrem'in zevcesi Âişe (r.a.) rivayet ederek der ki: Resûlullah (s.a.v.) rahatsızdı, namazı oturarak kıldı. Arkasındaki cemaat ayakta kıldı. Bunun üzerine Resûlullah onlara oturun

(13) Buharî, Ezan, 10/51; Müslim, Salât, 4/77; Şafiî, Risale, no: 696. Ayrıca bkz. Şeybanî, 157.

diye işaret etti. Namazı bitirince: «İmam kendisine uyulması için imam kılındı. İmam rükûya varınca rükû yapın. Başını kaldırınca siz de kaldırın. Oturarak namaz kıldığı vakit siz de oturarak kılın.» buyurdu.[14]

١٨ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَرَجَ فِي مَرَضِهِ . فَأَتَى ، فَوَجَدَ أَبَا بَكْرٍ ، وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي بِالنَّاسِ . فَاسْتَأْخَرَ أَبُو بَكْرٍ . فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ كَمَا أَنْتَ . فَجَلَسَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ . فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِصَلَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ جَالِسٌ ، وَكَانَ النَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ .

18. Urve anlatıyor: Resûlullah hastalandığında mescide geldi, Ebû Bekir (r.a.) ayakta cemaate namaz kıldırıyordu. Resûlü Ekrem'in geldiğini farkeden Ebû Bekir geri çekilmek istedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.), olduğun yerde kal, diye işaret ederek Ebû Bekir'in yanına oturdu. Ebû Bekir oturarak kılan Resûlullah'a uyarak, cemaat de Ebû Bekir'e uyarak namaz kılıyorlardı.[15]

(14) Buharî, Ezan, 10/51; Müslim, Salât, 4/82; Şafiî, Risale, no: 697.
(15) Buharî, Ezan, 10/47; Müslim, 4/97.

6. AYAKTA KILINAN NAMAZIN OTURARAK KILINAN NAMAZDAN ÜSTÜN OLUŞU

١٩ - وحدّثني يَحْيى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ ، عَنْ مَوْلًى لِعَمْرِو بْنِ الْعَاصِ ، أَوْ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « صَلاَةُ أَحَدِكُمْ وَهُوَ قَاعِدٌ ، مِثْلُ نِصْفِ صَلاَتِهِ وَهُوَ قَائِمٌ » .

19. Abdullah b. Amr b. el-As (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.): **«Oturarak kıldığınız namaz (ecir ve sevapta) ayakta kıldığınız namazın yarısı gibidir.»** buyurdu.[16]

٢٠ - وحدثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ ؛ أَنَّهُ قَالَ : لَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ ، نَالَنَا وَبَاءٌ مِنْ وَعْكِهَا شَدِيدٌ . فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى النَّاسِ ، وَهُمْ يُصَلُّونَ فِي سُبْحَتِهِمْ قُعُودًا . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : « صَلاَةُ الْقَاعِدِ مِثْلُ نِصْفِ صَلاَةِ الْقَائِمِ » .

20. Abdullah b. Amr b. el-As (r.a.)'den: Medine'ye gelince salgın vebâ hastalığa yakalandık. Resûlullah cemaatin yanına gitti, oturarak nafile namaz kıldıklarını görünce: **«Oturarak kılınan namaz, ayakta kılınan namazın yarısı gibidir.»** buyurdu.[17]

(16) Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/120; Nesaî, Kıyamu'l-Leyl, 20/20; İbn Mace, İkametu's-Salât, 5/141. Ayrıca bkz. Şeybanî, 155.

(17) İbn Abdilber der ki: Bu hadis, munkatı'dır. Çünkü Zührî, İbn Amr ile görüşmemiştir.

7. NAFİLE NAMAZI OTURARAK KILMA

٢١ - حدَّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْمُطَّلِبِ ابْنِ أَبِي وَدَاعَةَ السَّهْمِيِّ ، عَنْ حَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ : أَنَّهَا قَالَتْ : مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَلَّى فِي سُبْحَتِهِ قَاعِدًا قَطُّ . حَتَّى كَانَ قَبْلَ وَفَاتِهِ بِعَامٍ ، فَكَانَ يُصَلِّي فِي سُبْحَتِهِ قَاعِدًا . وَيَقْرَأُ بِالسُّورَةِ فَيُرَتِّلُهَا ، حَتَّى تَكُونَ أَطْوَلَ مِنْ أَطْوَلَ مِنْهَا .

21. Resûlullah (s.a.v.)'in zevcesi Hafsa'dan: Resûlullah'ın vefatından bir yıl öncesine kadar nafile namazını oturarak kıldığını görmedim. Son zamanlarında Nafile namazını oturarak kılıyor, sûreyi ağır ağır okuyordu. Ağır okumasından uzun sûreler daha da uzuyordu.[18]

٢٢ - وحدَّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ : أَنَّهَا لَمْ تَرَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُصَلِّي صَلَاةَ اللَّيْلِ قَاعِدًا قَطُّ . حَتَّى أَسَنَّ . فَكَانَ يَقْرَأُ قَاعِدًا . حَتَّى إِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ ، قَامَ فَقَرَأَ نَحْوًا مِنْ ثَلَاثِينَ أَوْ أَرْبَعِينَ آيَةً ، ثُمَّ رَكَعَ .

22. Âişe (r.a.)'den: Resûlullah'ı yaşlanıncaya kadar gece namazını oturarak kılarken hiç görmedim. Yaşlanınca kıraati oturarak okuyor, rükû etmek isteyince kalkıyor, otuz-kırk âyet kadar okuduktan sonra rükû ediyordu.[19]

(18) Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/118. Ayrıca bkz. Şeybanî, 154.
(19) Buharî, Taksîru's-salât, 18/20; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/111.

٢٣ - وحدثني عن مالك، عن عبد الله بن يزيد المدني، وعن أبي النضر، عن أبي سلمة بن عبد الرحمن، عن عائشة زوج النبي ﷺ: أن رسول الله ﷺ كان يصلي جالساً. فيقرأ وهو جالس. فإذا بقي من قراءته قدر ما يكون ثلاثين أو أربعين آية، قام فقرأ وهو قائم. ثم ركع وسجد. ثم صنع في الركعة الثانية مثل ذلك.

23. Âişe (r.a.)'den: Resûlullah (s.a.v.) oturarak namaz kılıyor, oturarak okuyor, kıraatinden otuz-kırk âyet kadar kalınca, kalkıp ayakta okuyor, sonra rükûya varıyor ve secde yapıyordu. Daha sonra ikinci rekâtı da öyle kılıyordu.[20]

٢٤ - وحدثني عن مالك؛ أنه بلغه أن عروة بن الزبير، وسعيد بن المسيب، كانا يصليان النافلة، وهما محتبيان.

24. İmam Mâlik'e şu hadis rivayet olundu: Urve b. Zübeyr ve Said b. el Müseyyeb nafile namazı oturarak ve dizlerini dikerek kılıyorlardı.

(20) Buhari, Taksiru's-Salât, 18/20; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/112.

8. SALAT-I VUSTÂ (Orta Namaz):

٢٥ - حدّثني يحيى عن مالك، عن زيد بن أسلم، عن القعقاع بن حكيم، عن أبي يونس مولى عائشة أمّ المؤمنين؛ أنّه قال: أمرتني عائشة أن أكتب لها مصحفا. ثمّ قالت: إذا بلغت هذه الآية فآذنّي ﴿ حافظوا على الصّلوات والصّلاة الوسطى وقوموا لله قانتين ﴾ فلمّا بلغتها آذنتها. فأملت عليّ ﴿ حافظوا على الصّلوات والصّلاة الوسطى وصلاة العصر وقوموا لله قانتين ﴾ قالت عائشة: سمعتها من رسول الله ﷺ.

25. Mü'minlerin annesi Âişe'nin azatlısı Ebû Yunus rivayet eder: Âişe (r.a.) kendisine mushaf (Kur'ân) yazmamı emrettikten sonra: «Hafizuu alessalevati vessalâtil vustaa ve kûmû lillâhi kaanitin» âyetine gelince bana haber ver, dedi. Bu âyete geldiğimi kendisine bildirince bana şöyle yazdırdı: «Hafizuu alessalevati vessaletil vustaa — ve salâtil asri (ikindi namazıdır) —ve kûmû lillâhi kaanitiyn» Âişe: Resûlullah'tan böyle işittim. dedi.[21]

٢٦ - وحدّثني عن مالك، عن زيد بن أسلم، عن عمرو بن رافع؛ أنّه قال: كنت أكتب مصحفا لحفصة أمّ المؤمنين. فقالت: إذا بلغت هذه الآية فآذنّي ﴿ حافظوا على الصّلوات والصّلاة الوسطى وقوموا لله قانتين ﴾ فلمّا بلغتها، آذنتها. فأملت عليّ ﴿ حافظوا على الصّلوات والصّلاة الوسطى وصلاة العصر، وقوموا لله قانتين ﴾.

26. Amr b. Râfi anlatıyor: Mü'minlerin annesi Hafsa Mushaf-ı şerifi yazarken: «Hafizuu alessalevaati vessalâtil vustaa ve kumu lillâhi kaanitiyn» âyetine gelince bana haber ver dedi. Bu âyete ulaştığımı kendisine bildirince, bana şöyle yazdırdı: «Hafizuu alessalevaati vessalâtil vustaa —ve salâtil asri —ve kûmû lillahi kaanitiyn.»[22]

(21) Müslim, Mesacid 5/207.
(22) Bu hadisi Malik, mevkuf olarak rivayet etmiştir.
Bu yorumlara göre, "es-Salatu'l-vustâ", ikindi namazıdır.

٢٧ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْحُصَيْنِ ، عَنِ ابْنِ يَرْبُوعٍ الْمَخْزُومِيِّ ؛ أَنَّهُ قَالَ : سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ يَقُولُ : الصَّلاَةُ الْوُسْطَى صَلاَةُ الظُّهْرِ.

27. Zeyd b. Sabit (r.a.) der ki: «Salâtul vustaa», öğle namazıdır.[23]

٢٨ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِى طَالِبٍ ، وَعَبْدَ اللهِ بْنَ عَبَّاسٍ ، كَانَا يَقُولاَنِ : الصَّلاَةُ الْوُسْطَى صَلاَةُ الصُّبْحِ.

قَالَ مَالِكٌ : وَقَوْلُ عَلِيٍّ وَابْنِ عَبَّاسٍ أَحَبُّ مَا سَمِعْتُ إِلَيَّ فِى ذٰلِكَ .

28. İmam Mâlik'e şu hadis rivayet edildi: Ali b. Ebî Talib ve Abdullah b. Abbas (r.a.): «Salâtul vustaa», Sabah namazıdır, derlerdi.

İmam Malik der ki: *Bu hususta duyduklarımın en uygunu, Hz. Ali ve Abdullah b. Abbas'ın dedikleridir.*

(23) Ebu Davud (Salât, 2/5), merfu olarak rivayet eder.

9. TEK BİR ELBİSEYLE NAMAZ KILMANIN CAİZ OLUŞU

٢٩ - حدّثني يحيى عن مالك ، عن هشام بن عروة ، عن أبيه ، عن عمر بن أبي سلمة ؛ أنّه رأى رسول الله ﷺ يصلّي في ثوب واحد ، مشتملا به ، في بيت أمّ سلمة ، واضعا طرفيه على عاتقيه .

29. Ömer b. Ebî Seleme (r.a.) rivayet eder: Resûlullah'ı Ümmü Seleme'nin evinde, tek bir elbiseye bürünmüş, iki ucunu omuzlarına atmış olarak namaz kılarken gördüm.[24]

٣٠ - وحدّثني عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن سعيد بن المسيّب ، عن أبي هريرة ؛ أنّ سائلا سأل رسول الله ﷺ عن الصّلاة في ثوب واحد ؟ فقال رسول الله ﷺ : « أو لكلّكم ثوبان ؟ » .

30. Ebû Hüreyre'den: Biri Resûlullah'a (s.a.v.) tek bir parçadan oluşan elbiseyle namaz kılınıp kılınmayacağını sordu. Resûlullah (s.a.v.) da:

«— **Hepinizin iki elbisesi var mı ki!**» diye cevap verdi.[25]

٣١ - وحدّثني عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن سعيد بن المسيّب ؛ أنّه قال : سئل أبو هريرة هل يصلّي الرّجل في ثوب واحد ؟ فقال : نعم . فقيل له : هل تفعل أنت ذلك ؟ فقال : نعم . إنّي لأصلّي في ثوب واحد ، وإنّ ثيابي لعلى المشجب .

31. Said b. Müseyyeb anlatıyor: Ebû Hüreyre'ye bir kimsenin bir parçadan oluşan elbiseyle namaz kılıp kılamayacağı soruldu. O da cevaben:

«— Kılabilir!» dedi. Bunun üzerine kendisine:

«— Sen kılıyor musun?» diye soruldu.

«— Evet, elbiselerim askıda dururken tek bir parçadan oluşan elbiseyle namaz kılarım.» diye cevap verdi.

(24) Buharî, Salât, 8/4; Müslim, Salât, 4/278.
(25) Buharî, Salât, 8/4; Müslim, Salât, 4/275.

٣٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ : أنّهُ بَلَغَهُ أنْ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ كَانَ يُصَلّى فِى الثَّوْبِ الْوَاحِدِ .

32. İmam Mâlik naklediyor: *Duyduğuma göre Cabir b. Abdullah tek bir parçadan oluşan elbise ile namaz kılardı.*

٣٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِى عَبْدِ الرَّحْمٰنِ : أنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ . كَانَ يُصَلّى فِى الْقَمِيصِ الْوَاحِدِ .

33. Rebia b. Ebî Abdurrahman anlatıyor: Hazm'ın torunu Muhammed b. Amr tek parçadan oluşan elbiseyle namaz kılardı.

٣٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ : أنّهُ بَلَغَهُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ : أنّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « مَنْ لَمْ يَجِدْ ثَوْبَيْنِ فَلْيُصَلّى فِى ثَوْبٍ وَاحِدٍ ، مُلْتَحِفًا بِهِ . فَإِنْ كَانَ الثَّوْبُ قَصِيرًا ، فَلْيَتَّزِرْ بِهِ » .

قَالَ مَالِكٌ : أَحَبُّ إِلَىَّ أنْ يَجْعَلَ ، الَّذِى يُصَلّى فِى الْقَمِيصِ الْوَاحِدِ ، عَلَى عَاتِقَيْهِ ثَوْبًا أَوْ عِمَامَةً .

34. Cabir b. Abdullah naklediyor: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **«İki parçadan oluşan elbisesi olmayan, tek bir elbiseye sarılarak namaz kılsın. Eğer elbise kısa ise, bunu belden altına giysin.»**[26]

İmam Mâlik'den: *Bence tek bir gömlekle namaz kılanın yapması gereken en iyi şey, omuzlarını bir kumaş parçasıyla örtmesi veya başına sarık sarmasıdır.*

(26) Müslim, Zühd, 53/74.
Bu ve benzeri hadislerdeki elbise, kumaş parçasından ibaretti. Tıpkı hacıların ihram giyindiği gibi bir parça kumaşı belden aşağı sarar, buna izar (etek) denir, bir parçasıyla da omuzdan yani bedenin üstkısmını örterlerdi. Buna da «rida» denirdi. Bir elbiseyle namaz kılmak demek, büyük ve geniş vücudun tamamını saracak kumaş parçasıyla vücudun örtünmesi gereken yerlerini kapatarak namaz kılmaktır.
Bir de dikişli elbise olurdu. Bu da kamis (entari), bürde veya rida veyahut da aba (hırka ve kaftan) isimlerini alırdı.

10. NAMAZDA KADININ BAŞINI ÖRTMESİ VE ENTARİ GİYMESİ

٣٥ - حدثني يحيى عن مالك : أنه بلغه أن عائشة ، زوج النبي ﷺ ، كانت تصلي في الدرع والخمار .

35. İmam Mâlik'e: Resûlullah'ın (s.a.v.) hanımı Hz. Âişe'nin namaz kılarken entari giydiği, baş örtüsü ile de başını kapadığı rivayet edildi.

٣٦ - وحدثني عن مالك ، عن محمد بن زيد بن قنفذ ، عن أمه : أنها سألت أم سلمة زوج النبي ﷺ ، ماذا تصلي فيه المرأة من الثياب ؟ فقالت : تصلي في الخمار ، والدرع السابغ إذا غيب ظهور قدميها .

36. Kunfüz'ün torunu Muhammed b. Zeyd, annesinden nakle- diyor: Resûlullah'ın (s.a.v.) hanımı Ümmü Seleme'ye, «Namaz kılarken kadınların hangi elbiseleri giyeceklerini» sordum.

«— Başlarına başörtüsü takarlar, bir de ayaklarının üzerine kadar uzanan entari giyerler,» cevabını verdi.[27]

٣٧ - وحدثني عن مالك ، عن الثقة عنده ، عن بكير بن عبد الله بن الأشج ، عن بسر ابن سعيد ، عن عبيد الله بن الأسود الخولاني ، وكان في حجر ميمونة ، زوج النبي ﷺ : أن ميمونة كانت تصلي في الدرع والخمار . ليس عليها إزار .

37. Ubeydullah b. Esved el-Havlâni'den: Resûlullah'ın (s.a.v.) hanımı Meymune'nin odasında idim. Namaz kılarken ayaklarına kadar uzanan bir entari giyer, başını kapatırdı, Ayrıca etek giymezdi.

(27) İbn Abdilber el-İstizkâr'da der ki: Bu hadis, Muvatta'da mevkûftur. Abdirrahman b. Abdullah b. Dinar, Muhammed b. Zeyd -annesi- Ümmü Seleme senediyle merfu olarak nakleder.
Ebu Davud (Salât, 2/83), merfu olarak rivayet eder. Ayrıca bkz. Şeybani, 163.

٣٨ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنْ امْرَأَةً اسْتَفْتَتْهُ ، فَقَالَتْ : إِنْ الْمِنْطَقَ يَشُقُّ عَلَيَّ . أَفَأُصَلِّى فِى دِرْعٍ وَخِمَارٍ ؟ فَقَالَ : نَعَمْ . إِذَا كَانَ الدِّرْعُ سَابِغًا .

38. Hişam b. Urve babasından nakllediyor: Kadının biri bana:

«— Etek giymem zor oluyor. Entari ve başörtüsüyle namaz kılabilir miyim?» diye sordu. ben de:

«— Evet, elbise uzunsa kılabilirsin!» dedim.

٩ - كتاب قصر الصلاة فى السفر

9

SEFERDE NAMAZLARI KISALTMA KİTABI

1. HAZARDA VEYA SEFERDE İKİ VAKTİ CEMETMEK

١ - حدثني يحيى عن مالك، عن داود بن الحصين، عن الأعرج، عن أبي هريرة؛ أن رسول الله ﷺ كان يجمع بين الظهر والعصر، في سفره إلى تبوك.

1. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.) Tebük seferinde öğle ile ikindiyi cemetti.[1] (Yani iki vaktin namazlarını bir arada kıldı.)[2]

٢ - وحدثني عن مالك، عن أبي الزبير المكي، عن أبي الطفيل عامر بن واثلة؛ أن معاذ بن جبل أخبره، أنهم خرجوا مع رسول الله ﷺ، عام تبوك. فكان رسول الله ﷺ يجمع بين الظهر والعصر، والمغرب والعشاء. قال: فأخر الصلاة يوما. ثم خرج فصلى الظهر والعصر جميعا، ثم دخل. ثم خرج فصلى المغرب والعشاء جميعا. ثم قال: «إنكم ستأتون غدا، إن شاء الله، عين تبوك. وإنكم لن تأتوها حتى يضحى النهار. فمن جاءها فلا يمس من مائها شيئا. حتى آتي» فجئناها، وقد سبقنا إليها رجلان. والعين تبض بشيء من ماء. فسألهما رسول الله ﷺ: «هل مسستما من مائها شيئا؟» فقالا: نعم. فسبهما رسول الله ﷺ وقال لهما ما شاء الله أن يقول. ثم غرفوا بأيديهم من العين، قليلا قليلا. حتى اجتمع في شيء ثم غسل رسول الله ﷺ، فيه وجهه ويديه. ثم أعاده فيها. فجرت العين بماء كثير. فاستقى الناس. ثم قال رسول الله ﷺ: «يوشك، يا معاذ، إن طالت بك حياة، أن ترى ما ههنا قد ملئ جنانا».

(1) İbn Abdilber, et-Takassî'de der ki: "Bu hadisin senedinde, Yahya b. Yahya'ya itiraz edildi. Ondan mürsel olarak rivayet olundu. Muvatta ravilerinin çoğuna göre de mürseldir."
Yahya'dan, A'rec-Ebu Hureyre senediyle, müsned olarak da rivayet edilmiştir.

(2) Eğer zeval vaktinden sonra yola çıkarsa cem-i takdim (öğle vaktinde öğle ile ikindiyi birleştirme) zevalden önce çıkarsa cem-i tehir (ikindi vaktinde öğle ile ikindiyi birleştirme) yapılır. Yani öğle namazı tehir edilerek ikindiyle beraber kılınır.
Hanefî mezhebi, konuyla ilgili hadisleri değerlendirerek, yalnızca iki durumda, birincisi Arafat'ta vakfe, ikincisi Müzdelife'de vakfe yaparken namazların cem edilmesini (birleştirilmesini) benimsemiştir. Diğer mezhepler, yolculuk sırasında da cem yapmayı kabul ederler.

2. Muaz b. Cebel anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.)'la beraber Tebük seferine çıkmıştık. Resûlullah (s.a.v.) öğle ile ikindiyi, akşamla da yatsıyı cemediyordu. Bir gün namazı tehir etti. Bunun üzerine öğle ile ikindiyi beraberce kıldıktan sonra çadırına girdi. Sonra çıkıp akşamla yatsıyı kıldı, daha sonra da şöyle buyurdu:

«— **Yarın inşaallah Tebük Pınarı başında olacaksınız. Ancak kuşluk vaktinden önce orada olmayın. Oraya kim önce varırsa, ben gelmeden suya hiç dokunmasın!**» Biz pınarın başına vardığımızda iki kişinin bizden daha önce oraya gelmiş olduğunu gördük. Su bulanmıştı. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) o iki kişiye:

«— **Suya dokundunuz mu?**» diye sordu. Onlar da:

«— Evet!» cevabını verdiler. Bu cevap üzerine Resûlullah (s.a.v.) onlara kızdı ve biraz söylendi. Daha sonra da orada bulunanlar pınardan avuçlarıyla azar azar alıp bir kapta biriktirdiler. Resûlullah (s.a.v.) bu suyla yüzünü, ellerini yıkayıp onu tekrar pınara döktü. Bunun üzerine pınardaki su çoğaldı. Halk su ihtiyacını tamamen giderdikten sonra Resûlullah (s.a.v.):

«— **Ey Muaz! Eğer ömrün olursa buraların yemyeşil, bağlık bahçelik olduğunu göreceksin!**» buyurdu.[3]

٣ – وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا عَجِلَ بِهِ السَّيْرُ ، يَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ .

3. Abdullah b. Ömer'den: Resûlullah (s.a.v.), acele etmesi gerektiği bir yolculukta akşamla yatsıyı cem-i tehir yaparak kılardı.[4]

٤ – حدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِى الزُّبَيْرِ الْمَكِّىِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ ؛ أَنَّهُ قَالَ : صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمِيعًا وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ جَمِيعًا . فِى غَيْرِ خَوْفٍ وَلَا سَفَرٍ .

قَالَ مَالِكٌ : أَرَى ذٰلِكَ كَانَ فِى مَطَرٍ .

(3) Müslim, Fedâil, 43/10.
(4) Müslim, Salâtu'l-Musafirin, 6/42 (Zühri-Sâlim- babası yoluyla); Salâtu'l-Musafirin, 6/44, Buharî, Taksîru's-Salât, 18/6. Ayrıca bkz. Şeybanî, 201.

4. Abdullah b. Abbas anlatıyor: Bir defasında Resûlullah (s.a.v.) korkulacak bir durum olmadığı ve seferî de bulunmadığı halde öğle ile ikindiyi, akşamla da yatsıyı cemetti.

İmam Mâlik bu konuda şöyle der: *Bana kalırsa Resûlullah'ın (s.a.v.) bu şekilde namazları cemetmesinin sebebi, havanın yağmurlu olmasına istinaden olsa gerektir.*

٥ - وحدّثني عن مالكٍ ، عن نافعٍ : أنّ عبدَ الله بنَ عُمَرَ ، كانَ إذا جَمَعَ الأُمَرَاءُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ والْعِشَاءِ ، فِي الْمَطَرِ ، جَمَعَ مَعَهُمْ .

5. Nafi'den: Abdullah b. Ömer, yağmurlu havalarda ileri gelen kişilerin akşamla yatsı namazını cemetmesi üzerine o da onlara uyarak cemederdi.[5]

٦ - وحدّثني عن مالكٍ ، عن ابنِ شِهَابٍ ؛ أنّهُ سألَ سالِمَ بنَ عبدِ الله : هَلْ يُجْمَعُ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ فِي السَّفَرِ ؟ فقالَ : نَعَمْ . لا بأسَ بذلكَ . ألَمْ تَرَ إلى صلاةِ النّاسِ بِعَرَفَةَ ؟ .

وحدّثني عن مالكٍ ؛ أنّهُ بلَغَهُ عن عليّ بنِ حُسَيْنٍ ، أنّهُ كانَ يقولُ : كانَ رَسُولُ الله ﷺ ، إذَا أرَادَ أنْ يَسِيرَ يَوْمَهُ ، جَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ . وَإذَا أرَادَ أنْ يَسِيرَ لَيْلَهُ ، جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَ الْعِشَاءِ .

6. İbn Şihab anlatıyor: Salim b. Abdullah'a:

«— Seferde öğle namazı ile ikindi cem edilir mi?» diye sordum:

«— Evet, cemetmekte bir mahzur yok, Arafat'ta yapılıyor görmüyor musun?» cevabını verdi.

Ali b. Hüseyn'den: Resûlullah (s.a.v.), sefere çıkacağı gün öğle namazı ile ikindiyi, gece sefere çıkacağı zaman da o gecenin akşamıyla yatsıyı cem ederdi.[6]

(5) Şeybanî, 204.
(6) İbn Abdilber, et-Takassî'de der ki: "Bu hadis, Malik'in rivayetiyle Muaz b. Cebel ve İbn Ömer hadisiyle manaca Muttasıldır. Bir grup sahabeye göre ise müsneddir."

2. SEFERİ İKEN NAMAZIN KILINIŞI

٧ - حدثني يحيى ، عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن رجل من آل خالد بن أسيد : أنه سأل عبد الله بن عمر فقال : يا أبا عبد الرحمن ، إنا نجد صلاة الخوف وصلاة الحضر في القرآن ، ولا نجد صلاة السفر ؟ فقال ابن عمر : يا ابن أخي ، إن الله عز وجل بعث إلينا محمدا ﷺ ، ولا نعلم شيئا . فإنما نفعل ، كما رأيناه يفعل .

7. Hâlid b. Esîd ailesinden bir adam anlatıyor: Abdullah b. Ömer'e «— Ebû Abdurrahman: Kur'an'da korku namazı (düşmandan tehlike gelmesi muhtemel olan zamanlarda) ve hazarda (kendi yerinde ve evinde) kılacağımız namaz hakkında âyetler buluyoruz, fakat seferde iken namazın nasıl kılınacağı hakkında âyet bulamıyoruz, niçin?» diye sordum. Şu cevabı verdi:

«— Yeğenim! Aziz ve Celil olan Allah, Muhammed (s.a.v.)'i bize, bizler hiçbir şey bilmezken gönderdi. Onun için Hz. Peygamber'i nasıl yaptığını görüyorsak, biz de aynısını yapıyoruz.»[7]

٨ - وحدثني عن مالك ، عن صالح بن كيسان ، عن عروة بن الزبير ، عن عائشة زوج النبي ﷺ ؛ أنها قالت : فرضت الصلاة ركعتين ركعتين ، في الحضر والسفر . فأقرت صلاة السفر . وزيد في صلاة الحضر .

8. Hz. Âişe'den: Hazari (evindeki) olsun seferî olsun, başlangıçta bütün namazlar ikişer rekât olarak farz kılındı. Sonraları seferî namazlar olduğu gibi kaldı, fakat hazerî namazların rekâtları artırıldı.

(7) İbn Abdilber, et-Takassî'de der ki: "Malik, bu hadisi, ibn Şihab Halil b. Esîd ailesinden bir adam senediyle rivayet eder. İbn Şihab'ın diğer ravileri ise, İbn Şihab -Abdullah b. Ebî Bekr b. Abdirrahman- Umeyye b. Abdillah b. Halid b. Esîd- İbn Ömer yoluyla rivayet ederler.
Nesaî, Taksîru's-Salât, 15/1 (Leys yoluyla); İbn Mace, İkametu's-Salât, 5/73.

٩ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ؛ أَنَّهُ قَالَ لِسَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ : مَا أَشَدَّ مَا رَأَيْتَ أَبَاكَ أَخَّرَ الْمَغْرِبَ فِي السَّفَرِ ؟ فَقَالَ سَالِمٌ : غَرَبَتِ الشَّمْسُ وَنَحْنُ بِذَاتِ الْجَيْشِ ، فَصَلَّى الْمَغْرِبَ بِالْعَقِيقِ .

9. Yahya b. Saîd anlatıyor: Sâlim b. Abdullah'a:

«— Baban seferî iken en geç kıldığı akşam namazını ne zaman kıldı?» diye sordum. Sâlim şu cevabı verdi:

«— Biz Zatü'l-Ceyş'te iken güneş battı, babam da akşam namazını Akik'de kıldı.»[8]

(8) Zatül Ceyş, Medine'ye 24 mil uzaklıktadır. Bir mil 1609 metredir. Zatül Ceyş'le Akîk arası ise 12 mildir. Bir milin uzunluğu takriben 4000 ziradır. Kulaç cinsinden de bin kulaçtır. Hanefi Mezhebine göre bir kimsenin çıktığı yolculukta seferî sayılabilmesi ve dolayısıyla dört rekâtlı namazları iki rekât olarak kılabilmesi için gideceği yerin takriben 90 km olması icabeder.

8. NAMAZI KISALTMANIN GEREKTİĞİ DURUMLAR

١٠ - حدثني يحيى عن مالك، عن نافع: أن عبد الله بن عمر، كان إذا خرج حاجا، أو معتمرا، قصر الصلاة بذي الحليفة.

10. Nâfi'den: Abdullah b. Ömer hacca veya ümreye giderken Zülhuleyfe'de namazı kısaltırdı.[9]

١١ - وحدثني عن مالك، عن ابن شهاب، عن سالم بن عبد الله، عن أبيه: أنه ركب إلى ريم، فقصر الصلاة. في مسيره ذلك.

قال مالك: وذلك نحو من أربعة برد.

11. Salim b.Abdullah babasından naklediyor: Binekli olarak Riym'e gitmiştim, bu yolculuğum sırasında namazları kısaltarak kıldım.

İmam Mâlik bu rivayet üzerine şöyle der: *Abdullah'ın bu yolculukla katettiği yol dört berid (48 mil)dir.*[10]

١٢ - حدثني عن مالك، عن نافع، عن سالم بن عبد الله: أن عبد الله بن عمر، ركب إلى ذات النصب، فقصر الصلاة في مسيره ذلك.

قال مالك: وبين ذات النصب والمدينة أربعة برد.

12. Sâlim b. Abdullah'tan: Abdullah b. Ömer binekli olarak Zâtü'n-nüsub'a gitmişti, bu yolculuğunda namazları kısaltarak kıldı.

İmam Mâlik demiştir ki: *Zâtü'n-nusub ile Medine arası dört berid (48 mil) dir.*

(9) Şeybanî, 191.
Buna «namazı kasretmek» denir. Namazı kasretmek, dört rekâtli farzları iki rekât olarak kılmaktır. İki ve üç rekatlı farzlarda kasr olmaz, olduğu gibi kılınır.

(10) Şeybanî, 192.
Bir mil, 1609 metredir.

١٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ؛ أَنَّهُ كَانَ يُسَافِرُ إِلَى خَيْبَرَ فَيَقْصُرُ الصَّلاةَ .

وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَقْصُرُ الصَّلاةَ فِي مَسِيرِهِ ، الْيَوْمَ التَّامَّ .

13. İbnü Ömer'den: İbn Ömer, Hayber'e gittiğinde namazları kısaltarak kıldığı rivayet edilmiştir.

Sâlim b. Abdullah'tan: Abdullah b. Ömer Hayber yolculuğunda bütün gün namazları kısaltarak kılardı.[11]

١٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّهُ كَانَ يُسَافِرُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ الْبَرِيدَ ، فَلا يَقْصُرُ الصَّلاةَ .

14. Nâfi anlatıyor: İbn Ömer'le beraber bir berîdlik (12 millik) yolculuğunda da o namazı kısaltmadı.[12]

١٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَبَّاسٍ ، كَانَ يَقْصُرُ الصَّلاةَ فِي مِثْلِ مَا بَيْنَ مَكَّةَ وَالطَّائِفِ . وَفِي مِثْلِ مَا بَيْنَ مَكَّةَ وَعُسْفَانَ . وَفِي مِثْلِ مَا بَيْنَ مَكَّةَ وَجُدَّةَ .

قَالَ مَالِكٌ : وَذٰلِكَ أَرْبَعَةُ بُرُدٍ . وَذٰلِكَ أَحَبُّ مَا تُقْصَرُ إِلَيَّ فِيهِ الصَّلاةُ .

قَالَ مَالِكٌ : لا يَقْصُرُ الَّذِي يُرِيدُ السَّفَرَ الصَّلاةَ ، حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ بُيُوتِ الْقَرْيَةِ . وَلا يُتِمُّ ، حَتَّى يَدْخُلَ أَوَّلَ بُيُوتِ الْقَرْيَةِ ، أَوْ يُقَارِبَ ذٰلِكَ .

15. İmam Mâlik'ten: *Duyduğuma göre Abdullah b. Abbas Mekke ile Taif, Mekke ile Usfan ve Mekke ile Cidde arası kadar uzaklıktaki yolculuklarında namazları kısaltırdı.*[13]

İmam Mâlik bu rivayetle ilgili olarak şöyle der: «*Zikredilen yerler arası 4 berid (48 mil) kadardır. Bana göre de bu kadar mesafe, namazları kısaltarak kılmak için çok yeterli bir mesafedir.*

(11) Şeybanî, 190.
Hayber ile Medine arası 69 mildir.
(12) Şeybanî, 193.
(13) Mekke ile Taif arası iki veya üç, Mekke ile Usfan arası üç konaklık mesafedir.

Yine İmam Mâlik şöyle der: *Yolculuğa çıkan bir kimse beldenin son evinin hizasını geçmeden namazlarını kısaltarak kılamaz. Belde-i aslisine (kendi yerine) dönerken beldesinin ilk hanesine veya buna en yakın yere gelmeden namazını tam olarak (dört rekât) kılamaz.*»[14]

(14) Hanefi imamlarına göre seferde onbeş gün kalacağı belli olmayan veya en az onbeş gün kalmaya niyet etmeyen kimse namazları seferî olarak kılar.

4. KALACAĞI SÜRE BELLİ OLMAYAN YOLCUNUN NAMAZI KILIŞ ŞEKLİ

١٦ - حدّثني يَحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ : أُصَلِّى صَلاةَ الْمُسَافِرِ ، مَا لَمْ أُجْمِعْ مُكْثًا . وَإِنْ حَبَسَنِى ذٰلِكَ اثْنَتَىْ عَشْرَةَ لَيْلَةً .

16. Abdullah b. Ömer'den: Yolculuğum esnasında bir yerde ne kadar kalacağımı kararlaştırmadımsa orada on iki gece de kalsam namazlarımı seferi olarak kılarım.[15]

١٧ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ أَقَامَ بِمَكَّةَ عَشْرَ لَيَالٍ ، يَقْصُرُ الصَّلاةَ إِلاَّ أَنْ يُصَلِّيَهَا مَعَ الإِمَامِ ، فَيُصَلِّيهَا بِصَلاتِهِ .

17. Nâfi anlatıyor: İbn Ömer Mekke'de on gece misafir olarak kaldı, bu esnada tek başına kıldığı namazlar hariç imamla namazı kıldığı vakit ona tabi olarak tam kılıyordu.[16]

(15) Şeybanî, 194.
(16) Şeybanî, 196.

5. SEFERDE KAÇ GÜN KALACAĞI BELLİ OLAN KİMSENİN NAMAZI KILIŞ ŞEKLİ

١٨ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيِّ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ : مَنْ أَجْمَعَ إِقَامَةَ ، أَرْبَعَ لَيَالٍ ، وَهُوَ مُسَافِرٌ ، أَتَمَّ الصَّلاَةَ .

قَالَ مَالِكٌ : وَذٰلِكَ أَحَبُّ مَا سَمِعْتُ إِلَيَّ .

وَسُئِلَ مَالِكٌ عَنْ صَلاَةِ الأَسِيرِ ؟ فَقَالَ : مِثْلُ صَلاَةِ الْمُقِيمِ . إِلاَّ أَنْ يَكُونَ مُسَافِرًا .

18. Said b. Müseyyeb'den: Seferî olan kimse bir yerde dört gece kalmayı kararlaştırmışsa namazlarını mukim gibi tamam kılar.

İmam Mâlik bu konuda şöyle der: «*Bu konuda duyduğum en iyi görüş budur.*»[17]

İmam Mâlik'e esir kalan kimsenin nasıl namaz kılacağı soruldu: «*Seferi durumlar hariç, mukim gibi kılar.*» buyurdu.[18]

(17) Hanefî Mezhebine göre, bir yerde onbeşgün veya daha fazla kalmayı kesin olarak kararlaştıran kimseler, namazlarını tam sayıda kılar.
(18) Şeybanî, 18.

6. SEFERİ OLAN KİMSENİN İMAM OLUNCA VEYA İMAMA UYUNCA NAMAZI KILIŞ ŞEKLİ

١٩ - حدّثني يحيى عن مالك، عن ابن شهاب، عن سالم بن عبد الله، عن أبيه: أن عمر بن الخطّاب كان إذا قدم مكّة، صلّى بهم ركعتين. ثمّ يقول: يا أهل مكّة أتمّوا صلاتكم، فإنّا قوم سفر.

وحدّثني عن مالك، عن زيد بن أسلم، عن أبيه، عن عمر بن الخطّاب، مثل ذلك.

19. Sâlim b. Abdullah babasından naklediyor: Ömer b. Hattab Mekke'ye geldiği zaman cemaata namazı iki rekât kıldırır, sonra da onlara:

«— Mekkeliler! Siz namazı tamamlayın, çünkü biz seferiyiz.» derdi.

Bu rivayet Zeyd'in babası Eslem tariki ile de nakledilmiştir.[19]

٢٠ - وحدّثني عن مالك، عن نافع: أنّ عبد الله بن عمر كان يصلّي وراء الإمام، بمنى أربعا. فإذا صلى لنفسه، صلّى ركعتين.

20. Nâfi anlatıyor: Abdullah b. Ömer, Mina'da iken imama uyduğu zaman namazları dört rekât, tek başına kıldığı zaman ise iki rekât olarak kılardı.[20]

٢١ - وحدّثني عن مالك، عن ابن شهاب، عن صفوان: أنّه قال: جاء عبد الله بن عمر يعود عبد الله بن صفوان، فصلّى لنا ركعتين. ثمّ انصرف. فقمنا فأتممنا.

21. Safvan anlatıyor: Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Safvan'ı ziyarete geldiğinde bize namaz kıldırdı, iki rekât kılınca kendisi namazı bitirdi, biz kalkıp tamamladık.

(19) Şeybanî, 195.
(20) Şeybanî, 199.

7. SEFERÎ OLAN KİMSENİN SÜNNETLERİ KILIŞI, BİNEK ÜZERİNDE NAMAZIN KILINIŞI

٢٢ - حدّثني يحيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ ، أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ يُصَلِّي مَعَ صَلاةِ الْفَرِيضَةِ فِي السَّفَرِ شَيْئًا ، قَبْلَهَا وَلا بَعْدَهَا ، إلا مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ . فَإِنَّهُ كَانَ يُصَلِّي عَلَى الأَرْضِ ، وَعَلَى رَاحِلَتِهِ ، حَيْثُ تَوَجَّهَتْ .

22. Nâfi anlatıyor: Abdullah b. Ömer seferî iken farzdan ne önce ne de sonra hiç namaz kılmazdı. Yalnız gece hariç. Ayrıca o, namazını sabit yerde kıldığı gibi, gittiği yöne doğru bineği üzerinde de kılardı.[21]

٢٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ ، وَعُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ ، وَأَبَا بَكْرِ ابْنَ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ، كَانُوا يَتَنَفَّلُونَ فِي السَّفَرِ .

قَالَ يَحْيَى : وَسُئِلَ مَالِكٌ عَنِ النَّافِلَةِ فِي السَّفَرِ ؟ فَقَالَ : لا بَأْسَ بِذٰلِكَ . بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ . وَقَدْ بَلَغَنِي أَنَّ بَعْضَ أَهْلِ الْعِلْمِ كَانَ يَفْعَلُ ذٰلِكَ .

23. İmam Mâlik'ten: *Duyduğuma göre Kasım b. Muhammed, Urve b. Zübeyr ve Ebû Bekir b. Abdurrahman seferî iken namazların sünnetlerini de kılıyorlardı.*

Yahya naklediyor: İmam Mâlik'e seferî iken namazın sünnetlerinin kılınıp kılınmıyacağı soruldu. *«Kılınsa da olur, kılınmasa da. Sünnetin gece veya gündüz namazının sünneti olması da fark etmez. Duyduğuma göre bazı ülema seferî iken sünnetleri de kılıyorlarmış.»*

٢٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، قَالَ : بَلَغَنِي عَنْ نَافِعٍ : أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَرَى ابْنَهُ عُبَيْدَ اللهِ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَتَنَفَّلُ فِي السَّفَرِ ، فَلا يُنْكِرُ عَلَيْهِ .

24. Nâfi anlatıyor: Abdullah b. Ömer, oğlu Ubeydullah'ın seferi iken sünnetleri de kıldığını görür, ona bir şey demezdi.

(21) Şeybanî, 209.

٢٥ - وحدّثني عن مالك، عن عمرو بن يحيى المازنيّ، عن أبي الحباب سعيد بن يسار، عن عبد الله بن عمر؛ أنه قال: رأيت رسول الله ﷺ يصلّي وهو على حمار، وهو متوجّه إلى خيبر.

25. Abdullah b. Ömer'den: Resûlullah'ı (s.a.v.), bir merkep üzerinde yolculuk yaparken Hayber'e müteveccihen namaz kıldığını gördüm.[22]

٢٦ - وحدّثني عن مالك، عن عبد الله بن دينار، عن عبد الله بن عمر؛ أن رسول الله ﷺ كان يصلّي على راحلته، في السفر، حيث توجّهت به.

قال عبد الله بن دينار: وكان عبد الله بن عمر يفعل ذلك.

وحدّثني عن مالك، عن يحيى بن سعيد؛ قال: رأيت أنس بن مالك في السفر، وهو يصلّي على حمار، وهو متوجّه إلى غير القبلة. يركع ويسجد، إيماء، من غير أن يضع وجهه على شيء..

26. Abdullah b. Ömer'den: Resûlullah (s.a.v.) seferde (yolculukta) iken binek üzerinde gittiği yöne doğru namazını kılardı.[23]

Abdullah b. Dinar: «Abdullah b. Ömer de böyle yapardı.» der.[24]

Yahya b. Said'den: Bir yolculuk esnasında Enes b. Mâlik'i gördüm. Bir merkep üzerinde namaz kılıyordu. Yönü kıbleye karşı olmadığı gibi, yüzünü bir yere koymadan ima ile rükû ve secde yapıyordu.[25]

(22) Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/35, Ayrıca bkz. Şeybanî, 207.

(23) Buharî, Taksîru's-Salât, 18/8; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/37.

(24) Yolculukta, kıbleye dönülmesi mümkün olmayan binek üzerinde namaz kılan kimse bineğinin gittiği yöne doğru namazını kılar, kalben de kıbleye yönelir.
İbn Sîrîn'in Enes'den rivayet ettiği hadiste şu ziyade vardır; Enes der ki: «Resûlullah'ın böyle yaptığını görmeseydim, yapmazdım.»

(25) Buharî, Taksîru's-Salât, 18/10; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/41.
İbn Sîrîn «Enes yoluyla yapılan rivayette ziyade vardır: "Rasulullah'ın bunu yaptığını görmeseydim, ben de yapmazdım." Ayrıca bkz. Şeybanî. 205; 208.

8. KUŞLUK NAMAZI

٢٧ - حدثني يحيى عن مالك، عن موسى بن ميسرة، عن أبي مرة، مولى عقيل بن
أبي طالب؛ أن أم هانئ، بنت أبي طالب، أخبرته؛ أن رسول الله ﷺ صلى عام الفتح،
ثماني ركعات، ملتحفا في ثوب واحد.

27. Ebû Talib'in kızı Ümmü Hani'den: Resûlullah (s.a.v.) Mekke'nin fethedildiği sene bir kumaş parçasından oluşan bir elbiseye sarınarak sekiz rekat kuşluk namazı kıldı.

٢٨ - وحدثني عن مالك، عن أبي النضر، مولى عمر بن عبيد الله؛ أن أبا مرة،
مولى عقيل بن أبي طالب؛ أخبره أنه سمع أم هانئ بنت أبي طالب تقول: ذهبت إلى
رسول الله ﷺ، عام الفتح، فوجدته يغتسل، وفاطمة ابنته تستره بثوب. قالت، فسلمت
عليه. فقال: «من هذه؟» فقلت: أم هانئ بنت أبي طالب. فقال: «مرحبا بأم
هانئ» فلما فرغ من غسله، قام فصلى ثماني ركعات، ملتحفا في ثوب واحد، ثم
انصرف. فقلت: يا رسول الله، زعم ابن أمي، علي، أنه قاتل رجلا أجرته، فلان بن
هبيرة. فقال رسول الله ﷺ «قد أجرنا من أجرت يا أم هانئ» قالت أم هانئ: وذلك
ضحى.

28. Ebû Talib'in kızı Ümmü Hani'den: Mekke'nin fethedildiği seneydi. Resûlullah (s.a.v.)'in yanına gittim. Yıkanıyordu (guslediyordu). Hz. Fatıma da başkalarının görmemesi için önüne perde tutuyordu. Selâm verdim.

«— **Gelen kim?**» diye sordu. Ben:

«— Ebû Talib'in kızı Ümmü Hani!» diye cevap verdim. Bunun üzerine:

«— **Merhaba (hoş geldin!), Ümmü Hani!**» dedi. Daha sonra da yıkanması bitince bir parça kumaştan oluşan bir elbiseye sarınarak sekiz rekât kuşluk namazı kılıp döndü. Ben:

«— Ya Resûlallah (s.a.v.)! Kardeşim Ali, eman verdiğim Hübeyre oğlu filanı öldüreceğini söylüyor, ne yapalım?» dedim. Resûlullah (s.a.v.):

«— Ümmü Hani! Senin eman verdiğine, biz de eman veririz!» buyurdu. Anlattığım bu olayın cereyan ettiği vakit tam kuşluk vaktiydi.[26]

٢٩ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ : أَنَّهَا قَالَتْ : مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُصَلِّي سُبْحَةَ الضُّحَى قَطُّ ، وَإِنِّي لأُسَبِّحُهَا . وَإِنْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ، لَيَدَعُ الْعَمَلَ ، وَهُوَ يُحِبُّ أَنْ يَعْمَلَهُ ، خَشْيَةَ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ النَّاسُ ، فَيُفْرَضَ عَلَيْهِمْ .

29. Hz. Âişe'den: Resûlullah'ın kuşluk namazı kıldığını görmedim, fakat ben kılıyorum. Resûlullah (s.a.v.) bazen yapmak istediği nafile ibadetleri insanlar devamlı yapar da onlara farz kılınır korkusundan terkederdi.[27]

٣٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ أَنَّهَا كَانَتْ تُصَلِّي الضُّحَى ثَمَانِيَ رَكَعَاتٍ . ثُمَّ تَقُولُ : لَوْ نُشِرَ لِي أَبَوَايَ مَا تَرَكْتُهُنَّ .

30. Hz. Âişe'den: Hz. Âişe kuşluk namazını sekiz rekât kılar, sonra da: «Anam ve babam mezardan çıksa bile bırakmam!» derdi.

(26) Buharî, Salât, 8/4; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/82, 83.
(27) Buharî, Teheccüd, 19/5; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/77.
Hz. Âişe'nin Resûlullah'ın (s.a.v.) kuşluk namazı kıldığını görmedim demesi, Resûlullah'ın (s.a.v.) o namazı kılmadığına delâlet etmez. Bu ve benzeri hadisler, sünnet namazlara farz gibi devam etmeyip farz kabul edilmesin düşüncesiyle bazen terk ettiğini ifade eder.

9. KUŞLUK NAMAZIYLA İLGİLİ DİĞER RİVAYETLER

٣١ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ إِسْحٰقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ؛ أَنَّ جَدَّتَهُ ، مُلَيْكَةَ ، دَعَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ لِطَعَامٍ . فَأَكَلَ مِنْهُ . ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : « قُومُوا فَلأُصَلِّيَ لَكُمْ » قَالَ أَنَسٌ : فَقُمْتُ إِلَى حَصِيرٍ لَنَا قَدِ اسْوَدَّ ، مِنْ طُولِ مَا لُبِسَ ، فَنَضَحْتُهُ بِمَاءٍ . فَقَامَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ . وَصَفَفْتُ أَنَا وَالْيَتِيمُ وَرَاءَهُ ، وَالْعَجُوزُ مِنْ وَرَائِنَا . فَصَلَّى لَنَا رَكْعَتَيْنِ . ثُمَّ انْصَرَفَ .

31. Enes b. Mâlik anlatıyor: Ninem Müleyke, Resûlullah'ı (s.a.v.) yemeğe davet etmişti. Yemekten sonra Resûlullah (s.a.v.):

«— **Kalkın, size namaz kıldırayım!**» buyurdu. Kalktım, çok eski olduğu için kararmış hasırımızı alarak suyla sildim. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) da ayağa kalktı. Ben ve Yetim* arkasına, ninem de daha geriye saf yaptık. Resûlullah (s.a.v.) bize iki rekât namaz kıldırıp ayrıldı.[28]

٣٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ ؛ أَنَّهُ قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ بِالْهَاجِرَةِ ، فَوَجَدْتُهُ يُسَبِّحُ . فَقُمْتُ وَرَاءَهُ . فَقَرَّبَنِي حَتَّى جَعَلَنِي حِذَاءَهُ ، عَنْ يَمِينِهِ . فَلَمَّا جَاءَ يَرْفَا ، تَأَخَّرْتُ . فَصَفَفْنَا وَرَاءَهُ .

32. Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe'den: Öğle sıcağında Ömer b. Hattab'ın huzuruna çıktım, kuşluk namazı kılıyordu, hemen ben de arkasına durdum. Bunun üzerine beni sağ yanına, hizasına yakın bir şekilde çekti. Daha sonra Yerfa gelince ben hafif geri çekildim. Hz. Ömer'in arkasında Yerfa ile birlikte bir saf yaptık.

(28) Buharî, Ezan, 10/161; Müslim, Mesacid, 5/266.
(*) Nevevî bu zatın isminin Damiyye b. Sa'd el-Himyerî olduğunu söylemiştir. (Suyutî, Tenvîru'ul-Hayalik, I/169.

10. NAMAZ KILAN KİMSENİN ÖNÜNDEN GEÇMENİN YASAKLANMASI

٣٣ - حدّثني يحيى عن مالك، عن زيد بن أسلم، عن عبد الرحمن بن أبي سعيد الخدري، عن أبيه؛ أن رسول الله ﷺ قال: «إذا كان أحدكم يصلي، فلا يدع أحدا يمر بين يديه، وليدرأه ما استطاع. فإن أبى فليقاتله، فإنما هو شيطان».

33. Ebû Said el-Hudriden: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **«Herhangi biriniz namaz kılarken önünden başka birinin geçmesine elinden geldiği kadar engel olsun. Eğer geçmekte ısrar ederse geçmesini engellesin, çünkü o şeytan gibi davranmaktadır.»**[29]

٣٤ - وحدّثني عن مالك، عن أبي النضر مولى عمر بن عبيد، عن بسر بن سعيد؛ أن زيد بن خالد الجهني أرسله إلى أبي جهيم، يسأله: ماذا سمع من رسول الله ﷺ في المار بين يدي المصلي؟ فقال أبو جهيم: قال رسول الله ﷺ: «لو يعلم المار بين يدي المصلي، ماذا عليه، لكان أن يقف أربعين، خيرا له من أن يمر بين يديه» قال أبو النضر: لا أدري، أقال أربعين يوما، أو شهرا، أو سنة.

34. Büsr b. Said'den: Zeyd b. Halid el-Cühenî beni Ebû Cüheym'e göndererek: «Namaz kılan kimsenin önünden geçenin durumuyla ilgili Resûlullah (s.a.v.)'dan ne duyduğunu » sordu. Ebû Cüheym, Resûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu nakletti: **«Eğer namaz kılanın önünden geçen bunun vebalini bilmiş olsaydı kırk (gün)** (Râvî Ebu'n-Nadr demiştir ki: bu hadisi bana nakledenin kırk gün mü, kırk ay mı, yoksa kırk yıl mı dediğini hatırlamıyorum) **olduğu yerde beklemesinin kendisi için daha hayırlı olduğunu anlardı.»** [30]

(29) Buharî, Salât, 8/10; Müslim, Salât, 4/258, 259.
(30) Buharî, Salât, 8/101; Müslim, Salât, 4/261.

٣٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ؛ أَنَّ كَعْبَ الأَحْبَارِ ، قَالَ : لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَى الْمُصَلِّى ، مَاذَا عَلَيْهِ ، لَكَانَ أَنْ يُخْسَفَ بِهِ . خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ .

35. Ka'bül Ahbar'dan: Eğer namaz kılanın önünden geçen bunun vebalini bilmiş olsaydı, yer yarılıp da içine girmesinin geçmesinden daha iyi olduğunu anlardı.

٣٦ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ ، كَانَ يَكْرَهُ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ أَيْدِى النِّسَاءِ ، وَهُنَّ يُصَلِّينَ .

36. İmam Mâlik'den: *Duyduğuma göre Abdullah b. Ömer namaz kılan kadınların önünden geçmeyi kötü görürmüş.*

٣٧ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ لا يَمُرُّ بَيْنَ يَدَىْ أَحَدٍ ، وَلا يَدَعُ أَحَدًا يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ .

37. Nâfi'den: Abdullah b. Ömer, ne namaz kılanın önünden geçer, ne de namaz kılarken kimsenin kendisinin önünden geçmesine müsaade ederdi.

11. NAMAZ KILANIN ÖNÜNDEN GEÇMENİN CAİZ OLDUĞU DURUMLAR

٣٨ - حدّثنى يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ ؛ أَنَّهُ قَالَ : أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى أَتَانٍ ، وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الاحْتِلَامَ ، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّى لِلنَّاسِ ، بِمِنًى . فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَىْ بَعْضِ الصَّفِّ ، فَنَزَلْتُ ، فَأَرْسَلْتُ الأَتَانَ تَرْتَعُ ، وَدَخَلْتُ فِى الصَّفِّ . فَلَمْ يُنْكِرْ ذٰلِكَ عَلَىَّ أَحَدٌ .

38. Abdullah b. Abbas anlatıyor: Bir dişi merkebe binerek geldim. O günlerde bülûğ çağına yaklaşmıştım. Resûlullah (s.a.v.), Mina'da cemaata namaz kıldırıyordu. Ben hemen birkaç safın önünden geçtim. Merkebimden indim otlaması için salıverdim. Hemen saflardan birine girdim. Bu hareketimden dolayı hiç kimse bana bir şey demedi.[31]

٣٩ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ سَعْدَ بْنَ أَبِى وَقَّاصٍ كَانَ يَمُرُّ بَيْنَ يَدَىْ بَعْضِ الصُّفُوفِ ، وَالصَّلَاةُ قَائِمَةٌ .

قَالَ مَالِكٌ : وَأَنَا أَرَى ذٰلِكَ وَاسِعًا ، إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ ، وَبَعْدَ أَنْ يُحْرِمَ الإِمَامُ ، وَلَمْ يَجِدِ الْمَرْءُ مَدْخَلًا إِلَى الْمَسْجِدِ إِلَّا بَيْنَ الصُّفُوفِ .

39. İmam Mâlik'ten: *Duyduğuma göre Sa'd b. Ebi Vakkas namaz kılınırken safların önünden geçermiş.*

İmam Mâlik der ki: *Kamet edilip imam tekbir alarak namaza durduktan sonra cemaate gelen kimsenin geçecek yer bulamazsa safların önünden geçmesi caizdir.*

(31) Buharî, Salât, 8/90; Müslim, Salât, 4/254.

٤٠ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، أنّهُ بَلَغَهُ أنّ عَلِيّ بنَ أبِى طَالِبٍ قالَ : لا يَقْطَعُ الصّلاةَ شَىءٌ ، مِمّا يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلّى .

وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ؛ أنّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ : لا يَقْطَعُ الصّلاةَ شَىءٌ ، مِمّا يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلّى .

40. Ali b. Ebî Talib'den: Namaz kılanın önünden birinin geçmesiyle namaz kesilmez.

Abdullah b. Ömer de şöyle derdi: «Namaz kılanın önünden birinin geçmesiyle namazını bir şey kesmiş olmaz.»[32]

(32) Şeybani, 275.

12. SEFERİ DURUMLARDA NAMAZ KILARKEN ÖNÜNE SÜTRE KOYMAK

٤١ - حدّثني يَحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ؛ أنّهُ بَلَغَهُ أنْ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَسْتَتِرُ بِرَاحِلَتِهِ إذَا صَلّى .

وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ؛ أنْ أبَاهُ كَانَ يُصَلّي فِي الصّحْرَاءِ ، إلَى غَيْرِ سُتْرَةٍ .

41. İmam Mâlik'den: *Duyduğuma göre Abdullah b. Ömer namaz kılarken bineğini sütre (engelleyici) yapardı.*

Hişam b. Urve de babasının sahrada (açık yerde, kırda) namaz kılarken önüne sütre koymadığını nakletmiştir.

13. NAMAZDA İKEN SECDE MAHALLERİNİ DÜZELTMEK

٤٢ - حدّثني يحيى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أبي جَعْفَرٍ الْقَارِىء ؛ أنّهُ قَالَ : رَأَيْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ إذَا أهْوَى لِيَسْجُدَ ، مَسَحَ الْحَصْبَاءَ لِمَوْضِعِ جَبْهَتِهِ ، مَسْحًا خَفِيفًا .

42. Ebû Cafer el-Kâri'den: Abdullah b. Ömer'in secdeye vardığı zaman alnını koyacağı yerdeki çakıl taşlarını hafifçe düzelttiğini gördüm.[33]

٤٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ؛ أنّهُ بَلَغَهُ أنَّ أبَا ذَرٍّ كَانَ يَقُولُ : مَسْحُ الْحَصْبَاءِ ، مَسْحَةً وَاحِدَةً ، وَتَرْكُهَا ، خَيْرٌ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ .

43. Ebû Zer'den: Secdede alnın geleceği yeri bir hareketle bir defa düzeltmek caizdir. Ancak bunu yapmamak, (develerin en makbulü olan) kırmızı renkli develere sahip olmaktan daha hayırlıdır.[34]

(33) Şeybanî, 145.
(34) Sufyan-Zühri, Ebu'l-Ahvas Ebu Zer yoluyla merfu olarak rivayet edilmiştir. (Ebu Davud, Salât, 2/171; Tirmizî, Salât, 2/162; Nesaî, Sehv, 13/7; İbn Mace, İkametu's-Salât, 5/62.

14. NAMAZDA SAFLARI DÜZGÜN TUTMAK

٤٤ - حدثني يحيى عن مالك، عن نافع؛ أن عمر بن الخطاب كان يأمر بتسوية الصفوف. فإذا جاؤوه فأخبروه أن قد استوت. كبر.

44. Nâfi'den: Ömer b. Hattab cemaate safların düz tutulmasını emreder, safların düzeltildiği haberi kendisine ulaşınca tekbir alarak namaza başlardı.

٤٥ - وحدثني عن مالك، عن عمه أبي سهيل بن مالك، عن أبيه؛ أنه قال: كنت مع عثمان بن عفان، فقامت الصلاة، وأنا أكلمه في أن يفرض لي. فلم أزل أكلمه، وهو يسوي الحصباء بنعليه، حتى جاءه رجال، قد كان وكلهم بتسوية الصفوف. فأخبروه أن الصفوف قد استوت. فقال لي: استو في الصف. ثم كبر.

45. Ebû Süheyl b. Mâlik, babasından naklediyor: Osman b. Affan'la beraberdim. Namaz için kamet getirildiği sırada ben de kendisinden bana yardım maaşı bağlanmasını istiyordum. Bu sırada o da ayağı ile yerdeki çakıl taşlarını düzeltiyordu. Daha sonra safları düzeltmek için arkaya gönderdiği adam geldi, safların düzgün olduğu kendisine bildirildi. Bana: «Safa gir!» dedi ve tekbir alarak namaza durdu.

15. NAMAZDA ELİN BİRİNİ DİĞERİ ÜZERİNE KOYMAK

٤٦ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ أَبِي الْمُخَارِقِ الْبَصْرِيِّ ؛ أَنَّهُ قَالَ : مِنْ كَلامِ النُّبُوَّةِ « إِذَا لَمْ تَسْتَحِي فَافْعَلْ مَا شِئْتَ » وَوَضْعُ الْيَدَيْنِ إِحْدَاهُمَا عَلَى الأُخْرَى فِي الصَّلاةِ (يَضَعُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى) وَتَعْجِيلُ الْفِطْرِ . وَالاسْتِينَاءُ بِالسَّحُورِ .

46. Abdülkerim b. Ebî Muhârik'ıl—Basrî'den: Şu sözler ilk peygamberlerden beri gelen sözlerdendir: «Utanma duygusunu kaybettiysen istediğin her şeyi yap». Ayrıca «Namazda ellerden birini diğeri üzerine koymak (sağ eli sol el üzerine), iftar vakti geldiğinde hiç beklemeden hemen iftar etmek, sahur vakti yemeği geç yemek. (sünnettir.)[35]

٤٧ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي حَازِمِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ ؛ أَنَّهُ قَالَ : كَانَ النَّاسُ يُؤْمَرُونَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ الْيَدَ الْيُمْنَى عَلَى ذِرَاعِهِ الْيُسْرَى فِي الصَّلاةِ .

قَالَ أَبُو حَازِمٍ : لاَ أَعْلَمُ إِلاَّ أَنَّهُ يَنْمِي ذٰلِكَ .

47. Sehl b. Sa'd'dan: «Müslümanlara namaz kılarken sağ ellerini sol elleri üzerin koymaları emrediliyordu.»

Bu rivayetin ravilerinden Ebû Hâzim şöyle der: Sehl b. Sa'd'ın bunu Hz. Peygamber'e isnad ettiğini kesinlikle biliyorum.[36]

(35) Birinci kısmı, Ebu Mes'ud, Ukbe b. Amr el-Ensarî el-Bedrî'ye ulaştırır. Buharî, Ezan, 10/87.

(36) Şeybanî, 291.

16. SABAH NAMAZINDA KUNUT DUASI

٤٨ - حدّثني يحيى عن مالك ، عن نافع ؛ أن عبد الله بن عمر كان لا يقنت في شيء من الصلاة .

48. Nâfi'den: Abdullah b. Ömer hiç bir namazda kunut duası okumazdı.[37]

(37) Hanefî Mezhebine göre, kunut duası, sadece vitir namazının üçüncü rekatında okunur; sabah namazında kunut duası okunmaz. Şafiî Mezhebine göre, sabah namazında da kunut okunur.

17. TUVALETE GİTME İHTİYACI VARKEN NAMAZ KILMANIN MEKRUH OLUŞU

٤٩ – حدّثني يَحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنْ عَبْدَ اللهِ بْنَ الأَرْقَمِ كَانَ يَؤُمُّ أَصْحَابَهُ . فَحَضَرَتِ الصَّلاةُ يَوْمًا ، فَذَهَبَ لِحَاجَتِهِ ، ثُمَّ رَجَعَ . فَقَالَ : إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ : « إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمُ الْغَائِطَ ، فَلْيَبْدَأْ بِهِ قَبْلَ الصَّلاةِ .

49. Hişam b. Urve babasından naklediyor: Abdullah b. Erkam arkadaşlarına namaz kıldırırdı. Günlerden bir gün yine bir namaz vakti idi. Abdullah tuvalete gitti, dönünce Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurduğunu nakletti: «**Sizden biri tuvalete gitmek ihtiyacında ise, namazdan önce ihtiyacını gidersin.**»[38]

٥٠ – وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ؛ أَنْ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَالَ : لا يُصَلِّيَنَّ أَحَدُكُمْ وَهُوَ ضَامٌّ بَيْنَ وَرِكَيْهِ .

50. Zeyd b. Eslem'den: Ömer b. Hattab şöyle buyurdu: «Her hangi biriniz büyük veya küçük su dökmek zorunda kaldığı zaman namaza durmasın.»

(38) Ebu Davud, Taharet, 1/43; Tirmizî, Taharet, 1/108; Nesaî, İmamet, 10/51; İbn Mace, Taharet, 1/114.

18. NAMAZI BEKLEMENİN VE NAMAZA GİTMENİN FAZİLETİ

٥١ - وحدثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « الْمَلاَئِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مُصَلاَّهُ الَّذِي صَلَّى فِيهِ ، مَا لَمْ يُحْدِثْ . اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ . اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ » .

51. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Herhangi biriniz abdestli olarak namaz kıldığı yerde beklediği sürece melekler ona şöyle dua ederler: «Allahım, onu affet! Allahım, ona merhamet et!»[39]

İmam Mâlik bu rivayete geçen «Malem yuhdis» lafzı için şöyle der: «Abdestini bozmadığı sürece» anlamındadır.

٥٢ - وحدثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « لاَ يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلاَةٍ مَا كَانَتِ الصَّلاَةُ تَحْبِسُهُ . لاَ يَمْنَعُهُ أَنْ يَنْقَلِبَ إِلَى أَهْلِهِ إِلاَّ الصَّلاَةُ » .

52. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Herhangi biriniz namazı eda ettikten sonra evine dönmesine diğer vakti beklemekten başka bir engel olmadığı halde evine gitmeyip camide namazı beklerse, beklediği sürece o namazda sayılır.»**[40]

(39) Buharî, Ezan, 10/36; Müslim, Mesacid, 5/49.
(40) Buharî, Ezan, 10/36; Müslim, Mesacid, 5/275.
Bu, işi olmayanlar içindir. Çalışan kimselerin namazı kıldıktan sonra işine gitmesi mescitte oturmasından efdaldir. Hatta Hz. Ömer namaz aralarında bazen mescide uğrar, orada oturanları kırbaçla işine gönderirdi.

٥٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ سُمَيٍّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ ؛ أَنَّ أَبَا بَكْرِ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ كَانَ يَقُولُ : مَنْ غَدَا أَوْ رَاحَ إِلَى الْمَسْجِدِ ، لا يُرِيدُ غَيْرَهُ ، لِيَتَعَلَّمَ خَيْرًا أَوْ لِيُعَلِّمَهُ ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى بَيْتِهِ ، كَانَ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللهِ ، رَجَعَ غَانِمًا .

53. Ebû Bekir b. Abdurrahman'dan: Başka bir şey için değil, bir hayır öğrenmek ya da öğretmek için erkenden veya geç vakitte mescide giden, sonra da evine dönen kimse Allah yolunda cihada çıkıp ganimetlerle dönen kimse gibidir.[41]

٥٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمُجْمِرِ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ : إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ ، ثُمَّ جَلَسَ فِي مُصَلاَّهُ ، لَمْ تَزَلِ الْمَلاَئِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ . اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ . فَإِنْ قَامَ مِنْ مُصَلاَّهُ ، فَجَلَسَ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُ الصَّلاةَ ، لَمْ يَزَلْ فِي صَلاةٍ حَتَّى يُصَلِّيَ .

54. Ebû Hüreyre'den: Herhangi biriniz namazını kıldıktan sonra orada beklerse melekler onun için şöyle dua ederler: «Allahım onu affet! Allahım ona merhamet et!» Namazı kıldığı yerde kalkar da gelecek namazı beklemek için mescidde oturursa beklediği sürece namazda sayılır.

٥٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ يَعْقُوبَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « أَلا أُخْبِرُكُمْ بِمَا يَمْحُو اللهُ بِهِ الْخَطَايَا ، وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ ؟ إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عِنْدَ الْمَكَارِهِ ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ ، وَانْتِظَارُ الصَّلاةِ بَعْدَ الصَّلاةِ . فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ . فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ . فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ » .

55. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Size Allahu Teâlâ'nın kendisiyle hataları mahvedip dereceleri yükselteceği şeyi haber vereyim mi? Soğuk günlerde**

(41) İbn Abdilber der ki:
"Bunun akıl ve ictihadla bilinemiyeceği bellidir. Zira bu, Allah'ın hükmünün ve karşılığında vereceği sevabın belli olmadığı bir konuda kesin konuşmak olur. Öyle ise bu söz Hz. Peygambere ait olup hükmen merfu'dur. Nitekim Süheyl b. Sa'd, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den merfû olarak da rivayet etmiştir."

abdest almak, uzak yerlerden cemaata gitmek, namazı kıldıktan sonra diğer vakti beklemektir. İşte gerçek bağlılık budur! İşte gerçek bağlılık budur!»[42]

٥٦ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ : يُقَالُ لا يَخْرُجُ أَحَدٌ مِنَ الْمَسْجِدِ ، بَعْدَ النِّدَاءِ ، إِلا أَحَدٌ يُرِيدُ الرُّجُوعَ إِلَيْهِ . إِلا مُنَافِقٌ .

56. Said b. Müseyyeb'den: Denildiğine göre münafıklar hariç ezan okunduktan sonra camiden ancak tekrar mescide dönmek isteyen çıkabilir.[43]

٥٧ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ الزُّرَقِيِّ ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الأَنْصَارِيِّ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ ، فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ ، قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ » .

57. Ebû Katâde el-Ensariden: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Herhangi biriniz mescide girdiği zaman oturmadan önce iki rekât namaz (tahiyyetül mescid) kılsın.»**

٥٨ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ ، مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ؛ أَنَّهُ قَالَ لَهُ : أَلَمْ أَرَ صَاحِبَكَ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ يَجْلِسُ قَبْلَ أَنْ يَرْكَعَ ؟ قَالَ أَبُو النَّضْرِ : يَعْنِي بِذَلِكَ عُمَرَ بْنَ عُبَيْدِ اللهِ ، وَيَعِيبُ ذَلِكَ عَلَيْهِ ، أَنْ يَجْلِسَ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ قَبْلَ أَنْ يَرْكَعَ .

قَالَ يَحْيَى ، قَالَ مَالِكٌ : وَذَلِكَ حَسَنٌ وَلَيْسَ بِوَاجِبٍ .

58. Ebû Seleme b. Abdurrahman'dan Ömer b. Ubeydullah'ın azatlısı Ebû Nadr'a:

«— Efendinin, mescide gelince tahiyyetül mescid namazını

(42) Müslim, Taharet, 5/41.
Hadisi şerifin sonunda: «İşte gerçek bağlılık» şeklinde tercüme edilen kelimenin arapçası «er-ribat» tır. er-Ribat kelimesi namazı beklemek için mescidde durmak, sınır boylarında düşmanın gelebileceği stratejik yerlerde nöbet tutmak ve namaza devam etmek gibi manalara gelir.

(43) İbn Abdilber der ki: "Böyle bir söz, kendi görüşüyle değil, bir delille söylenebilir." Sahih senedle, Ebu Hureyre'den merfu olarak da rivayet edilmiştir. Buharî, Salât, 8/60; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/70.

kılmadan oturduğunu görüyorum.» dedi. Ebû Seleme böyle demekle Ömer b. Ubeydullah'ın mescide girince iki rekat namaz kılmadan oturmasını hoş görmediğini ifade etmektedir.

İmam Mâlik der ki: *Tehiyyetül mescid kılmak güzeldir ve fakat, vacip değildir.*

19. SECDEDE ELLERİ ALNIN İKİ YANINA KOYMAK

٥٩ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عمر كَانَ إِذَا سَجَدَ ، وَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى الَّذِى يَضَعُ عَلَيْهِ جَبْهَتَهُ .

قَالَ نَافِعٌ : وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ فِي يَوْمٍ شَدِيدِ الْبَرْدِ ، وَإِنَّهُ لَيُخْرِجُ كَفَّيْهِ مِنْ تَحْتِ بُرْنُسٍ لَهُ ، حَتَّى يَضَعَهُمَا عَلَى الْحَصْبَاءِ .

59. Nafi'den: Abdullah b. Ömer secdeye vardığı zaman ellerinin ayasını alnını koyduğu yere koyardı. Bir defasında onu soğuk bir günde gördüm, yamçısının (elbisesinin) altında ellerini çıkarmış (secde ederken) çakıl taşları üzerine koymuştu.

٦٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ : مَنْ وَضَعَ جَبْهَتَهُ بِالأَرْضِ ، فَلْيَضَعْ كَفَّيْهِ عَلَى الَّذِى يَضَعُ عَلَيْهِ جَبْهَتَهُ . ثُمَّ إِذَا رَفَعَ ، فَلْيَرْفَعْهُمَا . فَإِنَّ الْيَدَيْنِ تَسْجُدَانِ كَمَا يَسْجُدُ الْوَجْهُ .

60. Abdullah b. Ömer'den: Kim alnını yere koyarsa, ellerini de alnının yanıbaşına koysun. Alnını kaldırınca ellerini de kaldırsın. Zira yüz gibi, eller de secde eder.

20. NAMAZDA İKEN SAĞA SOLA DÖNMEK VE LÜZUMU HALİNDE EL ÇIRPMAK

٦١ - حدثني يحيى عن مالك، عن أبي حازم، سلمة بن دينار، عن سهل بن سعد الساعدي: أن رسول الله ﷺ ذهب إلى بني عمرو بن عوف ليصلح بينهم. وحانت الصلاة. فجاء المؤذن إلى أبي بكر الصديق. فقال: أتصلي للناس فأقيم؟ قال: نعم. فصلى أبو بكر. فجاء رسول الله ﷺ، والناس في الصلاة. فتخلص حتى وقف في الصف. فصفق الناس. وكان أبو بكر لا يلتفت في صلاته. فلما أكثر الناس من التصفيق، التفت أبو بكر، فرأى رسول الله ﷺ فأشار إليه رسول الله ﷺ أن امكث مكانك. فرفع أبو بكر يديه، فحمد الله على ما أمره به رسول الله ﷺ من ذلك، ثم استأخر حتى استوى في الصف. وتقدم رسول الله ﷺ، فصلى. ثم انصرف. فقال: «يا أبا بكر، ما منعك أن تثبت إذ أمرتك» فقال أبو بكر: ما كان لابن أبي قحافة، أن يصلي بين يدي رسول الله ﷺ. فقال رسول الله ﷺ: «مالي رأيتكم أكثرتم من التصفيح؟ من نابه شيء في صلاته فليسبح. فإنه إذا سبح، التفت إليه. وإنما التصفيح للنساء».

61. Sehl b. Sa'd es-Sâıdî anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) Amr b. Avf oğullarının aralarını bulmak için gitmişti. Namaz vakti yaklaşınca müezzin, Hz. Ebû Bekir'e:

«— İmam olur musun, kamet edeyim mi?» diye sordu, O da:

«— Evet,» dedi. Hz. Ebû Bekir öne geçtiğinde, cemaat namazda iken Resûlullah (s.a.v.) geldi, cemaate yetişip bir safta durdu. Bunun üzerine cemaat (Hz. Peygamber'in geldiğini anlatmak için) el çırpıyordu. Fakat Hz. Ebû Bekir başını çevirdi ve Hz. Peygamberi gördü. Bunun üzerine Resûlullah(s.a.v.) kendisine "devam et" mealinde işaret etti. Ebu Bekir, hiç aldırmıyordu. Cemaatin el çırpması çoğalınca Ebû Bekir ellerini kaldırarak, Resûlullah'ın kendisine devam et, diye emredişinden dolayı, Allah'a hamdettikten sonra geri geri çekilerek arkadaki safa girdi. Bu sefer

Resûlullah (s.a.v.) öne geçti, namazı kıldırıp bitirdi. Namazdan sonra:

«— **Ebû Bekir! Devam et dediğim halde niçin geri çekildin?»** buyurdu. Ebû Bekir:

«— Resûlullah'ın (s.a.v.) önünde Ebû Kuhafe'nin oğlunun namaz kıldırması doğru olmaz!» cevabını verince Hz. Peygamber:

«— **Ekseriyetinizin namazda el çırptığını gördüm. Bu gibi durumlarda Sübhanallah, deyiniz. Bu şekilde anlatmak istediğinizi namazdakine anlatmış olursunuz. Namazda el çırpmak kadınlara mahsus bir harekettir,»** buyurdu.[44]

٦٢ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ لَمْ يَكُنْ يَلْتَفِتُ فِى صَلاتِهِ .

62. Nâfi'den: İbn Ömer namazda iken asla sağa sola bakmazdı.

٦٣ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ الْقَارِى، ؛ أَنَّهُ قَالَ : كُنْتُ أُصَلِّى ، وَعَبْدُ اللهِ ابْنُ عُمَرَ وَرَائِى ، وَلا أَشْعُرُ . فَالْتَفَتُّ فَغَمَزَنِى .

63. Ebû Cafer el-Kâri'den: Namaz kılıyordum, Abdullah b. Ömer de ardımda imiş, hiç farkında değildim. (Namaz bitmediği halde) sağa sola dönüyordum, bunun üzerine beni ikaz etti.

(44) Buharî, Ezan, 10/48; Müslim, Salat, 4/102.

21. İMAMA RÜKUDA YETİŞMEK

٦٤ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ ؛ أَنَّهُ قَالَ : دَخَلَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ الْمَسْجِدَ ، فَوَجَدَ النَّاسَ رُكُوعًا . فَرَكَعَ . ثُمَّ دَبَّ حَتَّى وَصَلَ الصَّفَّ .

64. Huneyf' in torunu Ebû Ümame b. Sehl'den: Zeyd b. Sabit mescide geldiğinde cemaat rükûda idi. Bunun üzerine o da rükûya vardı, sonra da ayaklarını sürüyerek ilerledi, safa girdi.

٦٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ كَانَ يَدِبُّ رَاكِعًا .

65. İmam Mâlik'ten: *Abdullah b. Mesud'un (cemaate rükûda yetişmek için) ayaklarını sürüyerek safa kadar gittiği bana rivayet edildi.*

22. NAMAZDA RESULULLAH'A (s.a.v.) SALAVAT GETİRMEK

٦٦ - حدّثني يحيى عن مالك ، عن عبد الله بن أبي بكر بن حزم ، عن أبيه ، عن عمرو بن سليم الزرقيّ ؛ أنه قال : أخبرني أبو حميد الساعديّ أنهم قالوا : يا رسول الله ، كيف نصلّي عليك ؟ فقال : « قولوا اللّهمّ صلّ على محمّد وأزواجه وذرّيته ، كما صلّيت على آل إبراهيم وبارك على محمّد وأزواجه وذرّيته ، كما باركت على آل إبراهيم . إنّك حميد مجيد .

66. Ebû Humeyd es-Sâıdî anlatıyor: Hz. Peygamber'e:

«— Ya Resûlallah, sana nasıl salâvat getirelim?» diye sordular. Şöyle buyurdu: **«Allahım, İbrahim (a.s.) ailesine rahmet ettiğin gibi Muhammed'e (a.s.), hanımlarına ve zürriyetine de rahmet et. İbrahim (a.s.) ailesine hayır ve bereket verdiğin gibi, Muhammed'e (a.s.), hanımlarına ve onun zürriyetine de hayır ve bereket ver. Muhakkak ki sen övülmeye en lâyık ve en çok şerefli olansın, deyiniz.»**[45]

٦٧ - وحدّثني عن مالك ، عن نعيم بن عبد الله المجمر ، عن محمّد بن عبد الله بن زيد ؛ أنه أخبره عن أبي مسعود الأنصاريّ ؛ أنه قال : أتانا رسول الله ﷺ في مجلس سعد ابن عبادة . فقال له بشير بن سعد : أمرنا الله أن نصلّي عليك يا رسول الله ، فكيف نصلّي عليك ؟ قال ، فسكت رسول الله ﷺ ، حتّى تمنّينا أنه لم يسأله . ثمّ قال : « قولوا اللّهمّ صلّ على محمّد وعلى آل محمّد ، كما صلّيت على إبراهيم وبارك على محمّد وعلى آل محمّد ، كما باركت على آل إبراهيم ، في العالمين ، إنّك حميد مجيد . والسّلام ، كما قد علمتم » .

67. Ebû Mes'ud el-Ensari anlatıyor: Sa'd b. Ubade'nin meclisinde bulunuyorduk. Resûlullah (s.a.v.) geldi. Beşir b. Sa'd kendisine:

(45) Buharî, Enbiya, 60/10; Müslim, Salât, 4/69, Ayrıca bkz. Şeybanî, 292.

«— Yâ Resûlullah! Allah sana salâvat getirmemizi emrediyor, nasıl salavat getirelim?» diye sordu. Resûlullah (s.a.v.) cevap vermiyerek sustu. Bunun üzerine biz «keşke sormasaydı» diye içimizden geçirdik. Daha sonra Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

«— Allahım, İbrahim'e rahmet ettiğin gibi Muhammed'e ve onun ailesine de rahmet et. Dünyada İbrahim'in ailesine hayır ve bereket verdiğin gibi Muhammed'in ailesine de hayır ve bereket ver. Muhakkak ki sen övülmeye lâyık ve en şerefli olansın, deyiniz. (Salâvat bu), selâm da bildiğiniz gibidir.»[46]

٦٨ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ الله بْنِ دِينَارٍ ؛ قَالَ : رَأَيْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ يَقِفُ عَلى قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ ، فَيُصَلِّى عَلى النَّبِيِّ ﷺ ، وَعَلى أَبِى بَكْرٍ ، وَعُمَرَ .

68. Abdullah b. Dinar'dan: Abdullah b. Ömer'i gördüm, Resûlullah'ın (s.a.v.) kabri başında durmuş ona salâvat getiriyor, Ebû Bekir ve Ömer'e de dua ediyordu.

(46) Müslim, Salât, 4/65, Ayrıca bkz. Şeybanî, 293.
Resûlü Ekrem, selâmda bildiğiniz gibi, demekle namazda Tahiyyatta okuduğumuz selâmı kasdetmektedir. O da: «Esselâmü aleyke eyyuhennebiyyu ve rahmetullahi ve berekâtuhu.» dur.

23. NAMAZDAN ÖNCE VE SONRA YAPILAN İŞLERLE İLGİLİ DİĞER RİVAYETLER

٦٩ - حدّثني يحيى عن مالك، عن نافع، عن ابن عمر: أنّ رسول الله ﷺ كان يصلّي قبل الظهر ركعتين، وبعدها ركعتين. وبعد المغرب ركعتين في بيته. وبعد صلاة العشاء ركعتين. وكان لا يصلّي بعد الجمعة حتّى ينصرف، فيركع ركعتين.

69. İbn Ömer'den: Resûlullah (s.a.v.), evinde öğlenin farzından önce ve sonra ikişer, akşamın farzından sonra evinde iki rekât sünnet kılardı. Yatsı namazının farzından sonra da iki rekât sünnet kılardı. Cuma namazının farzından sonra mescitte hiç sünnet kılmazdı. Odasına döner, orada iki rekâtlı bir namaz kılardı.[47]

٧٠ - وحدّثني عن مالك، عن أبي الزّناد، عن الأعرج، عن أبي هريرة: أنّ رسول الله ﷺ قال: «أترون قبلتي ها هنا؟ فوالله، ما يخفى عليّ خشوعكم ولا ركوعكم. إنّي لأراكم من وراء ظهري».

70. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **«Siz namazda sadece kıble tarafını mı gördüğümü zannediyorsunuz! Allaha yemin ederim ki sizin ne huşunuz ne de rükûunuz bana gizli değildir. Ardımda ne yaptığınızı da mutlaka görüyorum.»**[48]

٧١ - وحدّثني عن مالك، عن نافع، عن عبد الله بن عمر: أنّ رسول الله ﷺ كان يأتي قباء راكبا وماشيا.

71. Abdullah b. Ömer'den: Resûlullah (s.a.v.) Kuba mescidine bazan yürüyerek, bazan da binekli olarak giderdi.[49]

(47) Buharî, Cum'a, 11/39; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/104.
(48) Buharî, Salât, 8/40; Müslim, Salât, 4/109.
(49) Buharî, Salât fi Mescid Mekke ve'l-Medine, 20/4; Müslim, Hacc, 15/97.

٧٢ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ مُرَّةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « مَا تَرَوْنَ فِى الشَّارِبِ وَالسَّارِقِ وَالزَّانِي ؟ » وَذٰلِكَ قَبْلَ أَنْ يُنْزَلَ فِيهِمْ . قَالُوا : اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ . قَالَ : « هُنَّ فَوَاحِشُ . وَفِيهِنَّ عُقُوبَةٌ . وَأَسْوَأُ السَّرِقَةِ الَّذِى يَسْرِقُ صَلَاتَهُ » قَالُوا : وَكَيْفَ يَسْرِقُ صَلَاتَهُ ؟ يَا رَسُولَ اللهِ . قَالَ : « لا يُتِمُّ رُكُوعَهَا وَلا سُجُودَهَا » .

72. Numan b. Mürre'den: Resûlullah (s.a.v.), içki içen ve hırsızlık yapanlar hakkında âyetler nazil olmadan önce:

«— **İçki içen, hırsızlık yapan ve zina eden hakkındaki görüşünüz nedir?**» diye sordu. Ashab da:

«Allah ve Resûlü daha iyi bilir.» diye karşılık verdi. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

«**Hepsi de günahtır, hepsinin de cezası vardır. Hırsızlığın en kötüsü namazdan çalanın hırsızlığıdır.**» Bu söz üzerine ashap:

«— İnsan namazdan nasıl çalar, ya Resûlallah (s.a.v.)?» diye sordu. Resûlullah (s.a.v.):

«— **Rükû ve sücudda tadil-i erkâna uymayarak, rükû ve sücudu acele yaparak**» cevabını verdi.[50]

٧٣ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « اجْعَلُوا مِنْ صَلَاتِكُمْ فِى بُيُوتِكُمْ » .

73. Hişam, babası Urve'den naklediyor: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «**Namazlarınızdan bazısını (nafile namazları) evlerinizde kılınız.**»[51]

(50) İbn Abdilber der ki: "en-Nu'man b. Murre'den mürsel olarak rivayetinde Malik'in ravileri ihtilaf etmemiştir.
Bu, Ebu Hureyre ve Ebu Saîd yoluyla sahih-müsned bir hadistir.

(51) İbn Abdilber derki: Bu hadis, hepsine göre Muvatta'da mürseldir. Nafi, İbn Ömer yoluyla rivayet etmiştir.
Buharî, Salât, 8/52; Müslim, Salâtu'l-musafirîn, 6/208.

٧٤ - وحدّثني عن مالك، عن نافع؛ أنّ عبد الله بن عمر كان يقول: إذا لم يستطع المريض السّجود أومأ برأسه إيماء، ولم يرفع إلى جبهته شيئا.

74. Abdullah b. Ömer'den: Hasta olan bir kimse secde yapacak durumda değilse alnına bir şey kaldırmaz. Başı ile ima ederek secdesini yapar,

٧٥ - وحدّثني عن مالك، عن ربيعة بن أبي عبد الرّحمن؛ أنّ عبد الله بن عمر كان إذا جاء المسجد، وقد صلّى النّاس، بدأ بصلاة المكتوبة، ولم يصلّ قبلها شيئا.

75. Rebia b. Ebî Abdurrahman'dan: Abdullah b. Ömer mescide geldiği zaman cemaat namazı kılmış idi. Bunun üzerine o hiç sünnet kılmadan hemen farzdan başladı.[52]

٧٦ - وحدّثني عن مالك، عن نافع؛ أنّ عبد الله بن عمر مرّ على رجل وهو يصلّي. فسلّم عليه. فردّ الرّجل كلاما. فرجع إليه عبد الله بن عمر فقال له: إذا سلّم على أحدكم وهو يصلّي فلا يتكلّم، وليشر بيده.

76. Nâfi'den: Abdullah b. Ömer namaz kılan bir adama uğrayarak ona selâm verdi. Adam (ve aleyküm selâm, diyerek) selâmı aldı. Bunun üzerine Abdullah b. Ömer adama dönerek şöyle dedi: «Namaz kılarken sizden birine selâm verildiği zaman (ve aleyküm selâm diyerek) selâm almasın, el işaretiyle alsın.[53]

٧٧ - وحدّثني عن مالك، عن نافع؛ أنّ عبد الله بن عمر كان يقول: من نسي صلاة، فلم يذكرها إلا وهو مع الإمام، فإذا سلّم الإمام، فليصلّ الصّلاة الّتي نسي. ثمّ ليصلّ بعدها الاخرى.

77. Abdullah b. Ömer'den: Kim sünnet namazı kılmayı unutur da cemaatle namaz kılarken hatırlarsa, imam selâm verdikten sonra unuttuğu namazı kılsın, daha sonra son sünneti kılsın.

(52) Abdullah b. Ömer'in sünneti kılmayıp farzı kılışı, sünnetin bazen terk edileceğinin caiz olduğunu bildirmek için yahut vakit darıldığı için olsa gerek. Yoksa Ashabı kiram bütün sünnetleri dikkat ve itinayla eda ederlerdi.

(53) Bu, İslam'ın başlangıcında idi. Daha sonra namaz kılana selam vermek ve onun selam alması yasaklanmıştır.

٧٨ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ ، عَنْ عَمِّهِ وَاسِعِ بْنِ حَبَّانَ ؛ أَنَّهُ قَالَ : كُنْتُ أُصَلِّي ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ مُسْنِدٌ ظَهْرَهُ إِلَى جِدَارِ الْقِبْلَةِ . فَلَمَّا قَضَيْتُ صَلَاتِي انْصَرَفْتُ إِلَيْهِ مِنْ قِبَلِ شِقِّي الْأَيْسَرِ . فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ : مَا مَنَعَكَ أَنْ تَنْصَرِفَ عَنْ يَمِينِكَ ؟ قَالَ فَقُلْتُ : رَأَيْتُكَ ، فَانْصَرَفْتُ إِلَيْكَ . قَالَ عَبْدُ اللهِ : فَإِنَّكَ قَدْ أَصَبْتَ . إِنَّ قَائِلًا يَقُولُ : انْصَرِفْ عَنْ يَمِينِكَ . فَإِذَا كُنْتَ تُصَلِّي ، فَانْصَرِفْ حَيْثُ شِئْتَ . إِنْ شِئْتَ عَنْ يَمِينِكَ ، وَإِنْ شِئْتَ عَنْ يَسَارِكَ .

78. Vâsi b. Habban anlatıyor: Namaz kılıyordum, Abdullah b. Ömer de arkasını kıble duvarına dayamış duruyordu. Namazını bitirince solumdan dönerek yanına gittim. «Sağından niçin dönmedin?» diye sordu. «Seni gördüm, onun için döndüm.» dedim.

«— İyi yaptın. Bazıları namazı bitirince sağından dön der. Sen namaz kıldığında istediğin taraftan dön; ister sağından dön, isterse solundan dön.»[54] dedi.

٧٩ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ رَجُلٍ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ ، لَمْ يَرَ بِهِ بَأْسًا ، أَنَّهُ سَأَلَ عَبْدَاللهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ : أَأُصَلِّي فِي عَطَنِ الْإِبِلِ ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ : اللهِ : لَا . وَلٰكِنْ صَلِّ فِي مُرَاحِ الْغَنَمِ .

79. Hişam b. Urve'nin babası muhacirlerden bir zâttan naklediyor: Abdullah b. Amr b. As'a:

«— Deve ağılında namaz kılabilir miyim?» diye sordum. Abdullah:

«— Kılamazsın! Fakat koyun ağıllarında kılabilirsin.» cevabını verdi.[55]

(54) Bu hadiste bahsedilen dönmekten maksat, imam veya cemaatten birinin namazı bitirdikten sonra yüzünü cemaate döndürmesidir. Bu hadise göre, sağdan veya soldan dönmek caizdir. Fakat bu hususta diğer hadislere bakınca, sağdan dönmenin daha efdal olduğu anlaşılıyor.

(55) İbn Abdilber der ki: "Böyle bir farklılık, akılla (rey ile) anlaşılmaz." er-Berâ'dan merfu olarak rivayet edilmiştir. (Ebu Davud, Salât, 2/25).

٨٠ - وحدثني عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن سعيد بن المسيب : أنه قال : ما صلاة يجلس في كل ركعة منها ؟

ثم قال سعيد : هي المغرب ، إذا فاتتك منها ركعة . وكذلك سنة الصلاة ، كلها .

80. Sâî'd b. Müseyyeb'den: Bütün rekâtlarında oturulan hiç bir namaz ve namazın (iki rekâtlık) sünneti yoktur. Ancak, bir rekâtına yetişilemeyen akşam namazının farzı müstesnadır.

24. NAMAZLA İLGİLİ ÇEŞİTLİ RİVAYETLER:

٨١ - حدثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ الزُّرَقِيِّ ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الأَنْصَارِيِّ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي وَهُوَ حَامِلٌ أُمَامَةَ بِنْتَ زَيْنَبَ بِنْتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ ، وَلأَبِي الْعَاصِ بْنِ رَبِيعَةَ بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ . فَإِذَا سَجَدَ ، وَضَعَهَا . وَإِذَا قَامَ ، حَمَلَهَا .

81. Ebû Katâde el-Ensari'den: Resûlullah (s.a.v.), kızı Zeyneb'in, Rebia b. Abdişems'in oğlu Ebü'l-As'dan olan kızı Ümame'yi namaz kılarken omuzuna alır, secde yaparken onu yere bırakır, kıyama kalkarken tekrar alırdı.[56]

٨٢ - وحدثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ . مَلاَئِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلاَئِكَةٌ بِالنَّهَارِ . وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلاَةِ الْعَصْرِ ، وَصَلاَةِ الْفَجْرِ . ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ ، فَيَسْأَلُهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ : كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي ؟ فَيَقُولُونَ : تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ ، وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ » .

82. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Meleklerden bir grup gece, bir grup da gündüz sizin aranızda bulunurlar. Her iki grup ikindi ve sabah namazlarında birbirlerine görev teslimi yaparlar. Sonra gece görev yapanlar döndüklerinde Allahu Teâlâ —kendisi çok iyi bildiği halde— onlara:**

«—Kullarım, siz gelirken ne yapıyorlardı?» diye sorar. Onlar da:

«— Biz gelirken namaz kılıyorlardı. Vardığımızda yine namaz kılıyorlardı.» cevabını verirler.[57]

(56) Buharî, Salât, 8/106; Müslim, Mesacid, 5/41.
(57) Buharî, Mevakîtu's-Salât, 9/16; Müslim, Mesâcid, 5/210.

٨٣ - وحدّثني عَنْ مالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ » فَقَالَتْ عَائِشَةُ : إِنَّ أَبَا بَكْرٍ ، يَا رَسُولَ اللهِ ، إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ ، مِنَ الْبُكَاءِ . فَمُرْ عُمَرَ . فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ . قَالَ « مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ » قَالَتْ عَائِشَةُ ، فَقُلْتُ لِحَفْصَةَ . قُولِي لَهُ ، إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ ، مِنَ الْبُكَاءِ . فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ . فَفَعَلَتْ حَفْصَةُ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : « إِنَّكُنَّ لَأَنْتُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ . مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ » فَقَالَتْ حَفْصَةُ لِعَائِشَةَ : مَا كُنْتُ لِأُصِيبَ مِنْكِ خَيْرًا .

83. Resûlullah'ın (s.a.v.) hanımı Hz. Âişe'den: Resûlullah (s.a.v.) (hastalığı ağırlaşınca):

«—**Ebû Bekir'e haber verin, cemaate namazı kıldırsın,**» buyurdu. Bunun üzerine ben:

«— Yâ Resûlallah! Ebû Bekir sizin yerinize geçtiği zaman ağlamaktan sesini cemaate duyuramıyor. Onun için bu görevi Hz. Ömer'e verin, o kıldırsın.» dedim. Resûlullah (s.a.v.), tekrar:

«—**Ebû Bekir'e söyleyin, cemaate namazı kıldırsın.**» buyurdu. Bu sefer ben Hafsa'dan: Resûlullah'a (s.a.v.):

«— Ebû Bekir sizin makamınıza geçince ağlamaktan sesini duyuramıyor. Söyleyin cemaate, namazı Ömer kıldırsın» diye söylemesini istedim, dedim. Hafsa bunu söyleyince Resûlullah (s.a.v.):

«—**Siz kadınlar Yusufa bile neler yaptınız.! Ebû Bekir'e söyleyin cemaate namazı kıldırsın!**» buyurdu. Hafsa işittiği bu azar üzerine bana:

«— Hep senin yüzünden oldu!» diye çıkıştı.[58]

(58) Buharî, Ezan, 10/46.

٨٤ – وحدّثني عن مالك، عن ابن شهاب، عن عطاء بن يزيد اللّيثيّ، عن عبيد الله
ابن عديّ بن الخيار؛ أنّه قال: بينما رسول الله ﷺ جالسٌ بين ظهرانَي النّاس، إذ جاءه
رجلٌ فسارّه. فلم يُدرَ ما سارّه به، حتّى جهر رسول الله ﷺ. فإذا هو يستأذنه في قتل
رجلٍ من المنافقين. فقال رسول الله ﷺ، حين جهر: «أليس يشهد أن لا إله إلاّ الله،
وأنّ محمّدا رسول الله؟» فقال الرّجل: بلى. ولا شهادة له. فقال: «أليس يصلّي؟»
قال: بلى. ولا صلاة له. فقال ﷺ: «أولئك الّذين نهاني الله عنهم».

84. Adiy b. Hıyar'ın oğlu Ubeydullah'dan: Resulullah (s.a.v.) bir grup cemaatin arasında oturuyordu. Bir adam gelerek kendisine gizlice bir şeyler söyledi, fakat Resulullah (s.a.v.) bu söylenenleri bize söyleyinceye kadar adamın ne dediğini işitmemiştik. Bir de öğrendik ki adam münafıklardan birinin öldürülmesine müsaade istiyormuş. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), açıktan açığa adama:

«— **O, öldürmek istediğin adam Allah'tan başka ilah olmadığına, ve Muhammed'in onun kulu ve Resulu olduğuna şehadet ediyor mu?**» diye sordu. Adam:

«— Evet ediyor, fakat o bunu samimiyetle söylemiyor.» dedi. Resulullah (s.a.v.) tekrar:

«— **Namaz kılıyor mu?**» diye sordu. Adam:

«— Evet, fakat samimi değil...» cevabını verdi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber:

«— **Böyle kimselerin öldürülmesini Allah Tealâ yasakladı.**» buyurdu.[59]

٨٥ – وحدّثني عن مالك، عن زيد بن أسلم، عن عطاء بن يسار؛ أنّ رسول الله ﷺ
قال: «اللّهمّ! لا تجعل قبري وثنا يُعبد. اشتدّ غضب الله على قومٍ اتّخذوا قبور أنبيائهم
مساجد».

(59) İbn Abdilber der ki: "Diğer Muvatta ravileri de, bu şekilde mürsel olarak rivayet etmişlerdir. Abdullah, Rasulullah'ı (s.a.v.) görmemiştir.

85. Atâ b. Yesar'dan: Resulullah (s.a.v.) şöyle dua etti:

«Allah'ım, kabrimi ibadetgâh yaptırma! Peygamberlerinin kabrini mescid haline getiren ümmete Allah'ın gazabı şiddetli olur.»[60]

٨٦ - وحدثني عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن محمود بن الربيع الأنصاري : أن عتبان بن مالك كان يؤم قومه وهو أعمى . وأنه قال لرسول الله ﷺ : إنها تكون الظلمة والمطر والسيل . وأنا رجل ضرير البصر . فصل يا رسول الله في بيتي مكانا أتخذه مصلى . فجاءه رسول الله ﷺ فقال : « أين تحب أن أصلي ؟ » فأشار له إلى مكان من البيت . فصلى فيه رسول الله ﷺ .

86. Mahmud b. er-Rebî' el-Ensari'den: Utban b. Malik âmâ idi ve kendi kavmine namaz kıldırıyordu. Bir gün Resûlullah'a (s.a.v.) gelerek.

«— Zaman oluyor gece zifiri karanlık oluyor, zaman oluyor yağmur yağıyor, seller akıyor. Ben âmâ bir kimseyim. Ya Resûlullah! Evime gel teberrüken bir yerde namaz kıl da ben orayı namazgâh yapayım!» diye ricada bulundu. Bunun üzerine Hz. Peygamber bu zatın evine gelerek:

«— **Nerede namaz kılmamı istersin?**» diye sordu. Utban evin bir köşesini gösterdi, Resûlullah (s.a.v.) da orada namaz kıldı.[61]

٨٧ - وحدثني عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن عباد بن تميم ، عن عمه : أنه رأى رسول الله ﷺ مستلقيا في المسجد ، واضعا إحدى رجليه على الأخرى .

وحدثني عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن سعيد بن المسيب : أن عمر بن الخطاب وعثمان بن عفان رضى الله عنهما ، كانا يفعلان ذلك .

(60) İbn Abdilber der ki: "Bu hadisin mürsel oluşunda, Malik'ten bir ihtilaf nakledilmemiştir."

(61) Buharî, Salât, 8/46; Müslim, Mesacid, 5/263.

87. Abbad b. Temim amcasından naklediyor: Ben Resûlullah'ı (s.a.v.) mescidde sırtüstü yatmış, ayaklarını da ayak ayak üzerine atmış bir vaziyette gördüm.[62]

Saîd b. Müseyyeb de bu konuda: «Ömer b. Hattab ve Osman b. Affan da aynı şekilde yaparlardı.» demektedir.

٨٨ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ، قَالَ لإِنْسَانٍ: إِنَّكَ فِي زَمَانٍ كَثِيرٌ فُقَهَاؤُهُ، قَلِيلٌ قُرَّاؤُهُ، تُحْفَظُ فِيهِ حُدُودُ الْقُرْآنِ، وَتُضَيَّعُ حُرُوفُهُ. قَلِيلٌ مَنْ يَسْأَلُ. كَثِيرٌ مَنْ يُعْطِي. يُطِيلُونَ فِيهِ الصَّلاَةَ، وَيَقْصُرُونَ الْخُطْبَةَ. يُبَدُّونَ أَعْمَالَهُمْ قَبْلَ أَهْوَائِهِمْ. وَسَيَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ قَلِيلٌ فُقَهَاؤُهُ، كَثِيرٌ قُرَّاؤُهُ، يُحْفَظُ فِيهِ حُرُوفُ الْقُرْآنِ وَتُضَيَّعُ حُدُودُهُ. كَثِيرٌ مَنْ يَسْأَلُ، قَلِيلٌ مَنْ يُعْطِي. يُطِيلُونَ فِيهِ الْخُطْبَةَ، وَيَقْصُرُونَ الصَّلاَةَ. يُبَدُّونَ فِيهِ أَهْوَاءَهُمْ قَبْلَ أَعْمَالِهِمْ.

88. Yahya b. Saîd anlatıyor: Abdullah b. Mes'ud adamın birine:

«— Sen fakihi (fıkıh bilgini) çok, kurrası (Kur'an okuyanı) az, Kur'an'ın ahkâmına uyulan, fakat hurufatına hakkı verilerek okunmayan, isteyeni az, vereni çok, —peygamberimizin emrettiği gibi— namazın uzatılıp, hutbenin kısa tutulduğu ve amellerin arzulara tercih edildiği bir zamanda yaşıyorsun. Öyle bir zaman gelecek ki fakihi az fakat kurrası çok olacak, Kur'an düzgün okunacak fakat ahkâmına riayet edilmeyecek, dilenen çoğalacak fakat veren azalacak, hutbeler uzatılacak fakat namaz çabucak kılınacak, arzular amellere tercih edilecek.»

٨٩ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ؛ أَنَّهُ قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّ أَوَّلَ مَا يُنْظَرُ فِيهِ مِنْ عَمَلِ الْعَبْدِ الصَّلاَةُ. فَإِنْ قُبِلَتْ مِنْهُ، نُظِرَ فِيمَا بَقِيَ مِنْ عَمَلِهِ. وَإِنْ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ، لَمْ يُنْظَرْ فِي شَيْءٍ مِنْ عَمَلِهِ.

89. Yahya b. Saîd'den: Duyduğuma göre kulun amellerinden ilk önce namaza bakılacak, eğer ondan kabul edilenler varsa diğer amellerine de bakılacak, yoksa başka hiç bir ameline bakılmayacakmış.[63]

(62) Buharî, Salât, 8/85; Müslim, el-Libas ve'z-Zinet, 37/75.
(63) Ebu Davud, Salât, 2/145; Tirmizî, Salât, 2/188; Nesaî, Salât, 5/9; İbn Mace, İkametu's-Salât, 5/202.

٩٠ - وحدّثني عن مالك، عن هشام بن عروة، عن أبيه، عن عائشة زوج النبيّ
ﷺ: أنّها قالت: كان أحبّ العمل إلى رسول الله ﷺ الّذي يدوم عليه صاحبه.

90. Resûlullah'ın (s.a.v.) hanımı Hz. Âişe'den: Resûlullah'ın (s.a.v.) en çok hoşuna giden amel, devamlı yapılan ameldi.[64]

٩١ - وحدّثني عن مالك: أنّه بلغه عن عامر بن سعد بن أبي وقّاص، عن أبيه: أنّه
قال: كان رجلان أخوان. فهلك أحدهما قبل صاحبه بأربعين ليلة. فذكرت فضيلة الأوّل
عند رسول الله ﷺ. فقال: «ألم يكن الآخر مسلمًا؟» قالوا: بلى. يا رسول الله، وكان
لا بأس به. فقال رسول الله ﷺ: «وما يدريكم ما بلغت به صلاته؟ إنّما مثل الصّلاة
كمثل نهر غمر عذب، بباب أحدكم. يقتحم فيه كلّ يوم خمس مرّات. فما ترون ذلك
يبقي من درنه؟ فإنّكم لا تدرون ما بلغت به صلاته».

91. Amir, babası Sa'd b. Ebî Vakkas'dan naklediyor: İki kardeş vardı, bunlardan biri diğerinden kırk gün önce vefat etti. Bir defasında Resûlullah'ın (s.a.v.) huzurunda bu kardeşlerden ilkin ölenin meziyetleri anlatılıyordu. Hz. Peygamber:

«— Sonraki ölen müslüman değil miydi?» diye sordu.

Kendisine:

«— Müslümandı, ya Resûlallah! Fena adam da değildi.» diye cevap verildi. Bunun üzerine:

«— Namazının ona ne dereceler kazandırdığını biliyor musunuz? Namaz kapınızın önünden akan büyük ve suyu tatlı bir nehir gibidir. Kişi günde beş defa bu nehre girip yıkansa onda kir kalır mı, dersiniz? Şüphesiz ki namazının ona ne dereceler kazandırdığını sizler bilemezsiniz.» buyurdu.[65]

(64) Buharî, Rıkak, 81/18.
(65) Son kısım, Ebu Hureyre'den merfu olarak rivayet edilmiştir. Buharî, Mevakitu's-Salât, 9/6; Müslim, Mesâcid, 5/283

٩٢ - وحدثني عن مالك : أنه بلغه أن عطاء بن يسار ، كان إذا مر عليه بعض من يبيع في المسجد ، دعاه فسأله ما معك ؟ وما تريد ؟ فإن أخبره أنه يريد أن يبيعه ، قال : عليك بسوق الدنيا . وإنما هذا سوق الآخرة .

92. İmam Mâlik anlatıyor: *Duyduğuma göre Atâ b. Yesar mescidde bulunurken seyyar satıcılar kendisine uğradıkları zaman onlara:*

«— Neyiniz var, ne istiyorsunuz?» diye sorar, onlar da satıcı olduklarını söyleyince:

«— Siz dünya pazarına gidiniz, burası ahiret pazarıdır!» diye mukabelede bulunurmuş.

٩٣ - وحدثني عن مالك : أنه بلغه ، أن عمر بن الخطاب بنى رحبة في ناحية المسجد ، تسمى البطيحاء . وقال : من كان يريد أن يلغط ، أو ينشد شعرا ، أو يرفع صوته ، فليخرج إلى هذه الرحبة .

93. Mâlik'den: *Duyduğuma göre, Ömer b. Hattab mescidin bir kenarında Butayha denen özel yeri yaptıktan sonra: «Kim yüksek sesle veya gizlice bir şey konuşmak veya şiir söylemek isterse buraya çıksın.» demiş.*

25. NAMAZA TEŞVİKLE İLGİLİ ÇEŞİTLİ RİVÂYETLER

٩٤ - حدثني يحيى عن مالك، عن عمه أبي سهيل بن مالك، عن أبيه: أنه سمع طلحة بن عبيد الله يقول: جاء رجل إلى رسول الله ﷺ من أهل نجد، ثائر الرأس، يسمع دوي صوته، ولا نفقه ما يقول. حتى دنا، فإذا هو يسأل عن الإسلام. فقال له رسول الله ﷺ: «خمس صلوات في اليوم والليلة» قال: هل علي غيرهن؟ قال: «لا. إلا أن تطوع» قال رسول الله ﷺ: «وصيام شهر رمضان» قال: هل علي غيره؟ قال: «لا. إلا أن تطوع» قال: وذكر رسول الله ﷺ الزكاة. فقال: هل علي غيرها؟ قال: «لا. إلا أن تطوع» قال. فأدبر الرجل وهو يقول: والله! لا أزيد على هذا، ولا أنقص منه. فقال رسول الله ﷺ «أفلح الرجل، إن صدق».

94. Talha b. Ubeydillah anlatıyor: Necid ahalisinden saçı başı dağınık bir adam Hz. Peygamber'e geldi. Çok yüksek sesle konuşuyor, fakat ne dediğini anlayamıyorduk. Yaklaşınca anladık ki İslâmın şartlarının ne olduğunu soruyormuş. Resûlullah (s.a.v.): **«Günde beş vakit namaz!»** buyurdu. Adam:

«— Onlardan başka kılmam gereken namaz var mı?» diye sordu. Peygamberimiz:

«— **Farz olanı bu, istersen nafile de kılabilirsin.»** dedi. Daha sonra Resûlullah (s.a.v.):

«— **Ramazanda oruç tutmak.»** buyurdu. Adam:

«— Üzerime farz olan başka oruç var mı?» deyince Peygamberimiz:

«— **Hayır, istersen nafile de tutabilirsin.»** buyurdu.

Resûlullah (s.a.v.):

«— **Bir de zekât var.»** dedi. Adam:

«— Üzerime zekâttan başka farz olarak vermem gereken bir

şey var mı?» diye sorunca Peygamberimiz:

«— Hayır, ancak eğer istersen sadaka verebilirsin» buyurdu. Bunun üzerine adam dönüp giderken şöyle diyordu:

«— Vallahi bu söylediklerinden ne fazla ne de eksik yaparım.» Resûlullah (s.a.v.) adamın bu sözünü duyunca:

«— Sözünde durursa felaha erer.» buyurdu.[66]

٩٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ ، إِذَا هُوَ نَامَ ، ثَلَاثَ عُقَدٍ . يَضْرِبُ مَكَانَ كُلِّ عُقْدَةٍ ، عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ ، فَارْقُدْ . فَإِنِ اسْتَيْقَظَ ، فَذَكَرَ اللهَ ، انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ . فَإِنْ تَوَضَّأَ ، انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ . فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ . فَأَصْبَحَ نَشِيطاً ، طَيِّبَ النَّفْسِ . وَإِلَّا ، أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسْلَانَ » .

95. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Sizden biri uyuduğu zaman şeytan kafasına üç düğüm atar ve her düğüm de bütün gece derin bir uyku uyumasına sebep olur. Eğer gece uyanır da Allah'ı zikrederse, düğümlerden biri çözülür, kalkar abdest alırsa, ikincisi çözülür, namaz da kılarsa, üçüncü düğüm çözülür dinç ve huzurlu olur. Şayet ne uyanıp Allah'ı zikreder, ne abdest alır, ne de namaz kılarsa, tembel ve bitkin bir vaziyette sabahlar»**

(66) Buharî, İmam, 2/34; Müslim, 3/8; Şafiî, Risale, no: 344.
(67) Buharî, Teheccüd, 19/12; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/207.

١٠ - كتــاب العيديــن

10

BAYRAMLAR KİTABI

1. BAYRAMLARDA GUSÜL, EZAN VE KÂMET

١ - حدثني يحيى عن مالك ؛ أنه سمع غير واحد من علمائهم يقول : لم يكن في عيد الفطر ، ولا في الأضحى ، نداء ، ولا إقامة ، منذ زمان رسول الله ﷺ إلى اليوم .

قال مالك : وتلك السنة التي لا اختلاف فيها عندنا .

1— İmam Malik'den: Alimlerimizin çoğundan duyduğuma göre şöyle demişlerdir: «Resûlullah (s.a.v.)'in zamanından beri Ramazan ve Kurban bayramı namazları için ezan okunmaz ve kaamet getirilmez.»[1]

İmam Mâlik bu konuda şunu da ilave eder: *Bu, tatbikatında aramızda ihtilaf olmayan bir sünnettir.*

٢ - وحدثني عن مالك ، عن نافع ؛ أن عبد الله بن عمر كان يغتسل يوم الفطر ، قبل أن يغدو إلى المصلى .

2— Nâfi'den: Abdullah b. Ömer, Ramazan bayramı günü namaza gitmeden önce guslederdi.[2]

(1) İbn Abbas ve Cabir b. Abdillah'tan merfu olarak gelmiştir.
Buharî, İdeyn, 13/7; Müslim, Salâtu'l-İdeyn, 8/5.
(2) Şeybanî, 69, 70.

2. BAYRAM NAMAZLARININ HUTBE OKUNMADAN ÖNCE KILINMASI

٣ - حدّثني يَحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّى يَوْمَ الْفِطْرِ وَيَوْمَ الأَضْحَى قَبْلَ الْخُطْبَةِ .

3. İbn Şihab'dan: Resûlullah (s.a.v.), Kurban ve Ramazan bayramı namazlarını hutbeden önce kılardı.[3]

٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ : أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ كَانَا يَفْعَلانِ ذٰلِكَ .

4. İmam Malik'ten: *Duyduğuma göre Hz. Ebû Bekir'le Hz. Ömer de Hz. Peygamber gibi bayram namazlarını hutbeden önce kılarlarmış.*[4]

٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ ، مَوْلَىٰ ابْنِ أَزْهَرَ ؛ قَالَ : شَهِدْتُ الْعِيدَ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَصَلَّى ، ثُمَّ انْصَرَفَ ، فَخَطَبَ النَّاسَ . فَقَالَ : إِنَّ هٰذَيْنِ يَوْمَانِ نَهَىٰ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ صِيَامِهِمَا. يَوْمُ فِطْرِكُمْ مِنْ صِيَامِكُمْ. وَالآخَرُ يَوْمٌ تَأْكُلُونَ فِيهِ مِنْ نُسُكِكُمْ.

قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ : ثُمَّ شَهِدْتُ الْعِيدَ مَعَ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ . فَجَاءَ ، فَصَلَّى ، ثُمَّ انْصَرَفَ ، فَخَطَبَ . وَقَالَ : إِنَّهُ قَدِ اجْتَمَعَ لَكُمْ فِي يَوْمِكُمْ هٰذَا عِيدَانِ . فَمَنْ أَحَبَّ مِنْ أَهْلِ الْعَالِيَةِ أَنْ يَنْتَظِرَ الْجُمُعَةَ ، فَلْيَنْتَظِرْهَا وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَرْجِعَ ، فَقَدْ أَذِنْتُ لَهُ .

(3) İbn Ömer'den merfu olarak gelmiştir.
Buharî, İdeyn, 13/7; Müslim, Salâtu'l-İdeyn, 8/8. Ayrıca bkz. Şeybanî, 232. Bayram namazı, vaciptir, iki rekatlıdır. Birinci rekatta, Subhaneke'den; ikincide zamm-ı sureden sonra üçer defa eller bağlanmadan tekbir alınır.
(4) İbn Abbas'tan merfu olarak gelmiştir.
Buharî, İdeyn, 13/8; Müslim, Salâtu'l-İdeyn, 8/1.

قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ ثُمَّ شَهِدْتُ الْعِيدَ مَعَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (وَعُثْمَانُ مَحْصُورٌ) فَجَاءَ ، فَصَلَّى ، ثُمَّ انْصَرَفَ ، فَخَطَبَ .

5. İbn Ezher'in azatlısı Ebû Ubeyd'den: Ömer b. Hattab'la beraber bir bayram namazında bulundum. Bayram namazını kıldıktan sonra cemaate hutbe okudu ve şöyle dedi:

«Resûlullah (s.a.v.) senede iki gün oruç tutmanızı yasakladı. Bunlardan biri Ramazan bayramı günü, diğeri de Kurban bayramının ilk günüdür.»[5]

Ebû Ubeyd demiştir ki: Bir bayram da Osman b. Affan'la beraber bulundum. O da gelip bayram namazını kıldı, sonra da hutbeyi okudu. Hutbede:

«— Bugün iki bayram bir araya geldi: Çevreden gelenlerden isteyen cuma namazı vaktine kadar beklesin, istemeyen dönsün.» dedi.[6]

Hz. Osman'ın muhasara edildiği senede Ali b. Ebî Talib'le beraberdim. O da aynı şekilde geldi, bayram namazını kıldıktan sonra hutbe irad etti.[7]

(5) Buharî, Savm, 30/66; Müslim, Sıyam, 13/138.
(6) Ebu Hureyre'den manaca merfu olarak gelmiştir.
Ebu Davud, Salât, 2/219; ibn Mace, İkametu's-Salât, 5/166.
(7) Şeybanî, 232.

3. RAMAZAN'DA BAYRAM GÜNÜ NAMAZDAN ÖNCE BİR ŞEYLER YEMEK

٦ - حدّثني يَحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ : أَنَّهُ كَانَ يَأْكُلُ يَوْمَ عِيدِ الْفِطْرِ قَبْلَ أَنْ يَغْدُوَ .

6. Hişâm b. Urve babasından naklediyor: O Ramazan bayramı günü bayram namazına gitmeden önce yemek yerdi.[8]

٧ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ : أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا يُؤْمَرُونَ بِالأَكْلِ يَوْمَ الْفِطْرِ قَبْلَ الْغُدُوِّ .

قَالَ مَالِكٌ : وَلاَ أَرَى ذٰلِكَ عَلَى النَّاسِ ، فِي الأَضْحَىٰ .

7. Saîd b. Müseyyeb'den: Ramazan bayramı günü müslümanların namaza gitmeden önce yemek yemeleri emredilirdi.

İmam Mâlik bu rivayetle ilgili olarak der ki: «*Kurban bayramı günü için halkın bu şekilde davranması gerekmez.*»

(8) Enes'ten merfu olarak gelmiştir.
Buharî, Îdeyn, 13/4.

4. BAYRAM NAMAZLARINDA TEKBİR GETİRİLMESİ VE KUR'AN OKUNMASI

٨ - حدّثني يَحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ ضَمْرَةَ بْنِ سَعِيدٍ الْمَازِنِيِّ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ابْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ ؛ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ سَأَلَ أَبَا وَاقِدٍ اللَّيْثِيَّ ، مَا كَانَ يَقْرَأُ بِهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الأَضْحَىٰ وَالْفِطْرِ ؟ فَقَالَ : كَانَ يَقْرَأُ بِقٓ وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ ، وَاقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ .

8. Utbe b. Mes'ud'un torunu Ubeydullah b. Abdullah naklediyor: Ömer b. Hattab, Ebû Vakid el-Leysî'ye Hz. Peygamberin Ramazan ve Kurban bayramı namazlarında neleri okuduğunu sordu. O da: «Kâf ve'l-Kur'anil-Mecid ile İkterebetissaatü vensakkal kamer (ayetleriyle başlayan) sureleri okurdu.» cevabını verdi.[9]

٩ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، مَوْلَىٰ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ ؛ أَنَّهُ قَالَ : شَهِدْتُ الأَضْحَىٰ وَالْفِطْرَ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ . فَكَبَّرَ فِي الرَّكْعَةِ الأُولَىٰ سَبْعَ تَكْبِيرَاتٍ قَبْلَ الْقِرَاءَةِ . وَفِي الآخِرَةِ خَمْسَ تَكْبِيرَاتٍ قَبْلَ الْقِرَاءَةِ .

قَالَ مَالِكٌ : وَهُوَ الأَمْرُ عِنْدَنَا .

قَالَ مَالِكٌ ، فِي رَجُلٍ وَجَدَ النَّاسَ قَدِ انْصَرَفُوا يَوْمَ الْعِيدِ : إِنَّهُ لا يَرَىٰ عَلَيْهِ صَلاةً فِي الْمُصَلَّىٰ ، وَلا فِي بَيْتِهِ . وَإِنَّهُ إِنْ صَلَّىٰ فِي الْمُصَلَّىٰ ، أَوْ فِي بَيْتِهِ لَمْ أَرَ بِذَٰلِكَ بَأْسًا . وَيُكَبِّرُ سَبْعًا فِي الأُولَىٰ قَبْلَ الْقِرَاءَةِ ، وَخَمْسًا فِي الثَّانِيَةِ قَبْلَ الْقِرَاءَةِ .

9. Abdullah b. Ömer'in azatlısı Nafi'den: Ebû Hüreyre ile beraber Kurban ve Ramazan bayramlarında bulundum. İlk rekâtta Fatiha ve zammı sûreden önce yedi tane tekbir aldı, son rekâtta ise yine Fatiha ve zammı sûreden önce beş tekbir aldı.[10]

(9) Şeybanî, 236.
(10) Âişe'den merfu olarak gelmiştir.
Ebu Davud, Salât, 2/242.

İmam Malik bu rivayetle ilgili olarak der ki: *«Bize göre de bayram namazı tekbirleri bu kadardır.*

Yine İmam Malik, bayram namazının kılınışına yetişemiyen bir kimse için şöyle diyor: *Ne camide ne de evinde bayram namazını tek başına kılması lazım değildir, şayet kılarsa bir mahzur yoktur. İlk rekâtın başında yedi, ikinci rekâtın başında kıraattan önce beş tekbir daha alır.* [11]

(11) Hanefî Mezhebine göre, bayram namazlarında tekbirler, ilk rekatte üç, ikincide üç olmak üzere, toplam altı tanedir.

5. BAYRAM NAMAZLARINDAN ÖNCE VE SONRA BAŞKA NAMAZ KILINMAYIŞI:

١٠ - حدثني يحيى عن مالك، عن نافع؛ أن عبد الله بن عمر لم يكن يصلي يوم الفطر قبل الصلاة ولا بعدها.

وحدثني عن مالك؛ أنه بلغه أن سعيد بن المسيب كان يغدو إلى المصلى، بعد أن يصلي الصبح، قبل طلوع الشمس.

10. Nafi'den: Abdullah b. Ömer, Ramazan bayramı günü bayram namazından önce ve sonra başka namaz kılmazdı.

İmam Malik naklediyor: *Duyduğuma göre Said b. Müseyyeb bayram namazına sabah namazını kıldıktan sonra güneş doğmadan önce gidermiş.* [12]

(12) İbn Abbas'tan manaca merfu olarak gelmiştir.
Buharî, îdeyn, 13/16; Müslim, Salâtu'l-îdeyn, 8/13. Ayrıca bkz. Hz. Şeybanî, 234.

6. BAYRAM NAMAZLARINDAN ÖNCE VE SONRA BAŞKA NAMAZ KILMAYA MÜSAADE EDİLDİĞİ HALLER

١١ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ الْقَاسِمِ ؛ أَنْ أَبَاهُ الْقَاسِمَ كَانَ يُصَلِّى قَبْلَ أَنْ يَغْدُوَ إِلَى الْمُصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ .

11. Abdurrahman b. Kasım'dan: Babam Kasım, bayram günü bayram namazına gitmeden önce dört rekât namaz kılardı.[13]

١٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّى يَوْمَ الْفِطْرِ ، قَبْلَ الصَّلَاةِ فِى الْمَسْجِدِ .

12. Hişam b. Urve babasından naklediyor: Babam, Ramazan bayramı günü namazdan önce mescidde namaz kılardı.

(13) Şeybani, 235.

7. BAYRAM GÜNÜ İMAMIN NAMAZ VAKTİNE KADAR MESCİDE GELMESİ VE CEMAATİN DE HUTBEYİ DİNLEMEDEN AYRILMAMASI

١٢ - حدّثني يَحْيَى ، قَالَ مَالِكٌ : مَضَتِ السُّنَّةُ الَّتِي لا اخْتِلاَفَ فِيهَا عِنْدَنَا ، فِي وَقْتِ الفِطْرِ وَالأَضْحَى ، أَنَّ الإِمَامَ يَخْرُجُ مِنْ مَنْزِلِهِ قَدْرَ مَا يَبْلُغُ مُصَلاَّهُ ، وَقَدْ حَلَّتِ الصَّلاَةِ .

* * *

قَالَ يَحْيَى : وَسُئِلَ مَالِكٌ عَنْ رَجُلٍ صَلَّى مَعَ الإِمَامِ ، هَلْ لَهُ أَنْ يَنْصَرِفَ قَبْلَ أَنْ يَسْمَعَ الخُطْبَةَ ؟ فَقَالَ : لاَ يَنْصَرِفُ حَتَّى يَنْصَرِفَ الإِمَامُ .

13. İmam Malik'den: *Ramazan ve Kurban bayramları ile ilgili ihtilafsız bir geleneğimiz vardır ki o da imam, bayram namazı vaktinden önce evinden çıkar, namazgâha geldiği zaman ise bayram namazının vakti gelmiş olur.*[14]

Yahya'nın rivayetine göre İmam Malik'e: «İmama uyarak bayram namazını kılan bir kimsenin hutbeyi dinlemeden camiden çıkması doğru mudur?» diye sorulduğunda o: *«Hayır, imam hutbeyi bitirmeden cemaatin ayrılması doğru değildir.»* diye cevap verdi.

(14) Ülkemizdeki uygulama, bundan farklıdır. Sabah namazından sonra, bayram namazının vakti girinceye kadar Kur'an okunarak veya vaaz edilerek, camide beklenir. Daha sonra bayram namazı kılınır, bayram hutbesi dinlenir, dua edilerek, bayramlaşmaya çıkılır.

١١ - كتـــاب صـــلاة الخـــوف

11

KORKU NAMAZI KİTABI

1. KORKU NAMAZI

١ – حدثني يحيى عن مالك، عن يزيد بن رومان، عن صالح بن خوات، عمن
صلى مع رسول الله ﷺ، يوم ذات الرقاع، صلاة الخوف: أن طائفة صفت معه، وصفت
طائفة وجاه العدو. فصلى بالتي معه ركعة. ثم ثبت قائما، وأتموا لأنفسهم. ثم انصرفوا.
فصفوا وجاه العدو. وجاءت الطائفة الأخرى، فصلى بهم الركعة التي بقيت من صلاته. ثم
ثبت جالسا، وأتموا لأنفسهم، ثم سلم بهم.

1. Salih b. Havvat, Zâtü'r-rikâ' Gazvesinde Resûlullah'la (s.a.v.) beraber korku namazı kılan bir zattan naklen anlatıyor: Önce bir grup gelip Resûlullah'ın (s.a.v.) ardında saf yaptı, diğer grup ise düşman karşısında kaldı. Saf yapanlara peygamberimiz bir rekât kıldırdıktan sonra kendisi kıyamda bekledi, safta bulunanlar kendi kendilerine namazlarını tamamlayıp ayrıldılar. Bu defa düşman karşısında bekleyen grup geldi, peygamberimizin ardında saf yaptı, namazlarını bitirenler ise düşman karşısına gittiler. İkinci gruba da kalan bir rekâtı kıldırdıktan sonra tehiyyatta oturdu. Cemaat kılmadıkları rekâtı tamamladıktan sonra hep beraber selam verdiler.[1]

(1) Buharî, Megazî, 64/31; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/310; Şafiî, Risale, no: 509, 677.
Korku namazı; savaş vb. olağanüstü durumlarda düşmandan korunma görevi aksatılmadan, bu bölümde anlatıldığı üzere, özel bir şekilde kılınır.

٢ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ خَوَّاتٍ ؛ أَنَّ سَهْلَ بْنَ أَبِي حَثْمَةَ حَدَّثَهُ ؛ أَنَّ صَلاةَ الْخَوْفِ ؛ أَنْ يَقُومَ الإِمَامُ وَمَعَهُ طَائِفَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ . وَطَائِفَةٌ مُوَاجِهَةَ الْعَدُوِّ . فَيَرْكَعُ الإِمَامُ رَكْعَةً ، وَيَسْجُدُ بِالَّذِينَ مَعَهُ . ثُمَّ يَقُومُ . فَإِذَا اسْتَوَى قَائِمًا ثَبَتَ وَأَتَمُّوا لأَنْفُسِهِمُ الرَّكْعَةَ الْبَاقِيَةَ . ثُمَّ يُسَلِّمُونَ ، وَيَنْصَرِفُونَ . وَالإِمَامُ قَائِمٌ . فَيَكُونُونَ وُجَاهَ الْعَدُوِّ . ثُمَّ يُقْبِلُ الآخَرُونَ الَّذِينَ لَمْ يُصَلُّوا ، فَيُكَبِّرُونَ وَرَاءَ الإِمَامِ ، فَيَرْكَعُ بِهِمُ الرَّكْعَةَ وَيَسْجُدُ . ثُمَّ يُسَلِّمُ ، فَيَقُومُونَ فَيَرْكَعُونَ لأَنْفُسِهِمُ الرَّكْعَةَ الْبَاقِيَةَ . ثُمَّ يُسَلِّمُونَ .

2. Sehl b. Ebi Hasme anlatıyor: Korku namazı şöyle kılınır: İmam öne geçer, bir grup cemaat arkasına saf olur, diğer bir grup da düşman karşısında bekler. İmam bu gruba bir rekât kıldırdıktan sonra ikinci rekâta kalkar. Arkasındaki cemaat kalan rekâtları kendi kendilerine tamamlayıncaya kadar kıyamda bekler. Cemaat namazı tamamlayıp selam verince saftan ayrılırlar. İmam hâlâ kıyamda bekler. Bu sefer düşman karşısında bekleyenler imamın ardına gelip saf olur, namazlarını bitirenler de düşman karşısına giderler. İmamın arkasına saf yapan bu ikinci grup tekbirlerini alırlar. İmam onlara da bir rekât kıldırdıktan sonra selam verir. Cemaat ise kılmadıkları rekâtları tamamlayarak selam verirler.[2]

٣ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا سُئِلَ عَنْ صَلاةِ الْخَوْفِ قَالَ : يَتَقَدَّمُ الإِمَامُ وَطَائِفَةٌ مِنَ النَّاسِ . فَيُصَلِّي بِهِمُ الإِمَامُ رَكْعَةً . وَتَكُونُ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْعَدُوِّ لَمْ يُصَلُّوا . فَإِذَا صَلَّى الَّذِينَ مَعَهُ رَكْعَةً ، اسْتَأْخَرُوا مَكَانَ الَّذِينَ لَمْ يُصَلُّوا ، وَلا يُسَلِّمُونَ . وَيَتَقَدَّمُ الَّذِينَ لَمْ يُصَلُّوا فَيُصَلُّونَ مَعَهُ رَكْعَةً . ثُمَّ يَنْصَرِفُ الإِمَامُ ، وَقَدْ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ . فَتَقُومُ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنَ الطَّائِفَتَيْنِ ، فَيُصَلُّونَ لأَنْفُسِهِمْ رَكْعَةً رَكْعَةً . بَعْدَ أَنْ يَنْصَرِفَ الإِمَامُ . فَيَكُونُ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنَ الطَّائِفَتَيْنِ قَدْ صَلَّوْا رَكْعَتَيْنِ فَإِنْ كَانَ خَوْفًا هُوَ أَشَدُّ مِنْ ذَلِكَ ، صَلَّوْا رِجَالاً قِيَامًا عَلَى أَقْدَامِهِمْ . أَوْ رُكْبَانًا مُسْتَقْبِلِي الْقِبْلَةِ . أَوْ غَيْرَ مُسْتَقْبِلِيهَا

قَالَ مَالِكٌ : قَالَ نَافِعٌ لا أَرَى عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ إِلا عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

(2) İbn Abdilber der ki: "Bu hadis, Malik'in ravilerince Muvatta'da Sehl'de mevkuftur. Böylesi, re'y ile (akılla) söylenmez. Merfu-müsned olarak da rivayet edilmiştir."
Buharî, Megazî, 64/31; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/309.

3. Nâfi' anlatıyor: Abdullah b. Ömer'e korku namazının nasıl kılındığı sorulduğunda şöyle anlattı: İmam öne geçerek ikiye ayrılan gruptan birine bir rekât kıldırır. Diğer grup düşman karşısında bekler. Birinci grup bir rekât kıldıktan sonra selam vermeden düşman karşısında bekleyenlerle yer değişirler. İkinci grup da imamla beraber bir rekât kıldıktan sonra, imam iki rekâtlı namazı bitirir. Bu defa her iki grup da ayrı ayrı gelerek birer rekât daha kılarlar.

Böylece imamdan sonra kıldıkları bu rekâtla ikişer rekât kılmış olurlar. Şayet düşman tehlikesi çok büyükse ayakta, binek üzerinde kıbleye dönerek veya dönmeden kılarlar. İmam Malik, Nâfi'nin bu rivayetle ilgili olarak şöyle dediğini nakletmiştir: *«Abdullah b. Ömer'in naklettiği korku namazının bu şeklini Hz. Peygamber'den gördüğünden eminim,»*[3]

٤ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ؛ أَنَّهُ قَالَ : مَا صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ، يَوْمَ الْخَنْدَقِ حَتَّى غَابَتِ الشَّمْسُ .

قَالَ مَالِكٌ :وحديثُ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ خَوَّاتٍ ، أَحَبُّ مَا سَمِعْتُ إِلَيَّ فِى صَلَاةِ الْخَوْفِ .

4. Saîd b. Müseyyeb'den: Resûlullah (s.a.v.) Hendek savaşında ikindi ve öğle namazlarını güneş batmayınca kılmadı.

İmam Mâlik, Kasım b. Muhammed'in Salih b. Havvat'tan naklen rivayet ettiği korku namazı ile ilgili olarak *«Duyduğum en güzel tarif edilmiş korku namazıdır.»* demektedir.»[4]

(3) Buharî, Tefsîr, 65/2/44. Ayrıca bkz. Şeybanî, 290.
(4) Cabir'den manaca merfu olarak gelmiştir.
Buharî, Mevakîtu's-Salât, 9/36; Müslim, Mesâcid, 5/209.
Bu namazlar, savaş dolayısıyla kazaya kalmış, hemen o gece kılınmıştır.

١٢ - كتـاب صـلاة الكسـوف

12

KÜSUF (GÜNEŞ TUTULMASI) KİTABI

1. KÜSUF NAMAZININ KILINIŞ ŞEKLİ

١ - حدثني يحيى عن مالك، عن هشام بن عروة، عن أبيه، عن عائشة زوج النبي
ﷺ أنها قالت: خسفت الشمس في عهد رسول الله ﷺ. فصلى رسول الله ﷺ بالناس،
فقام فأطال القيام. ثم ركع فأطال الركوع. ثم قام فأطال القيام، وهو دون القيام الأول.
ثم ركع فأطال الركوع، وهو دون الركوع الأول. ثم رفع فسجد. ثم فعل في الركعة الآخرة
مثل ذلك. ثم انصرف وقد تجلت الشمس. فخطب الناس، فحمد الله وأثنى عليه ثم قال:
«إن الشمس والقمر آيتان من آيات الله. لا يخسفان لموت أحد، ولا لحياته. فإذا رأيتم
ذلك فادعوا الله. وكبروا، وتصدقوا» ثم قال: «يا أمة محمد! والله! ما من أحد أغير من
الله أن يزني عبده أو تزني أمته. يا أمة محمد! والله. لو تعلمون ما أعلم، لضحكتم
قليلا، ولبكيتم كثيرا».

1. Resûlullah'ın (s.a.v.) hanımı Hz. Âişe anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) zamanında güneş tutulmuştu. Peygamberimiz hemen halka namaz kıldırdı. Namazın ilk rekâtında kıyamı uzattı. Sonra rukûa vardı ve rükûyu da bir hayli uzattı. Sonra başını kaldırıp kıyamı yine uzattı. Fakat bu ikinci kıyam birinci kıyamdan kısa idi. Sonra tekrar rükûa vardı ve rukûu uzattı. Bu rukû; evvelki rukûdan kısa idi. Rukûdan başını kaldırdıktan sonra secdeye vardı. Secdeden sonra, diğer rekâtı da öncekiler gibi yaparak namazı bitirdi. Bu sırada güneş de açılmıştı. Cemaate bir konuşma yaparak Allah'a hamdü senadan sonra şöyle buyurdu: **«Güneş ve Ay, Allah'ın varlığının ve kudretinin delillerindendir. Ne kimsenin doğumu ne de kimsenin ölümü ile tutulmazlar. Tutulduklarını gördüğünüz zaman Allah'a dua ediniz, onu büyükleyip tasdik ediniz.»** Daha sonra şöyle devam etti. **«Muhammed ümmeti! Allah'a yemin ederim ki hiç kimse köle ya da cariyesinin zina etmesini Allah'tan daha çok kıskanmaz. Ey Muhammed ümmeti! Allah'a yemin ederim ki benim bildiklerimi bilmiş olsaydınız az güler, çok ağlardınız.»**[1]

(1) Buharî, Kusûf, 16/3; Müslim, Kusûf, 10/1.

٢ - وحدثني عن مالك، عن زيد بن أسلم، عن عطاء بن يسار، عن عبد الله بن
عباس؛ أنه قال: خسفت الشمس، فصلى رسول الله ﷺ، والناس معه. فقام قياما طويلا
نحوا من سورة البقرة. قال: ثم ركع ركوعا طويلا. ثم رفع فقام قياما طويلا وهو دون
القيام الأول. ثم ركع ركوعا طويلا وهو دون الركوع الأول. ثم سجد. ثم قام قياما طويلا
وهو دون القيام الأول. ثم ركع ركوعا طويلا وهو دون الركوع الأول. ثم رفع فقام قياما
طويلا وهو دون القيام الأول. ثم ركع ركوعا طويلا وهو دون الركوع الأول. ثم سجد. ثم
انصرف وقد تجلت الشمس. فقال: «إن الشمس والقمر آيتان من آيات الله، لا يخسفان
لموت أحد ولا لحياته، فإذا رأيتم ذلك، فاذكروا الله» قالوا: يا رسول الله! رأيناك
تناولت شيئا في مقامك هذا، ثم رأيناك تكعكعت. فقال: «إني رأيت الجنة. فتناولت
منها عنقودا. ولو أخذته لأكلتم منه ما بقيت الدنيا. ورأيت النار، فلم أر كاليوم منظرا قط
أفظع. ورأيت أكثر أهلها النساء» قالوا: لم؟ يا رسول الله؟ قال: «لكفرهن» قيل:
أيكفرن بالله؟ قال: «ويكفرن العشير، ويكفرن الإحسان. لو أحسنت إلى إحداهن الدهر
كله، ثم رأت منك شيئا، قالت: ما رأيت منك خيرا قط».

2. Abdullah b. Abbas anlatıyor: Güneş tutulmuştu, bunu gören Resûlullah (s.a.v.) namaza durdu, onunla beraber oradakiler de durdular. Namazda kıyamı Bakara sûresini okuyacak kadar uzattı, rükûyu da aynı şekilde uzattı. Sonra başını kaldırıp kıyamı yine çok uzattı fakat birincisi kadar değildi sonra rükûa vardı. Rükûda da uzun kaldı, fakat o da birinci rükû kadar uzun değildi. Daha sonra secde ederek (ikinci rekâta) kalktı. Kıyamı uzun sürdü. Fakat birinci kıyamdan kısa idi. Sonra rükûa vardı. Rükûu da uzun sürdü. Fakat birinci rükûdan kısa idi. Sonra birinci kıyamdan daha kısa olarak kıyamda bulundu. Sonra uzunca bir rükû yaptı. Bu, birinci rükûdan kısa idi. Sonra secde etti. Selam verdiği zaman güneş açılmıştı, şöyle buyurdu: **«Güneş ve Ay, Allah Teâlâ'nın kuvvet ve kudretinin delillerinden iki tanesidir. Tutulmaları ne bir kimsenin ölümü yüzündendir, ne de bir kimsenin doğumu sebebiyledir. Onun için tutulduklarını gördüğünüz zaman Allah'ı zikrediniz.»***

(*) Güneş tutulması (küsûf) namazı; iki rekattır ve cemaatle kılınır. Kıraat gizli yapılır, hutbesi yoktur. Evde tek başına da kılınabilir.
Ay tutulması (küsûf) namazı ise; yine iki rekattir, ama tekbaşına kılınır. Şiddetli havalarda da benzeri şekilde iki rekat namaz kılınabilir.

Bunun üzerine cemaat:

«— Ya Resûlallah! Senin yerinde bir şeyi tutar gibi yaptığını, sonra da çekindiğini gördük — ne oldu?—» diye sordu. Peygamberimiz şu cevabı verdi:

«— Cenneti gördüm, ondan salkım almaya çalıştım. Eğer tutup alsaydım dünya durduğu müddetçe ondan yerdiniz. Cehennemi de gördüm, bugün gördüğüm korkunç manzara kadarını daha görmemiştim. Cehennemdekilerin ekserisi kadınlardı.»

«— Niçin ya Resûlallah?» diye sorulduğu zaman:

«— **Nankörlüklerinden dolayı!»** buyurdu.

«— Allah'a mı nankörlük ediyorlar?» dendiği zaman:

«— Kocalarına karşı nankörlüklerinden ve onların iyiliklerini inkârlarından dolayı. Birine ömür boyu iyilik yapsan, senden tek bir kötülük görse, hiç iyilik mi gördüm zaten, der.» buyurdu.[2]

٣ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ أَنَّ يَهُودِيَّةً جَاءَتْ تَسْأَلُهَا . فَقَالَتْ : أَعَاذَكِ اللهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ . فَسَأَلَتْ عَائِشَةُ رَسُولَ اللهِ ﷺ . أَيُعَذَّبُ النَّاسُ فِي قُبُورِهِمْ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ، عَائِذًا بِاللهِ مِنْ ذٰلِكَ . ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ، ذَاتَ غَدَاةٍ ، مَرْكَبًا . فَخَسَفَتِ الشَّمْسُ . فَرَجَعَ ضُحًى . فَمَرَّ بَيْنَ ظَهْرَانَيِ الْحُجَرِ . ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي وَقَامَ النَّاسُ وَرَاءَهُ . فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا . ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا . ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ . ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ . ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ . ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ . ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ . ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ . ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ . ثُمَّ رَفَعَ . ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَقُولَ : ثُمَّ أَمَرَهُمْ أَنْ يَتَعَوَّذُوا مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ .

3. Hz. Âişe anlatıyor: Bir yahudi kadın gelerek:

«— Allah seni kabir azabından korusun!» diye dua ederek bir şeyler istedi. Bunun üzerine ben Resûlullah'a (s.a.v.):

(2) Buhari, kusûf, 16/9; Müslim, Salâtu'l-Kusûf, 10/17.

«— Kabirde azap mı var?» diye sordum. Resûlullah (s.a.v.) hemen kabir azabından Allah'a sığındığını söyledi... Günlerden bir sabah bineğe binmişti ki güneş tutuldu. Gittiği yerden kuşluk vakti döndü. Dönünce (hanımlarının kaldığı) odaların arkasına (mescide) uğrayarak namaz kıldı, gören müslümanlar da arkasında namaza durdular. Namazda kıyam ve rükûyu bir hayli uzattı. Rükûdan başını kaldırınca yine kıyamı uzattı, fakat bu, birinci kıyamdan kısa idi. Sonra yine rükûa vardı. Fakat bu, ilk rükûdan kısa idi. Rukûdan başını kaldırdıktan sonra secdeye vardı. İkinci rekâta kalktığı zaman yine uzattı, fakat birinci rekât kadar uzun değildi. Sonra rükûa vardı. Onu da uzattı. Fakat ilk rukûdan kısa idi. Başını kaldırdı. İlk kıyamdan kısa olarak kıyamda bulundu. Sonra yine Rukûa vardı. Birinci rükûdan biraz kısa olarak rükûda bulundu. Sonra başını kaldırıp secdeye vardı. Namazı bitirince Allah Teâlâ'nın söylemesini emrettiği şeyleri söylüyordu. Cemaate kabir azabından Allah'a sığınmalarını emretti.[3]

(3) Buharî, Kusûf, 16/7; Müslim, Salâtu'l-Kusûf, 10/8.

2. KÜSUF NAMAZIYLA İLGİLİ DİĞER RİVAYETLER

٤ - حدّثنى يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِى بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ؛ أَنَّهَا قَالَتْ : أَتَيْتُ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِىِّ ﷺ ، حِينَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ . فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ يُصَلُّونَ . وَإِذَا هِىَ قَائِمَةٌ تُصَلِّى . فَقُلْتُ : مَا لِلنَّاسِ ؟ فَأَشَارَتْ بِيَدِهَا نَحْوَ السَّمَاءِ . وَقَالَتْ : سُبْحَانَ اللهِ . فَقُلْتُ : آيَةٌ ؟ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا أَنْ ، نَعَمْ . قَالَتْ : فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلاَّنِى الْغَشْىُ . وَجَعَلْتُ أَصُبُّ فَوْقَ رَأْسِى الْمَاءَ . فَحَمِدَ اللهَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَثْنَى عَلَيْهِ . ثُمَّ قَالَ : « مَا مِنْ شَىْءٍ كُنْتُ لَمْ أَرَهُ إِلاَّ قَدْ رَأَيْتُهُ فِى مَقَامِى هٰذَا . حَتَّى الْجَنَّةَ وَالنَّارَ . وَلَقَدْ أُوحِىَ إِلَىَّ أَنَّكُمْ تُفْتَنُونَ فِى الْقُبُورِ مِثْلَ أَوْ قَرِيبًا مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَّالِ (لا أَدْرِى أَيَّتَهُمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ) يُؤْتَى أَحَدُكُمْ فَيُقَالُ لَهُ : مَا عِلْمُكَ بِهٰذَا الرَّجُلِ ؟ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ أَوِ الْمُوقِنُ (لا أَدْرِى أَىَّ ذٰلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ) فَيَقُولُ : هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ . جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى . فَأَجَبْنَا ، وَآمَنَّا ، وَاتَّبَعْنَا . فَيُقَالُ لَهُ : نَمْ صَالِحًا . قَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لَمُؤْمِنًا . وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوِ الْمُرْتَابُ (لاَ أَدْرِى أَيَّتَهُمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ) فَيَقُولُ : لا أَدْرِى . سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا ، فَقُلْتُهُ » .

4. Hz. Ebû Bekir es-Sıddîk'in kızı Esma anlatıyor: Güneş tutulduğu zaman peygamberimizin hanımı Hz. Âişe'ye gitmiştim. Bir de baktım ki herkes namaz kılıyor, o da kılıyordu!

«— Bunlara ne oldu?» dedim. Hz. Âişe eliyle göğü işaret ederek:

«— Süphanallah!» dedi.

«— (Allah'ın kudretini gösteren) bir işaret mi?» dedim. Başıyla «evet» anlamında bir işaret yaptı. Kalktığında güneş açılmıştı. Ben başımdan su dökmeye başlamıştım. Resûlullah, Allah'a hamdü senadan sonra şöyle buyurdu:

«— Bu gördüğümü, daha önce hiç görmemiştim! Cenneti ve cehennemi gördüm. Bana vahyedildiğine göre sizler

kabirde Deccalin imtihanı gibi imtihan edileceksiniz: Siz getirilir 'bu adam hakkında neler biliyorsun?' diye sorulursunuz. Getirilen eğer mü'minse 'o, Allah'ın Resûlü Muhammed'dir, bize apaçık deliller ve hidayet getirdi biz de ona uyup iman ettik, ona tabi olduk' der. Bunun üzerine kendisine: 'Rahatça uyu, biz zaten senin mü'min olduğunu biliyorduk' denir. Getirilen kimse şayet münafıksa bu soruya: 'Bilmiyorum, halk onun hakkında bir şeyler söyler, ben de onlar gibi derdim' cevabını verir.»[4]

(4) Buharî, Vudû, 4/37; Müslim, Salâtu'l-Kusûf, 10/11.

١٣ - كتـاب الاستسقـاء

13

YAĞMUR DUÂSI KİTABI

1. YAĞMUR DUASINDA YAPILACAK İŞLER

١ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ يَقُولُ : سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ زَيْدٍ الْمَازِنِيَّ يَقُولُ : خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْمُصَلَّى ، فَاسْتَسْقَى ، وَحَوَّلَ رِدَاءَهُ حِينَ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ .

وَسُئِلَ مَالِكٌ ، عَنْ صَلَاةِ الِاسْتِسْقَاءِ كَمْ هِيَ ؟ فَقَالَ : رَكْعَتَانِ . وَلَكِنْ يَبْدَأُ الْإِمَامُ بِالصَّلَاةِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ . فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ . ثُمَّ يَخْطُبُ قَائِمًا وَيَدْعُو . وَيَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ . وَيُحَوِّلُ رِدَاءَهُ حِينَ يَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ . وَيَجْهَرُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ بِالْقِرَاءَةِ . وَإِذَا حَوَّلَ رِدَاءَهُ ، جَعَلَ الَّذِي عَلَى يَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ . وَالَّذِي عَلَى شِمَالِهِ عَلَى يَمِينِهِ . وَيُحَوِّلُ النَّاسُ أَرْدِيَتَهُمْ ، إِذَا حَوَّلَ الْإِمَامُ رِدَاءَهُ . وَيَسْتَقْبِلُونَ الْقِبْلَةَ ، وَهُمْ قُعُودٌ .

1. Abdullah b. Zeyd el-Mâzinî anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) namazgâha çıkarak yağmur yağması için dua etti. Kıbleye döndüğü zaman cübbesini ters çevirmişti.[1]

İmam Mâlik'e yağmur duasında kılınan namazın kaç rekât olduğu sorulmuştu: «*İki rekâttır.*» dedi ve şunları da ilâve etti:

«*İmam hutbeden önce iki rekât namaz kıldırır, sonra da ayağa kalkarak cübbesini ters çevirir ve kıbleye karşı dönerek dua etmeye başlar. Namazda sesli okur, cüppesini ters çevirdiği zaman sağ taraf sola, sol taraf sağa gelir. Cemaat de aynı şeyi yapar. Daha sonra da yüzleri kıbleye dönük olarak otururlar.*» [2]

(1) Buharî, İstiska, 15/4; Müslim, Salâtu'l-İstiska, 9/1.
(2) Şeybanî, 294.
Hanefî Mezhebine göre, yağmur duası namazı, tıpkı cuma gibi kılınır, iki rekattır, namazdan sonra hutbe okunur. Daha sonra yağmur için dua edilir.

2. YAĞMUR DUASIYLA İLGİLİ DİĞER RİVAYETLER

٢ - حدّثني يحيى عن مالك ، عن يحيى بن سعيد ، عن عمرو بن شعيب ؛ أنّ رسول الله ﷺ كان ، إذا استسقى قال : « اللّهمّ اسق عبادك وبهيمتك . وانشر رحمتك . وأحي بلدك الميّت » .

2. Amr b. Şuayb'dan: Resûlullah (s.a.v.), yağmur duasına çıktığı zaman şöyle dua ederdi: **«Allah'ım, kullarına ve hayvanlara yağmur ver. Rahmetini etrafa saç, ölü topraklarını dirilt.»**[3]

٣ - وحدّثني عن مالك ، عن شريك بن عبد الله بن أبي نمر ، عن أنس بن مالك ؛ أنّه قال : جاء رجل إلى رسول الله ﷺ . فقال : يا رسول الله ! هلكت المواشي . وتقطّعت السّبل . فادع الله . فدعا رسول الله ﷺ . فمطرنا من الجمعة إلى الجمعة . قال : فجاء رجل إلى رسول الله ﷺ . فقال : يا رسول الله ! تهدّمت البيوت . وانقطعت السّبل . وهلكت المواشي . فقال رسول الله ﷺ : « اللّهمّ ظهور الجبال والآكام ، وبطون الأودية ، ومنابت الشّجر » . قال : فانجابت عن المدينة انجياب الثّوب .

قال مالك ، في رجل فاتته صلاة الاستسقاء وأدرك الخطبة ، فأراد أن يصلّيها ، في المسجد أو في بيته ، إذا رجع ؟ قال مالك : هو من ذلك في سعة . إن شاء فعل ، أو ترك .

3. Enes b. Malik anlatıyor: Adamın biri Resûlullah'a (s.a.v.) gelerek:

«— Ya Resûlallah! Hayvanlar oralarda açlıktan mahvoluyorlar, yollardan kuş uçmaz kervan geçmez oldu. Dua edin de artık yağmur yağsın!» diye ricada bulundu. Bunun üzerine peygambe-

(3) İbn Abdilber der ki: "Malik, bu şekilde Yahya -Amr senediyle mürsel olarak rivayet etmiştir."
Başkaları, Yahya-Amr b. Şuayb -babası- dedesi senediyle müsned olarak rivayet etmiştir. Sevrî de bunlardandır.
Ebu Davud, Salâtu'l-İstiska, 3/2.

rimiz dua etti, öteki cumaya kadar yağmur yağdı. Ertesi cuma tekrar bir adam gelerek Resûlullah'a (s.a.v.):

«— Ya Resûlallah! Yağmurdan evler yıkıldı, yollar yürünmez hale geldi, hayvanlar otluğa gidemedikleri için açlıktan helak oluyorlar!» dedi. Bu durum üzerine Resûlullah (s.a.v.):

«— **Allahım, yağmuru dağların, tepelerin üzerlerine, vadilerin içlerine ve ormanlık yerlere sevket**» diye dua etti. Yağmur, elbisenin üstten çıkarılışı gibi derhal Medine'den çekildi, gitti.[4]

İmam Malik'e «yağmur duası namazına yetişemeyip hutbeye yetişen ve bu namazı kılmak isteyen kimsenin namazı evinde mi, yoksa mescidde mi kılması gerektiği» soruldu. İmam Mâlik: «*İstediği yerde kılabileceği gibi, istemezse kılmayabilir de*» cevabını verdi.

(4) Buharî, İstiska, 15/6; Müslim, Salâtu'l-İstiska, 9/8.

3. YILDIZLARDAN YAĞMUR İSTENMESİ

٤ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ ؛ أَنَّهُ قَالَ : صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَةِ ، عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلِ . فَلَمَّا انْصَرَفَ ، أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ ، فَقَالَ : « أَتَدْرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ ؟ » قَالُوا : اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ . قَالَ « قَالَ : أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي ، وَكَافِرٌ بِي . فَأَمَّا مَنْ قَالَ : مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللهِ وَرَحْمَتِهِ . فَذٰلِكَ مُؤْمِنٌ بِي ، كَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ . وَأَمَّا مَنْ قَالَ : مُطِرْنَا بِنَوْءِ كَذَا وَكَذَا . فَذٰلِكَ كَافِرٌ بِي ، مُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ » .

4. Zeyd b. Halid el-Cühenî anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.), Hudeybiye'de yağmurun akabinde gökte bir kısım işaretler varken bize sabah namazını kıldırdı. Namazdan sonra cemaate dönerek:

«— **Rabbiniz ne dedi, biliyor musunuz?**» diye sordu. Cemaat:

«— Allah ve Resûlü daha iyi bilir!» diye mukabelede bulununca Cenab-ı Allah'ın şöyle buyurduğunu nakletti: «**Kullarımdan bir kısmı bana iman ederek, bir kısmı da beni inkâr ederek sabahladılar. Allah'ın lütuf ve rahmetiyle bize yağmur yağdı diyenler, bana inanan ve yıldızların kudretini inkâr edenlerdir. Falan falan yıldız bize yağmur yağdırdı diyenler ise, beni inkâr edip yıldıza inananlardır.**»[5]

٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ : « إِذَا أَنْشَأَتْ بَحْرِيَّةً ، ثُمَّ تَشَاءَمَتْ ؛ فَتِلْكَ عَيْنٌ غُدَيْقَةٌ » .

5. İmam Malik'ten; Duyduğuma göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyururmuş: «**Deniz tarafından bulut belirir de Şam tarafına doğru yol alırsa yağmuru çok bol olur.**»

(5) Buhari, Ezan, 10/156; Müslim, İman, 1/125.

٦ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَقُولُ ، إِذَا أَصْبَحَ ، وَقَدْ مُطِرَ
النَّاسُ : مُطِرْنَا بِنَوْءِ الْفَتْحِ . ثُمَّ يَتْلُوا هٰذِهِ الآيَةَ ﴿ مَا يَفْتَحِ اللهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ
فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكْ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ ﴾ .

6. Ebû Hüreyre anlatıyor: Sabahleyin kalktığımızda yağmur yağmışsa «Rabbimiz bize yağmur göndermiş» der ve şu ayeti okurdum: ***«Allah'ın insanlara göndereceği yağmuru durduracak hiç bir kuvvet yoktur. Yağdırmayacaksa hiç bir kuvvet onu yağdıramaz. O mutlak galip ve hakimdir.»***[6]

(6) Fâtır, 35/2.

١٤ - كتـاب القبلـة

14

KIBLE KİTABI

1. HELÂDA KIBLE TARAFINA DÖNÜLMEMESİ

١ - حدّثني يحيى عن مالك. عن إسحق بن عبد الله بن أبي طلحة، عن رافع بن
إسحق، مولى لآل الشفاء، وكان يقال له مولى أبي طلحة؛ أنه سمع أبا أيوب الأنصاري،
صاحب رسول الله ﷺ، وهو بمصر، يقول: والله! ما أدري كيف أصنع بهذه الكرابيس؟
وقد قال رسول الله ﷺ: «إذا ذهب أحدكم الغائط أو البول، فلا يستقبل القبلة،
ولا يستدبرها بفرجه».

1. Resûlullah'ın (s.a.v.) arkadaşı Ebû Eyyüb el-Ensari Mısır'da iken şöyle derdi: «İnanın ki şu helaları ne yapacağımı bilmiyorum! Çünkü Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: «**Sizden biri büyük veya küçük su dökmeye gittiği zaman önünü veya arkasını kıbleye karşı döndürmesin.**»[1]

٢ - وحدّثني عن مالك، عن نافع، عن رجل من الأنصار؛ أن رسول الله ﷺ، نهى
أن تستقبل القبلة لغائط أو بول.

2. Nafi', Ensardan bir adamdan naklediyor: Resûlullah, (s.a.v.) büyük ya da küçük su dökerken kıbleye karşı dönmeyi yasaklamıştır.

(1) Buharî, Vudû, 4/11; Müslim, Taharet, 2/59.

2. BÜYÜK YA DA KÜÇÜK SU DÖKERKEN KIBLEYE DÖNMEKTE MAHZUR OLMAYAN HALLER

٣ - حدثني يحيى عن مالك ، عن يحيى بن سعيد ، عن محمد بن يحيى بن حبان ، عن عمه واسع بن حبان ، عن عبد الله بن عمر ؛ أنه كان يقول : إن أناسا يقولون : إذا قعدت على حاجتك ، فلا تستقبل القبلة ولا بيت المقدس .

قال عبد الله : لقد ارتقيت على ظهر بيت لنا فرأيت رسول الله ﷺ ، على لبنتين ، مستقبل بيت المقدس ، لحاجته . ثم قال : لعلك من الذين يصلون على أوراكهم . قال ، قلت : لا أدري ، والله .

قال مالك : يعني الذي يسجد ولا يرتفع على الأرض . يسجد وهو لاصق بالأرض .

3. Abdullah b. Ömer'den: Diyorlar ki: «def-i hacete oturduğunuz zaman kıbleye ve Beytülmakdise karşı dönmeyiniz.» Ben bir defasında evimin damına çıkmıştım, Resûlullah'ın (s.a.v.) iki kerpiç üzerine çıktığını ve Beytülmakdis'e karşı da dönmüş olarak def-i hacet yaptığını gördüm.

Daha sonra: «Her halde sen de uylukları üzerine yatarak namaz kılanlardansın.» dedi. Ben de: «Vallahi bilemiyorum.» diye karşılık verdim.

İmam Mâlik, *uylukları üzerine yatarak namaz kılmayı, secdeye varıldığı zaman dizler yerde iken vücudu uyluklardan ayırmadan tamamen yere ve uyluklar üzerine yapıştırmak şeklinde tarif etmiştir.*[2]

(2) Buharî, Vudû, 4/12; Müslim, Taharet, 2/61; Şafiî, Risale, no: 812. Ayrıca bkz. Şeybanî, 277.

3. KIBLE TARAFINA TÜKÜRÜLMESİ

٤ - حدّثنى يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى بُصَاقًا فِى جِدَارِ الْقِبْلَةِ ، فَحَكَّهُ . ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ ، فَقَالَ : « إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ يُصَلِّى ، فَلَا يَبْصُقْ قِبَلَ وَجْهِهِ . فَإِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ، قِبَلَ وَجْهِهِ ، إِذَا صَلَّى » .

4. Abdullah b. Ömer'den: Resûlullah (s.a.v.) kıble tarafındaki duvarda tükürük görmüştü, hemen onu kazıdı. Sonra da cemaate dönerek:

«— Namaz kılarken kıble tarafına tükürmeyiniz. Çünkü namaz kılarken Allah Teâlâ'nın huzurunda sayılırsınız.» buyurdu.[3]

٥ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِىِّ ﷺ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى فِى جِدَارِ الْقِبْلَةِ بُصَاقًا ، أَوْ مُخَاطًا ، أَوْ نُخَامَةً ، فَحَكَّهُ .

5. Resûlullah (s.a.v.)'in zevcesi Hz. Âişe'den: Resûlullah (s.a.v.) kıble tarafındaki duvarda tükürük (balgam) görmüştü, onu hemen kazıdı.[4]

(3) Buharî, Salât, 8/33; Müslim, Mesacid, 5/50, Ayrıca bkz. Şeybanî, 281.
(4) Buharî, Salât, 8/33; Müslim, Mesacid, 5/52.

4. KIBLEYLE İLGİLİ ÇEŞİTLİ RİVAYETLER

٦ - حدّثنى يَحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ ؛ أَنَّهُ قَالَ : بَيْنَمَا النَّاسُ بِقُبَاءٍ فِى صَلَاةِ الصُّبْحِ ، إِذْ جَاءَهُمْ آتٍ ، فَقَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَدْ أُنْزِلَ عَلَيْهِ اللَّيْلَةَ قُرْآنٌ . وَقَدْ أُمِرَ أَنْ يَسْتَقْبِلَ الْكَعْبَةَ . فَاسْتَقْبِلُوهَا . وَكَانَتْ وُجُوهُهُمْ إِلَى الشَّامِ ، فَاسْتَدَارُوا إِلَى الْكَعْبَةِ .

6. Abdullah b. Ömer anlatıyor: Halk sabah namazında Kuba mescidinde ıken biri gelerek:

«— Bu gece Resûlullah' a (s.a.v.) bir ayet gelmiş, bundan sonra Kâ'be'ye dönmesi emredilmiş, siz de oraya yönelin dedi. O sırada Şam'a (Kudüs'e) yönelmişlerdir. Bunun üzerine hemen yönlerini Kâbe'ye doğru döndüler.[5]

٧ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَىٰ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ؛ أَنَّهُ قَالَ : صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ بَعْدَ أَنْ قَدِمَ الْمَدِينَةَ ، سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا ، نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ . ثُمَّ حُوِّلَتِ الْقِبْلَةُ قَبْلَ بَدْرٍ بِشَهْرَيْنِ .

7. Saîd b. Müseyyeb'den: Resûlullah (s.a.v.), Medine'ye hicret ettikten sonra altı ay kadar namazı Beytü'l-Makdis'e (Kudüs'e) doğru dönerek kıldı. Daha sonra Bedir harbinden iki ay kadar önce kıble Kâ'beye çevrildi.[6]

٨ - حدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَالَ : مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ قِبْلَةٌ . إِذَا تُوُجِّهَ قِبَلَ الْبَيْتِ .

8. Ömer b. Hattab'dan: «Yüzünü Beytullah'a karşı dönmek şartıyla doğu ile batı arası hep kıbledir.»

(5) Buharî, Salât, 8/32; Müslim, Mesâcid, 5/13; Şafiî, Risale, no: 365, Ayrıca bkz. Şeybanî, 283.

(6) et-Temhîd'de denir ki: Muvatta'da mürseldir. el-Bera hadisiyle manaca müsned gelmiştir.
Buharî, Salât, 8/31; Müslim, Mesâcid, 6/12; Şafiî, Risale, no: 366.

5. MESCİD-İ NEBEVÎ'NİN KUTSİYETİ

٩ - حدثنى يحيى عن مالك، عن زيد بن رباح، وعبيد الله بن أبى عبد الله، عن أبى عبد الله سلمان الأغر، عن أبى هريرة؛ أن رسول الله ﷺ قال: «صلاة فى مسجدى هذا، خير من ألف صلاة فيما سواه. إلا المسجد الحرام».

9. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Benim bu mescidimde kılınan bir rekât namaz, Mescid-i Haram hariç diğer bütün mescitlerde kılınan bin rekât namazdan daha efdaldir.**[7]

١٠ - وحدثنى عن مالك، عن خبيب بن عبد الرحمن، عن حفص بن عاصم، عن أبى هريرة، أو عن أبى سعيد الخدرى؛ أن رسول الله ﷺ قال: «ما بين بيتى ومنبرى، روضة من رياض الجنة. ومنبرى على حوضى».

10. Ebu Hüreyre'den veya[8] Ebû Saîd el-Hudrî'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Evimle minberim arası cennet bahçelerinden bir bahçedir. Minberim ise Havz'ımın üzerindedir.»**

١١ - وحدثنى عن مالك، عن عبد الله أبى بكر، عن عباد بن تميم، عن عبد الله بن زيد المازنى؛ أن رسول الله ﷺ قال: «ما بين بيتى ومنبرى، روضة من رياض الجنة».

11. Abdullah b. Zeyd el-Mâzini'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Evimle minberimin arası, cennet bahçelerinden bir bahçedir.»**[9]

(7) Buharî, Salatfî Mescidi Mekke ve'l-Medîne, 20/1; Müslim, Hacc, 15/505.
(8) İbn Abdilber der ki: "Muvatta ravileri, bu şekilde ravi adını şüpheli olarak rivayet etmişlerdir."
Buhari (Salât fî Mescidi Mekke ve'l-medîne, 20/5) ve Müslim Hacc, 15/502); Ebu Hureyre'den rivayet etmişlerdir.
(9) Buharî, Salât fî Mescidi Mekke ve'l-Medîne, 20/5; Müslim, Hacc, 15/501.

6. KADINLARIN CAMİYE NAMAZA GİDEBİLMESİ

١٢ - حدّثني يحيى عن مالك؛ أنه بلغه عن عبد الله بن عمر؛ أنه قال: قال رسول الله ﷺ: «لا تمنعوا إماء الله مساجد الله».

12. Abdullah b. Ömer'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Allah'ın cariyelerinin, (yani kadınların) Allah'ın mescitlerine gitmelerine engel olmayınız.»**[10]

١٣ - وحدّثني عن مالك؛ أنه بلغه عن بسر بن سعيد، أن رسول الله ﷺ قال: «إذا شهدت إحداكنّ صلاة العشاء، فلا تمسّنّ طيبًا».

13. Büsr b. Saîd'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Bir kadın yatsı namazına giderken güzel kokular sürünmesin.»**[11]

١٤ - وحدّثني عن مالك، عن يحيى بن سعيد، عن عاتكة بنت زيد بن عمرو بن نفيل، امرأة عمر بن الخطاب؛ أنها كانت تستأذن عمر بن الخطاب إلى المسجد. فيسكت. فتقول: والله لأخرجنّ، إلا أن تمنعني. فلا يمنعها.

14. Amr b. Nüfeyl'in Zeyd'den olan torunu Ömer b. Hattab'ın hanımı Âtike'den: Ömer b. Hattab'dan mescide gitmek için izin istedim. Hiç cevap vermeden sustu. Ben kendi kendime: «Vallahi gitme deyinceye kadar gideceğim.» dedim. O da «gitme» demedi.

(10) Buharî, Cum'a, 11/13; Müslim, Salât, 4/136.
(11) Bu, mürseldir. Abdullah'ın karısı Zeyneb, mevsul yapmıştır. Müslim, Salât, 4/142.

١٥ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِىِّ ﷺ ؛ أَنَّهَا قَالَتْ : لَوْ أَدْرَكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ، مَا أَحْدَثَ النِّسَاءُ ، لَمَنَعَهُنَّ الْمَسَاجِدَ ، كَمَا مُنِعَهُ نِسَاءُ بَنِى إِسْرَائِيلَ .

قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، فَقُلْتُ لِعَمْرَةَ : أَوَ مُنِعَ نِسَاءُ بَنِى إِسْرَائِيلَ الْمَسَاجِدَ ؟ قَالَتْ : نَعَمْ .

15. Abdurrahman'ın kızı Amre'den: Hz. Peygamber'in hanımı Hz. Âişe: Eğer Resûlullah (s.a.v.) kadınların güzel kokular sürünüp mescide gittiklerini bilse İsrail oğulları kadınlarının mescide gitmekten men olundukları gibi o da onlara engel olurdu, dedi.

Hadisin râvisi Yahya b. Saîd der ki: Amre'ye;

«— İsrâil oğulları kadınları mescidlerden menedilmişler midir?» diye sordum.

«— Evet.» dedi.[12]

(12) Buharî, Ezan, 10/163; Müslim, Salât, 4/144.

١٥ - كتـــاب القـــرآن

15

KUR'AN-I KERÎM KİTABI

1. KUR'AN-I KERİM'E EL SÜREN KİMSENİN ABDESTLİ OLMASI

١ - حدثني يحيى عن مالك ، عن عبد الله بن أبي بكر بن حزم ؛ أن في الكتاب الذي كتبه رسول الله ﷺ لعمرو بن حزم : « أن لا يمس القرآن إلا طاهر » .

قال مالك : ولا يحمل أحد المصحف بعلاقته ، ولا على وسادة ، إلا وهو طاهر . ولو جاز ذلك لحمل في خبيئته . ولم يكره ذلك ، لأن يكون في يدي الذي يحمله شيء يدنس به المصحف . ولكن إنما كره ذلك ، لمن يحمله وهو غير طاهر ، إكراما للقرآن وتعظيما له .

قال مالك : أحسن ما سمعت في هذه الآية ﴿ لا يمسه إلا المطهرون ﴾ إنما هي بمنزلة هذه الآية ، التي في عبس وتولى ، قول الله تبارك وتعالى ﴿ كلا إنها تذكرة . فمن شاء ذكره في صحف مكرمة . مرفوعة مطهرة . بأيدي سفرة . كرام بررة ﴾ .

1. Abdullah b. Ebî Bekir b. Hazm'den: Resûlullah'ın (s.a.v.) Amr b. Hazm'a yazdığı mektupta şöyle denilmekte idi: «Kur'ân-ı Kerim'e temiz olanların dışında hiç kimse el süremez.»[1]

İmam Mâlik konu ile ilgili olarak şöyle der: *Abdesti olmayan kimse ne kabından ne de başka bir şeyi eline kılıf yaparak mushafa dokunamaz. Çünkü abdestsiz olarak Kur'an'a dokunması halinde onu kirletme ihtimali vardır. Şayet abdestsiz olarak Kur'an'a el sürmek caiz olsaydı mushafın dışına geçirilen başka bir kap vasıtasıyla ona dokunmak hoş karşılanabilirdi. Fakat Kur'ân-ı Kerim'e hürmet ve tazim için abdestsiz olanın ona el*

(1) İbn Abdilber der ki: "Bu hadisin mürsel oluşunda, Malik'ten ihtilaf yoktur. İyi bir yolla müsned olarak da rivayet edilmiştir. Bu mektup, siyer bilginlerince meşhurdur, ilim ehlince isnaddan uzak bir şöhretle bilinmektedir."

sürmesi hoş karşılanmamıştır.

İmam Mâlik başka bir sözünde şöyle der: «*Kur'ân-ı Kerim'e sadece abdesti olanlar dokunabilir.*» (Vâkıa: 56/79)*ayet-i kerimesi 'Abese ve tevalla' sûresindeki Cenab-ı Allah'ın şu sözlerinin tefsiri durumundadır:* «***Dikkat et Kur'ân âyetleri birer öğüttürler, dileyenler onları kabul eder. Kur'ân kutsal kılınmış, yüceltilmiş, temiz sahifeler üzerinedir. İyi kimseler, saygıdeğer elçilerin eliyle yazılmıştır.***» (Abese, 80/11-16)[2]

(2) Şeybani, 297.

2. ABDESTSİZ OLARAK DA KUR'AN OKUNABİLMESİ

٢ - حدّثني يَحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ أَبِي تَمِيمَةَ السَّخْتِيَانِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ؛ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ، كَانَ فِي قَوْمٍ وَهُمْ يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ . فَذَهَبَ لِحَاجَتِهِ ، ثُمَّ رَجَعَ وَهُوَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ . فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، أَتَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَلَسْتَ عَلَى وُضُوءٍ ؟ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ : مَنْ أَفْتَاكَ بِهٰذَا ؟ أَمُسَيْلِمَةُ ؟

2. Muhammed b. Sîrîn'den: Ömer b. Hattab, Kur'an okuyan bir topluluğun arasında bulunuyordu. Bu arada def-i hâcet için oradan ayrıldı sonra dönüp geldi, tekrar Kur'an okumaya başladı. Bunun üzerine adamın biri:

«— Mü'minlerin emîri! Abdestin olmadığı halde Kur'an okuyorsun!» dedi. Hz. Ömer:

«— Sana bu fetvayı kim verdi? Müseyleme mi?» cevabını verdi.

3. KUR'ANIN HİZİPLERE AYRILARAK OKUNMASIYLA İLGİLİ RİVAYETLER

٣ - حدّثني يحيَى عن مالكٍ ، عن داوُدَ بن الحُصَيْنِ ، عن الأعْرَجِ ، عن عبدِ الرَّحمٰن بن عبدٍ القارِيِّ ؛ أنَّ عُمَرَ بنَ الخَطَّابِ قالَ : مَنْ فاتَهُ حِزْبُهُ مِنَ اللَّيْلِ ، فقرأَهُ حِينَ تَزُولُ الشَّمْسُ ، إلى صلاةِ الظُّهْرِ ، فإنَّهُ لَمْ يَفُتْهُ . أوْ كأنَّهُ أدْرَكَهُ .

3. Ömer b. Hattab'dan: Kur'an-ı Kerim'den geceleri okumayı âdet edindiği kısmı bir gece okuyamayan onu sabah namazı ile öğle namazı arasındaki vakitte okursa, hem alışkanlığını bozmamış, hem de geceleri Kur'an okuma âdetini zamanında yerine getirmiş sayılır.[3]

٤ - وحدّثني عن مالكٍ ، عن يحيَى بن سعيدٍ ؛ أنَّهُ قالَ : كُنْتُ أنا ومُحَمَّدُ بنُ يحيَى بن حَبَّانَ ، جالِسَيْنِ . فدَعَا مُحَمَّدٌ رَجُلاً . فقالَ : أخْبِرْنِي بالَّذِي سَمِعْتَ مِنْ أبِيكَ . فقالَ الرَّجُلُ : أخْبَرَنِي أبِي أنَّهُ أتَى زَيْدَ بنَ ثابِتٍ ، فقالَ لهُ : كَيْفَ تَرَى في قِراءَةِ القُرْآنِ في سَبْعٍ ؟ فقالَ زَيْدٌ : حَسَنٌ . ولأنْ أقْرَأَهُ في نِصْفٍ ، أوْ عَشْرٍ ، أحَبُّ إليَّ . وسَلْنِي ، لِمَ ذاكَ ؟ قالَ : فإنِّي أسْألُكَ . قالَ زَيْدٌ : لِكَيْ أتَدَبَّرَهُ وأقِفَ عليهِ .

4. Yahya b. Saîd'den: Ben ve Habban'ın torunu Muhammed b. Yahya oturuyorduk. Muhammed adamın birini çağırarak:

«— Babandan duyduğunu bana da söyle:» dedi.

Adam: «Babam şunları anlattı!» diyerek babasının anlattıklarını nakletti:

«Zeyd b. Sabit'e gittim. Ona Kur'an-ı Kerim'in bir haftada hatmedilmesi konusunda ne düşündüğünü, sordum. Zeyd: 'İyi olur.' dedi ve ilave etti: 'Fakat bana kalırsa onbeş veya on günde bir hatim yapmak daha iyidir.' 'Niçin dersen', dedi hemen ben 'niçin', diye sordum. Zeyd şu cevabı verdi: 'Her âyet üzerinde iyice düşünebilmek ve âyet sonlarında gereği kadar durabilmek için.'»

(3) Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/142. Ayrıca bkz. Şeybanî, 168.

4. KUR'AN-I KERİM'LE İLGİLİ DİĞER RİVAYETLER

٥ - حدّثني يحيى عن مالك، عن ابن شهاب، عن عروة بن الزبير، عن عبد الرحمن بن عبد القاريّ؛ أنه قال: سمعت عمر بن الخطاب، يقول: سمعت هشام بن حكيم بن حزام يقرأ سورة الفرقان على غير ما أقرؤها. وكان رسول الله ﷺ أقرأنيها. فكدت أن أعجل عليه. ثم أمهلته حتى انصرف. ثم لببته بردائه، فجئت به رسول الله ﷺ. فقلت: يا رسول الله، إني سمعت هذا يقرأ سورة الفرقان على غير ما أقرأتنيها. فقال رسول الله ﷺ: «أرسله» ثم قال: «اقرأ يا هشام» فقرأ القراءة التي سمعته يقرأ. فقال رسول الله ﷺ: «هكذا أنزلت» ثم قال لي: «اقرأ» فقرأتها. فقال: «هكذا أنزلت، إن هذا القرآن أنزل على سبعة أحرف، فاقرءوا ما تيسر منه».

5. Ömer b. Hattab'dan: Hızam'ın torunu Hişam b. Hakîm'in Furkan sûresini Resûlullah'ın (s.a.v.) bana öğrettiği ve benim okuduğum gibi okumadığını gördüm. Neredeyse bu yüzden ona çıkışacaktım. Namazdan çıkıncaya kadar bekledim. Sonra cübbesinden tutarak onu Hz. Peygamber'e kadar götürdüm. Resûlullah'a (s.a.v.):

«— Ya Resûlallah! Bu zat Furkan sûresini senin bize okuduğun gibi okumuyor.» dedim. Resûlullah (s.a.v.):

«— **Onu bırak!**» dedi ve Hişam'a:

«— **Oku bakayım Hişam!**» buyurdu. Hişam bildiği gibi okudu. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.):

«— **Böyle nazil oldu.**» buyurdu. Daha sonra bana:

«— Sen de oku!» dedi. Okudum.

«— **Böyle de nazil oldu. Bu Kur'an yedi harf üzerine nazil oldu. Onun için kolayınıza gelen şekilde okuyunuz.**» buyurdu.[4]

(4) Buharî, Husûmât, 44/4; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/271; Şafiî, Risale, no: 752.

٦ - وحدّثني عن مالك، عن نافع، عن عبد الله بن عمر؛ أن رسول الله ﷺ قال: «إنما مثل صاحب القرآن، كمثل صاحب الإبل المعقلة؛ إن عاهد عليها، أمسكها. وإن أطلقها، ذهبت».

6. Abdullah b. Ömer'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Kur'an'ı öğrenen kimse bağlı devenin sahibi gibidir. Eğer devesine göz kulak olursa ona sahip olur, şayet onu serbest bırakırsa devesi çeker gider.»[5]

٧ - وحدّثني عن مالك، عن هشام بن عروة، عن أبيه، عن عائشة زوج النبي ﷺ؛ أن الحارث بن هشام، سأل رسول الله؟ كيف يأتيك الوحي؟ فقال رسول الله ﷺ: «أحيانا يأتيني في مثل صلصلة الجرس. وهو أشده علي. فيفصم عني، وقد وعيت ما قال. وأحيانا يتمثل لي الملك رجلا، فيكلمني فأعي ما يقول» قالت عائشة: ولقد رأيته ينزل عليه في اليوم الشديد البرد، فيفصم عنه، وإن جبينه ليتفصد عرقا.

7. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in eşi Hz. Aişe'den: Haris b. Hişam, Hz. Peygamber'e kendisine vahyin nasıl geldiğini sordu. Resûlullah (s.a.v.) da:

«— ...Bazen çan sesi şeklinde gelir. Bana en zor geleni de budur. Ses kesildiği zaman ben vahyedilen şeyi iyice anlamış olurdum. Bazen de melek insan şekline bürünerek bana vahyi getirir; bu durumda melek, (Cebrail) benimle konuşur ve ben söylediklerini iyice öğrenirdim.» cevabını verdi.

Soğuk bir gecede Hz. Peygamber'e vahiy geldiğini gördüm. Vahyi alma durumundan kurtulunca baktım ki alın damarı çatlamış gibi ter akıyordu.[6]

(5) Buharî, Fedâilu'l-Kur'an, 66/23; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/226, Ayrıca bkz. Şeybanî, 174.
İşte Kur'an öğrenen kimsenin durumu da böyledir. Öğrendiğini tekrar ederse unutmaz,tekrar etmezse başıboş bırakılan deve misali unutur gider.
(6) Buharî, Bedu'l-Vahy, 1/2; Müslim, Fedâil, 43/87.

٨ - وحدثني عن مالك، عن هشام بن عروة، عن أبيه؛ أنه قال: أنزلت ﴿ عبس
وتولى ﴾ في عبد الله بن أم مكتوم. جاء إلى رسول الله ﷺ، فجعل يقول: يا محمد،
استدنيني. وعند النبي ﷺ رجل من عظماء المشركين. فجعل النبي ﷺ يعرض عنه،
ويقبل على الآخر، ويقول: «يا أبا فلان، هل ترى بما أقول بأسا؟» فيقول:
لا والدماء. ما أرى بما تقول بأسا. فأنزلت ﴿ عبس وتولى أن جاءه الأعمى ﴾.

8. Hişam b. Urve babasından naklediyor: 'Abese ve tevellâ' sûresi Abdullah b. Ümmi Mektum'la ilgili olarak nazil olmuştur. Bu olay şöyle cereyan etti: Abdullah, Hz. Peygamber'e geldi.

«— Ya Muhammed! Yanına gelebilir miyim?» dedi. O sırada Resulullah'ın (s.a.v.) yanında müşriklerin ileri gelenlerinden biri vardı. Bunun üzerine Peygamberimiz, Abdullah'ı duymazdan gelerek kafasını öbür tarafa çevirdi ve yanındakine hitaben:

«— **Falanın babası! Söylediklerimi kabul etmekte zorluk mu görüyorsun?**» buyurdu. Adam:

«— Tanrılara akıtılan kanlar hakkı için söylediklerini kabul etmekte bir zorluk görmüyorum...» diye karşılık verdi. Bunun üzerine «***Yanına âmâ biri geldi diye peygamber yüzünü asıp çevirdi...***» mealinde başlayarak devam eden Abese sûresi nazil oldu.[7]

٩ - وحدثني عن مالك، عن زيد بن أسلم، عن أبيه؛ أن رسول الله ﷺ كان يسير
في بعض أسفاره. وعمر بن الخطاب يسير معه ليلا. فسأله عمر عن شيء، فلم يجبه. ثم
سأله، فلم يجبه. ثم سأله، فلم يجبه. فقال عمر: ثكلتك أمك، عمر. نزرت رسول الله
ﷺ ثلاث مرات. كل ذلك لا يجيبك. قال عمر: فحركت بعيري. حتى إذا كنت أمام
الناس، وخشيت أن ينزل في قرآن. فما نشبت أن سمعت صارخا يصرخ بي. قال، فقلت:
لقد خشيت أن يكون نزل في قرآن. قال، فجئت رسول الله ﷺ فسلمت عليه. فقال:
«لقد أنزلت علي، هذه الليلة، سورة. لهي أحب إلي مما طلعت عليه الشمس» ثم قرأ
﴿ إنا فتحنا لك فتحا مبينا ﴾.

(7) Tirmizî (Tefsîr, 44/80), mevsul olarak rivayet eder.

9. Zeyd b. Eslem babasından naklediyor: Resûlullah (s.a.v.) Hudeybiye seferine çıktığı zaman Ömer b. Hattab da kendisiyle beraber yürüyordu. Ömer herhangi bir meseleyle ilgili bir şey sordu. Peygamberimiz cevap vermedi. Sonra Ömer (r.a.) tekrar sordu. Yine cevap vermedi. Üçüncü defa yine sordu, bu sefer de cevap vermeyince Ömer kendi kendine:

«— Anan yokluğuna yana Ömer! Resûlullah'a (s.a.v.) tam üç sefer soru sordun, hiç birinde sana cevap vermedi.» diye söylendi. Daha sonrasını Hz. Ömer şöyle anlatıyor: «...Bunun üzerine devemi sürerek halkın ta önüne kadar ilerledim. Bu olayla ilgili hakkımda te'dip edici herhangi bir âyet inmesinden de korktum. Çok geçmeden bana seslenen bir çığlık duydum. Korktuğum başıma geldi, diyerek hemen Resûlullah'ın (s.a.v.) yanına vardım. Selam verdim. Resûlullah (s.a.v.): **«Bu gece bana bir sûre nazil oldu. (Benim için üzerine güneşin doğduğu her şeyden (dünyadan) daha değerlidir.»** buyurarak Fetih sûresini okudu.[8]

١٠ – وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ إبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ التَّيْمِيّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ . قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ : « يَخْرُجُ فِيكُمْ قَوْمٌ تَحْقِرُونَ صَلاتَكُمْ مَعَ صَلاتِهِمْ . وَصِيَامَكُمْ مَعَ صِيَامِهِمْ . وَأَعْمَالَكُمْ مَعَ أَعْمَالِهِمْ . يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ ، وَلا يُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ . يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ ، مُرُوقَ السَّهْمِ مِنَ الرَّمِيَّةِ . تَنْظُرُ فِي النَّصْلِ ، فَلا تَرَى شَيْئًا . وَتَنْظُرُ فِي الْقِدْحِ ، فَلا تَرَى شَيْئًا . وَتَنْظُرُ فِي الرِّيشِ ، فَلا تَرَى شَيْئًا . وَتَتَمَارَى فِي الْفُوقِ » .

10. Ebû Saîd'den: Resûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu duydum: «Aranızdan öyle bir grup çıkacak ki onların namazları yanında siz kendi kıldığınız namazları, onların oruçları yanında kendi oruçlarınızı, amelleri yanında da kendi amellerinizi azımsayacaksınız. Onlar Kur'an okuyacaklar fakat kalpten okumadıkları için boğazlarından aşağı geçmeyecek; okun yaydan çıktığı gibi onlar da dinden çıkacaklar. Ok demirine bakarsın, kan izigöremezsin, okun gövdesine bakarsın bir şey göremezsin. Okun yelesine (tüyüne) bakarsın, orada da bir iz bulamazsın. Böylece okun gezine (ucuna) kan bulaşıp bulaşmadığında şüphe edersin.[9]

(8) Buharî, Megazî, 64/35.
(9) Buharî, Fedâilu'l-Kur'an, 66/36; Müslim, Zekât, 12/148.

١١ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ ، مَكَثَ عَلَى سُورَةِ الْبَقَرَةِ ، ثَمَانِيَ سِنِينَ يَتَعَلَّمُهَا .

11. **İmam Mâlik'den duyduğuma göre Abdullah b. Ömer, Bakara sûresini öğrenmek için üzerinde tam sekiz sene durmuştur.[10]**

(10) Abdullah b. Ömer, bütün diğer ashabı kiram gibi sûre içindeki emirlerin tamamını yaşayışında tatbik etmedikten sonra o sûreyi öğrendiğini kabul etmezdi.

5. TİLÂVET SECDESİYLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٢ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ ، مَوْلَى الأَسْوَدِ بْنِ سُفْيَانَ ، عَنْ أبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ : أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَرَأَ لَهُمْ ﴿ إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ ﴾ فَسَجَدَ فِيهَا . فَلَمَّا انْصَرَفَ ، أَخْبَرَهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ سَجَدَ فِيهَا .

12. Ebû Seleme b. Abdurrahman'dan: Ebû Hüreyre bize İnşikak sûresini okudu ve tilavet secdesi yaptı. Secdeden sonra cemaata Resûlullah'ın (s.a.v.) da burada tilavet secdesi yaptığını nakletti.[11]

١٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ ؛ أَنَّ رَجُلاً مِنْ أَهْلِ مِصْرَ . أَخْبَرَهُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَرَأَ سُورَةَ الْحَجِّ . فَسَجَدَ فِيهَا سَجْدَتَيْنِ . ثُمَّ قَالَ : إِنَّ هٰذِهِ السُّورَةَ فُضِّلَتْ بِسَجْدَتَيْنِ .

13. İbn Ömer'in azatlısı Nafi', Mısırlı birinden naklediyor: Ömer b. Hattab, Hac sûresini okuyarak iki tane tilavet secdesi yaptı, daha sonra da şöyle dedi: «Bu sûrenin fazileti, iki secdeyle daha da artırıldı.»[12]

١٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ ؛ أَنَّهُ قَالَ : رَأَيْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ ، يَسْجُدُ فِي سُورَةِ الْحَجِّ ، سَجْدَتَيْنِ .

14. Abdullah b. Dinar'dan: Abdullah b. Ömer'in Hac sûresini okuduğu zaman iki tane tilavet secdesi yaptığını gördüm.[13]

(11) Buharî, Sucûdu'l-Kur'an, 17/7; Müslim, Mesacid, 5/107. Ayrıca bkz. Şeybanî, 267.
(12) Şeybanî, 269.
(13) Şeybanî, 270, 271.

١٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنِ الأَعْرَجِ ؛ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ، قَرَأَ بِـ ﴿ النَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ﴾ فَسَجَدَ فِيهَا . ثُمَّ قَامَ ، فَقَرَأَ بِسُورَةٍ أُخْرَى .

15. İbn Şihab, A'rac'dan naklediyor: Ömer b. Hattab «Ve'n-necmi iza heva» sûresini okudu ve tilavet secdesi yaptı. Sonra kalkarak diğer sûreyi de okudu.[14]

١٦ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَرَأَ سَجْدَةً ، وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ . فَنَزَلَ ، فَسَجَدَ ، وَسَجَدَ النَّاسُ مَعَهُ . ثُمَّ قَرَأَهَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ الأُخْرَى . فَتَهَيَّأَ النَّاسُ لِلسُّجُودِ ، فَقَالَ : عَلَى رِسْلِكُمْ . إِنَّ اللهَ لَمْ يَكْتُبْهَا عَلَيْنَا ، إِلاَّ أَنْ نَشَاءَ . فَلَمْ يَسْجُدْ ، وَمَنَعَهُمْ أَنْ يَسْجُدُوا .

قَالَ مَالِكٌ : لَيْسَ الْعَمَلُ عَلَى أَنْ يَنْزِلَ الإِمَامُ ، إِذَا قَرَأَ السَّجْدَةَ عَلَى الْمِنْبَرِ ، فَيَسْجُدَ .

قَالَ مَالِكٌ : الأَمْرُ عِنْدَنَا أَنَّ عَزَائِمَ سُجُودِ الْقُرْآنِ إِحْدَى عَشْرَةَ سَجْدَةً . لَيْسَ فِي الْمُفَصَّلِ مِنْهَا شَيْءٌ .

قَالَ مَالِكٌ : لا يَنْبَغِي لأَحَدٍ يَقْرَأُ مِنْ سُجُودِ الْقُرْآنِ شَيْئًا ، بَعْدَ صَلاَةِ الصُّبْحِ . وَلاَ بَعْدَ صَلاَةِ الْعَصْرِ . وَذٰلِكَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ ، نَهَى عَنِ الصَّلاَةِ بَعْدَ الصُّبْحِ ، حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ . وَعَنِ الصَّلاَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ ، حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ . وَالسَّجْدَةُ مِنَ الصَّلاَةِ . فَلاَ يَنْبَغِي لأَحَدٍ أَنْ يَقْرَأَ سَجْدَةً فِي تَيْنِكَ السَّاعَتَيْنِ .

سُئِلَ مَالِكٌ : عَمَّنْ قَرَأَ سَجْدَةً . وَامْرَأَةٌ حَائِضٌ تَسْمَعُ ، هَلْ لَهَا أَنْ تَسْجُدَ ؟ قَالَ مَالِكٌ : لا يَسْجُدُ الرَّجُلُ ، وَلاَ الْمَرْأَةُ ، إِلا وَهُمَا طَاهِرَانِ .

وَسُئِلَ عَنِ امْرَأَةٍ قَرَأَتْ سَجْدَةً . وَرَجُلٌ مَعَهَا يَسْمَعُ . أَعَلَيْهِ أَنْ يَسْجُدَ مَعَهَا ؟ قَالَ مَالِكٌ : لَيْسَ عَلَيْهِ أَنْ يَسْجُدَ مَعَهَا . إِنَّمَا تَجِبُ السَّجْدَةُ عَلَى الْقَوْمِ يَكُونُونَ مَعَ الرَّجُلِ . فَيَأْتَمُّونَ بِهِ . فَيَقْرَأُ السَّجْدَةَ ، فَيَسْجُدُونَ مَعَهُ . وَلَيْسَ عَلَى مَنْ سَمِعَ سَجْدَةً مِنْ إِنْسَانٍ يَقْرَؤُهَا ، لَيْسَ لَهُ بِإِمَامٍ ، أَنْ يَسْجُدَ تِلْكَ السَّجْدَةَ .

(14) Şeybanî, 268.

16. Hişam b. Urve babasından naklediyor: Ömer b. Hattab cuma günü minberde Nahl sûresini okudu. Bunun üzerine aşağı inerek cemaatle beraber tilavet secdesi yaptı. Diğer cuma günü aynı yeri tekrar okudu. Cemaat tilavet secdesine hazırlanırken:

«— Ağır olun, Cenabı Allah bu secdeyi yapıp yapmamayı bizim isteğimize bıraktı.» diyerek tilavet secdesini yapmadı ve cemaate de yaptırmadı.[15]

İmam Malik şöyle der: *İmam minberde iken secde âyeti okursa hemen inip tilavet secdesi yapması gerekmez. (Daha sonra minberdeki vazifeyi ifa ettikten sonra inince secdesini yapar.)*

İmam Malik Kur'an'daki secde sayısıyla ilgili olarak da şöyle der: *Bize göre Kur'an'ı Kerim'de yapılması vacip olan secdelerin sayısı onbirdir. Mufassal sûrelerde (kısa ayetli sûreler) yapılması vacip olan secde yoktur.*

Tilavet secdesinin vakti ile ilgili olarak da şöyle der: *Sabah ve ikindi namazlarının farzından sonra tilavet secdesi yapmak uygun değildir. Çünkü Resûlullah (s.a.v.) sabah namazının farzından sonra güneş iyice yükselinceye kadar ve ikindinin farzından sonra güneş batıncaya kadar namaz kılmayı yasaklamıştır. Secde de namaz gibidir. Onun için bu iki vakit içinde secde âyeti olan bir yeri okumak uygun değildir.*

İmam Mâlik'e, «Biri secde âyetini okusa bunu da âdet gören bir kadın dinlese kadının tilavet secdesi yapması gerekir mi?» diye soruldu. İmam Mâlik şu cevabı verdi:

«— *Ne kadın, ne de erkek abdestli olmadıkça tilavet secdesi yapamazlar.*»

İmam Mâlik'e şöyle bir soru daha soruldu: Bir kadın secde âyeti okurken yanında bulunan bir erkek de bunu duysa,adamın kadınla beraber secde yapması gerekir mi?

İmam Malik bu soruya da şöyle cevap verdi: *Erkeğin kadınla beraber tilavet secdesi yapması gerekmez. Çünkü bir grubun birlikte tilavet secdesi yapabilmeleri için hepsinin de erkek olmaları lâzımdır. Ancak o takdirde birini imam yapıp beraberce, okunan tilavet secdesini yaparlar. Bir kimse uymadığı imamın okuduğu secde âyetini dinlese bile onunla beraber okunan bu tilavet secdesini yapmaz.*

(15) Buharî, Sucûdu'l-Kur'an, 17/10.

6. İHLAS VE MÜLK (Tebareke) SÛRELERİNİ OKUMANIN FAZİLETİ

١٧ - حدّثني يحيى عن مالك عن عبد الرحمن بن عبد الله بن أبي صعصعة، عن أبيه، عن أبي سعيد الخدريّ؛ أنّه سمع رجلاً يقرأ ﴿ قل هو الله أحد ﴾ يردّدها. فلمّا أصبح غدا إلى رسول الله ﷺ فذكر ذلك له. وكأنّ الرجل يتقالّها. فقال رسول الله ﷺ: «والذي نفسي بيده. إنّها لتعدل ثلث القرآن».

17. Ebû Saîd el-Hudrî'den: Bir adamın 'Kul huvallahü ehad' sûresini tekrar tekrar okuduğunu gördüm. Hemen ertesi gün Resûlullah'a (s.a.v.) giderek durumu anlattım. Çünkü adam okuduğunu âdeta azımsıyordu. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **«Kuvvet ve iradesi sayesinde yaşadığım Allah'a yemin ederim ki bu sûre fazilet bakımından Kur'an'ın üçte birine denktir.»**[16]

١٨ - وحدّثني عن مالك، عن عبيد الله بن عبد الرحمن، عن عبيد بن حنين، مولى آل زيد بن الخطّاب؛ أنّه قال: سمعت أبا هريرة يقول: أقبلت مع رسول الله ﷺ. فسمع رجلاً يقرأ ﴿ قل هو الله أحد ﴾ فقال رسول الله ﷺ: «وجبت». فسألته: ماذا يا رسول الله؟ فقال: «الجنّة» فقال أبو هريرة: فأردت أن أذهب إليه فأبشّره. ثمّ فرقت أن يفوتني الغداء مع رسول الله ﷺ. فآثرت الغداء مع رسول الله ﷺ. ثمّ ذهبت إلى الرجل، فوجدته قد ذهب.

18. Ebû Hüreyre anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.)'la beraber yürüyordum. Bir ara Hz. Peygamber 'Kul huvallahü Ehad' sûresini okuyan bir ses duydu ve **«farz oldu»** buyurdu. Ben:

«— Ne farz oldu ya Resûlallah?» diye sorunca:

(16) Buharî, Fedâilu'l-Kur'an, 66/13. Ayrıca bkz. Şeybanî, 172.

«— Cennet!» buyurdu. Bunun üzerine ben gidip okuyan adama müjdeyi vermek istedim, fakat Resûlullah'la (s.a.v.) beraber yemek yeme fırsatını kaçıracağımdan korktum. Onun için Hz. Peygamber'le yemek yemeyi tercih ettim. Daha sonra adamı aradım, fakat onu yerinde bulamadım, gitmişti.[17]

١٩ – وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ ؛ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ : أَنَّ ﴿ قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ ﴾ تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ . وَأَنَّ ﴿ تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ ﴾ تُجَادِلُ عَنْ صَاحِبِهَا .

19. Avf'ın torunu Humeyd b. Abdurrahman'dan: İhlâs sûresi Kur'ân'ın üçte birinin faziletine denktir. 'Tebarekellezi bi yedihilmülk, sûresi ise kıyamet günü, dünyada iken onu çok çok okuyanın tarafında yer alır ve Allah Teâlâ'nın gazabının önlenmesi için çalışır.

(17) Tirmizî, Sevabu'l-Kur'an, 42/11.

7. ALLAH TEALA'YI ZİKRETMENİN FAZİLETİ

٢٠ - حدثني يحيى عن مالك، عن سمي مولى أبي بكر، عن أبي صالح السمان، عن أبي هريرة؛ أن رسول الله ﷺ قال: «من قال لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير. في يوم مائة مرة. كانت له عدل عشر رقاب. وكتبت له مائة حسنة. ومحيت عنه مائة سيئة. وكانت له حرزا من الشيطان، يومه ذلك حتى يمسي. ولم يأت أحد بأفضل مما جاء به، إلا أحد عمل أكثر من ذلك».

20. Ebû Hüreyre anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Kim günde yüz defa, Allah'tan başka ilah yoktur, onun eşi ve benzeri de yoktur. Mülk onundur, hamd ona mahsustur. O her şeye kadirdir, derse on tane köle azat etmiş kadar sevap alır, defterine yüz iyilik yazılır, yüz tane de kötülüğü silinir. Bu dua kıyamet günü onu şeytanlardan koruyan bir sığınak olur. Bu duayı günde o kişiden daha fazla okuyanlar hariç hiçkimse bundan daha üstün bir amelle kıyamet yerine gelemez.»**[18]

٢١ - وحدثني عن مالك، عن سمي مولى أبي بكر، عن أبي صالح السمان، عن أبي هريرة؛ أن رسول الله ﷺ قال: «من قال سبحان الله وبحمده. في يوم مائة مرة. حطت عنه خطاياه وإن كانت مثل زبد البحر».

21. Ebû Hüreyre anlatıyor: Her kim günde yüz defa «Allahım seni noksan sıfatlardan tenzih eder ve sana hamdederim» derse deniz köpükleri kadar günahı olsa affedilir.[19]

(18) Buharî, Bedu'l-Halk, 59/11; Müslim, ez-Zikr ve'd-Dua, 48/28.
(19) Buharî, Du'avât, 80/65; Müslim, ez-Zikr ve'd-Dua, 48/28.

٢٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أبي عُبَيْدٍ مَوْلَى سُلَيْمَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ ، عَنْ أبي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّهُ قَالَ : مَنْ سَبَّحَ دُبُرَ كُلِّ صَلاَةٍ ثَلاَثًا وَثَلاثِينَ . وَكَبَّرَ ثَلاَثًا وَثَلاَثِينَ وَحَمِدَ ثَلاثاً وثلاثِينَ . وَخَتَمَ الْمِائَةَ بِـ (لا إِلَهَ إِلا اللهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) غُفِرَتْ ذُنُوبُهُ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ .

22. Ebû Hüreyre'den: Kim her namazdan sonra otuz üç defa «Sübhanallah», otuzüç defa «elhamdulillah», otuzüç defa «Allahü ekber» der ve «Allah'tan başka ilah yoktur, onun eşi ve benzeri de yoktur. Mülk onundur, hamd ona mahsustur, o her şeye kadirdir» diyerek yüzü tamamlarsa deniz köpükleri kadar günahı da olsa affedilir.[20]

٢٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ صَيَّادٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ؛ أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ ، فِي الْبَاقِيَاتِ الصَّالِحَاتِ : إِنَّهَا قَوْلُ الْعَبْدِ (اللهُ أَكْبَرُ . وَسُبْحَانَ اللهِ . وَالْحَمْدُ للهِ . وَلا إِلَهَ إِلا اللهُ . وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللهِ) .

23. Saîd b. Müseyyeb'den: el-Bâkıyatüssalihâtü «bâkî kalacak yararlı ameller»[21] ayetinden kastedilen ebedi kalacak yararlı amel, kulun 'Allahü ekber, sübhanallah, lâ ilahe illallah velâ havle velâ kuvvete illâ billah' demesidir.

٢٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي زِيَادٍ ؛ أَنَّهُ قَالَ : قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ : أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ ، وَأَرْفَعِهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ ، وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِيكِكُمْ ، وَخَيْرٍ لَكُمْ مِنْ إِعْطَاءِ الذَّهَبِ وَالْوَرِقِ ، وَخَيْرٍ لَكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ فَتَضْرِبُوا أَعْنَاقَهُمْ ، وَيَضْرِبُوا أَعْنَاقَكُمْ ؟ قَالُوا : بَلَى . قَالَ : ذِكْرُ اللهِ تَعَالَى .

قَالَ زِيَادُ بْنُ أَبِي زِيَادٍ : وَقَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمٰنِ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ : مَا عَمِلَ ابْنُ آدَمَ مِنْ عَمَلٍ أَنْجَى لَهُ مِنْ عَذَابِ اللهِ ، مِنْ ذِكْرِ اللهِ .

24. Ziyad b. Ebî Ziyad'dan: Ebüdderdâ':

«— Size amellerinizin en hayırlısını, derecelerinizi en fazla yükseltecek olanını, Allah katında en temiz olanını ve sizin için

(20) Müslim, Mesâcid, 5/146 (merfu olarak).
(21) Kehf sûresi: 18/46.

altın ve gümüş infak etmekten, düşmanınızla muharebe meydanında karşılaşıp boyunlarını vurmanızdan ve onların da sizin boyunlarınızı vurmasından daha hayırlı amelleri haber vereyim mi?» dedi. Ashab:

«— Evet.» deyince:

«— Allah Teâlâ'yı zikretmektir,» dedi.

Abdurrahman'ın babası Muaz b. Cebel: «Âdem oğlunun Allah'ı zikirden başka yapacağı hiç bir amel onu Allah'ın azabından kurtaramaz.» dedi.[22]

٢٥ – وحدّثني مَالِك عَنْ نُعَيْم بْنِ عَبْدِ الله الْمُجْمِرِ، عَنْ عَلِيّ بْنِ يَحْيَى الزُّرَقِيّ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ؛ أنَّهُ قَالَ: كُنَّا يَوْمًا نُصَلِّى وَرَاءَ رَسُولِ الله ﷺ. فَلَمَّا رَفَعَ رَسُولُ الله ﷺ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ، وَقَالَ: «سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ» قَالَ رَجُلٌ وَرَاءَهُ: رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ. حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ. فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ الله ﷺ، قَالَ: «مَنِ الْمُتَكَلِّمُ آنِفًا»؟ فَقَالَ الرَّجُلُ: أنَا يَا رَسُولَ الله فَقَالَ رَسُولُ الله ﷺ: «لَقَدْ رَأيْتُ بِضْعَةً وَثَلاثِينَ مَلَكًا يَبْتَدِرُونَهَا، أيُّهُمْ يَكْتُبُهُنَّ أوَّلَ (أوَّلاً)».

25. Rifaa b. Rafi' anlatıyor: Resûlullah'ın (s.a.v.) ardında namaz kılıyorduk. Resûlullah (s.a.v.) rükûdan kalkınca «semiallahü limen hamideh» dedi. Arkadan başka bir adam da «Rabbena Velekel hamd, hamden kesîren, tayyiben, mübareken fihi = Ey bizim rabbimiz bol bol, riyadan arınmış ve mübarek hamd sana mahsustur,» dedi. Namazdan sonra Resûlullah (s.a.v.):

«— **Biraz önce onu söyleyen kimdi?**» diye sordu. Adam:

«— Bendim ya Resûlallah! dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «**Otuz küsur melek gördüm, hepsi de bunu önce yazabilmek için koşuşuyorlardı.**»[23]

(22) Tirmizî, Da'avât, 45/6 (merfu olarak); İbn Mace, Ebed, 33/53.
(23) Buharî, Ezan, 10/126.

8. DUA İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٦ - حدّثني يحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ يَدْعُو بِهَا . فَأُرِيدُ أَنْ أَخْتَبِىءَ دَعْوَتِي ، شَفَاعَةً لأُمَّتِي فِي الآخِرَةِ » .

26. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Her peygamberin ettiği müstecâb bir dua vardır. Ben de duamı —öbür dünyada ümmetime şefat etmem için— ahirete bırakmak istiyorum.»**[24]

٢٧ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَىٰ بْنِ سَعِيدٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَدْعُو فَيَقُولُ : « اللَّهُمَّ فَالِقَ الإِصْبَاحِ ، وَجَاعِلَ اللَّيْلِ سَكَنًا ، وَالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ حُسْبَانًا ، اقْضِ عَنِّي الدَّيْنَ ، وَأَغْنِنِي مِنَ الْفَقْرِ . وَأَمْتِعْنِي بِسَمْعِي ، وَبَصَرِي ، وَقُوَّتِي ، فِي سَبِيلِكَ » .

27. Yahya b. Saîd'den: Duyduğuna göre Peygamber şöyle dua ederdi: **«Ey sabahları yaratan, geceyi uyumak için tahsis eden, güneşi ve ayı belli bir hesaba göre idare eden Allahım, borcumu ifa etme imkânı ver, beni fakirliğe düçar kılma, kulağımı, gücümü ve kuvvetimi senin yolunda gitmekten hissedar eyle.»**[25]

٢٨ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « لَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ إِذَا دَعَا : اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنْ شِئْتَ . اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي إِنْ شِئْتَ لِيَعْزِمِ الْمَسْأَلَةَ . فَإِنَّهُ لَا مُكْرِهَ لَهُ » .

28. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Dua ettiğiniz zaman;

(24) Buharî, Da'avât, 80/1; Müslim, İman, 1/334.

(25) İbn Abdilber der ki: "Bu hadisin ne senedinde, ne de metninde, Malik'in ravileri ihtilaf etmemiştir." Mürsel bir hadistir. Müslim b. Yesar, tabiîndendir.

«— Allahım dilersen beni affet, Allahım dilersen bana merhamet et!» demeyin. Çünkü Cenabı Allah dilediğini yapmakta serbesttir, kimse onu zorlayamaz.»[26]

٢٩ – وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عنِ ابْنِ شِهَاب ، عَنْ أَبِى عُبَيْدٍ ، مَوْلَى ابْنِ أَزْهَرَ ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « يُسْتَجَابُ لأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ . فَيَقُولُ : قَدْ دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِى » .

29. Ebû Hüreyre naklediyor: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Sizden biri, dua ettim de kabul olmadı, diyerek acele etmediği müddetçe duası kabul olur.»**[27]

٣٠ – وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَاب ، عَنْ أَبِى عَبْدِ اللهِ الأَغَرِّ ؛ وَعَنْ أَبِى سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « يَنْزِلُ رَبُّنَا ، تَبَارَكَ وَتَعَالَى ، كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا . حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الآخِرُ . فَيَقُولُ : مَنْ يَدْعُونِى فَأَسْتَجِيبَ لَهُ ؟ مَنْ يَسْأَلُنِى، فَأُعْطِيَهُ ؟ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِى فَأَغْفِرَ لَهُ ؟ » .

30. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Rabbimiz her gece, gecenin son üçte birinde rahmetiyle dünya üzerine tecelli ederek:**

«— Kim dua ediyor, hemen kabul edeyim, kim bir istekte bulunuyor hemen vereyim, kim af diliyor hemen onu affedeyim?» buyurur.»[28]

٣١ – وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ التَّيْمِىِّ ؛ أَنَّ عَائِشَةَ أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ : كُنْتُ نَائِمَةً إِلَى جَنْبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ . فَفَقَدْتُهُ مِنَ اللَّيْلِ ، فَلَمَسْتُهُ بِيَدِى . فَوَضَعْتُ يَدِى عَلَى قَدَمَيْهِ ، وَهُوَ سَاجِدٌ ، يَقُولُ : « أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ . وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ . وَبِكَ مِنْكَ . لا أُحْصِى ثَنَاءً عَلَيْكَ . أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ » .

31. Muhammed b. İbrahim b. Harîs et-Teymî anlatıyor: Mü'minlerin annesi Hz. Âişe şöyle anlattı: «Resûlullah'ın (s.a.v.) yanında uyuyordum. Gece bir ara yatakta olmadığını hissettim, elimle şöyle bir yokladım, elim ayaklarına değdi. Secdede idi ve

(26) Buharî, Da'avât, 80/21; Müslim, ez-Zikr ve'd-Dua, 48/9.
(27) Buharî, Da'avât, 80/22; Müslim, ez-Zikr ve'd-Dua, 48/90.
(28) Buharî, Da'avât, 97/35; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/168.

şöyle dua ediyordu: «**Öfkenden rızana, cezandan affına sığınırım. Senden yine sana sığınırım. Ben seni hakkıyla övmekten âcizim, sen kendini nasıl bir övgüye lâyık görüyorsan öylesin.**»[29]

٣٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي زِيَادٍ ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ كَرِيزٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « أَفْضَلُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ . وَأَفْضَلُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي (لا إِلٰهَ إِلا اللهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ) » .

32. Talha b. Ubeydillah b. Kerîz'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «**Duaların en efdali Arafat'ta yapılandır. Benim ve benden önceki peygamberlerin yaptığı en faziletli dua da şudur:**

«— **Allah'tan başka ilah yoktur, o her bakımdan tektir, ortağı ve benzeri yoktur.**»[30]

٣٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ الْمَكِّيِّ ، عَنْ طَاوُسٍ الْيَمَانِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ابْنِ عَبَّاسٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُعَلِّمُهُمْ هٰذَا الدُّعَاءَ . كَمَا يُعَلِّمُهُمُ السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ . يَقُولُ « اللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ . وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ . وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ . وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ » .

33. Abdullah b. Abbas'tan: Şu duayı Resûlullah (s.a.v.) ashabına Kur'an'dan bir sûre öğretir gibi öğretirdi: «**Allahım cehennemin azabından sana sığınırım. Kabir azabından sana sığınırım. Deccal'in imtihanından, dünya ve kabir fitnesinden sana sığınırım.**»[31]

(29) İbn Abdilber der ki: "Malik'in ravileri mürsel oluşunda ihtilaf etmemiştir. el-A'rec -Ebu Hureyre- Aişe senediyle müsneddir.
Müslim, Salât, 4/222.

(30) Tirmizî, Da'avât, 45/122 (Amr b. Şuayb -babası- dedesi senediyle merfu olarak).

(31) Müslim, Mesâcid, 5/134.

٣٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ الْمَكِّيِّ ، عَنْ طَاوُسٍ الْيَمَانِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ابْنِ عَبَّاسٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلاَةِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ ، يَقُولُ : « اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ . أَنْتَ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالأَرْضِ . وَلَكَ الْحَمْدُ ، أَنْتَ قَيَّامُ السَّمٰوَاتِ وَالأَرْضِ . وَلَكَ الْحَمْدُ . أَنْتَ رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ . أَنْتَ الْحَقُّ . وَقَوْلُكَ الْحَقُّ . وَوَعْدُكَ الْحَقُّ . وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ . وَالْجَنَّةُ حَقٌّ . وَالنَّارُ حَقٌّ . وَالسَّاعَةُ حَقٌّ . اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ . وَبِكَ آمَنْتُ . وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ . وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ . وَبِكَ خَاصَمْتُ . وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ . فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَأَخَّرْتُ . وَأَسْرَرْتُ وَأَعْلَنْتُ . أَنْتَ إِلٰهِي لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ » .

34. Abdullah b.Abbas'tan: Resûlullah (s.a.v.) gece yarısı namaza kalktığı zaman şöyle dua ederdi: «**Allahım hamd sana mahsustur. Sen yerlerin ve göklerin nurusun. Hamd sana mahsustur. Yeri, göğü idare eden sensin, hamd sana mahsustur. Sen yerlerin, göklerin ve her ikisinde bulunanların rabbisin, sen haksın, sözün haktır, va'din haktır, sana kavuşmak da (ölümden sonra dirilmek) haktır. Cennet haktır, Cehennem haktır, Kıyamet haktır; mutlaka olacaktır. Allahım sana teslim oldum, sana iman ettim, sana güvendim, sana bağlandım, senin verdiğin bilgiyle düşmanımla mücadele ettim ve senin emirlerine göre hükmettim. Gizli ve aşikâr yaptığım ve yapacağım günahlarımı affet. Sen benim ilahımsın, senden başka ilah yoktur.**»[32]

٣٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَابِرِ بْنِ عَتِيكٍ ؛ أَنَّهُ قَالَ : جَاءَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ فِي بَنِي مُعَاوِيَةَ ، وَهِيَ قَرْيَةٌ مِنْ قُرَى الأَنْصَارِ . فَقَالَ : هَلْ تَدْرُونَ أَيْنَ صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ مَسْجِدِكُمْ هٰذَا ؟ فَقُلْتُ لَهُ : نَعَمْ . وَأَشَرْتُ لَهُ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنْهُ . فَقَالَ : هَلْ تَدْرِي مَا الثَّلاَثُ الَّتِي دَعَا بِهِنَّ فِيهِ ؟ فَقُلْتُ : نَعَمْ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي بِهِنَّ . فَقُلْتُ : دَعَا بِأَنْ لاَ يُظْهِرَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ غَيْرِهِمْ . وَلاَ يُهْلِكَهُمْ بِالسِّنِينَ . فَأُعْطِيَهُمَا . وَدَعَا بِأَنْ لاَ يَجْعَلَ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ . فَمُنِعَهَا . قَالَ صَدَقْتَ .

قَالَ ابْنُ عُمَرَ : فَلَنْ يَزَالَ الْهَرْجُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ .

(32) Buharî, Teheccüd, 19/1; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/199.

35. Cabir b. Atîk'in torunu Abdullah b. Abdullah anlatıyor: Abdullah b. Ömer, Medine köylerinden birinde Muaviye oğulları yurduna uğradı. Onlara:

«— Resûlullah (s.a.v.) bu mescidinizde nerede namaz kıldı biliyor musunuz?» diye sordu. Ben kendisine:

«— Evet biliyorum.» diyerek bir köşeyi gösterdim. Bu sefer:

«— Orada yaptığı üç duanın ne olduğunu biliyor musun?» dedi. Ben:

«— Evet,» deyince:

«— Peki söyle öyleyse,» dedi. Ben:

«— Düşmanların kendilerine karşı galip gelmemesi, Cenabı Allahın kıtlık ve açlıkla terbiye etmemesi, hususunda dua etti. Bu ikisi verildi. Aralarında nifak sokup birbirlerine düşmemeleri için dua etti, fakat bu, kabul edilmedi» deyince:

«— Doğru söyledin, diye mukabele etti.

İbn Ömer'den: Fakat adam öldürme mü'minler arasında kıyamete kadar asla son bulmayacaktır.[33]

٣٦ – وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ؛ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ : مَا مِنْ دَاعٍ يَدْعُو ، إلا كَانَ بَيْنَ إِحْدَى ثَلَاثٍ : إِمَّا أَنْ يُسْتَجَابَ لَهُ ، وَإِمَّا أَنْ يُدَّخَرَ لَهُ ، وَإِمَّا أَنْ يُكَفَّرَ عَنْهُ .

36. Zeyd b. Eslem şöyle derdi: Her dua eden kimse şu üç durumdan birinde bulunur: Ya duası kabul edilir, ya ileride kabul edilir, ya da yaptığı dua günahlarına kefaret olur.[34]

(33) Sa'd b. Ebî Vakkas'tan merfuu olarak gelmiştir.
Müslim, Fiten, 52/30.

(34) İbn Abdilber şöyle der: Bu tür rivayetler rey ve içtihatla olmaz, mutlaka Hz. Peygamber'den işitilmiştir.

9. DUA EDERKEN YAPILACAK İŞLEMLER

٣٧ - حدّثني يحيى عن مالك ، عن عبد الله بن دينار ؛ قال : رآني عبد الله بن عمر ، وأنا أدعو ، وأشير بأصبعين ، أصبع من كلّ يد . فنهاني .

37. Abdullah b. Dinar'dan: Ben dua ederken ellerimin parmaklarıyla da işaret ediyordum, Abdullah b. Ömer beni böyle görünce parmaklarımla işaret etmeme engel oldu.[35]

٣٨ - وحدّثني عن مالك ، عن يحيى بن سعيد ؛ أنّ سعيد بن المسيّب ، كان يقول : إنّ الرّجل ليرفع بدعاء ولده من بعده . وقال بيديه نحو السّماء . فرفعهما .

38. Yahya b. Saîd'den: Saîd b. Müseyyeb ellerini yukarı doğru kaldırarak: «Vefat eden kişinin geride kalan çocuğunun duası sayesinde onun derecesi yükselir.» derdi.[36]

٣٩ - وحدّثني عن مالك ، عن هشام بن عروة ، عن أبيه ؛ أنّه قال : إنّما أنزلت هذه الآية ﴿ ولا تجهر بصلاتك ولا تخافت بها وابتغ بين ذلك سبيلاً ﴾ في الدّعاء .

قال يحيى : وسئل مالك عن الدّعاء في الصّلاة المكتوبة ؟ فقال : لا بأس بالدّعاء فيها .

39. Hişam b. Urve babasından naklediyor: Şu ayet[37] dua hakkında nâzil oldu:[37]

«—Namazda sesini yükseltme, çok da alçaltma. Bu ikisinin arasında olsun.»

Yahya'dan: İmam Mâlik'e farz namazlarda dua yapılıp yapılmayacağı soruldu. O da «*Yapılmasında bir mahzur yoktur*» dedi.

(35) Ebu Hureyre'den merfu olarak gelmiştir.
Tirmizî, Da'avât, 45/104; Nesaî, Sehv, 13/37.

(36) İbn Abdilber şöyle der: Bu gibi rivayetler rey ve içtihatla bilinemezler, onun için başka bir yerde hadis olarak mutlaka zikredilmiştir.

(37) İsra, 17/110.

٤٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أنّهُ بَلَغَهُ أنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَدْعُو ، فَيَقُولُ : « اللّهُمَّ إنّي أسْألُكَ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ . وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ . وَحُبَّ الْمَسَاكِينِ . وَإذَا أدَرْتَ (أرَدْتَ) فِي النّاسِ فِتْنَةً ، فَاقْبِضْنِي إلَيْكَ ، غَيْرَ مَفْتُونٍ » .

40. İmam Mâlik'ten: *Duyduğuma göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle dua edermiş:* **«Allah'ım! Senden hayırlı işler yapmayı, kötülükleri terk etmeyi, düşkünleri sevmeyi dilerim. İnsanlar arasında fitne çıkmasını murat ettiğin zaman fitneye karışmadan benim ruhumu kendine kavuştur.»**[38]

٤١ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أنّهُ بَلَغَهُ أنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « مَا مِنْ دَاعٍ يَدْعُو إلَى هُدًى ، إلا كَانَ لَهُ مِثْلُ أجْرِ مَنِ اتّبَعَهُ . لا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا . وَمَا مِنْ دَاعٍ يَدْعُو إلَى ضَلالَةٍ ، إلا كَانَ عَلَيْهِ مِثْلُ أوْزَارِهِمْ . لا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ أوْزَارِهِمْ شَيْئًا » .

41. İmam Mâlik'ten: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Her kim insanları hidayete (doğru yola) çağırırsa, ona tabi olanların ecri kadar ecir alır. Kendisine verilen bu sevap, ötekilerin sevabından hiçbir şey eksiltmez. Herkim de bir sapıklığa çağırırsa, buna tabi olanların günahı kadar kendisine de günah verilir. Bu, onların günahlarından hiçbir şey eksiltmez.»[39]

٤٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أنّهُ بَلَغَهُ أنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ ، قَالَ : اللّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ أئِمّةِ الْمُتّقِينَ .

42. İmam Mâlik'e Abdullah b. Ömer'in şöyle dua ettiği nakledilmiştir: «Allah'ım! Beni muttekîlerin kılavuzlarından eyle.»

(38) Bir hadis içinde, İbn Abbas'tan merfu olarak gelmiştir. Tirmizî, Tefsîr, 44/38.Buharî, Da'avât, 80/17.

(39) Ebu Hureyre'den merfu olarak gelmiştir.
Müslim, İlm, 47/16.
Faydalı işler yapmaya vesile olanlar faydalı işleri yapanlar kadar ecir ve sevap alırlar. Kötülüğe vesile olanlar da kötülüğü bizzat yapanlar kadar günah kazanır. İyilik ve kötülük yapanların alacakları karşılıklar, iyiliği ve kötülüğü bizzat yapanların alacakları karşılıkları asla eksiltmez.

٤٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ أَبَا الدَّرْدَاء كَانَ يَقُومُ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ ، فَيَقُولُ :
نَامَتِ الْعُيُونُ . وَغَارَتِ النُّجُومُ ، وَأَنْتَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ .

43. İmam Mâlik'e nakledildiğine göre Ebuderdâ gece yarısı kalkar ve şöyle dermiş: «Gözler uykuda, yıldızlar batmış, halbuki sen dipdirisin ve yerlerin göklerin ayakta durmasını sağlıyorsun.»

10. SABAH VE İKİNDİ NAMAZLARINDAN SONRA NAFİLE KILINMASI

٤٤ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ الصُّنَابِحِيِّ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِنَّ الشَّمْسَ تَطْلُعُ وَمَعَهَا قَرْنُ الشَّيْطَانِ . فَإِذَا ارْتَفَعَتْ فَارَقَهَا . ثُمَّ إِذَا اسْتَوَتْ قَارَنَهَا . فَإِذَا زَالَتْ فَارَقَهَا . فَإِذَا دَنَتْ لِلْغُرُوبِ قَارَنَهَا . فَإِذَا غَرَبَتْ فَارَقَهَا » . وَنَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنِ الصَّلَاةِ فِي تِلْكَ السَّاعَاتِ .

44. Abdullah es-Sunâbihî'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «**Güneş doğarken şeytan da onunla beraberdir. Güneş yükselince şeytan ondan ayrılır. Sonra güneş tam tepeye geldiği zaman şeytan tekrar güneşle beraber olur. Güneş tam tepeden ayrılınca şeytan da ondan ayrılır. Güneş batacağı zaman şeytan onunla tekrar birleşir, batınca da ayrılır.**» işte bunun için Resûlullah (s.a.v.) bu üç vakitte nafile namaz kılmayı yasaklamıştır.[40]

٤٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّهُ قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ : « إِذَا بَدَا حَاجِبُ الشَّمْسِ ، فَأَخِّرُوا الصَّلَاةَ حَتَّى تَبْرُزَ . وَإِذَا غَابَ حَاجِبُ الشَّمْسِ ، فَأَخِّرُوا الصَّلَاةَ حَتَّى تَغِيبَ » .

45. Hişam b. Urve babasından naklediyor: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «**Güneş doğarken iyice doğuncaya kadar kılacağınız namazı erteleyin. Batmaya başlayınca da tamamen batıncaya kadar namazınızı erteleyin.**»[41]

(40) Nesaî, Mevakît, 6/31; İbn Mace, İkametu's-Salât, 5/148; Şafiî, Risale, no: 874.

(41) Buharî, Mevakîtu's-Salât, 9/30 (Mevsul olarak); Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 51/291.

٤٦ - وحدثني عن مالك، عن العلاء بن عبد الرحمن، قال: دخلنا على أنس بن مالك بعد الظهر. فقام يصلي العصر. فلما فرغ من صلاته، ذكرنا تعجيل الصلاة، أو ذكرها. فقال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «تلك صلاة المنافقين تلك صلاة المنافقين. تلك صلاة المنافقين. يجلس أحدهم حتى إذا اصفرت الشمس، وكانت بين قرني الشيطان، أو على قرن الشيطان، قام فنقر أربعا. لا يذكر الله فيها إلا قليلا».

46. Alâ b.Abdurrahman anlatıyor: Öğleden sonra Enes b. Mâlik'in yanına gitmiştik. Enes biz varınca hemen kalkarak ikindi namazını kıldı. Namazını bitirince erken kıldığını kendisine söyledik. O da niçin böyle erken kıldığını anlatarak şöyle dedi: Resûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu duydum: **«O, münafıkların namazıdır! Otururlar, otururlar tam güneş batarken; şeytan güneşle beraberken kalkar alel acele, çabucak dört rekât namaz kılarlar. Vakit dar olduğu için de tesbihleri yerine getiremezler.»**[42]

٤٧ - وحدثني عن مالك، عن نافع، عن عبد الله بن عمر؛ أن رسول الله ﷺ قال: «لا يتحر أحدكم فيصلي عند طلوع الشمس، ولا عند غروبها».

47. Abdullah b. Ömer, Resûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu naklediyor: **«Sabah namazını kılmak için güneşin doğmasını, ikindiyi kılmak için de batmasını beklemeyin.»**[43]

٤٨ - وحدثني عن مالك، عن محمد بن يحيى بن حبان، عن الأعرج، عن أبي هريرة؛ أن رسول الله ﷺ، نهى عن الصلاة بعد العصر حتى تغرب الشمس، وعن الصلاة بعد الصبح حتى تطلع الشمس.

48. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.), ikindinin farzından sonra güneş batıncaya kadar, sabahın farzından sonra da güneş doğuncaya kadar nafile namaz kılmayı yasaklamıştır.[44]

(42) Müslim, Mesâcid, 5/195.
(43) Buharî, Mevakîtu's-Salât, 9/31; Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/389; Şafiî, Risale, no: 873.
(44) Müslim, Salâtu'l- Musafirîn, 6/285; Şafiî, Risale, no: 872 (Buharî'nin de rivayet ettiğini söyler, ama bu doğru değildir).

٤٩ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ ؛ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ كَانَ يَقُولُ : لا تَحَرَّوْا بِصَلاَتِكُمْ طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلا غُرُوبَهَا . فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَطْلُعُ قَرْنَاهُ مَعَ طُلُوعِ الشَّمْسِ . وَيَغْرُبَانِ مَعَ غُرُوبِهَا .

وكَانَ يَضْرِبُ النَّاسَ عَلَى تِلْكَ الصَّلاَةِ .

49. Ömer b. Hattab'dan: «Namaz kılmak için güneşin doğduğu ve battığı ânı beklemeyiniz. Çünkü şeytan, doğarken ve batarken güneşle beraberdir.» İşte bu yüzden Hz. Ömer bu saatlerde namaz kılanları döverdi.[45]

٥٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ ؛ أَنَّهُ رَأَى عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ يَضْرِبُ الْمُنْكَدِرَ فِي الصَّلاَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ .

50. Sâib b. Yezîd'den, Ömer b. Hattab'ın ikindiden sonra namaz kılmaya gelenleri dövdüğünü gördüğü rivâyet edildi.

(45) Bu şekilde merfu olarak rivayet etmiştir. Oğlu Abdullah, merfu yapmıştır. Buharî, Bedu'l-Halk, 59/11 bir hadisin parçası olarak); Müslim, Salâtu'l-Musafirîn, 6/290.

١٦ - كتــاب الجنــائــز

16

CENAZELER KİTABI

1. CENAZENİN YIKANMA ŞEKLİ:

١ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ غُسِّلَ فِي قَمِيصٍ .

1. Cafer b. Muhammed babasından naklediyor. Resûlullah'ın (s.a.v.) cenazesi gömleği üzerinden çıkarılmadan yıkandı.[1]

٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ أَبِي تَمِيمَةَ السَّخْتِيَانِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ الأَنْصَارِيَّةِ ؛ قَالَتْ : دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ تُوُفِّيَتِ ابْنَتُهُ ، فَقَالَ : « اغْسِلْنَهَا ثَلاَثًا ، أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ . إِنْ رَأَيْتُنَّ ذٰلِكَ ، بِمَاءٍ وَسِدْرٍ . وَاجْعَلْنَ فِي الآخِرَةِ كَافُورًا . أَوْ شَيْئًا مِنْ كَافُورٍ . فَإِذَا فَرَغْتُنَّ فَآذِنَّنِي » قَالَتْ : فَلَمَّا فَرَغْنَا آذَنَّاهُ . فَأَعْطَانَا حِقْوَهُ . فَقَالَ : « أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ » تَعْنِي بِحِقْوِهِ ، إِزَارَهُ .

2. Ümmü Atıyye el-Ensarî anlatıyor: Kızım vefat ettiği zaman, Resûlullah (s.a.v.) bize gelerek:

«— **Onun suyuna sidr koyun, üç defa, veya beş defa yahut daha fazla yıkayınız. Son yıkayışta da bol miktarda veya biraz kâfur sürünüz. İşiniz bitince bana haber verin.»** buyurdu. İşimizi bitirince kendisine haber verdik, bunun üzerine bize izarını (belden aşağı giyilen bir nevi etek) vererek: **Bunu sarınız.»** buyurdu.[2]

(1) İbn Abdilber der ki: "Muvatta ravileri, mürsel olarak rivayet etmiştir. Saîd b. Ufeyr ise, Âişe'den, rivayet eder."
(2) Buharî, Cevaiz, 23/7; Müslim, Cevaiz, 11/36.

٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ : أَنَّ أَسْمَاءَ بِنْتَ عُمَيْسٍ غَسَّلَتْ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ ، حِينَ تُوُفِّيَ . ثُمَّ خَرَجَتْ فَسَأَلَتْ مَنْ حَضَرَهَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ . فَقَالَتْ : إِنِّي صَائِمَةٌ . وَإِنَّ هٰذَا يَوْمٌ شَدِيدُ الْبَرْدِ ، فَهَلْ عَلَيَّ مِنْ غُسْلٍ ؟ فَقَالُوا : لا .

3. Abdullah b. Ebî Bekir'den: Umeys'in kızı Esma, Hz. Ebû Bekir vefat ettiği zaman onu yıkadı. Daha sonra da orada bulunan muhacirlere:

«— Ben oruçluyum, hava da çok soğuk, acaba yıkanmam gerekir mi?» diye sordu. Onlar da:

«— Hayır!» diye cevap verdiler.[3]

٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ : أَنَّهُ سَمِعَ أَهْلَ الْعِلْمِ يَقُولُونَ : إِذَا مَاتَتِ الْمَرْأَةُ ، وَلَيْسَ مَعَهَا نِسَاءٌ يُغَسِّلْنَهَا ، وَلا مِنْ ذَوِي الْمَحْرَمِ أَحَدٌ يَلِي ذٰلِكَ مِنْهَا ، وَلا زَوْجٌ يَلِي ذٰلِكَ مِنْهَا ، يُمِّمَتْ . فَمُسِحَ بِوَجْهِهَا وَكَفَّيْهَا مِنَ الصَّعِيدِ .

قَالَ مَالِكٌ : وَإِذَا هَلَكَ الرَّجُلُ ، وَلَيْسَ مَعَهُ أَحَدٌ ، إِلا نِسَاءٌ ، يَمَّمْنَهُ أَيْضًا .

قَالَ مَالِكٌ : وَلَيْسَ لِغُسْلِ الْمَيِّتِ عِنْدَنَا شَيْءٌ مَوْصُوفٌ . وَلَيْسَ لِذٰلِكَ صِفَةٌ مَعْلُومَةٌ . وَلٰكِنْ يُغَسَّلُ فَيُطَهَّرُ .

4. İmam Mâlik bazı alimlerin şöyle dediklerini duymuştur: *Bir kadın vefat eder, onu yıkayacak başka bir kadın, yakın arkabalarından (mahremlerinden) herhangi bir kimse veya vefat eden kadının kocası da bulunmazsa eline, yüzüne toprakla mesh edilerek teyemmüm yaptırılır.*

İmam Malik'den: *Bir adam vefat eder de onu yıkamak için sadece kadın bulunursa o takdirde adama teyemmüm yaptırılarak defnedilir.*

İmam Malik'den: *Cenaze yıkamanın bize göre belli şekli yoktur, önemli olan yıkanıp temizlenmesidir.*

(3) Şeybanî, 305.
Bu hadiste geçen, Umeys kızı Esma, Hz. Ebubekir'in hanımıdır.
Hanefi Mezhebine göre, kadın kocasını yıkayabilir.

2. CENAZENİN KEFENLENMESİ

٥ - حدّثني يحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أبيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النّبيّ ﷺ : أنَّ رَسُولَ الله ﷺ كُفّنَ في ثَلاَثَةِ أثْوابٍ بيضٍ سَحُولِيّةٍ ، لَيْسَ فِيهَا قَميصٌ وَلا عِمَامَةٌ .

5. Hz. Âişe'den: Resûlullah (s.a.v.) pamuktan dokunmuş, ince, beyaz, üç kat bezle kefenlendi. Ayrıca üzerinde gömlek ve sarık da yoktu.[4]

٦ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ؛ أنّهُ قَالَ : بَلَغَني أنّ أبَا بَكْرٍ الصّدّيقَ قَالَ لِعَائِشَةَ ، وَهُوَ مَرِيضٌ : في كَمْ كُفّنَ رَسُولُ الله ﷺ ؟ فَقَالَتْ : في ثَلاَثَةِ أثْوابٍ ، بيضٍ سَحُولِيّةٍ . فَقَالَ أبُو بَكْرٍ : خُذُوا هٰذَا الثّوْبَ (لِثَوْبٍ عَلَيْهِ ، قَدْ أصَابَهُ مِشْقٌ أوْ زَعْفَرَانٌ) فَاغْسِلُوهُ . ثُمّ كَفّنُوني فيهِ ، مَعَ ثَوْبَيْنِ آخَرَيْنِ . فَقَالَتْ عَائِشَةُ : وَمَا هٰذَا : فَقَالَ أبُو بَكْرٍ : الْحَيُّ أحْوَجُ إلى الْجَدِيدِ مِنَ الْمَيّتِ . وَإنّمَا هٰذَا لِلْمُهْلَةِ .

6. Yahya b. Saîd anlatıyor: Duyduğuma göre Hz. Ebû Bekir hastalandığı zaman Hz. Aişe'ye, Resûlullah'ın (s.a.v.) kaç kat kefene sarıldığını sordu. O da:

«— Pamuktan dokunmuş, ince, beyaz üç kat kefenle sarıldı.» diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir üzerine (kırmızı çamur veya zağferan sürülmüş), elbiseyi işaret ederek:

«— Alın bunu yıkayın, iki kat daha bularak beni bununla kefenleyin.» dedi. Hz. Âişe:

«— Bu eski elbiseyle mi?» diye sorunca, Hz. Ebû Bekir:

«— Yaşayanlar yeniye ölülerden daha çok muhtaçtırlar. Nasıl olsa çürüyüp gidecek onun için yeni olması gerekmez.»[5]

(4) Buharî, Cenaiz, 23/19; Müslim, Cenaiz, 11/45
(5) Buharî, Cenaiz, 23/94.

٧ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْف ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ ؛ أَنَّهُ قَالَ : الْمَيِّتُ يُقَمَّصُ ، وَيُؤَزَّرُ ، وَيُلَفُّ فِي الثَّوْبِ الثَّالِثِ . فَإِنْ لَمْ يَكُنْ إِلا ثَوْبٌ وَاحِدٌ ، كُفِّنَ فِيهِ .

7. Abdullah b. Amr b. As anlatıyor: Ölü, bir gömlek, bir izar (etek), bir de bunların üzerine üçüncü kat bir bezle kefenlenir. Bu üç kat bulunmaz da sadece bir kat kefen bulunursa onunla yetinilir.[6]

(6) Şeybanî, 305.

3. CENAZENİN ÖNÜNDE YÜRÜMEK

٨ - حدثني يحيى عن مالك ، عن ابن شهاب ؛ أن رسول الله ﷺ ، وأبا بكر ، وعمر ، كانوا يمشون أمام الجنازة . والخلفاء هلم جرا . وعبد الله بن عمر .

8. İbn Şihab'dan: Resûlullah (s.a.v.), Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer cenazenin önünde yürürlerdi. Sonra gelen halifeler ve Abdullah b. Ömer de aynı şekilde cenazenin önünde yürürlerdi.[7]

٩ - وحدثني عن مالك ، عن محمد بن المنكدر ، عن ربيعة بن عبد الله بن الهدير ؛ أنه أخبره أنه رأى عمر بن الخطاب يقدم الناس أمام الجنازة ، في جنازة زينب بنت جحش .

9. Abdullah b. Hedîr'in oğlu Rebîa'dan: Cahş'ın kızı Zeyneb'in cenazesinde Hz. Ömer'in cemaati cenazenin önünde yürüttüğünü gördüm.[8]

١٠ - وحدثني يحيى عن مالك ، عن هشام بن عروة ، قال : ما رأيت أبي قط في جنازة ، إلا أمامها . قال : ثم يأتي البقيع فيجلس ، حتى يمروا عليه .

10. Hişam b. Urve'den: Her cenazede babamı mutlaka önde görürdüm. Daha sonra Bakî mezarlığına gelir, cenazenin en sonundaki gelinceye kadar orada otururdu.

١١ - وحدثني عن مالك ، عن ابن شهاب ؛ أنه قال : المشي خلف الجنازة من خطإ السنة .

11. İbn Şihab; «Cenazenin arkasında yürümek sünnete uygun değildir.» demiştir.

(7) İbn Abdilber der ki: "Bu hadis, Muvatta'da ravilere göre bu şekilde mürseldir." İbn Ömer'den mevsul olarak rivayet edilmiştir: (Ebu Davud, Cenaiz, 20/44; Tirmizî, Cenaiz, 8/26; Nesaî, Cenaiz, 21/56; İbn Mace, Cenaiz, 6/16). Ayrıca bkz. Şeybanî, 307.

(8) Şeybanî, 308.

4. CENAZEYE MEŞ'ALEYLE KATILMAK

١٢ - حدّثني يَحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ ؛ أَنَّهَا قَالَتْ لأَهْلِهَا : أَجْمِرُوا ثِيَابِي إِذَا مِتُّ . ثُمَّ حَنِّطُونِي . وَلا تَذُرُّوا عَلَى كَفَنِي حِنَاطًا . وَلا تَتْبَعُونِي بِنَارٍ .

12. Hişam b. Urve'den: Hz. Ebû Bekir'in kızı Esma, ailesine:

«— Öldüğüm zaman kefenimi buharlayın, sonra bana da hanut (güzel kokulu şeyler) sürünüz. Kefenimi hanutlamayın, cenazeme de meş'aleyle katılmayın» diye vasiyet etti.

١٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّهُ نَهَىٰ أَنْ يُتْبَعَ ، بَعْدَ مَوْتِهِ ، بِنَارٍ .

قَالَ يَحْيَىٰ : سَمِعْتُ مَالِكًا يَكْرَهُ ذٰلِكَ .

13. Saîd b. Ebû Saîd el-Makburî'den: Ebû Hüreyre ölümünden sonra cenazesine meş'aleyle katılınmamasını vasiyet etti.

Yahya da bu konuda: «İmam Mâlik'in de böyle şeyleri hoş karşılamadığını duymuştum» der.[9]

(9) Şeybanî, 309.

5. CENAZE NAMAZINDA TEKBİR

١٤ - حدّثنى يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ ؛ أَنْ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَعَى النَّجَاشِيَّ لِلنَّاسِ ، فِى الْيَوْمِ الَّذِى مَاتَ فِيهِ . وَخَرَجَ بِهِمْ إِلَى الْمُصَلَّى . فَصَفَّ بِهِمْ . وَكَبَّرَ أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ .

14. Ebû Hüreyre anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.), Habeş kralı Eshame'nin (Habeş Necaşî'sinin) vefat ettiği gün durumu ashabına bildirdi. Hemen namazgâha giderek saf oldular. Resûlullah (s.a.v.) dört tekbirle Eshame'nin namazını kıldırdı.[10]

١٥ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِى أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ ؛ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ : أَنْ مِسْكِينَةً مَرِضَتْ ، فَأُخْبِرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمَرَضِهَا وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَعُودُ الْمَسَاكِينَ وَيَسْأَلُ عَنْهُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : « إِذَا مَاتَتْ فَآذِنُونِى بِهَا » فَخُرِجَ بِجَنَازَتِهَا لَيْلاً ، فَكَرِهُوا أَنْ يُوقِظُوا رَسُولَ اللهِ ﷺ . فَلَمَّا أَصْبَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أُخْبِرَ بِالَّذِى كَانَ مِنْ شَأْنِهَا . فَقَالَ : « أَلَمْ آمُرْكُمْ أَنْ تُؤْذِنُونِى بِهَا » ؟ فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللهِ . كَرِهْنَا أَنْ نُخْرِجَكَ لَيْلاً ، وَنُوقِظَكَ . فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ، حَتَّى صَفَّ بِالنَّاسِ عَلَى قَبْرِهَا . وَكَبَّرَ أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ .

(10) Buharî, Cenaiz, 23/4; Müslim Cenaiz, 11/62.

15. Huneyf'in torunu Ebû Ümame b. Sehl anlatıyor: Yoksul bir kadın hastalanmıştı, durum hemen Resûlullah'a (s.a.v.) haber verildi. Hz. Peygamber düşkünleri ziyaret eder, onların hal ve hatırlarını sorardı. Bu sefer:

«— **Ruhunu teslim edince bana haber verin.**» buyurdu. Cenazeyi gece hazırladılar, fakat o saatte Hz. Peygamber'i rahatsız etmeyi uygun bulmayarak sabahı beklediler. Sabah olunca, onlar Hz. Peygamber'e bildirildi. Resûlullah (s.a.v.):

«— **Bana haber verin demedim mi?**» diye çıkışınca ashab:

«— Ya Resûlullah! Seni uyandırıp geceleyin cenazeye götürmeyi uygun bulmadık.» diye karşılık verdiler. Bunun üzerine saf yaptılar, dört tekbirle namazı cemaat halinde kıldılar.[11]

١٦ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ سَأَلَ ابْنَ شِهَابٍ عَنِ الرَّجُلِ يُدْرِكُ بَعْضَ التَّكْبِيرِ عَلَى الْجَنَازَةِ ؟ وَيَفُوتُهُ بَعْضُهُ ؟ فَقَالَ : يَقْضِى مَا فَاتَهُ مِنْ ذٰلِكَ .

16. İmam Mâlik, İbn Hişam'a Cenaze namazının tamamına yetişemeyen kimsenin ne yapması gerektiğini sordu. O da «*Yetişemediği kısmı kaza eder.*» diye cevap verdi.[11/a]

(11) İbn Abdilber derki: "Bu hadisin mürsel oluşunda, Muvatta'da Malik'e karşı gelinmemiştir."
Ebu Hureyre'den manaca mevsul olarak gelmiştir.
Buharî, Salât, 8/72; Müslim, Cenaiz, 11/71.
(11/a) Bu kaza, sadece tekbirler alınarak yapılır; Dualar okunmaz.

6. CENAZE NAMAZINDA OKUNACAK DUA

١٧ - حدثني يحيى عن مالك، عن سعيد بن أبي سعيد المقبري، عن أبيه؛ أنه سأل أبا هريرة، كيف تصلي على الجنازة؟ فقال أبو هريرة: أنا، لعمر الله، أخبرك. أتبعها من أهلها. فإذا وضعت كبرت. وحمدت الله. وصليت على نبيه. ثم أقول: اللهم إنه عبدك، وابن عبدك، وابن أمتك. كان يشهد أن لا إله إلا أنت. وأن محمدا عبدك ورسولك. وأنت أعلم به. اللهم إن كان محسنا، فزد في إحسانه. وإن كان مسيئا، فتجاوز عن سيئاته. اللهم لا تحرمنا أجره. ولا تفتنا بعده.

17. Ebû Saîd el-Makburî anlatıyor: Ebû Hüreyre'ye: «Cenaze namazında nasıl dua ediyorsun?» diye sordum. Ebû Hüreyre:

«— Anlatayım.» dedi ve şöyle devam etti: Cenazenin çıktığı evden itibaren ona refakat ederim. O musalla (taşına) konunca tekbir alırım, Allah'a hamd ederim (sübhaneke okurum), Resûlullah'a (s.a.v.) salavat getiririm, daha sonra da şu duayı okurum: «Allahım o senin kulundur, kulunun ve cariyenin oğullarıdır. Senden başka ilâh olmadığına, Muhammed'in senin kulun ve resûlün olduğuna şehadet ederdi. Sen onun durumunu daha iyi bilirsin. Allahım, eğer o iyi bir kimseyse iyiliğini artır, kötü kimseyse kötülüklerini affet. Allahım, onun ecrinden bizi mahrum bırakma, ondan sonra bizi doğru yoldan şaşırtma.»[12]

١٨ - وحدثني عن مالك، عن يحيى بن سعيد؛ أنه قال: سمعت سعيد بن المسيب يقول: صليت وراء أبي هريرة على صبي لم يعمل خطيئة قط. فسمعته يقول: اللهم أعذه من عذاب القبر.

18. Saîd b. Müseyyeb anlatıyor: Ebû Hüreyre'nin arkasında henüz mükellef olmamış bir çocuğun cenaze namazını kılıyor-

(12) Şeybanî, 311.

dum. Ebû Hüreyre'nin şöyle dua ettiğini duydum: «Allah'ım, onu kabir azabından koru!»[13]

١٩ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنْ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ لا يَقْرَأُ فِى الصَّلاَةِ عَلَى الْجَنَازَةِ .

19. Nâfi anlatıyor: Abdullah b. Ömer cenaze namazlarında Kur'an'dan hiçbir şey okumazdı.

(13) Mükellef olmayan bu çocuğa kabir azabının da olmaması gerekir. Ebû Hüreyre'nin bu şekilde dua etmesinin sebebi, kabir azabının şiddetini belirtmek içindir.

7. CENAZE NAMAZININ SABAH NAMAZINDAN SONRA ORTALIK AYDINLANINCA, AKŞAM NAMAZINDAN SONRA DA GÜNEŞİN SARILIĞI KAYBOLUNCAYA KADAR KILINMASI

٢٠ - وحدّثنى يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِى حَرْمَلَةَ ، مَوْلَى عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِى سُفْيَانَ بْنِ حُوَيْطِبٍ ؛ أَنَّ زَيْنَبَ بِنْتَ أَبِى سَلَمَةَ تُوُفِّيَتْ ، وَطَارِقٌ أَمِيرُ الْمَدِينَةِ . فَأُتِىَ بِجَنَازَتِهَا بَعْدَ صَلاَةِ الصُّبْحِ . فَوُضِعَتْ بِالْبَقِيعِ . قَالَ : وَكَانَ طَارِقٌ يُغَلِّسُ بِالصُّبْحِ .

قَالَ ابْنُ أَبِى حَرْمَلَةَ : فَسَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ يَقُولُ لأَهْلِهَا : إِمَّا أَنْ تُصَلُّوا عَلَى جَنَازَتِكُمُ الآنَ ، وَإِمَّا أَنْ تَتْرُكُوهَا حَتَّى تَرْتَفِعَ الشَّمْسُ .

20. Huveytıb'ın torunu Abdurrahman b. Ebî Sufyan'ın azatlısı Muhammed b. Ebî Harmele'den: Ebî Seleme'nin kızı Zeynep vefat ettiği zaman Tarık, Medine valisi idi. Zeyneb'in cenazesi sabah namazından hemen sonra getirildi. Baki kabristanına defnedildi. Tarık o gün, cenazenin geç kalmaması için sabah namazını daha erken kıldırmıştı.

İbn Ebî Harmele demiştir ki: Abdullah b. Ömer'in, ailesine: «Ya cenazeniz için şimdi namaz kılarsınız, ya da güneş yükselinceye kadar ertelersiniz» dediğini işittim.

٢١ - وحدّثنى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ : يُصَلَّى عَلَى الْجَنَازَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ ، وَبَعْدَ الصُّبْحِ ، إِذَا صُلِّيَتَا لِوَقْتِهِمَا .

21. Nâfi'den: Abdullah b. Ömer, «ikindi ve sabah namazları vaktinde kılınırsa, bu vakitlerden sonra cenaze namazı da kılınabilir» dedi.[14]

(14) Şeybanî, 313.

8. CENAZE NAMAZININ MESCİDDE KILINABİLMESİ

٢٢ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ ، مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ أَنَّهَا أَمَرَتْ أَنْ يُمَرَّ عَلَيْهَا بِسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ فِي الْمَسْجِدِ ، حِينَ مَاتَ ، لِتَدْعُوَ لَهُ . فَأَنْكَرَ ذٰلِكَ النَّاسُ عَلَيْهَا . فَقَالَتْ عَائِشَةُ : مَا أَسْرَعَ النَّاسَ ! مَا صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى سُهَيْلِ بْنِ بَيْضَاءَ إِلا فِي الْمَسْجِدِ .

22. Ömer b. Ubeydullah'ın azatlısı Nadr anlatıyor: Rasûlullah'ın hanımı Hz. Aişe, Sa'd b. Ebî Vakkas vefat ettiği zaman dua etmesi için cenazesini mescide; kendi yanına getirmelerini istedi! Ashaba cenazenin mescide götürülmesi pek hoş gelmedi. Bunun üzerine Hz. Aişe:

«— İnsanlar ne çabuk değişiyorlar! Resûlullah (s.a.v.), Süheyl b. Beyda'nın namazını mescidden başka bir yerde mi kıldı sanki!» dedi.[15]

٢٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ ؛ أَنَّهُ قَالَ : صُلِّيَ عَلَى عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ فِي الْمَسْجِدِ .

23. Abdullah b. Ömer: «Ömer b. Hattab'ın cenaze namazı mescidde kılınmıştı» demiştir.[16]

(15) İbn Abdilber derki: "Muvatta'da, ravilerin çoğuna göre bu şekilde munkatı'dır."
Müslim (Cenaiz, 11/99), mevsul olarak nakleder.

(16) Şeybanî, 314.

9. CENAZE NAMAZINI CEMAATLE KILMAK

٢٤ - حدّثني يحْيَى عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنّهُ بَلَغَهُ أَنْ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ ، وَعَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ ، وَأَبَا هُرَيْرَةَ كَانُوا يُصَلُّونَ عَلَى الْجَنَائِزِ بِالْمَدِينَةِ . الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ . فَيَجْعَلُونَ الرِّجَالَ مِمَّا يَلِي الإِمَامَ . وَالنِّسَاءَ مِمَّا يَلِي الْقِبْلَةَ .

24. İmam Mâlik'den: *Duyduğuma göre Osman b. Affan, Abdullah b. Ömer ve Ebû Hüreyre, Medine'de cenaze namazlarını kadın—erkek cemaat halinde kılarlardı. Erkekler imamın arkasında, kadınlar da onların arkasında saf yapardı.*

٢٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنْ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ ، كَانَ إِذَا صَلَّى عَلَى الْجَنَائِزِ يُسَلِّمُ ، حَتَّى يُسْمِعَ مَنْ يَلِيهِ .

25. Nâfi'den: Abdullah b. Ömer, cenaze namazında selâm verirken sesini yanındakine de duyururdu.

٢٦ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنْ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ : لا يُصَلِّي الرَّجُلُ عَلَى الْجَنَازَةِ إِلا وَهُوَ طَاهِرٌ .

قَالَ يَحْيَى : سَمِعْتُ مَالِكًا يَقُولُ : لَمْ أَرَ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ يَكْرَهُ أَنْ يُصَلَّى عَلَى وَلَدِ الزِّنَا وَأُمِّهِ .

26. Nâfi'den: Abdullah b. Ömer: «Abdestsiz cenaze namazı kılınmaz.» derdi. Yahya'dan: İmam Mâlik: *İlim ehlinden hiçbirinin veled-i zina (piç) ve annesinin cenaze namazlarının kılınmıyacağına dair birşey söylediklerine şahit olmadım.»* dediğini işittim.

10. ÖLÜNÜN DEFNEDİLMESİ

٢٧ - حدثني يحيى عن مالك ؛ أنه بلغه أن رسول الله ﷺ توفى يوم الإثنين ، ودفن يوم الثلاثاء . وصلى الناس عليه أفذاذا . لا يؤمهم أحد . فقال ناس : يدفن عند المنبر . وقال آخرون : يدفن بالبقيع . فجاء أبو بكر الصديق ، فقال : سمعت رسول الله ﷺ يقول : « ما دفن نبي قط إلا في مكانه الذي توفى فيه » فحفر له فيه . فلما كان عند غسله ، أرادوا نزع قميصه . فسمعوا صوتا يقول : لا تنزعوا القميص . فلم ينزع القميص ، وغسل ، وهو عليه ﷺ .

27. İmam Malik anlatıyor: *Duyduğuma göre Resûlullah (s.a.v.) pazartesi günü vefat etti. Salı günü defnedildi. Ashap namazını cemaatsiz olarak münferiden kıldılar. Hiçbir kimse onlara imam olmadı. Ashaptan bir kısmı minberin yanına, bir kısmı da Bakî' kabristanına defnedelim, dediler. Tam bu sırada Ebû Bekr es-Sıddîk geldi. Ben Resûlullah'ın (s.a.v.):* **«Hiçbir peygamber yoktur ki ruhunu teslim ettiği yere defnedilmesin.»** *buyurduğunu duydum,» dedi. Bunun üzerine derhal oraya bir mezar kazıldı. Resûlullah'ın (s.a.v.) yıkanması esnasında üzerindeki gömleği de çıkarmak istediler, «Gömleği çıkarmayın!» diye bir ses duydular. Böylece cenaze, üzerindeki gömlekle yıkandı.*[17]

٢٨ - وحدثني عن مالك ، عن هشام بن عروة ، عن أبيه ، أنه قال : كان بالمدينة رجلان . أحدهما يلحد ، والآخر لا يلحد . فقالوا : أيهما جاء أول ، عمل عمله . فجاء الذي يلحد ، فلحد لرسول الله ﷺ .

28. Hişam b. Urve, babasından naklen anlatıyor: Medine'de iki adam vardı. Bunlardan biri kazdığı mezarlara lahd yapar, diğeri yapmazdı. Hz. Peygamber vefat edince Ashap: «Hangisi önce

(17) İbn Abdilber derki: "Bu hadisin, bu tarzda rivayet edildiğini hiçbir şekilde bilmiyorum. Sadece Malik'e ulaştığına göre ifadesi vardır."

gelirse Resûlullah'ın (s.a.v.) mezarını o kazsın.» dediler. Önce, kazdığı mezarlara lahd (mezar çukuru) yapan geldi. Böylece Hz. Peygamber'in mezarı da lahdli oldu.[18]

٢٩ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ ، كَانَتْ تَقُولُ : مَا صَدَّقْتُ بِمَوْتِ النَّبِيِّ ﷺ حَتَّى سَمِعْتُ وَقْعَ الْكَرَازِينِ .

29. Resûlullah'ın (s.a.v.) hanımı Ümmü Seleme'den «Kazma seslerini duyuncaya kadar, Resûlullah'ın (s.a.v.) vefat ettiğine inanamadım.»[19]

٣٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ؛ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ : رَأَيْتُ ثَلاَثَةَ أَقْمَارٍ سَقَطْنَ فِي حَجْرِي (حُجْرَتِي) فَقَصَصْتُ رُؤْيَايَ عَلَى أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ . قَالَتْ : فَلَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَدُفِنَ فِي بَيْتِهَا . قَالَ لَهَا أَبُو بَكْرٍ : هٰذَا أَحَدُ أَقْمَارِكِ ، وَهُوَ خَيْرُهَا .

30. Yahya b. Saîd'den: Hz. Aişe dedi ki: Rüyamda odama üç tane ay düştüğünü gördüm. Bunun üzerine rüyamı hemen Hz. Ebû Bekr'e anlattım.

Resûlullah (s.a.v.) vefat edince benim odama defnedildi. Hz. Ebû Bekr bana:

«— Rüyanda gördüğün ayların biri ve en hayırlısı!» dedi.

٣١ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِمَّنْ يَثِقُ بِهِ ؛ أَنَّ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ ، وَسَعِيدَ بْنَ زَيْدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ ، تُوُفِّيَا بِالْعَقِيقِ . وَحُمِلاَ إِلَى الْمَدِينَةِ : وَدُفِنَا بِهَا .

31. İmam Malik, güvenilir pekçok kişiden şöyle naklediyor: *Sa'd b. Ebî Vakkas ve Amr b. Nufeyl'in torunu Said b. Zeyd, Medine yakınlarındaki Akik mevkiinde vefat ettiler. Bunun üzerine Cenazeleri Medine'ye getirilerek orada defnedildiler.*

(18) İbn Mace, Cenaiz, 6/40 (İbn Abbas'tan).
(19) İbn Abdilber der ki: "Bu hadisi, Ummu Seleme'den değil, Aişe'den muttasıl olarak biliyorum."

٣٢ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّهُ قَالَ : مَا أُحِبُّ أَنْ أُدْفَنَ بِالْبَقِيعِ . لأَنْ أُدْفَنَ بِغَيْرِهِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُدْفَنَ بِهِ . إِنَّمَا هُوَ أَحَدُ رَجُلَيْنِ . إِمَّا ظَالِمٌ ، فَلاَ أُحِبُّ أَنْ أُدْفَنَ مَعَهُ . وَإِمَّا صَالِحٌ ، فَلاَ أُحِبُّ أَنْ تُنْبَشَ لِي عِظَامُهُ .

32. Hişam b. Urve, babasından naklediyor: Mezarımın Bakî kabristanında olmasını istemem. Başka yere defnedilmem benim için oraya defnedilmemden daha sevimlidir. Çünkü benimki ya zalim birinin yerinde olacak ki onunla beraber bulunmayı istemem, ya da salih birinin yerinde olacak, benim için onun kemiklerinin yerinden çıkarılmasına da gönlüm razı olmaz.[20]

(20) Bakî mezarlığında yer mahdut olduğundan en son kazılan mezarlar çok defa eski bir mezar yeri oluyordu. Yukarıda zikredilen durumla bu kastedilmektedir.

11. CENAZE GEÇERKEN AYAĞA KALKMAK VE MEZAR ÜZERİNE OTURMAK

٣٢ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ وَاقِدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ مَسْعُودِ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَقُومُ فِي الْجَنَائِزِ. ثُمَّ جَلَسَ، بَعْدُ.

33. Ali b. Ebî Talib anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.), cenaze geçerken ayağa kalkar, geçince otururdu.[21]

٣٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ كَانَ يَتَوَسَّدُ الْقُبُورَ، وَيَضْطَجِعُ عَلَيْهَا.

قَالَ مَالِكٌ: وَإِنَّمَا نُهِيَ عَنِ الْقُعُودِ عَلَى الْقُبُورِ، فِيمَا نَرَى، لِلْمَذَاهِبِ.

34. İmam Malik'den: *Duyduğuma göre Ali b. Ebi Talib mezarlara başını koyar ve üzerlerine uzanırmış.*

İmam Malik şöyle demiştir: *Mezarlar üzerine oturmak yasaklanmıştır. Benim kanaatime göre bu yasak, mezarları kirletmemek için olsa gerek.*

٣٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا أُمَامَةَ ابْنَ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ يَقُولُ: كُنَّا نَشْهَدُ الْجَنَائِزَ، فَمَا يَجْلِسُ آخِرُ النَّاسِ حَتَّى يُؤْذَنُوا.

35. Sehl b. Huneyf'in oğlu Ebû Ümame'den: Biz cenazeye katılır, cemaatin tamamı kabrin başına gelinceye kadar oturmazdık.

(21) Müslim, Cenaiz, 11/82. Ayrıca bkz. Şeybani, 310.

12. ÖLÜNÜN ARKASINDAN AĞLAMAK

٣٦ – حدثني يحيى عن مالك، عن عبد الله بن عبد الله بن جابر بن عتيك عن عتيك بن الحارث، وهو جد عبد الله بن عبد الله بن جابر، أبو أمه: أنه أخبره: أن جابر ابن عتيك أخبره: أن رسول الله ﷺ جاء يعود عبد الله بن ثابت، فوجده قد غلب عليه. فصاح به. فلم يجبه. فاسترجع رسول الله ﷺ، وقال: «غلبنا عليك، يا أبا الربيع» فصاح النسوة، وبكين. فجعل جابر يسكتهن. فقال رسول الله ﷺ: «دعهن. فإذا وجب، فلا تبكين باكية» قالوا: يا رسول الله. وما الوجوب؟ قال: «إذا مات» فقالت ابنته: والله إن كنت لأرجو أن تكون شهيدا، فإنك كنت قد قضيت جهازك. فقال رسول الله ﷺ: «إن الله قد أوقع أجره على قدر نيته. وما تعدون الشهادة؟» قالوا: القتل في سبيل الله. فقال رسول الله ﷺ: الشهداء سبعة، سوى القتل في سبيل الله: المطعون شهيد، والغرق شهيد، وصاحب ذات الجنب شهيد، والمبطون شهيد، والحرق شهيد، والذي يموت تحت الهدم شهيد، والمرأة تموت بجمع، شهيد».

36. Cabir b. Atîk anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.), Abdullah b. Sabit'i ziyarete gelmişti, onu baygın bir vaziyette buldu. Seslendi, fakat cevap alamadı. Bunun üzerine: **«İnna lillahi ve inna ileyhi raciûn = Biz Allah için ve onun rızasını kazanmak için yaşıyoruz, mutlaka yine onun huzuruna varacağız.»** buyurdu ve: **«Ebû Rebî' sana yetişemedik!»** diye ilave etti. Durumu gören kadınlar, derhal bağırıp ağlaşmaya başladılar. Cabir de onları susturmaya çalışıyordu. Resûlullah (s.a.v.): **«Dokunma onlara! Yalnız rahatlayınca ağlamasınlar»** buyurdu. Orada bulunanlar;

«— Rahatlamak ne demektir, ya Resûlallah?» diye sorunca Hz. Peygamber:

«— **Ruhunu teslim ettiği zaman!»** diye cevap verdi. Abdullah b. Sabit'in kızı:

«— Mutlaka şehit olmanı isterdim, çünkü sefer hazırlıklarını tamamlamıştın.» deyince Resûlullah (s.a.v.):

«— **Allah herkese niyetine göre verir, Siz kimleri şehit kabul ediyorsunuz?»** buyurdu. Oradakiler:

«— Allah yolunda ölenler!» diye cevap verdiler. Resûlullah (s.a.v.) onlara şöyle mukabelede bulundu: **«Allah yolunda ölenlerin dışında yedi türlü şehit vardır: Taûn hastalığından ölen şehittir, suda boğulan şehittir, zâtü'l-cenb hastalığından ölen şehittir. Karın ağrısından ölen şehittir, yangında ölen şehittir, yıkık altında ölen şehittir, doğumda ölen kadın şehittir.»**[22]

٣٧ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ؛ أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ : أَنَّهَا سَمِعَتْ عَائِشَةَ أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ تَقُولُ (وَذُكِرَ لَهَا أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ يَقُولُ : إِنَّ الْمَيِّتَ لَيُعَذَّبُ بِبُكَاءِ الْحَيِّ) . فَقَالَتْ عَائِشَةُ : يَغْفِرُ اللهُ لأَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ . أَمَا إِنَّهُ لَمْ يَكْذِبْ . وَلٰكِنَّهُ نَسِيَ ، أَوْ أَخْطَأَ . إِنَّمَا مَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِيَهُودِيَّةٍ يَبْكِي عَلَيْهَا أَهْلُهَا . فَقَالَ : « إِنَّكُمْ لَتَبْكُونَ عَلَيْهَا ، وَإِنَّهَا لَتُعَذَّبُ فِي قَبْرِهَا » .

37: Abdurrahman'ın kızı Amre anlatıyor: Mü'minlerin annesi Hz. Âişe'ye, Abdullah b. Ömer'in:

«—Yaşayanların ağlaması yüzünden ölüye azap edilir.» dediği nakledilince Hz. Âişe:

«— Ebû Abdurrahman'ı Allah affetsin, o yalan söylemez, fakat ya unuttu, ya da hata ediyor. Bir defa Resûlullah (s.a.v.) bir

(22) Ebu Davud, Cenaiz, 20/10, Nesaî, Cenaiz, 21/14.
Hadis-i şerifte şehit olduğu bildirilen yedi grup kimseler müslümanlığı yaşayan kimselerdir. Yoksa sadece ismi müslüman olup İslam'ın emirlerini yapmayan kimseler bu kutsal dereceye nail olamazlar. Şehitlik rütbesi Allah'ın, sevdiği kullarına verdiği bir mükâfattır. Hadiste bildirilen ölüm sebeplerinden birine düçar olmasaydı, Allah'a daha nice kulluk yapacak, hayır ameller işleyecekti. Bu tarz ölüm sebepleri ömrünü kesip yapacağı ibadetlerden mahrum bıraktığı için Allah mükâfat olarak ona şehitlik derecesi veriyor.

Yahudi ailesine uğradı, onlar ölen bir aile fertleri için ağlıyorlardı. Bunun üzerine Hz. Peygamber: «Siz ona ağlıyorsunuz, fakat şu anda ona kabrinde azap ediliyor.» buyurdu.[23]

(23) Buharî, Cenaiz, 23/33; Müslim, Cenaiz, 11/25. Ayrıca bkz. Şeybanî, 320. Yahudi kadına kabrinde azap edilmesi, Ebû Abdurrahman'ın anladığı gibi, yaşayanların onun için ağlamasından değil, İslâm'ı kabul etmeyerek Yahudi olarak ölmesindendir.

13. BAŞA GELEN FELAKETLERİN ECRİNİ ALLAH'TAN BEKLEMEK

٣٨ - حدثنى يحيى عن مالك ، عن ابن شهاب ، عن سعيد بن المسيب ، عن أبى هريرة ؛ أن رسول الله ﷺ قال : « لا يموت لأحد من المسلمين ثلاثة من الولد ، فتمسه النار ، إلا تحلة القسم » .

38. Ebû Hüreyre Resûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu naklediyor: **«Üç çocuğu ölen bir müslümana cehennem azabı dokunmaz. Ancak Allah'ın andı gereği (ya oradan geçerken ya da cehennemde az bir müddet kalarak) azabı hisseder.»**[24]

٣٩ - وحدثنى عن مالك ، عن محمد بن أبى بكر بن عمرو بن حزم ، عن أبيه ، عن أبى النضر السلمى ؛ أن رسول الله ﷺ قال : « لا يموت لأحد من المسلمين ثلاثة من الولد فيحتسبهم ، إلا كانوا له جنة من النار » فقالت امرأة ، عند رسول الله ﷺ : يا رسول الله ، أو اثنان ؟ قال « أو اثنان » .

39. Ebû Nadr es-Selemî'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Üç çocuğu ölen her müslüman eğer olanlara sırf Allah rızası için sabretmişse bu çocuklar, cehenneme karşı birer kalkan olarak onu korurlar.»** Bunu duyan oradaki bir kadın:

«— İki çocuğu ölen kimseye de aynı şey olur mu, ya Resûlallah? deyince Resûlullah (s.a.v.):

(24) Buharî, Cenaiz, 23/6; Müslim, el-Birr ve's-Sıla, 45/150.
Allah'ın andından maksat: «İçinizden cehenneme uğramayacak hiç bir kimse yoktur. Bu, Rabbın için kesinleşmiş bir hükümdür.» (Meryem sûresi: 19/71) meâlindeki âyette işaret edilen durumdur.

«— İki çocuğu ölene de olur» buyurdu.[25]

٤٠ - وحدثني عن مالك ؛ أنه بلغه عن أبي الحباب سعيد بن يسار ، عن أبي هريرة ؛
أن رسول الله ﷺ قال : « ما يزال المؤمن يصاب في ولده وحامته ، حتى يلقى الله وليست
له خطيئة » .

40. Ebû Hüreyre, Hz. Peygamberin şöyle buyurduğunu nakle-diyor: **«Mü'min, çoluk çocuğuna ve akrabalarına gelen felâketlere ölünceye kadar sabrederse, onun hiçbir günahı kalmaz.»**

(25) Müslim, el-Birr ve's-Sıla, 45/152.

14. BAŞA GELEN FELAKETLERİN ECRİNİ ALLAHTAN BEKLEMENİN FAZİLETİYLE İLGİLİ DİĞER RİVAYETLER

٤١ - حدثني يحيى عن مالك ، عن عبد الرحمن بن القاسم بن محمد بن أبي بكر ؛ أن رسول الله ﷺ قال : « ليعز المسلمين في مصائبهم ، المصيبة بي ».

41. Muhammed b. Ebû Bekr'in torunu Abdurrahman b. Kasım'dan: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Müslümanlar benim başıma gelen musîbetlere bakarak, kendi karşılaştıkları musîbetlere karşı güç bulsunlar.»**

٤٢ - وحدثني عن مالك ، عن ربيعة بن أبي عبد الرحمن ، عن أم سلمة زوج النبي ﷺ ؛ أن رسول الله ﷺ قال : « من أصابته مصيبة فقال ، كما أمر الله : إنا لله وإنا إليه راجعون . اللهم أجرني في مصيبتي ، وأعقبني خيرا منها . إلا فعل الله ذلك به » قالت أم سلمة : فلما توفي أبو سلمة ، قلت ذلك . ثم قلت : ومن خير من أبي سلمة ؟ فأعقبها الله رسوله ﷺ ، فتزوجها .

42. Ümmü Seleme'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Kimin başına bir musibet gelir de Allah Teâlâ'nın emrettiği gibi: «Allah ve onun rızasını kazanmak için yaşıyoruz. Mutlaka gene onun huzuruna varacağız. Allahım bu musibetin ecrini bana ver, bana kaybettiğimden daha hayırlısını ver!» diye dua ederse Allah mutlaka onun duasını kabul eder»** Ebû Seleme vefat edince, ben de bu şekilde dua ettim. Sonra da kendi kendime: «Ebû Seleme'den daha hayırlısı kim olabilir ki?» diye umutsuzluğumu dile getirdim. Demek ki varmış. Cenabı Allah, Ebû Seleme vefat edince benim Resûlullah'la (s.a.v.) evlenmemi nasip etti.[26]

(26) Müslim, Cenaiz, 11/4.

٤٣ - وحدثني عن مالك، عن يحيى بن سعيد، عن القاسم بن محمد؛ أنه قال:
هلكت امرأة لي. فأتاني محمد بن كعب القرظي، يعزيني بها. فقال: إنه كان في بني
إسرائيل رجل فقيه عالم عابد مجتهد. وكانت له امرأة. وكان بها معجبا ولها محبا.
فماتت. فوجد عليها وجدا شديدا. ولقي عليها أسفا، حتى خلا في بيت، وغلق على
نفسه، واحتجب من الناس. فلم يكن يدخل عليه أحد. وإن امرأة سمعت به، فجاءته.
فقالت: إن لي إليه حاجة أستفتيه فيها. ليس يجزيني فيها إلا مشافهته. فذهب الناس،
ولزمت بابه. وقالت: ما لي منه بد. فقال له قائل: إن ههنا امرأة أرادت أن تستفتيك،
وقالت: إن أردت إلا مشافهته. وقد ذهب الناس، وهي لا تفارق الباب. فقال: ائذنوا
لها. فدخلت عليه. فقالت: إني جئتك أستفتيك في أمر. قال: وما هو؟ قالت: إني
استعرت من جارة لي حليا. فكنت ألبسه وأعيره زمانا. ثم إنهم أرسلوا إلي فيه، أفأؤديه
إليهم؟ فقال: نعم. والله. فقالت: إنه قد مكث عندي زمانا. فقال: ذلك أحق لردك إياه
إليهم، حين أعاروكيه زمانا. فقالت: أي. يرحمك الله، أفتأسف على ما أعارك الله، ثم
أخذه منك وهو أحق به منك؟ فأبصر ما كان فيه، ونفعه الله بقولها.

43. Kasım b. Muhammed anlatıyor: Karım vefat etmişti, Muhammed b. Kâ'b el-Kurazî ta'ziyeye gelerek bana şunları anlattı: İsrail oğullarından âlim, anlayışlı, ibadetine düşkün müctehid bir adam vardı. Bunun bir de hanımı vardı. Birbirlerini çok seviyorlardı. Bir gün kadın vefat etti. Adam çok üzüldü; üzüntüsünden eve çekilip kapıyı kapattı, halktan tamamen uzaklaştı, öyle ki evine hiç kimse girip çıkmaz oldu. Bu durumu duyan bir kadın gelerek kapıcıya:

«— Ona işim düştü, bir fetva soracağım, ancak mutlaka kendisiyle görüşmem lâzım! dedi. Kapıya gelen herkes dönüp gittiği halde, kadın kapıdan ayrılmıyor ve:

«— Mutlaka kendisiyle görüşmem lâzım!» diye diretiyordu. Kapıcı durumu içerdeki zata bildirerek:

«— Burada bir kadın var, sizden bir şey sormak istiyor ve mutlaka görüşmem şart diyor. Herkes dağıldığı halde o hâlâ kapıdan ayrılmadı.» dedi. Bunun üzerine hanımı vefat eden zat:

«— Alın içeri!» diye emir verdi. Kadın içeri girdi.

«— Ben size bir konuda bir şey danışmak için geldim!» diye söze başladı. Adam:

«— Nedir o mesele?» dedi. Kadın anlattı:

«— Ben komşularımdan bir kadından (ödünç olarak) bir süs eşyası almıştım. Bunu bazen giyer, bazen de ödünç olarak başkalarına verirdim. Bir zaman sonra sahibi bu zinet eşyasını geri vermemi istedi. Geri vereyim mi?»

Âlim zat:

«— Evet mutlaka vermelisin!» diye cevap verince kadın:

«— Ama bu bende hayli zaman kaldı!» diye mukabele etti. Adam:

«— Aldığın gibi vermen de lâzımdır.» dedi, kesti attı. Kadın:

«— Mademki öyle, Allahu Teâlâ'nın sana ödünç olarak verip de, sonra haklı olarak geri aldığı şeye (hanımına) neden böyle üzülüyorsun?» diyerek asıl maksadını belirtti.

Âlim zat durumdan ibret alarak kadın vasıtasiyle doğruyu gördü.

15. KEFEN SOYUCULUĞUN VEBALİ

٤٤ - حدّثني يَحْيَىٰ عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الرِّجَالِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ، عَنْ أُمِّهِ ، عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ؛ أَنَّهُ سَمِعَهَا تَقُولُ : لَعَنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْمُخْتَفِيَ وَالْمُخْتَفِيَةَ . يَعْنِي نَبَّاشَ الْقُبُورِ .

44. Abdurrahman'ın kızı Amre'den: Resûlullah (s.a.v.), mezar soygunculuğu yapan kadın ve erkeğe lânet etmiştir.[27]

٤٥ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ كَانَتْ تَقُولُ : كَسْرُ عَظْمِ الْمُسْلِمِ مَيْتًا ، كَكَسْرِهِ وَهُوَ حَيٌّ . تَعْنِي ، فِي الإِثْمِ .

45. Hz. Âişe'den: Hayatta bulunan bir müslümanın herhangi bir kemiğini kırmak nasıl günahsa, ölü bir müslümanın kemiğini kırmak da aynı şekilde günahtır.[28]

(27) İbn Abdilber derki: "Aişe'den müsned olarak rivayet edilir."
(28) Ebu Davud, Cenaiz, 20/58; İbn Mace, 6/63.

16. CENAZEYLE İLGİLİ ÇEŞİTLİ RİVAYETLER

٤٦ - حدّثني يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ؛ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَتْهُ ؛ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ ، قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ ، وَهُوَ مُسْتَنِدٌ إِلَى صَدْرِهَا ، وَأَصْغَتْ إِلَيْهِ ، يَقُولُ : « اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ، وَارْحَمْنِي ، وَأَلْحِقْنِي بِالرَّفِيقِ الأَعْلَى » .

وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ؛ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : « مَا مِنْ نَبِيٍّ يَمُوتُ حَتَّى يُخَيَّرَ » قَالَتْ ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ « اللَّهُمَّ الرَّفِيقَ الأَعْلَى » فَعَرَفْتُ أَنَّهُ ذَاهِبٌ .

46. Hz. Âişe'den: Resûlullah (s.a.v.) vefatından önce göğsüme yaslandı, kulak verdim şöyle dua ediyordu: «**Allahım beni affet, bana acı ve beni yüce makama kavuştur.**»[29]

İmam Mâlik'e Hz. Âişe'nin şöyle dediği ulaşmıştır:

«— **Hiçbir peygamber ölüp ölmemek konusunda muhayyer** bırakılmamış değildir.» Onun bu sözünden sonra: «**Allahım beni yüce makama kavuştur**» diye dua ettiğini duyunca artık vefat edeceğini anladım.[30]

٤٧ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ ، عُرِضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ . إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ . وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ ، فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ . يُقَالُ لَهُ : هٰذَا مَقْعَدُكَ حَتَّى يَبْعَثَكَ اللهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ » .

47. Abdullah b. Ömer, Resûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu nakletmektedir: «**Sizden biri vefat ettiği zaman sabah, akşam makamı kendisine gösterilir. Eğer cennetlikse cennet**

(29) Buharî, Megâzî, 64/83; Müslim, Fedâilu's-Sahâbe, 44/85.
(30) Buharî, Megâzî, 64/83; Müslim, Fedâilu's-Sahâbe, 44/87.

ehli olarak, cehennemlikse cehennem ehli olarak... Şöyle denir: İşte kıyamete kadar kalacağın yerin.»[31]

٤٨ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « كُلُّ ابْنِ آدمَ تَأْكُلُهُ الأَرْضُ ، إلا عَجْبَ الذَّنَبِ . مِنْهُ خُلِقَ ، وَفِيهِ يُرَكَّبُ » .

48. Ebû Hüreyre, Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: **«Âdem oğlunun kuyruk sokumu hariç bütün bedeni toprakta çürür. Çünkü Âdemoğlu kuyruk sokumundan meydana geldi, yine oradan vücut bulacak.»**[32]

٤٩ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ الأَنْصَارِيِّ ؛ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَاهُ ، كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ ، كَانَ يُحَدِّثُ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « إِنَّمَا نَسَمَةُ الْمُؤْمِنِ طَيْرٌ يَعْلَقُ فِي شَجَرِ الْجَنَّةِ ، حَتَّى يَرْجِعَهُ اللهُ إِلَى جَسَدِهِ يَوْمَ يَبْعَثُهُ » .

49. Kâ'b b. Malik naklediyor: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Mü'minin ruhu kuş gibidir. Öldükten sonra tekrar dirileceği güne kadar cennetteki ağaçlardan yer, içer.»**[33]

٥٠ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « قَالَ اللهُ ، تَبَارَكَ وَتَعَالَى : إِذَا أَحَبَّ عَبْدِي لِقَائِي ، أَحْبَبْتُ لِقَاءَهُ . وَإِذَا كَرِهَ لِقَائِي ، كَرِهْتُ لِقَاءَهُ » .

50. Ebû Hüreyre, Resûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu naklediyor: **«Cenabı Allah şöyle buyurmaktadır: Kulum bana kavuşmaktan hoşlanırsa ben de ona kavuşmaktan hoşlanırım, kulum bana kavuşmayı istemezse ben de ona kavuşmayı istemem.»**[34]

(31) Buharî, Cenaiz, 23/90; Müslim, Cennet, 51/56.
(32) Müslim, Fiten, 52/142.
(33) Nesaî, Cenaiz, 21/117; İbn Mace, Zühd, 37/32.
(34) Buharî, Tevhîd, 97/35.

٥١ - وحدثني عن مالك، عن أبي الزناد، عن الأعرج، عن أبي هريرة؛ أن رسول الله ﷺ قال: «قال رجل لم يعمل حسنة قط، لأهله: إذا مات فحرقوه. ثم أذروا نصفه في البر، ونصفه في البحر. فوالله لئن قدر الله عليه ليعذبنه عذابا لا يعذبه أحدا من العالمين. فلما مات الرجل، فعلوا ما أمرهم به. فأمر الله البر فجمع ما فيه. وأمر البحر فجمع ما فيه. ثم قال: لم فعلت هذا؟ قال: من خشيتك، يارب. وأنت أعلم. قال: فغفر له».

51. Ebû Hüreyre naklediyor: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Hayatında hiçbir iyilik yapmamış olan adamın biri, ailesine kendisi öldükten sonra bedeninin yakılıp küllerinin yarısını karaya, yarısını da denize savrulmasını vasiyet etti. Allah'a yemin ederim ki, eğer onu ele geçirmeye kadir olursa, ona âlemlerden hiçbirine etmediği bir şekilde azab edecektir. Adam ölünce ailesi vasiyetini tuttu. Bunun üzerine Cenab-ı Allah karalara emretti, adamın külleri derhal toplandı, aynı şekilde denizlere de emretti, denizde bulunanlar da toplandı. Sonra da adama:**

«— Bunu niçin yaptın?» diye sordu. Adam:

«— Sen daha iyi bilirsin, ama senden korkumdan yaptım!» diye cevap verince adamı affetti.»[35]

٥٢ - وحدثني عن مالك، عن أبي الزناد، عن الأعرج، عن أبي هريرة؛ أن رسول الله ﷺ قال: «كل مولود يولد على الفطرة. فأبواه يهودانه أو ينصرانه. كما تناتج الإبل، من بهيمة جمعاء. هل تحس فيها من جدعاء؟» قالوا: يا رسول الله. أرأيت الذي يموت وهو صغير؟ قال: «الله أعلم بما كانوا عاملين».

52. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«Herkes tıpkı deve yavrusunun anasından eksiksiz doğduğu gibi İslam fıtratı üzere doğar. Sonradan ailesi onu yahudi veya hıristiyan yapar. Yeni doğan deve yavrusunda bir eksiklik görmek mümkün mü?»** Orada bulunanlar, Hz. Peygamber'e:

(35) Buharî, Tevhîd, 976/35; Müslim, Tevbe, 49/24.

«— Henüz sabi iken ölen çocuk hakkında ne buyurursunuz?» diye sordular. Peygamberimiz:

«— **Allah onların yaptıklarını en iyi bilendir!**» diye karşılık verdi.[36]

٥٣ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنْ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ : « لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ : يَا لَيْتَنِي مَكَانَهُ » .

53. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **«İnsan birinin kabrine uğrayıp 'Keşke bu ölünün yerinde ben olsaydım' demedikçe kıyamet kopmayacak»**[37]

٥٤ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَلْحَلَةَ الدِّيلِيِّ ، عَنْ مَعْبَدِ بْنِ كَعْبِ ابْنِ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ بْنِ رِبْعِيٍّ ؛ أَنَّهُ كَانَ يُحَدِّثُ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مُرَّ عَلَيْهِ بِجَنَازَةٍ ، فَقَالَ : « مُسْتَرِيحٌ وَمُسْتَرَاحٌ مِنْهُ » قَالُوا : يَا رَسُولَ اللهِ ، مَا الْمُسْتَرِيحُ وَالْمُسْتَرَاحُ مِنْهُ ؟ قَالَ : « الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ يَسْتَرِيحُ مِنْ نَصَبِ الدُّنْيَا وَأَذَاهَا ، إِلَى رَحْمَةِ اللهِ . وَالْعَبْدُ الْفَاجِرُ يَسْتَرِيحُ مِنْهُ الْعِبَادُ وَالْبِلاَدُ ، وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ » .

وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ ؛ أَنَّهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَمَّا مَاتَ عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ ، وَمُرَّ بِجَنَازَتِهِ : « ذَهَبْتَ وَلَمْ تَلَبَّسْ مِنْهَا بِشَيْءٍ » .

54. Ebû Katade b. Rib'î şöyle anlatmıştır: Resûlullah'ın (s.a.v.) yanından bir cenaze geçiyordu:

« **Hem kurtuldu, hem de kendisinden kurtulundu.**» buyurdu. Yanındakiler:

«— Bu ne demek ya Resûlallah?» diye sorunca, Efendimiz şöyle buyurdu: **«Mü'min bir kimse ise dünyanın eza ve meşakkatinden kurtularak Allah'ın rahmetine kavuşmuştur. Günahkâr bir kimse ise, dünyada kalanlar, memleketler, ağaçlar ve hayvanlar ondan kurtulmuştur.»**[38]

Ömer b. Ubeydillah'ın azatlısı Ebû Nadr'dan: Osman b. Maz'un vefat ettiği zaman Resûlullah (s.a.v.) cenazesine katıla-

(36) Buharî, Kader, 82/3; Müslim, Kader, 46/24.
(37) Buharî, Fiten, 92/22; Müslim, Fiten, 52/53.
(38) Buharî, Rıkâk, 81/42; Müslim, Cenaiz, 11/61.

rak:

«— **Dünyada hiçbir kötülüğe bulaşmadan gittin»** buyurdu.[39]

٥٥ - وحدّثني مَالِكٌ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ أَبِي عَلْقَمَةَ ، عَنْ أُمِّهِ ؛ أَنَّهَا قَالَتْ : سَمِعْتُ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ تَقُولُ : قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ ، فَلَبِسَ ثِيَابَهُ ، ثُمَّ خَرَجَ . قَالَتْ : فَأَمَرْتُ جَارِيَتِي بَرِيرَةَ تَتْبَعُهُ . فَتَبِعَتْهُ . حَتَّى جَاءَ الْبَقِيعَ ، فَوَقَفَ فِي أَدْنَاهُ ، مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَقِفَ . ثُمَّ انْصَرَفَ . فَسَبَقَتْهُ بَرِيرَةُ فَأَخْبَرَتْنِي . فَلَمْ أَذْكُرْ لَهُ شَيْئًا حَتَّى أَصْبَحَ . ثُمَّ ذَكَرْتُ ذٰلِكَ لَهُ ، فَقَالَ : « إِنِّي بُعِثْتُ إِلَى أَهْلِ الْبَقِيعِ لأُصَلِّيَ عَلَيْهِمْ » .

55. Hz. Âişe anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) bir gece kalktı, elbiselerini giydi ve dışarı çıktı. Hemen cariyem Berire'ye takip etmesini söyledim. Bakî mezarlığına kadar gitmiş, oraya hayli yakın bir yerde bir süre durduktan sonra dönüp geldi. Berire ondan önce gelerek durumu bana haber verdi. Sabaha kadar kendisine birşey söylemedim. Daha sonra olanları hatırlatınca, şöyle buyurdu: **«Bakî mezarlığında medfun bulunanlara dua etmek için gönderildim.»**[40]

٥٦ - وحدّثني عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ؛ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ : أَسْرِعُوا بِجَنَائِزِكُمْ . فَإِنَّمَا هُوَ خَيْرٌ تُقَدِّمُونَهُ إِلَيْهِ . أَوْ شَرٌّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ .

56. Ebû Hüreyre'den: Cenazelerinizi kaldırmakta elinizi çabuk tutunuz. Eğer ölen kimse iyi biri ise bir an önce onu rahatlatmış olursunuz, kötü biri ise omuzunuzdan yükü atmış olursunuz.[41]

(39) İbn Abdilber, bu hadisi Aişe'den mevsul olarak rivayet etmiştir.
(40) Nesaî, Cenaiz, 21/103.
(41) İbn Abdilber der ki: "Ravilerin çoğu, bu şekilde mevkuf olarak rivayet etmiştir. Merfu olarak da rivayet edilir: Buharî, Cenaiz, 23/52; Müslim, Cenaiz, 11/50. Ayrıca bkz. Şeybanî, 306.

ISBN 975-473-090-3 (Tk. No)
ISBN 975-473-091-1 (1. Cilt)
9 789754 730906